

15, 127.

~~Oct. 127.~~

127.

127.

1. pe'ld. (telges)

1727

Kegyes Ajakak
ALDOZO TULKAI,

és azok meg-áldozásának

IGAZ TUDOMÁNYA.

Mellyet azokról, az-az,

AZ IMADSAGRÓL,

annak Mivóltáról, Hasznáról, és
mindennapi el-készítésének Módyáról, az
Isten befédéből öfve fedegetterett, 's a'
kegyesség gyakorlásra oktató, Tanításokban
öglalván, ez előtt élő nyelvel, mostan pe-
dig írás által közönségessé tört

SZAKMÁRI PAP JÁNOS,

az Isten befédének mostan a' Kolosvári Re-
formált Ekléfiában, egyik méltatlan

Ex dono Sáfára. *Ex dono Sáfára.*
F. Székelyi

Symbolum:

Halgatásban 's reménységben. Ésa. 30:34
Gyalázat és dicséret által. 2Kór. 8: 8.

KOLOSVÁRATT,
Nyomtatta TELEGDI PÁP SAMUEL,
1707. Ekeendőben.

Hóseás xiv. RÉ. 3. ű.

Térjetez az URhoz, 's mondgyátok ezt néki: minden
átnokságunkat vedd-el róllunk, és légy kegyelmes mi
hozzánk; és áldozunk tenéked a' mi AFÁKAINKNAK
ÁLDOZO TULKAIVAL.

Máté xxvi. RÉ. 41 ű.

Vigyázzatok és imádkozzatok, hogy kísértetbe ne jus-
sátok.

i Tessalonik. v. RÉ. 17. ű.

Szűntelen imádkozzatok.

Ruffinus in Psal. LX.

Nihil utilius potest facere servus Dei in hoc seculo, quam
orare Deum.

Semmit nem cselekedhetik az Isten foglájá háfnosbat e'
világon, mint hogy imádgya Istent.

Augustinus Sermones ccxxvi. de tempore.

Oratio iusti clavis est coeli; ascendit precatio, & de-
scendit Dei miseratio.

Az igaznak imádsága, a' mennyorféágnak kútsa; fel-
megyen az imádság, és le-fáll az Isteni irgalmaság.

A' RÓMAI SZ. Birodalombéli,

Méltóságos GROFI Renden lévő

MÉLTÓSÁGOS SZÉKI

TELEKI MIHALY

GRÓF URNAK, &c. &c.

Nagy érdemű Igaz

HAZA-S-EKLESIA-

FIÁNAK,

igen nagy és jó Uramnak ő Nagyságának.

MÉLTÓSÁGOS GROFI!

Ezfe vetette igen, és mefzebb,
meg-vallom, mint sem elein gon-
dolom vagy gondolhatom-is vala,
az időknek mostohasága, és a' re-
ánk újjab újjab gonofokkal virradó napok-
nak fok rendbéli bajos akadálja, magam kö-
telezésemnek jól indúlt kezdetit akkor re-
mélt végétől: meg-engedte mindazáltal az

AJÁNLO LEVÉL.

Isteni bölcs gondviselésnek csudálatos nagy jósága, hogy meg-cselekedhessem, meg-is adhasam Nagyságodnak ha későn-is azt, a'mit hogy kézf indulattal cselekedgyem 's adgyak a' Nagyságod, mind magamhoz fegény folgájához, mind együgyü írásomhoz könnyen indúlt, meg-fem fordúlt méltóságos Uri *favora* köteleze, sőt ugyan adófsá téve akkor, mikor egy alkalmatossággal, több más, közönséges jót néző befélgetési között, másoktúl meg-értvén, egy valami, ennél nagyobb 's munkáfab, igaz vallásunknak mesterséges és igen tettetes *fin* alatt ki-adatott, de méreggel meg-rakodott vádoltatása ellen kézített írásomnak, reménség alatt halgatásban, és az ilyen dologra meg-kivántató *zükséges* költség 's *patrocinium* után való várakozásban létét; arra mindgyárt *zép* költségét ajánlá: és azt, meg-értvén-is, hogy az említett írást, reá nagyobb vóltához képest, több költség és más *zükséges* kézület kivántatván, és más egyéb tekintet-is járúlván hozzá, most hamarjában ki-nem adhatnám, *vízfa* nem voná; hanem ennek ki-adására fordítá, és annak valami hasznát venni, ebben

aka-

AJÁNLO LEVÉL.

akará: Mellyben-is eléggé meg-látfzék, a'mit bölcs Salamon mond: (*Péld. 16: 9.*) hogy az ember el-gondolja az ö-útát, de az Isten igazgattya annak járását. Vegye azért Nagyságod fegény folgájától csekély ajándékát jó kedvel, és fogadgya azon indulattal, mellyel ötet kezdetiben erre indította. Csekély ugyan a'munka, meg-vallom; és azt önnön magam másokkal együtt sokkal kissébbnek találom, mint sem hogy Nagodnak ajánlatafsék vagy ajándékúl bé-mutattafzék, és mások eliben-is Nagyságod Méltóságos neve alatt adafzék, ha mind az írásnak együgyűségét, mind az írónak tehetetlen gyengeségét vóltaképen meg-gondolom: Mert hogy mind az írás vékony érdemü, mind az író érdeme *zerint* igen kicsiny tekintetü, a' mint hogy nem tagadhatom, úgy tagadni nem-is akarom. Vagyon mindazáltal a' mi ebbéli cselekedetemnek valami tekintetet adgyon; és mind a' Nagyságod eliben, előzőr, mind annakutánna a' Nagyságod neve alatt, mások kezében való menetelre, bátorságos útát nyisson: Elsőben-is a' dolognak mellyről vagyon, tudnillik az Imádságnak méltósá-

¶ 3

ga,

AJÁNLO LEVÉL.

ga, melly olly igen nagy, hogy annak mi-vóltáról, hathatóságáról, *É*lélsen ki-terjedő hafnáról, és igen *É*lképes voltáról, a' mint hogy a' leg tudosabb és ékesen *É*olóbb ember-is soha eleget nem *É*ölhat, sem *n*é irhat; úgy, hogy arról a' csekélyebb értelmű-is értekez-zék, a' rebegő nyelvű-is be*É*álljen, és így az erről mindenek közt, és mindenektől va-ló köz értekezés vagy fibongás által, minde-nekben az imádságra való buzgóság fel-ger-jedgyen, igen méltó, sőt ugyan *É*lképes dolog: Mellyről ehez képest, én-is csekély el-mém-mel mások után 's másokkal a' mit ért-hettem, és *É*ámmal 's nyelvemmel a' mit rebeghettem, ebben ki-adni igyekeztem. Ju-tottunk ugyan-is olly időkre, melyekben, ha valaha, méltán mondhattuk, hogy dolgainkat 's életünket, csak az imádság tarttya: mellyel való élésnek-is ezokaért módgyát érteni, a' Kere*É*tyén embernek nagy és ki-váltképen való fő gondgya. Továbbá másod-*É*or, a' Nagyságod mindenekhez, közlebb az hitnek csele*É*dihez, az Isten be*É*édének hirde-tőihez, azok között hozzám-is érdemetlen-hez, kívánatos indúlattya 's maga alkalmaz-

tatá-

AJÁNLO LEVÉL.

tatása. Egy *É*óval, mindeneknél nyilván lévő *igaz Haza-s-Ekk*É*lia-f*É*úsága*. Melly dicsőisé-*ges*, bizony nem mindent illető nevezettel (:titulussal:) e' Nagyságodhoz való *É*óllásom-ban, itéltem Nagyságodat mind leg illen-dőbbnek, mind elégségesnek meg-*É*ólitanom és illetnem; el-hagyván *É*ánt*É*ándékkal, fok és jeles érdemit nagyon ki-terje*É*tő több más titulussal: mivel azok sok*É*or a' *É*erencse ál-tal (:*É*abad legyen így *É*ólanom :) vannak vagy változnak; E' pedig, (:tudnillik, hogy ki *igaz Haza's Ekl*É*lia fia* legyen :) sem pén-zen meg nem vétethetik, mint azt hogy *Ci-zis Romanus*, az az Római nemes ember lé-gyen pénzen vevé-meg *Lyf*É*ás*; (:C*É*el. 22: 28) sem ingyen bizony fenkire nem illik; sem velle fenkivel-is nem *É*ületik: hanem való-ban csak az-é, kit a' nevelés, mint második *É*ülés által, e' két jó nagy Anya, a' Haza tud-nillik és az Ekl*É*lia, elébbi atyától 's anyától, mint régen Jákób *É*fraimot és Manafest, édes attyoktól Jóseftől el-vévén (1*Mó*s. 48: 5.) és mintegy újlag *É*ülvén, maga fiává té*É*zen, és a' köz jóra nevel. E' titulussából ugyan-is Nagyságodnak, meg-esméri minden, ki és minéműi legyen Nagyságod, a' köz jóra való

AJÁNLO LEVÉL.

indúlattyának-is, és mindenkori kézségének mi legyen az ő nagy volta, melly ſerint akar mindenekben nem magának, hanem Hazájának, Ekléfiájának élni 's használni, kézsőbb-is minden csak kicsiny hasznú dolgot-is, minémű ez irásotska is, fel-venni, költségével-is segíteni, mint sem leg-kissebbet-is le-hagyni, mellybē valami kicsiny köz jóra való hasznót 's épületet gondolhatna, aſnál inkább láthatna valaki. Bátorítván azért mind ezekkel magamat, bé-adom Nāgodnak, és abban az ő minéműségében, a'mellyben vagyom, egész indulattal 's kéz ſzível ajánlom: melynek alkalmatofságával kívānnék igen, bizony kellenék-is az időkhez képest fok dolgokról Nagyságoddal ſóllanom; de előttem viſelvén a' régi bölcsenek ama' ſép és igen helyes intését, hogy a' Méltóságok előtt, igen röviden, és csak két vagy három ſzóval kelleſsék ſóllani, mindent egyebet el-hagyván, egész kívānságomat e' két ſzóban foglalom: Hogy Isten Nagyságodat, édes Hazánk 's Ekléfiánk nagy érdemű jó fiát, mindē ſerelmefivel, egész Uri Házával együtt ſámos eſztédökig élteſſe; dicsőséges dicséretiben nevelje; dolgaiban feljebb-feljebb emelje; és ama' két köz Anyának, Leának és Rákel-

AJÁNLO LEVÉL.

kelnek, az-az a' ſemeiben erőtlenedő 's ezokon fokſzor Ura kedvetlenségében élő Hazának, és a' keſergő 's ez időkben igen meddőlködő Ekléfiának több ſiaihoz való atyaſiſágos indulatiban gyarapítsa 's erőſítse: úgy hogy azoknak, mint régenten a' királyi kincstartóságra egész hatalommal fel-magaſztaltott Jóſef az ő több atyaſiainak, kegyes dajkája és hűséges táplálója leheſſen, ez igen nehéz és moſtoha időkben, mellyekben, mint a' tüzből ki-vétetett vas az ülö és a' pöröly között nem csak el-lapúlunk, de majd tellyeſséggel el-fogyunk. E' mellett továbbá, hogy a' természet rendi ſerint ſzülö édes Anyát-is, a' Méltóságos Teleki Házat tudnillik, melly Nagyságodat e' jó Hazafiát ſülte, és máſodſzor való ſülésre az Hazának 's az Ekléfiának, mint nagyobb Anyáknak, kézen adta; plántálja-meg úgy az ő földében, hogy az igazaknak tött iſteni igéret ſerint, ha meg-vénül, és a' vénſég miatt meg-öſzül-is, bőven gyümölcsözheſsék még-is, ſzülvén ottan-ottan Nagyságodhoz haſonló több fok Haza's Ekléſia ſiait; azoknak pedig, kiket már ſámoſſon ſült a' Hazában és az Ekléfiában

AJÁNLO LEVÉL.

való hasznos fáradozásokat, dicséretes munkálkodásokat, lelke nagy örömével, az Isten népe régen kívánt békeességében, mind zemlélhesse, mind fedhesse, mind másokkal közölhesse. Melly két főbéli jó kívánsággal, e' kicsiny méltatlan írásomat és magamat, Nagyságod kegyes *favorában* ajánlván, maradok

NAGYSÁGODNAK

Kolosváratt,
első napján Böjt-
más havának 1707-
éktendőben.

alázatos Szolgája

SZAKMÁRI PAP JÁNOS.

A' KE-

A' KEGYES OLVASOHOZ.

Kegyes és Istenes Olvasó!

Mivel mind a' már régtől fogván bé-vé tetett's meg-tartatott fokás, mind a' dolog ö maga úgy kívánja, hogy e' kis íráskának, melyet kezdedben vöttél, kezdetiben, meg-folitsalak, és veled némelly e' körül meg-tudásra szükséges dolgokról rövideden szóljak; hozzád való befédemet, kevés fővel elődbe adom, kérlek ne sajnáljad reá figyelmezní:

Mindeneknek előtte, magamat vagy írásom, vagy annak ki-adása felől mentegető bosszús befédet, tőlem itt bár ne várj: Mert ugyan-is tudván, hogy az emberek indulatinak, indulatokból fármazó külömb-kü-lömb-féle ítéleteknek, kívánságoknak, vádgyoknak, és mindeneket forgalmazóson vizsgáló, 's a' köz.fő beféd kerint, főrfál hasogató kérdéseknek meg-selelní és eleget tenni tellyes lehetetlenség; azzal magamat fároktani hasontalannak's illetlennek tartom. Vís-gálja's ítélje, vádolja's intézze ámbár kiki a' mint akarja, nem bánom; mindazáltal már végben vitt dolgomat vissza nem vonhatom, vonni sem akarom. Tudom a' meg-fántatott's bőven meg-ganéjoztatott föld bővebben meg-termi az ö beléje vettetett magnak gyümölcsét: ehez képest, mentől többen vékony mag vetésemre, vissza-fordúlt kemény ítélet tételekkel reá fántanak, vagy rágalmozó gyalázásokkal bővebb gaját hordanak, annak annál bővebb gyümölcsözését várom.

Veled

AZ OLVASOHOZ.

Veled való rövid befédem csak ez: Irtam; mert írtam's hivatalom lévén az Isten Házában való tanítás és foglaltság; Urunknak amaz ő foglaltságának adatott parancsolattya kerint; Negotiamini, donec veniam; Fáradozzatok's kereskedjete, míg nem el-jövök; Luk. 19:13. munkálódnom kellett, ha csak egéskén más munkájára here módon támaszkodni nem akartam, melyet sóha nem akarhattam. Ki-adtam pedig, mert az Istenről önként mutattatott, noba tölem semmi úton módon bizony nem vadástatott alkalmatosságot vételek nélkül meg nem vehettem, el sem mulathattam. Noba még-is, meg-vallom, egyáltalában el-mulattam volna, ha egy néhai becsületes lelki Tanítónak, Tíft: Komáromi Istvánnak ezen dologról Váradon, 1651 ezentöben ki-bocsáttatott magyar Prédikációit, elébb mint sem ennek nyomtatásához kezdtem, sőt majd végéhez-is közelítettem, láthattam volna: tudván melly kevesen válnának az emberek közül, kik mindeniket egybe vessék; soka pedig kik csak első és múltó tekintésből is egék ítéletet téfnek.

Ez írásomra továbbá és ebbéli tanításomra vöttem-fel az Imádságot, azt a lelki életre szükséges nagy dolgot, melly nélkül a' minthogy a' Keresztény ember nem élhet, úgy abban és az által nékie jó Istenével mindennapi társalkodása, és mintegy barátsági köz befélgetése lehet, a' kerint a' szabad válastás kerint, mellyel minden az Isten Házabéli foglak naponként élnek, fel vévén az Isten befédének, és az abban kiadatott keresztényi tudománynak azt a' részét a' tanításra, mellyet mind az Isteni nállók lévő ajándékhoz, mind az halgatónak állapottyához, mind az időknek alkal-

AZ OLVASOHOZ.

alkalmatossághoz illendőbbnek érzenek's itélnek lennie. De e' mellett, hogy e' körül munkálódgyam, vitt reá a' rend-is, a' mellyhez elsőben magamat köteleztem vala. Ugyan is még Skólai Tanítói írtásban, midőn hivatalom úgy kívánván, a' keresztényi bitről való Tudományt (:a' Theológiát:) a' Palatinatusi Kátékiszmusnak rendi kerint, (:melly a' Pál Apostol Rómaiakhoz írott levelében való írásának rendjével igen fépen meg-edgyez:) tanítanám, valójában meg tapasztaltam vala, hogy mind a' Skólákban, mind az Eklésziában tanító tudós emberek, magokat nagyobb részent a' keresztényi Hitnek az ellenkező vallásúaknál kétségben forgó czikkelyinek magyarázattyában, és őltalmazásában foglalták és gyakorlották; de annak kérdésben nem annyira forgó, és életünket's cselekedetünket néző czikkelyeit, melyekről az említett Kátékiszmus az Harmadik részben, az Háládatosságnak nevezeti alatt tanít, csak igen gyengén, majd mondgyam mulólag illették; sőt némellyek, az ezekről való írást és tanítást, Theologia Operum, Cselekedetek tudományának nevezték. Mellyhezképest mihelyt Isten a' Skólai tanítás mellől, az Eklésziában való foglalatra, tanításra hiva, látván melly szükséges dolog volna az embereket, a' tudomány mellett, melly magán bizony senkit nem idvezít, a' fent életnek gyakorlására igazgatni, és ugyan kézen fogva vinni; arra kánám azótul adám-is magamat, hogy azokat se hagynám ugyan el, mellyek az embereket tudósokká téfik (:Dogmaticá-nak hívják Deákul:) de kíváltképen a' mellyek által jókká léfnek, mellyek az életnek munkáira néznek, (:Practica és Moralia Deákul a' nevek:) magamat

mat azokban gyakorlanám, és másoknak is elméjeket 's cselekedeteket a' magok abban való gyakorlására indítanám. Mellyhez ottan hozzá is kezdvén, rendes foglalatom folyásában, jó Istenem segedelme által el is végeztem, a' Kerekyéni fent életre, (melly nélkül senki az Istent nem láthattya, Sid. 12: 14.) forossan meg kívántatott, a' Tíz Parancsolatban kiábrázoltatott, és a' Kátékismustól az harmadik részben fentén az CXIV-dik Kérdésig fépen kiadott Virtusokat, lelki jóságokat, közel másfélféz Prédikációkban befoglalván, és azokat, életünket 's cselekedetünket néző sok fülséges Kérdéseknek, a' lelki ismértek-is cselekedetünk aránt való tudakozásnak, és sokféle akadályinak el igazításával világosítván: mellyek még ma is hallgatásban reménség alatt kezennél vannak. Ezeket el végezvén, mentem oftán azon Kátékisnusnak rendi ferint az Imádságra, mellyről való tanításimat im ez Prédikációkban foglaltam, és az Istentől mutattatott jó alkalmatosságot követvén ki is adtam.

Illyen okon és illyen alkalmatossággal fel vevén e' dolgot, igyekeztem forgalmatoson fel keresni 's öfve fedni, nem mindeneket ugyan a' miket erről mondhattott volna vagy mondott is valaki, mivel ez igen nagy és végetlen, sőt talám gyümölcstelen munka is lött volna; de a' mellyeket kíváltképen valóknak és ide fülségesen tartozóknak lenni gondolhattam, hogy csonka vagy csak félker ne lenne e' jeles dologról való tracta; noha hogy ezek közüül is semmi el ne maradna, minden forgalmatoskodásom által sem tehettem.

Minek-

Minekokaért ha valami egy vagy más el-maradott, a' mit talám meg kívántál volna, a' több fülséges dolgok között érteni; arról úgy gondolkozzál, hogy azt, vagy fel nem találhattam, nem lehetvén elég femes és vigyázó mindenekben; vagy ezekben ha csak röviden is befoglaltam; vagy igen fülségesnek bizonyos okokra nézve nem tarthattam; vagy pedig olynak lenni láttam, hogy tanítás által nem igazgathatnék. Így nem kicsiny Kérdés ma: Ha a' fent Irásban, nevezetesen az Or Testamentomban, vagyom-e valahol világos parancsolat az Imádság felől; mellyet némelly más vallású atyafiak tagadni nem általlanak: mellyről mindazáltal különösen nem fólottam, sőt fánfándékkal csak mulóban hagytam, elégnek ítélvén ennek el igazítására, a' mit az Imádságnak fülséges voltáról és fő kerző okáról mondtam. Meg-czáfolásra nem méltó gorombaságnak is tartottam, arra különös parancsolatot várni Istentől, mellyet hogy cselekedgyél mindennapi fülségeid által oftönözteret fentelenül; vagy tagadni, hogy valahol parancsolná Isten az embernek azt, a' minek ő maga mind elsőbb és főbb indítója az emberben, Róm. 8. mind módgját vagy formáját, a' melly ferint kívánnya hogy légyen, írja és adgya annak eleiben; Hof. 14. mind pedig hogy azt cselekedgye, sok fep igéretivel hívogattya.

A' sem kicsiny Kérdés, ha az Imádságban illő-e eszedezni valami el-vejendő joért Istennek, a' ki indulatiban nem változik meg soba, avagy csak az el-vött jókért illik hálákat adni? melly dolgot is látom ma nem kevesen állatnak az emberek között. De ezt is különösen nem illettem, gondolván, hogy könnyen ezt is el-

iga-

igazíthattya, a' ki meg-olvasándgya jól a' miket mon-
dottam az Imádságnak hathatóságáról s hasznáról, és
ugyan annak neméről, meg-mutogatván bőven, hogy
noha az Isten indulatok és azoknak változása alá nem
vertetett, sokat téken mindazáltal ö Felségénél a' jó
Imádság: és hogy az Imádság a' mint hálá-adásból,
úgy kéresemből s esedezésből is áll.

Minémű s mennyi főval kellefsék embernek az imád-
ságban élni, az-is tettes Kérdés, és a' meg-tudásra
méltó; a' mint hogy nem utolsó része a' bölcsességnek, a'
főkat úgy meg-válogatni, hogy a' dolognak-is, mellyről
föllunk, ki-adására alkalmatosok legyenek, sok és bőv
váltokkal-is unalmat ne ferezzenek. Erről-is mind-
azáltal külön tanítást tenni nem akartam, tudván,
hogy az Isten Lelkének, ki az Imádságnak fő és első
feszője az emberben, batárt vetni és módot mutat-
ni, éppen lehetetlen; és hogy ebben az imádkozó em-
bernek, nem annyira, az erről lehető elmékedésekről,
mint az időről s az alkalmatosságtól, és az indulatok-
nak a' jelen való dolgok ferint való meg-buzdulásától
leheffen s kellefsék-is függeni.

Nem utolsó továbbá az Imádságbéli buzgóság is,
úgy mint, a' melly nélkül az Imádság majd merő azon
bólt állat. Tapasztaljuk ugyan-is, melly nagy és hat-
hatós legyen sokakban a' buzgóság, úgy hogy, látta ssa-
nak imádságokkal az egeket meg hasítani, az Istent
majd ugyan kézen fogva az egekből le-vonni, a' vélek
együtt imádkozókat pedig buzgósággal úgy meg-indi-
tani, hogy, ha csak kövé, fáva nem váltanak, mind az
Imádságra, mind a' sírásra, mint a' forrás kút, ugyan
ki-buzduljanak. Ellenben másokban olly kicsiny és erő-
telen,

belen, hogy a' vélek imádkozókat, az álom fogja-el és
az unalom. Ezt én a' kikben érzem és látom, dicsérve
csudálom, és olly kiváltképen való dolognak tartom,
mellyet nem csak tanításkból illő volna embernek, ha
lehetne, meg-tanítani, de mindenét el-adván-is méltó
volna meg-ferzeni: Mindazáltal még-is róla külön
tanítást tenni nem akartam, mivel mind az Isten befé-
déből, mind a' nagy tudós embereknek írásokból, mind
a' mindennapi tapasztalásból úgy tanultam, hogy ez,
non est res praecepti vel artis, sed doni singularis,
nem olly dolog, mellyet ember tanításból s regulákból,
hanem az Isten Lelke magános kegyelméből s munká-
jából véken. Róla azonközben azt mondom: 1. Ha
kinek azt Isten adgya, bizony meg-becsülhetetlen nagy
jó. 2. Ezokáért igen méltó-is, sőt ugyan fiükség kérni
Istentől azt. 3. Nem kell mindazáltal meg-vetni s
utálni azt-is, a' kiből az olly mértékkel, mint nemelly-
ben nem találta, mintha annak semmi hathatósága
Isten előtt, nem lehetne: mert nem ember az Isten,
és ez okáért nem-is az emberi indulatoktól bordonzo-
tik. Móses rebegő nyelvű s ahoképeft befédében
nem igen patheticus (: másokban buzgóságot indító :)
ember volt; de ki imádsága volt még-is hathatós
Istennél, mint az övé? Az halkal folyó és nem indú-
latos főban-is meg lehet az erő s az hathatóság. 4.
Meg-lássa minden, hogy ne legyen ez csak külső dolog-
ban álló, és foktatásból való, mint e' gyakran meg-esik.
6. Azzal meg-ne elégedgyék, mert a' melly könnyen
árad, ollyan könnyen apad a' síralom patakja. 7. A'
dolog indíttya-meg a' jó elmét, nem a' fő. És nemel-
lyeknek sípoljunk bár, de ugyan nem vigadnak; síral-

AZ OLVASOHOZ.

mas éneket énekeljünk bár, ugyan nem sírnak, 's a' t. Követtem pedig mind ezekben azt a' rendet, melyet majd közönségesen mindnyájan fókunk az Eklésiabéli tanításban, mi Reformatusok követni, tudnillik hogy az itt meg-magyarázandó vagy ki-adandó dolgokhoz, külön külön illendő leczkéket vagy tanító igéket keres-nék a' f: Irásban, és annak rövideden elő-adott értel-méből hoznék ki 's adnék elő oly tudományt, mely a' meg értendő dolgot fépen bé foglalván, adna alkalmat-ságot, az arra fükséges tovább való értekezésre, elmelkedésre, oktatásra vagy intésre: noha, mint ta-lám némellyek kívánták volna, nevezetesen fel-nem jegyzettem, ki-nem irtam, itt a' leczke; a' leczkének részei, magyarázattya; Tudomány; okai; okató, czáfoló, intő, feddő, vigasztaló, igazgató, 's a' t. ha'nai: előttem viselvén néhai boldog emlekezetű Bur-mán Ferencznek, egy időben kedves tanító mesterem-nek amaz igen böles tanácsát; Multo minus neces-sum est expressis verbis auditorem in Concione sem-per monere, hanc doctrinam, hunc usum esse: mo-re illorum pictorum qui bovem vel equum idonee pingere nequeunt, nisi illum bovem vel equum esse appingant. Ritè modo doceatur, moneatur, corri-piatur, ultro satis patebit, & doctrinam & usum esse.

Mind ezekben azért ha mit jól találj Kegyes Olvasó, tulajdonis érte dicsőiséget Istennek, a' kitől a' f: Ármazott, mint világosságnak attyától, onnat feljül, és él, véle idvésséges b: Ármazott. Ha mi hibát pedig és fogyatkozást, arról nékem meg-bocáfs, meg emlekez-vén az emberi gyarlóságról 's erőteleniségről, mellýnek én-is veled együtt alája vettetett vagyok; mellýet ha

csele-

AZ OLVASOHOZ.

cselekeket, mind magadban nagy kegyességet mutatf, mind engemet több dolognak örömeft való cselekedetire 's munkalkodására indítaf.

Azon jó indulatod, 's f: Ármazott f: Ármazott ígazítsd el a' nyomtatásbéli fogyatkozásokat is, mellýeket el-nem kerülhetünk, noha hogy el kerülhetnök, mind én, mind a' becs: Könyvnyomtató, eléggé igyekeztünk. Egyé-bányat azok közzül, a' mellýek tudnillik előmben akad-tak im meg jegyzettem így igazítsad őket.

Az 6. dik levélen, 10. dik lineában vagy rendben, e' f: Ármazott után, Istennek tulajdonít, add hozzá: és magát ő felségéhez kötelezi. 7. lev. 7. rend. e' f: Ármazott helyén, f: Ármazott így az Ábrahám, ezt tedd, mondgya Ábrahám, 10. lev. 18. rend. így kell kezdeni: Illy igé jeles mun-kája lévén a' bünös léleknek az Imádság, méltó kér-désben jó, ha ő magától a' lélektől vagyon, vagy más rajta kívül való nállánál nagyob erőtől f: Ármazott az ő benne? mellýet fépen el-igazit a' Pál Apo-stol a' fel-vött igékben; mellýeknek is ez okáért, el-hagyván 's a' t. 11. lev. 29. rend. E' helyett: En-nek a' léleknek azt tulajdonította; tedd ezt A' mun-ka mellýet ennek a' Léleknek tulajdonít, ez. 12. lev. 8. rend. e' helyett mondgya tedd ezt, így mutat-tya. 14. lev. 17. r: Ármazott így kell kezdeni: E' f: Ármazott azért az imádság az emberb: Ármazott indul és f: Ármazott az Isten-nek f: Ármazott lelkétől, mint első és fő f: Ármazott oktúl. 55. lev. 6. rend. e' helyett hetvenkét, tedd ezt húzonkét. 75. lev. 20. rend. e' helyett: avagy olvasf, úgy. 77. lev. 23. rend. e' f: Ármazott után Istenen, add hozzá kívül. 111. lev. 12. rend. e' helyett beféddé; olv. beféde. 115. l. 26. rend. e' helyett Antonius olv. Antoninus. 137. l.

12. rend.

AZ OLVASOHOZ.

12. rend. e' helyett Éivbéli olv. Éóbéli, 140. lev. 27. rend. e' helyett ebben, ol. itt. 31. rend. ez után Éókat, add hozzá noha. 141. l. 3. rend. e' helyett Eneklést, olv Eneklés. 's a' t. Többek-is ezeken kívül, ezekhez hasonlók kétség kívül vannak, melyeket-is, ezekről példát vévén könnyen el-igazíthatj.

Akartam végre, némelly jó akaróim kívánságára, némelly fokott imádságimat, e' tanításokhoz tölteni, de a' papirusban és a' költségben való meg-fogyatkozásunk, attól mostan el-rekeltett, talám ez után az idő arra-is alkalmatosságot nyit és nyújt: addig ezek-
kel ha tetfik ély, és velem együtt Istent azö nagy irgalmaságiért, melyekkel e' nehéz időkben-is elől vé-
sen bennünket, imádgjad; és légy jó egészségben.

APPROBATIO.

Conciones Practicas Viri Clarissimi, Reverendissimi juxta ac Doctissimi D. Johannis Pap Szathmári, Pastoris Ecclesiae Reformatae Claudiopolitanae fidelissimi, de Oratione cōscriptas judicio christiano auctoritateq; divinit^o mihi concessa perlegi, In quibus, nihil prāter aeternā veritatem, Prophetiis & Apostolicis scriptis cōsentaneam & spiritum precationis deprehendi. Probo igitur & approbo, verum etiam in omnib^o piis, prāprimis autem fidelissimis Jesu Christi Ministris recommendo, dignas quae in majorem Divinae gratiae gloriam, Ecclesiae aedificationē aeternāq; omnium salutē publicis Typis imprimantur.

STEPHANUS VESZPRÉMI,

Reformatarum per Transylvaniam Ecclesiarum Episcopus.

E' Ditséretes és hasznos Munkának Tifsteletes Tudós Authoiához, mint régi kötelesség ferint való baráttýához, és a' Christusbán kedves Attyafiához &c.

Melly régi világon Embereknek léte,
Az áldozatoknak olly régi kezdete;
De azoknak honnan fügjön eredete,
Azt sok tudós elme nagy kérdés-be vötte.
Az emberi Elme mehetett-e arra
Magától, hogy mit vött Istene sámára
Vízfa adgyon abból, 's vigye áldozatra?
Vagy Isten törvénye kötelezte arra?
Leg-első völt Cain 's Abel áldozattya
Kit olvatunk, (:noha sok ember állattya,
Ádám-is áldozott:) de azt ki-mutattya
Meg, Istennek arról lött parancsolattya?
Vagy hogy a' Léleknek belső munkájából
Mehettenek arra, hogy mindenik abból,
A' mit vött Istennek bő ajándékából,
Mint egy vízfa adgyon haladatofságból.
Honnét mindeniknek hivatalja 's tiéte
Mint völt, áldozattýát a' ferint rendelte,
Amaz, föld gyümölesét, minthogy azt mivelte;
Ez, juba fájzását ajándékúl vitte.
A' bizonyos, hogy e' Éókás a' világra
Ki-terjett, vífelt-is ki-ki gondot arra,
Mit tégyen javából Isten óltárára,
Melly buzgóságának jele lenne 's arra.
Sok régi Nemzetség ennek bizonyosága,
Kit indított 's vífelt természet világa

Hol áldozatoknak volt förttyü foksága:

Noha itt zavart tölt ördög ravazsága:

Mert e' régi szokást emberekben látta,
Kinek hogy egyedül Isten czélja, tudta,
Sok bálványokkal azt, azért meg-öztotta,
Sok áldozatoknak neveit bé-hozta.

Földet meg-töltötte költött Istenekkel;
'S el-hitette, zoros zövétség, hogy kikkel
Nem lehet, hanemha tulajdon vérekkal
Áldoznának, gyakran fáját gyermekekkel:

Mikor azért népét fogságból ki-vitte
Isten, e' dolgot-is akkor rendbe vötte,
Hogy az áldozatok vége és kezdete
Ö lenne, mint mikor lött világ kezdete.

Innét az áldozást nem csak meg-engedte;
Hanem annak fámát, 's módgyát környül fegte,
Terméket világa mire Embert vitte,
Tökélletességre bölcsen vezérlette.

Ugyan-is mit Isten tölt a' természetben,
Ellenkezöt nem tart meg-jelentésében,
De noha gyertya-is fénlik a' fetétben,
Nagyobb világgal van fenyés Nap az Égben.

Azért Isten maga *protestálva* mondta,
Nem elég marháit ha ki fel-áldozta,
Kegyességet, 's hitit ahoz nem töldotta,
(: *Kajn* áldozattyát Éinte a' rontotta:)

Mellyel helybe hagyta Szentek buzgóságát,
Kik közütl fenki nem kémélte jószágát,
De inkább kívánta Éivek tisztaságát,
Kiket bir 's igazgat mint maga országát.

Innét két Oltárnak hagyta alkotását,
Egyike égette sok marháknak húsát,
Másik füstölgötte jó illatok fagát;
De feljebb vihettyük ennek valóságát.

Mert

Mert az áldozatot csak addig kívánta

Mig maga Éent Fiát áldozatra adta,
Az után tulkot, 's kost, a' Éerint tartotta,
Mint ember öléssel ki magát mocskolta.

Mivel Christus drága vére elégfeges
Áldozat, 's illattya annak édesfeges,
Barmok mézfárlása tovább nem Éükséges,
Ha ki *Ebben* bizik nem lehet kétséges.

Valósággal azért *Ki* akar áldozni
Ajaka *tuikait* ez *Oltárva* vinni
Szükség, e' *Fő Papnak* ügyét ajánlani
'S töredelmes Éivel Istent úgy kérlelni:

Mellynél mint embernek nincs nagyobb Éüksége:
Ugy nehezebb dolga 's nagyobb mesterfége
Nincs, mint könyörgésben való tehetsége
A' Léleknek, 's ahoz Éükséges kétsége.

Mellyre e' Éép munka által utat nyitott
Kit tudós *Authora* bölcsen öfve rakott:
A' jól könyörgésre ha mi kívántatott
Fontos *Tanúságok* elődben adgyák ott.

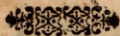
Nagy ajándékit ez *Isten emberének*
Csudáld, mert folyását ha hallod nyelvének,
A' Könyörgésekben való tehetségnek
Olly Példája, mását ritkán leled ennek;

De élő nyelvel csak nem elégnek tarttya
Tisztit tenni, hanem irással taníttya,
A' kegyes leleknek kedves áldozattya
Istennél mint lehet, annak foganattya.

Méltó azért haÉnos Éándékát becsüljed
E' *Tudós Éerjfinak*, 's munkáját kedvelljed;
De méltó példáját előtted viseljed
'S haÉnodra többeket irjon arra kérjed,

Tudós iráfinak mert e' csak czikkelye,
Nemes elméjének rejtve van még mélylye

Melly

Melly lásson világot az Isten segéllje,
 Dicséretes neve hogy földet el-telje.
 Mert mivel Istentől több van *Reá* bizván,
 Mint sokaktól *Tőle* több munkát-is kíván;
 De nagyobb 's bővebb leézi jutalma az után
 Mint jó szolga tisztit híven gyakorolván.
 Ki vött talentomát nem ássa 's duggattya;
 Hanem Urának azt házónnal meg-adgya:
 Kiért Ura-is nagy dicsérettel láttya,
 Örök nyugalmaiban végre bé-iktattya.

*Mind régi barátságának, mind mindenkor
 Atyafiúi szeretetnek bizóság tételével írta*

Szathm: NÉMETHI SAMUEL
 Kolosvári egyik Reform: Professzor

IDVESSÉGES TANÍTÁSOK 'S TANUSÁGOK,

A Z

I M A D S A G R O L.

ELSŐ TANUSÁG,

Az Imádságnak mi-volt'aról.

Sz. János Évang. XVI. R. 23. vers. Bizony bi-
 zony mondom néktek, valamit kérendetek az
 Atyától az én nevemben, meg-adgya tinéktek.

V Alamint hogy akarim-is nehezebb 's
 gyötrelmesb a' maga dolgairól gondolkodó
 emberi elmének nem lehet, mint ha, mi
 karban legyen dolga 's állapottya másoknál, kívált-
 képen pedig Isténénél, nem értheti 's nem tudgya:
 úgy ellenben, sem gyönyörűsegefebb, sem a' mi
 könnyebbblégére 's örömeire úgy szolgálhatna nékie,
 semmi nincsen, mint, ha magát 's dolgát Istennél
 jó karban lenni meg-tudhattya; még pedig ollyban,
 és az Isten előtt való kedvességnek 's szeretetnek ab-
 ban az állapottyában, hogy nem csak figyelmetesen
 vigyázzon Isten minden ő dolgaira, kiket-is igaz-
 gasson 's fordítson nékie ottan ottan javára; De
 annak felette, legyen-is ő Felségénél a' Christus ér-
 deme és igasága által az a' bátorsága, tekinteti és
 méltósága, hogy fűlkéges kívánságit mindenkor
 's mindenütt, mind meg-jelenthesse neki bátorságo-
 son,

son, mind meg-nyerhesse tőle jutalmason. Ez a maga és dolgai Istennél való állapotjának bizonyos érteése 's érzése bátorítá Dávidot arra, hogy ama nagy és keserves nyomorúságában-is, melyet neki gonosz fia Absolon szerze: 1 Sam 15: bátorsággal fekünnék és nyugodnék, sőt arról dicsekedhetnék-is mondván: *En le-fekszem, el-aluszom, és fel-kelek; mert az UR óltalmaz engemet*: Solt 3:6. Ez a' mit édes Idvezítőnk-is, a' fenn meg-irttigékben, örök vigasztalásul ada tanítványinak, kik az ő el-menésének hírében magokban igen meg-omorodtanak vala; megértetvén vélek, mi karban légyenek mind magok, mind dolgok, a' kegyelmes Istennél; abban tudnillik, hogy, *Valamit kéréndenek az Atyától az ő nevében, mindeneket meg-adgyon nékik.*

Melly évaiban Idvezítőnk, *Elsőben-is az Imádságnak hathatós és jutalmas voltáról tézen szép ígéretet; Valamit kéréndetek, úgymond, az Atyától, meg-adgya néktek. Másodszor, annak természetit mivóltát határozza-meg, mondván, a' mit kértek az én nevemben.* Mellyek körül, méltó kérdésbe jö: Miért hogy Urunk az Atyához, és nem magához igazította tanítványinak Imádságokat, azt mutatván mind az Imádságnak céljául, mind a' kívánt dolgoknak meg-adójául, így szólván, *a' mit kértek az Atyától, meg-adgya.* De nem nehéz, noha bizony zűklég okát ennek a' szent Írásból adni. Mútat ugyan-is Urunk az Atyára: nem hogy magát ki-rekesse, mintha ő Felsőjét-is nem illetné ez a' dicsőség, és nem volna benne-is a' kívánt jóknak meg-adására való elégség; Hanem, 1. hogy megértesse

értesse vélek az ember idveisége körül lévő Isteni munkának épen folyó rendit, vagy mondgyam, belsőbb törvényét; melly érint ő, noha *Istennek Fia a' hatalom szerint*, Róm. 1: 4. és örökké áldandó *Isten*, Róm. 9: 5. lött mindazáltal maga nagy jó-vóltából az idvezülendőknek az Atyánál Közben-járójok, egyézersmind olly hűséges és tökéletes Tanítójok, a' ki minden az Istent néző dolgokra őket tanítsa, a' érint, a' mit az Atya-is ő felőle monda, Mát. 17: 5. *Ez az én szerelmes Fiam, kibem meg-nyugodtam, őtet hallgassátok*: és a' képmutató Fariseus-is megvalla, Mát. 22: 16. *Tudgyuk hogy igaz vagy, és az Istennek útát igazán tanítod*: ő maga pedig e' Években ki-ada, *En vagyok az út, az igazság és az élet*, Ján 14:6. ismét, *Valamellyeket hallottam az Atyától, meg-jelenttem ténétek*, Ján. 15: 15. 2. Hogy szeressen benne Istennel való magok-viselesekbeli bátorságot, elméjekre adván, hogy Atyával vagyon dolgok. Édes ugyan-is az Atyai nevezet, és annak emlékezeti hathatósan élelti mind a' bizodalmat, mind a' szabados bátorságot. 3. Hogy e' mellett tiétekre-is meg-emlekeztesse; tudnillik, a' fiúi tiétségre, alázatosságra: melly nélkül a' bátorság nem jó.

Kérdésben jö továbbá: Micsoda a' Christus nevében kérni? mivel azt mondgya: *Kértek az én nevemből.* E' pedig nem egyéb, hanem a' kérdésben egyedül a' Christus nevéhez, az-az méltóságához, erejéhez, munkáihoz, munkáinak érdeméhez, tekintettséghez, 's a' t. úgy támaszkodni 's ragaszkodni, hogy ebben, ezért, 's ez által várjuk csak a' jó választ. Isten maga mutatta rend, sőt törvény ugyan-is, hogy

minden ő fiaí és háza cselédi, az első ülöttnek köntöfével, köntöfének szép ágával, fokott vadászatyának kedveségével, keressék ő nála az áldást; a' mint keresé Jákób-is régenten Isáknál, nem reménlvén másként ahoz juthatását: 1 Mós. 27: hogy így meg-ésmérjük a' Christusnak dicsőféges felségét, 's tekintet; úgymint kit annyira kedvelt az Atya, hogy még barátit-is kedvelje; és nevének-is, melly mint a' ki-öntetett drága kenet, Énekek. 1: 3. köntöfének is, melly az idvesség és az igazság, Ésa. 61: 10. drága ágával ugyan éledgyen, mint régen Isák, kedves fia az Ésau köntöfének ágával: 1 Mós. 27: 27. Mellyeket így értvén, vegyünk mostan ilyen Tudományt:

S. Noha a' bűnök e' világra való bé-jövése, igen el-zárta Istentől az embereket, és a' köztök való tár-falkodást el-rontotta egészen; vagyon mindazáltal még ma-is az Isten szerető léleknek, jó Istenével való főlásban és tár-falkodásban, Istentől magától mutat-tott jó módgya, tudnillik a' Christus érdemén fundáltatott, és minden ahoz kívántatott dolgokkal el-kétfittetett buzgó imádság: mellyel a' lélek, a' mint egy rékről, Istenéhez való háládatossági nagy kötelességet téfi; úgy más rékről magát veszedelmi ellen erősíti, kívánt javainak el-vételére kéfíti, és Istent javaival együtt magájéva téfi. Erre világosan

tanít Urunk a' fel-vött igékben; az Istennel való tár-falkodásra módúl 's ezközü az Imádságot mutatván tanítványinak, kik keservesen úgy gondolkodnak vala, hogy tőlök el-vétetvén jó Meitterek és Urok, nem lehet többé véle 's Istennel kívánt tár-falko-

falkodások. Ugyan erre vízen, 's benne meg-is erősít, az Isten, hiveihez való véghetetlen irgalmaságának, jó-voltának, és bölcsességének meg-gondolása; a' melly érint akarta, hogy keressé, meg-is találja ötet a' bűnös ember: Keressé pedig az ő Isteni felségének illendő megésmérésével 's tisztetivel; mellyet cselekezik-is a' bűnös ember mind akkor, valamikor vagy magát ajánlja egészen Istennek, mint hiv teremőjének és hatalmas gondviselőjének; vagy az el-vött jókért, látván hogy kérése nem járt Istennél üressen, hálákat ad. Ki mondta Isten ez ő jó-voltát az övéinek, így szólván: *Nem mondtam a' Jákób magvának, hujába kerestek engemet: Ésa 45: 19. Híj segítségül engemet a' te nyomorúságnak idején, meg-fabadítlak tégedet, és te dicsőítek engemet: Solt. 50: 15.* Ide tartoznak az imádkozásra ígéretekkel ferkengerő szép intések az Irásban: Mát. 26: 4. 1 Tess. 5: 17. s a' t.

Ebből már könnyű meg-érteni Elsőben-is, mi legyen az Imádság. Tudnillik, a' kegyes, Istent szerető, és magát meg-alázott léleknek, Istennél a' Christus érdemével és igazságával erősködő munkája vagy törekedése, mellyel azon vagyon, hogy magának, vagy másoknak meg-nyerje jó Istentől a' jókat, mellyeket hivei lámokra el-tött 's el-kéfitett ő magánál. Rövidebben: *A' fivnek az a' belső indulattya, melly a' fivket vizsgáló Isten előtt ki-töltetik.* Vagy inkább, mint fokoknak terfík: *a' léleknek Istennel való bátorságos, sőt barátságos tár-falkodása.* De hogy az egész dolgot tellyeslebben ki-adhassuk, meg-kell vizsgálunk 's mutogatnunk

Ép renddel, elsőben-is *Mivóltát*, annakutánna *Minémiségét* az Imádságnak.

Mivóltát hogy meg-tudgyuk, meg-kell értenünk mind azt, miből kézzitterik; mind azt, mitől 's honnat éarmazik.

A' mi az első nézi: Az Imádság a' léleknek munkája: De nem akarminémü munkája; hanem elsőben-is, *kegyességébéli munkája*, az-az olyan, mellyel avagy mellyben minden dicsőséget és felféget Istennek tulajdonít. 2. *kéfé és szabad-akarathéli.* 3. *melly akarattját*, vagy belső foházkodásokban, vagy külső éókban-is *Istenének meg-jelenti*: söt 4. *magát a' lelket úgy ki-adgya, hogy a' légyen néki ugyan élő ábrázattya.* Ezokáért nem-is csak egy magános, hanem sokéres, és több, söt minden tehetségiből úgy özeve fött 's ferkeztetett munkája a' léleknek, hogy légyen annak, mind magának, mind indulatinak, mind egész tehetségének, igaz és eleven képe 's ábrázattya, söt magának a' léleknek lelke. Mellyre nézve az Anyafentegyháznak régi nagy Tanítóí, É. Ágoston tudnillik, és Damaszenus, neveztek azt, a' léleknek Istenhez való fel-menerelének: *Ascensio animæ ad Deum.* A' fent Irás pedig, hathatós nevezettel, *léleknek Isten előtt való ki-öntésének*: 1 Sam. 1: 15. Mások neveztek, az elmének Iste előtt való ki-fejtegetésének vagy ki-terjesztésének. De nem ítélem *Éüklégesnek* elő-éamlálni mind azokat a' nevezeteket, hasonlatosságokat, ééles képzeléseket, mellyekkel vagy maga a' É. Irás, vagy a' bölcs nagy emberek, e' körül éltenek; mivel azok könnyen azokból, mellyeket mondandók vagyunk, meg-

meg-értetnek; igen fokar pedig itten nem-is téfnek. Elég itt tudnunk, hogy az Imádság *közönségesen*, a' léleknek Isten előtt való minden munkája és törekedése, a' mint meg-mondók: Nevezetesen pedig és különkülön, 1. *Meg-Éölítő Éava*, mellyel Isten előtt meg-Éóal, és ötet meg-Éólittya. Azért Éól így Istennek az Ábrahám imádkozván: *Imé mostan kívánnék Éólni az én Uramnak, noha por és hamu vagyok*: 1 Móf. 18: 27. Azért mondgya É. Ágoston-is: *Oratio tua, locutio est ad Deum: quando legis, Deus tibi loquitur: quando oras, cum Deo loqueris.* A' te imádságod, úgymond, Istenhez való Éólás: midön olvasÉ, Isten Éól tenéked: mikor imádkozol, Isten-nel ÉólaÉ. 2. *Kérése*, mellyel alázafofon és kérve kér, a' Éerint, a' mint Idvezitönk tanit, mondván: *Kérjétek, és meg-adatik*: Mát. 7: 7. 3. *Keresése* vagy olly ferénykedése, mellyel ferényen keresi és tudakozza Istenénél a' mire Éüklége vagyon; mellyre nézve mondgya Urunk: *Kerefsétek, és meg-találjátok*: Mát. 7: 7. 4. *Szorgalmaztatása*, vagy néminémü Éüntelen és mintegy alkalmatlan zörgetése, mellyel, bizván és erösködén a' Christus érdemébé, Éüntelen kér, és mintegy alkalmatlankodik, söt ugyá küÉködik Isten-nel: Mellyet javall Idvezitönk mondván, *Zörgeffetek, és megnyittatik*: Mát. 7: 7. és a' Jákób példája; ki meg-fogván Istent, azt mondgya néki nagy bátran, *Nem bocsátlak el tégedet, míg meg-nem áldaf engemet*: 1 Móf. 32: 26. Mind ezeket az imádságban való munkáit a' léleknek, Éépen le-rajzolta Idvezitönk ama' meg-Éüklült embernek példájában: ki Ééfélkor az ö baráttyához menván, elsőben Éépen

kér, és azt mondgya néki: *adgy nékem három kenyeret költsön, mert az én barátom hozzám jött az útról, és nincsen mit adgyak enni; az után pedig, mikor a' vonogatná magát, szorgalmaztattya mind addig, miglen ad: Luk. 11: 5--9.* Láthatni az áldásért esedező Esau cselekedetiben is; ki elsőben él és sir, 1 Móf. 27: 34. azután kér 's esedezik mondván, *Áldgy-meg engemet, engemet is édes Atyám.* Továbbá kereskedik 's kérdezkedik, mondván, *Nem tartottál-e nékem-is valami áldást? 36. ím-met, Avagy csak egy áldásod vagyon tenéked édes Atyám? 38* végre ugyan alkalmatlankodik, *instál, zörget, mondván: Áldgy-meg engemet Atyám, én is fiad vagyok, és fel-emelvén kavát sir vala, 38.* mind addig, míg ő is áldást véken édes Attyától: 39, 40. Ehez képest, nem helytelen adta-ki az Imádságnak mivóltát, a' ki mondta vólt, hogy, *Oratio nihil aliud est, quàm firma & assidua hæstio mentis in Deo, assiduus accursus ad Deum, in veritate, &c.* Az Imádság nem egyéb, hanem a' léleknek erős és állhatatos ragaszkodása Istenhez, és mindenkori folyamodása Istenhez az igazságban. *Továbbá, nem-is akarminémü léleknek munkája; hanem ollynak, ki 1. igaz, és Istent valóban felő. Ugyan-is csak az igazak tulajdonának tarttya az Apostol a' hathatós imádságot, Jak. 5: 16. mondván: Igen hasznos az igaznak buzgó könyörgése. Nem-is ok nélkül való élő vólt, a' mit ama' szegény ember mond vala: Tudgyuk, úgymond, hogy a' bűnösöket Isten meg-nem halgattya; De a' ki az Istent tiszteli és az ő akarattját cselekefi, azt halgattya-meg: Ján.*

9: 31, 32. 2. Hívő és Christusban hit által oltartott: ugyan-is ennek nevében hallgattatik-meg a' ki kér; a' mint van a' fel-vőtt igékben, és *Jel 8: 3.* 3. Az Istentől fiúvá fogadtatott; hogy Istenhez fiúi méltósággal járúlhasson, és úgy szólhasson, *Mi Atyánk, Mát. 6. és, Abba, szerelmes Atyám, Róm. 8.* 4. E' érint Isten előtt kedves. Ugyan-is a' zemélynek kell elsőben kedvesnek lenni, hogy oltán ajándéka-is kedves legyen: a' mint az *Ábel ajándéka kedves lön, mivelhogy ömaga igaz vala Isten előtt: Sid. 11: 4.* és mivelhogy tekintett Isten az Ábelre, az-az érette ötet, azért az ajándékára-is tekintett: 1 Móf. 4: 4. 5. Erösködik a' Christus érdemével, és meg-hintetik az ő vérevel, úgymint a' mellyben vagyon szabados menetelünk az Atyához: Sid. 10: 19. 6. Egyedül Istenben nyugszik-meg, a' érint a' mit mond vala Péter Urunknak, Ján 6: 68. *Uram kihez mennénk, örök életnek beféde vagyon te nálad.*

Meg-érthettyük továbbá *másodszor* azt-is, hogy az Imádságban két igen jeles és nevezetes dolog foglaltatik-bé: Elsőben tudnillik, Istennek tartozó háládatosságunak meg-adása: és másodszor, a' léleknek abból való meg-bátorodása, vagy a' jó vállazért való bizodalmas várakozása. Erre nézett a' mi Kátékismusunk-is, midőn a' keresztyéni háládatosságnak, egyik részének állittya az Imádságot. Nem-is ok nélkül; mert mint fellyebb-is említők, meg-kell az imádkozó léleknek mind esmérni, mind vallani az Istennek feléiges méltóságát, és meg-éamlálhatatlan jó-vóltát, a' érint, a' mi van

van a' 89. Solt. 27. ű-ben. *En Atyám vagy, én Istenem, és az én febadításomnak köfuklája.* Mellynél akarmi sem magasztalja inkább és terjefti az Istennek dicsőséget. Adgyuk hát arra tellyes éivel 's tehetségünkkel magunkat, hogy ebbéli háládatosságunkat voltaképen meg-érthessük, és naponként olly hiven követhessük, hogy Istennel való éölhatásunknak 's táralkodhatásuknak örülhessünk, t. i. hogy kérhessük mindenkor az Atyát a' Christus nevében, meg-is nyerhessük, Ámen.

II. TANUSÁG.

Az Imádságnak sz erző okáról.

Róm. levéln. VIII. R. 26. vers. *Hasonlatosképen pedig, a' Lélek-is segélli a' mi erőtlenségünket; mert mit kelljen kérnünk, a' mint kellene, nem tudgyuk; de a' Lélek esedezik mi érettiünk kimondhatatlan foháfkodásokkal.*

EL-hagyván minden elől-járó bezedet, mellyel itt méltán 's nem ok nélkül élhetnék; általlyában csak, a' fel-vött igéknek a' felsőbbektől való függését jegyzem-meg, és rövid értelmét tézem-le, melly által fel-vött dolgunkban könnyebben elő mehessek, és czéломra érhessek. Függését a' minézi; vagy az a' feljebb való verséktől, mellyekben, éinte a' 14 űstől fogván, azon munkás az Apostol, hogy meg-mutassa és erőssen meg-állítsa a' kereztényi hitnek ama' drága és nemes tudományát, hogy az hitből való igazsággal öze vagy köve

az

az idvességnek, és az Isten fiaira ennek utánna következő és meg-jelenendő dicsőségnek bizonyos volta; avagy azokról való bizonyosá létel. Ez ugyan is az, melly ha egyfer meg-áll, hatalmason meg-állittya, és érténünk hinnünk-is adgya a' hitbéli igazságnak, vagy az embernek Isten előtt hit által való meg-igazulásának tudományát; mellyet hogy illendöképen meg-értesfen, sőt el-is hiteffen a' kereztényekkel, ha nem éinte egészen, bizony ki-váltképen való igyekezeti és munkája, ebben az egész levélb, nevezetesen pedig az 5, 6, 7, 8. rézekben a' Pál Apostolnak. Azt pedig, több erős oka után, ezzel állattya 's erőssíti, hogy az idvességért és ahoz tartozó jókért, a' meg-nyerésnek reménségével, imádkozunk; még pedig nem magunktól, hanem az Isten Lelkének indításából és tanításából: úgy hogy imádságinkat, mellyekkel idvességünket kérjük, az adgya mind éivünkbe, mind éájunkba.

E' éerint már értelme-is mi légyen és ereje ezeknek, nem nehéz által látni. A' Lélek tudnillik, mellyről éöl az Apostol, nem más, hanem az Istennek ama' Lelke, ki az Isteni mélységes titkoknak meg-éísgálója: és ez okon mindeneket, mellyek az Istenéi, jól tud; 1Kór. 2: 10, 11. ki a' 15. űben, mondatik fiúságnak Lelkének, melly által kiáltgyuk, *Abba, éerelmes Atya:* és a' könyörgésnek-is ama' Lelke, *Zakar. 12: 10. ki Isten éerint esedezik a' éentekért;* Róm. 8: 27. Egy éóval, az áldott és imádandó Szent Lélek Ur Isten. Ennek a' Léleknek azt tulajdonitya, hogy *segélli a' mi erőtlenségünket.* Mert, úgymond, *mit kelljen kérnünk, a' mint kellene, nem tudgyuk.* E' tud-

tudnillik a' mi nagy erőtlenségünk, mellynek fel-
segellélére jó és áll mi belénk ez a' Sz: Lélek; hogy
sem azt nem tudgyuk mit, sem azt mint és miké-
pen kellesek Istentől kérnünk. És bizonyára di-
csőséges nagy munka, ilyen nagy erőtlenségün-
ket 's fogyatkozásunkat fel-segíteni! Rendit és
módgyát tovább e' munkának, mint segéllje tudnil-
lik erőtlenséginket, ezt mondgya, esedezik mi éret-
tünk ki-mondhatatlan foházkodásokkal; az-az, főzöl-
lóságot, prókátorságot visel mi nálunk és a' mi éi-
veinkben, mint a' Christus az Atyánál: meg-ér-
tetvén mi velünk az Atyának hozzánk való jó-
kedvét, szerelmét, nagy indulattját; és illy nagy
indulattól 's szeretettől mit várjunk, 's mit kér-
jünk, elméinkre adván: sőt ennek felette, mind
éveinkben foházkodásokat, és imádságra való bá-
torságot, 's buzgóságot indítván, mind hája-
inkba főkat, mellyeket főljunk, maga adván,
's ekképen egész imádságunkat, mind a' dologra 's
mind a' főkra nézve, mintegy ugyan elönkbe ir-
ván 's nekünk kézen adván: egy főval; elméin-
ket, sőt egészen minket úgy el-kéztívén és meg-erős-
ítvén, hogy a' mit kérünk, bizonynyal meg-nyerjük
Istentinktől. Mind ezekből oztán, az Apostolnak
célja szerint meg-erősödik fépen az, hogy, mivel
az imádság, mellyel az hivek föntelen kérik Istentől
idvességeket, azoknak mind éveikben, mind
házokban, annak az Isteni Léleknek munkája, a' ki
Istennek minden akarattját 's tanátsát jól tudgya:
azért annak megnyerése fölöl bizonyosok lehetnek.
Mi ezekből a' mi célunkra vegyünk illy tudománt:

§ Olly

§ Olly igen csudálatos: és ez okon dicsőséges mun-
kája a' egyes léleknek, az ő Istenével szabadon főlható
imádság; melly noba közlebb ugyan a' léleké a' kinél va-
gyon, feljebb mindazáltal és elsőbb képen Istené, a' kitől
vagyon: úgymint a' ki azt maga egyedül Lelke által for-
málja, neveli, táplálja, erősíti, gyámolgattya, és mintegy
kézen eleibe, sőt házába adgya a' léleknek; kihez ugyan
hozzá-is csatolja azt olly el-válthatatlan társul, hogy
csak azzal és abban meheffen ő bé jó Istenéhez. Ez
elég fépen foly a' fel-vött igékből, mivel azokban
való egész okoskodásának világosan ezt téfi fundá-
mentomául az Apostol, mint azt már meg-mon-
dók. Bizony a' Pál Apostol nagy tekintetű dolog-
nak esmérí és tarttya az Imádságot, midőn az Id-
vességnak az hivekben való bizonyos voltát egyik
nem utolsó részbe ebből erőfsíti: a' mellynek azon-
ban eredetit az Istenre, háznát és gyümölcsét pedig
a' könyörgő lélekre vízi. Meg-erősödik pedig job-
ban-is az Istennek végheterlen, félelemre méltó, és
az emberek femeitől 's elméjiről igen távol való fel-
fégének meg-gondolásából: a' melly, elsőben-is
olly hozzá-járulhatatlan dicsőségbé helyeztetett,
hogy azt az emberek közzül senki-is soha nem lát-
hatta, ezokáért-is vagy meg-esmérni, vagy annál-
is inkább, mint az imádságban lenni föküleg, meg-
fólitani nem tudhatta; hanem az Atyának kebelében
lévő ama' Fő által, ki azt minékünk ki-beféllette, Ján.
1:18. és az Isten Lelkének, mint tanító mesternek
tanítása által. Mellyet jól értvén és tudván Ábra-
hám, mikor Istennel főlni akar vala, elsőben-is ma-
gának engedelmet, és a' főlásra való szabadságot 's
bátor-

bátorságot kér vala, így szólván: *imé mostan kíván-
nék éolani az én Urammal*, 1 Mof 18: 27. E' mellett
másodszor, olly félelemre méltó, hogy akarmelly
lélek-is, mihelyt arra zemeit forditrya, azontúl
annak dicsőségétől el-borittasék annyira, hogy
annak tekintéére, még ha ugyan bátorkodik is, mint
egy fél meg holt el-düljön 's el-écsék; nem külömben,
mint az Ester affzony az Asverus tekintetire el-
réműlvén le-écsék; mint vagy az Esterhez adatott
Töldalékban a' 15: 8. 7. yben. Avagy csak bizony
ahoz nem közelíthet, míg-nem a' kegyelemnek, az
erőnek, és a' könyörgésnek Lelke, magától Istentől
ő reája, mint Asverus Királytól az ő arany vezéje
Ester affzonyra, *Ester*. 4: 11. és 5: 2. kegyelmesen ki
nem nyújtatik; és az által, hogy imádkozhassék,
vagy éolhasson Istenével, néki nem adatik.

Melly így lévén, méltó menten meg-ésmérnünk;
Mitsoda drága, és ugyan kiváltképen való java lé-
gyen embernek az Imádság: ollyan tudnillik, melly
embertől tsak magától, akarmint erőlködgyék-is,
soha ki nem telik: és mellyet, ha csak az Istennek
Lelke arra nem tanitrya, sőt azt ugyan a' éájába
nem adgya; sem elméjével fel-nem találhat, sem éá-
jával jól ki-nem adhat. Értették 's érzették ezt az
Apostolok: annakokáért midön látták volna U-
runknak könyörgésbéli nagy tehetségét 's buzgósá-
gát, azon reménkednek nékie, hogy tanitsa-meg
őket imádkozni: *Luk*. 11: 1. Érezheti akarmelly lé-
lek-is, ha magára ugyan vóltaképen figyelmez. U-
gyan-is, kicsoda, a' ki gyakran né tapáztalna magán,
hogy örömeft imádkoznék, de nem lehet, és nem
tud;

tud; ki-fogy mind a' éóbúl, mind a' dologbúl: melly
egyátallyába nem éfnék, ha az emberi tehetség 's
akarát felett való más nagyobb és feljebb való oktúl
nem venné eredetét az imádság.

Az után könnyen meg-érttyük, honnat 's miben
légyen az imádságnak az ő tökéletes épsége, vagy
lelke és elevenlége. Ugyan-is, a' mellyeket eddig
elő-adtunk, azokban csak mintegy élet nélkül való
teste vagy az Imádságnak; a' mik pedig életét 's
elevenlégét adgyák, azok a' mellyek éép renddel
most már önként itt előnkbe jönnek. Micsoda hár,
ha monddod, az Imádságnak lelke? és miben, vagy
miből áll annak elevenlége? Azt mondom: Az
Imádság, mint meg-mondtuk, az igaz, Istenfélő, ke-
gyes, Isten előtt kedves embernek, Istennél való ké-
rése. De, (: jegyezd-meg jól :) nem minden és a-
karmint indúlt kérese; Hanem a' melly eredetét
vézi és jó Istentől; Istenben vagy és él; Isten-
hez-is mégyen, és abban meg-nyugzik: és így a'
mellynek, a' mint kezdeti, úgy közepi 's vége is, e-
gyedül tsak Isten, nem pedig a' test és a' vér, vagy
azoknak indúlati: Példa erre az Idvezitőnk maga
tanítványinak ama' kérese; *URam akarod-é, vagy
akarjad, hadd parancsoljuk hogy tűz éálljon-le az ég-
búl, és eméffke-meg ezeket, mint az Illyés-is cseleke-
det*: *Luk* 9: 54. Melly noha kegyes emberek-től,
és Istenhez intéztetett, mindazáltal jó és élő Imád-
ság nem lehetett; mivel az emberi indúlatból, és
nem az hiveknek adatot Szent Léleknek tanításából
eredett: Minekokáért-is Urunktúl, nem csak
meg-vettetett, de keményen meg-is feddetett az

55 v. ben. Hasonló ehhez a' Zebedeus fiainak anyá-
nak-is kérése; kit-is Urunk ilyen válaázsal erezte,
Nem tudgyátok mit kérték: Mát. 20: 20, 21, 22, 23.
Ezokáért azokon kívül, a' mellyeket odafel elő éam-
láltunk, más több dolgok-is kívántatnak az Imád-
ságnak épp és egész valóságára; minéművek, az Isten
Lelkének oktató jelen-léte; az Isteni ígéreteknek
ereje; a' jó czélra való sietés; a' könyörgő lélek-
kel való egyezés; a' kívánt dolgokra való figyel-
metes vigyázás, és ha mi más ezekhez hasonlók ta-
lálthatnak. Ugy hogy az Imádság, az ő igaz
valóságára jusson; erőt, és hogy úgy szóljak, lelket
úgy vegyen, Ha I. azt az Istennek Lelke, a' ki nél-
kül *nem tudgyuk, sem hogy mit, sem hogy miképen*
kérjünk, Róm 8: 26. ő maga mindenképen el-kézi-
tven, kézen adgya a' könyörgő embernek éájában.
Mertugyan-is, mint a' földi Királyok 's Fejedelmek
Udvarinak, és a' Törvényes lékeknek; úgy a' men-
nyei Udvarnak-is, vagyon bizonyos *stylusa*, vagy szó
és befédébéli éokott rend-tartása, mellyel és nem
mással, hogy éljenek az emberek az ő véle való szól-
ásban, és dolgoknak előtte való folytatásában, az
Isteni Felső meg-kívánnya. A' honnat az igaz és
Isten előtt kedves Imádság, maga az híveknek éi-
vekbe ki-töltetett, és ennyiben már miénkké tété-
tett Sz. Léleknek, a' mi idvességünk, és minden-
jónk felől való hathatós, a' mi kívánságink és éa-
vaink által, Istennek bé-mutatott akarattya 's
tetzése. Rövid szóval: Jele vagy ki-adása, annak
a' Léleknek kívánságának, a' ki Isten éerint esedezik a'
éentekért: Róm. 8: 27. Majd a' éerint, mint ama'

Tekoabéli

Tekoabéli áééonynak Dávid előtt Absolonért való
esedezése, valósággal egészen Joáb dolga vala; mint
azt maga Dávid élesen által érté: 2Sam. 14: 1--20.
Melly dologban, világosításnak okáért meg-kell
jegyzeni, mint adgya-bé Dávidnak Joáb, az ő ma-
ga Absolon aránt, a' Dávid akarattyaival egyező,
kivánságát, egy áééonynak éava által, midőn belső
tanács lévén, venné ééébe annak fia után való éf-
deklését; és így más éája által mint esedezék Ab-
solonért. Ezenképen ugyan-is a' Sz. Lélek, ki, a'
mint természetinek egyése által az Istennek belső
titkos tanácsa, úgy a' mi éíveinkben való ki-önte-
tése által, mi prókátorunk; midőn láttya, hogy mi
arántunk Isten-is azt akarja a' mit ő, és mintegy
utánnunk esdeklik; csudálatos, de hathatós indítá-
sával éíveinket fel-serkenti, és ajakinkat el-kééí-
tven, azok által maga kivánságát Isten előtt el-mon-
dattya. Ennek felette mint a' törvény éerint való
áldozat-is, úgy vólt jó és Isten előtt kedves, ha az
óltáron éüntelen égő tüzzel gyújtatott 's égette-
tett-meg; úgy a' kegyes léleknek imádsága-is, úgy
hattya-meg Istent, ha ama' dicsőséges óltárnak,
melly a' Christus, *Sid.* 13: 10. mindenkori tüze, a'
Sz. Lélek gerjéééndi-meg azt. II. Ha arra néz
és fordúl egészen, hogy a' lelket Istenhez juttatván,
néki jó válaést éerezzen, mint Joáb cselekedék Ab-
solonnal Dávidnál: mellyre nézve nem ok nélkül
mondták némelleyek az Imádságot, a' léleknek Isten-
hez való jutásának 's menetelinek. És itt (1) a'
bűnös lelket, mint annak éegítő társa, vezetí Isten-
hez éemtül éembe; mint Jósef, édes attyát Jákó-
bot,

B

bot, Farahóhoz: 1Móf. 47:7. (2) Bé-mutattya azt Istennek hiven és igazán, minden családság és éineskedés nélkül, semmit érette vagy mellette sem nem költvén, sem nem hazudván; mint a' Kórének Móses ellen való, nem mondom imádsága, hanem inkább haizontalan csácsogása, 4Móf. 16:3. vagy mint ama' dölyfös Fariúsának magáról való hazug dicsekedése, Luk. 18:11. hanem csupán úgy állítván elő a' mint van; mint Filep Nathanaelt Urunknak: ki-is ezokon azt, illy szóval fogadá, *Imbol ez az igaz Izraelita, kiben álnokság nincsen:* Ján. 1:46, 48. Ezt pedig ez okon és úton: mert mint ama', Mósestől öfve rontatott arany bornyúnak a' vízben hintetett pora nem egyéb vala, hanem ugyan az a' bornyú, 2Móf. 32:20. úgy az Imádság-is nem egyéb, hanem ő maga az imádkozó, és a' buzgóságnak creje által a' foházkodásoknak apró porává törtetett, és ekképen Isten előtt el-híntetett és ki-öntetett lélek. Ugyan-is midőn a' lélek magát vóltaképen az imádságnak adgya, a' buzgóságnak tüze által néki melegedvén, ugyan el-vékonyodik, és majd azon merő imádsággá válik: nem különben, mint a' földön lévő vizek, a' nap hévségétől meg-melegedvén, vékony párákká, és fen levegő felhőkké léznek. Mellyre nézve mondgya Dávid, *A helyében hogy én feretem őket, velem ellenkeznek, én pedig imádkozom vala.* Tulajdonképen, *Én pedig imádság valék.* Solt. 109:4. Mint ha mondaná; midőn ök én velem ellenkeztenek, én imádságnak adtam magamat, és azonn merő imádsággá váltam 's löttem. (3) Emlekezetiben hozza Istennek,

tennek, azt a' nagy indulatot, mellyel hajdan víseltetett és vólt, mind ő Felfége a' bünös lélekhez, mind a' lélek ő Felfégéhez: tudván, hogy a' kiket egy-fer feretett, mind végig fereti azokat, Ján 13:1. *mi-vel hogy ő magát meg-nem tagadhattya,* 2Tim 2:13. nem-is lehet, *hogy jót ne adgyon az övéinek,* Luk. 11:13. Így oétán, (4) Várja Istenről a' jó válaft, és azt a' könyörgő lélekre le-is éállíttya. III. Ha ez ő egész igyekezetiben segíti, és elégfegesképen meg-is erősíti mind két felől magát ama' két jeles gyámolokkal, tudnillik az Isteni ígéreteknek gyönyörűségével egy felől, más felől ísmét azoknak változhatatlan nagy erejével. Ezekkel ugyan-is ha az imádság nem gyámolíttatik, tellyességgel elfogyatkozik: és ha éinte valamennyire fel-emelkedhetik-is, mindazáltal azontúl ísmét el-esik; nem különben, mint a' Móses fel-emeltetett kezei, mellyek az Áron és az Húr segédsége nélkül le-esnek; de azoktól gyámolíttatván és fel-tartatván, Izraelnek gyözedelmet ferzenek vala: 2Móf. 17:12. IV. Ha magával vízi a' lelket, még pedig elsőben-is az imádkozó embernek lelkét, hogy az Istennek bémutassa, mint mostan mondók; sőt ő előtte mintegy ugyan ki-öntse: mivel e' nélkül lézen csak majd el-enyésző üres árnyék, lélek nélkül való test avagy váz, sóttalan áldozat, és az áldozatnak fel nem mehető, hanem csak a' földre főtő füsti; a' minémü vólt, mint a' tudósok mondgyák, a' Kain áldozatjának, mind faga, mind füsti: másodszor pedig az Istennek erősítő Lelkét, ki ötet, hogy el-ne fogyatkozzék, táplálja; ha erőtlenedéndik és bágya-

doz, újítsa; ha el-esik, fel-emelje; ha meg-hülénd, melegitse; egy főval, mindenekre meg-erősítse: mivelhogy e' nélkül boldogtalan lézen igen, nem lévén *ki ötet meg-melegítse, vagy ha el-eséndik fel-emelje, a' érint a' mi van* *Prédikás. 4. 9. 10.* sőt a' mi nagyobb, vakmerőségének-is nem csak kárát vallja, de büntetését-is véki, víőza verettetvén, és czéljától meőze vettetvén; nem különben, mint az Izrael seregei meg-veretének és fégyennel víőzátérének, midőn Móses és az Isten ládája nélkül a' Kánahán földére bé-ütének: *4. Mós 14. 44.* 's köv. *5. V.* A' mikor figyelmetesen reá vigyáz arra-is, mit kelljen kérnie, hogy valamint olyat ne kérjen, a' mit Isten nem akart hogy töle kérjen valaki. Tudni kell ugyan-is, hogy akarmint kereső-is, de egyebet Istennél nem talál, nem-is nyer, hanem csak a' mit Isten önéki magánál el-tött és tart a' végre, hogy hiven ő véle közöljön: És hogy illendőképen megnyerésnek jó reménységével nem-is kérhetni ő felfégtől egyebet, hanem csak a' mi valósággal jó, és a' könyörgő embernek állapattyához alkalmas.

Mind ezek, melyeket eddig az Imádságnak menyei eredetiről mondánk, nem arra valók, hogy valaki ezeket halván, maga-is arra ne erőlködjék: és hogy ez egéz dolgot a' Sz. Lélekre hagyván, maga bátorságosan henyéljen, és éunyadozva várván miglen a' Lélek imádkozni nógassa, 's imádkoztassa, magát csak a' nagy tunyaságnak adgya; hanem inkább hogy kiki maga tunyaságát 's restségét, melyet feljebb-is tapasztalhat kelletinél akarki, megúnván és utálván, a' Léleknek ilyen segedelmét kívánja.

vánja. Minekokáért méltó minékünk, mind a' mi Imádságinkat kezdetiben formáló, gyengefégében gyámolító, és tőlünk kegyelmesen el-fogadó Istenünknek nagy jó-vóltát imádnunk; mind az Imádságnak drága becses vóltát meg-esmérnünk: és így csüggedező 's bágyadozó lelkeinket aval serkengetnünk, a' mi van *Sólt. 42. 6.* *Miért én lelkem ilyen igen el-hagytad magadat, és nyughatatlankodol én bennem? bizzál az Istenben, mert még önéki hálákat adok.* Mindenek felett pedig Urunknál mint az Apostolok-is, *Luk. 11. 1.* illy nagy jóért esedeznünk, így főlván, *Uram taníts-meg minket imádkozni, Ámē.*

III. TANUSÁG.

Az Imádságnak szükséges vóltáról.

Mát. VII. 7. 5. Kérjétek, és meg-adatik; keressétek, és meg-találjátok; zörgeffetek, és meg-nyittatik.

Minekutánna eddig való tanúságunkban, itéletem szerint, eléggé meg-értettük természetit, 's valóságát az igaz és hathatós Imádságnak, előadván mind hogy miből lézen, mind hogy eredetet és elevenféget honnat 's mitől vézen; hogy mind méltóságát, mind főkféges vóltát, az-az ha ugyan valóban, és mennyire légyen főkféges az Imádság, már mostan meg-mondgyuk, az arról való tudakozásunknak el-intézett rendi meg-kívánja: Hogy így a' mi igen rest, és minden jónak követésére kelletinél túnyább, sőt éunnyadozó elméinket, abban való magok gyakorlására fel-indít-

tsuk, és ugyan öltönözzük. Mertugyan-is az emberi önként túnya elme és indulat, a' minthogy más akarmelly jó és ézeretetre méltó dolognak-is keresésére nem könnyen indul, ha csak reá nagy szükségét és benne nagy hasznát, által nem érti 's nem látta: Ugy bizony, sőt fokkal inkább az Imádság körül, ha eredeti és mivolta tettetés-is, könnyen meg-restül és magát le-hadgya, ha csak meg-nem érti világosan, és magával el nem hitetheti, hogy leg-nagyobb dolgaiban-is az igen szükséges önéki. Ennekokáért annak általán való szükséges voltát, gyakor helyen fontos főkkal mutogatya 's jelengeti az Irás, és szép mondásával minékünk-is, hogy azt mind meg-értsük, mind lelkünkben hathatósan bé-vegyük, utat mutat, és ugyan kézen fogva vezérel; a' mint a' fel-vött igékben-is láthattuk. Mellyekben hatalmason parancsolja Idvezitünk az Imádságot, ahoz kötvén és attúl függéztvén-fel minden kívántt dolgoknak meg-nyerését.

Azok körül pedig meg-kell tudnunk, Hogy I. Nem nagy ok nélkül tézen Urunk ígéretet a' parancsolat mellé; hanem hogy az Imádságot megfogható akadályokat e' kettő által könnyebben elrontsa. E' két gonosz ugyan-is, a' túnyaság tudnilik, és a' kétkedés avagy kétségeskedés igen hatalmason el-fokta fogni embert az Imádságtól: azért az elsőt, parancsolatjának hegyes öltönével kényszeríti mondván, *kérjétek, keressétek, zörgezzetek*: a' másikat pedig ígéretnék édeségével feléldíti, mondván, *meg-adatik, meg-találjátok, meg-nyitattik*. II. Noha Urunk ez igékben leg-közelebb szól az Isten

ten országának elő-menetelit néző nagy dolgokról, ezközül mutartván azoknak meg-nyerésére az Imádságot; mint oda feljebb mutatta vala a' mások megfértését hiven el-távoztató okosságot: Bé-foglal mindazáltal egyéb minden idvességes lelki és testi jókat-is, valamellyeket a' bűnös ember méltán 's helyesen kérhet Istentől; és azoknak meg-nyerésére-is, mint fentén amazoknak-is ezközül ezt mutatya. Ugyan-is a' mi által az Isten országára tartozókat, mint nagyobbakat; az által a' magunkra tartozókat-is, mint alább valókat, könnyen, vagy még inkább meg-nyerhettyük. III. Mind ez három főval, *kérjétek, keressétek, zörgezzetek*, az egy imádságot jelenti 's hadgya ugyan; de úgy, hogy mutatson mind azokra a' jeles munkákra, mellyek az Imádságban bé-foglaltatnak; mellyekről oda feljebb szólottunk a' 8-dik levélen. IV. Ez hármassal munkához az ígéretet-is hármassal azért alkalmaztatya, hogy mind a' kívántt dolgokat az Imádsághoz erősebben csatolja, mind a' mi erőtlenségünket, és az ígéretek aránt való csüggedezésünket, hatalmason gyámolítsa.

De kérhetné valaki; Mint vagyon az, hogy itt Urunk nekünk parancsolja a' zörgetést? mellyet másutt magának tulajdonít így szólván: *Imé az ajtó előtt állok és zörgetek*, Jelen. 3:20. Mellyre én azt mondom: Más a' Christus zörgetése, más a' miénk: zörget ugyan-is ő, midőn minket kegyelmével ünnekel; mi pedig zörgetünk, midőn azt ő tőle esedezve kérjük. Ezt minékünk parancsolja, amazz magának meg-tarttya. Ezek szerint vegyünk mostan ilyen Tudományt:

S. Minden akarmi nével nevezendő javai között 's felett, mellyeket Istenről ingyen vött onnat felyül, egy *fükséges* fő java az idvezülendő léleknek, a' jó és Isten *ferint* való Imádság; melly nélkül önéki, sem léte, sem élete, sem maradása, sem tovább, kívántt javaihoz való jutása, soha semmiképen nem lehet: úgy annyira, hogy a' lélek, csak az, addig és a' *ferint* éljen, 's lehesse Istenénél nyertes, a' ki, a' *meddig*, és a' mint lehet az Imádságban *tehetséges*. Ez a' mire minket a' fel-vött igékben tanít Idvezitönk, midön mind azokat, a' mellyeket illő 's méltó embernek kérni Istentől, erőssan az Imádsághoz köti, és azoknak meg-nyerését attól függetti-fel, így szólván, *kérjétek, és meg-adatik, 's a' t. a' mint már meg-értök*. Erre tanítanak az Imádságról való több É. Irásbéli parancsolatok is; a' minéműek: *Híj segítségül engemet, és meg-fabaditlak*, Sól. 50: 15. *Táts-fel a' te fájadat, és meg-töltöm*, Sól. 81: 11. *Szüntelenül imádkozzatok*, 1 Tess. 5: 17. 's a' t. És ama' szép példabeféde Urunknak, Luk. 18: 1. köv. y. Oka pedig ennek ez: 1. Mert e' mi nagy erőtlenségünkben, és az Isten törvényinek meg-tartására való tehetetlenségünkben egyedül csak az Imádság az, a' mi minket a' törvénynek kívánsága *ferint* az Isten képére és hasonlatosságára juttathat, kikérvén meg-is nyervén Istentől azt a' kegyelmet, melly mi benünk, a' *mi a' törvénynek lehetetlen*, véghez vigye. 2. Mert a' Lélek, melly által az hívek élnek, *kegyelemnek és könyörgésnek Lelke*, Zak. 12: 10. annak-ókéért valakikben életet 's kegyelmet, ugyan azokban könyörgésre való *tehetséget*-is ferez és ad.

Ugy

Ugy hogy a' mint egyik, úgy a' másik nélkül ne lehessen az ember, sem kegyelmet a' könyörgés nélkül soha ne vehessen.

Nyilván való dolog azért; Hogy mikor ember imádkozik, leg-főbb és *fükségesebb* dolgot akkor cselekezik, és válastttya magának a' Máriával együtt ama' mindenek felett való egy *fükséges* jót, Luk. 10: 41, 42. melly az Istenhez való ragaszkodás. Ugyan-is az Imádság, mint meg-mondottuk, a' léleknek Istenhez való ragaszkodása; e' pedig a' mindenek felett való jó, mint Asáf bizonyította, mondván; *Az URhoz ragaszkodnom nekem felette jó*, Sól. 73: 28. az az, mindenek felett való nagy jó. Mellyhez képest helyyesen mondgya Rufinus. *Nihil potest utilius facere servus DEI in hoc seculo, quam orare Deum*: az-az, Semmit hasznosbat nem tehet az Isten *éolgája* e' világon, mint hogy imádgya az Istent. Minekokáért illő dolog-is igen, hogy ezt egy *fükséges* dolgunknak esmérvén, gyakoroljuk abban mi-is magunkat. Mellyre nagy ösztönünk-is léfnek, ha ez néhány dolgot jól elménkre véf-fük. I. Hogy erre minket sok és meg-fámlálhatatlan parancsolatokkal és ígéretekkel, mellyekkel tellyes az Irás, kötelez és édesget az Isten: Ennek pedig engedni mindenkor gyönyörűség, és *jobb akarmi áldozatnál*, 1 Sam. 15: 22. II. Hogy egész élete 's maradása itt e' világon a' kegyes léleknek ez által vagyjon. Minekokáért *zinte* úgy nem-is lehet az Imádság nélkül, mint az egészes ember, az eledel; a' beteg, az orvosság; a' műves ember, az ő műfere, söt keze; és a' madárka, az ő fárnyai, nélkül.

B 5

nélkül. Mellyre nézve azt mondgya Dávid: *Mint a' kövérséges fírral, meg-elégedik az én lelkem, mikor víg ajakakkal dicsér tégedet az én fám:* Sólt. 63: 6. Ugyan-is bizony, *mint a' homjút farvas a' vizet,* Sólt. 42: 1. az éh ember a' kenyeret, *éinte úgy óhajtya az Imádságot, a' ki magát arra reá éoktarta: és ha mikor azt ő véle valami el-múlattattya, étele el-maradásánál nehezebbnek tarttya.* Így Daniel, ama' *kedves férjfiú,* eledelét sok napokon, de imádságát csak egy napon-is nem hagyhatá, noha a' Királynak arról való kemény tilalmát jól tudná: *Dan. 6: 6, 10, 11, 12.* Igen éépen mondgya Chrysostomus-is, vagy a' mint magyarul híjjuk, Aranyfájú Éent János; *Quod si te ipsum destituas precatione, perinde feceris ac si piscem ex aquis extraxeris. Ut enim pisci aqua est vita, ita tibi precatio, &c.* az-az, Hogyha magadat az Imádság nélkül hagyod, *éinte úgy téé, mintha a' halat fognád ki a' vízből: mert mint az halnak élete a' víz, úgy tenéked az Imádság.* Jakab Apostol pedig, mintegy közönséges orvólságra, úgy igazit akarmi nyavalyánkban az Imádságra, mondván: *Szomorkodik-e valaki ti köztetek? imádkozzék: öröme legyen-e valakinek? énekléssel dicsérje az Istent: Beteg-e valaki köztetek? hívassa az egyházat fölgát, és imádkozzanak érte, meg-kenvén azt olajjal az Urnak nevében, és az hitből fármazott Imádság meg-tarttya a' beteget, és fel-segéli őtet az Ur:* Jak. 5: 13, 14, 15. Urunk-is a' kitértetek ellen ugyan-azt mutattya, így éolván: *Vigyázzatok és imádkozzatok, hogy kísértetbe ne jussatok:* Mát 26: 41. Es bizonyára az Imádság, az embernek nagy éükfé-

ges,

ges, életét segítő eszköze: kulcsa tudnillik, mellyel a' mennyei titkos és el-rejtetett kincset fel-nyittya, és az Isteneik jó-vóltát 's irgalmasságát magára vonzza: olly eszköze-is, mellyel, mint a' boldog emlékeztető Cálvinus éól, ki-ásuk a' kincset, mellyet az Évangéliom mutatott a' mi hitünknek: és végre, mint némellyek éólanak, éárnya a' léleknek, mellyel Istenhez repül. III. Hogy ebben nagyon a' léleknek az az ő Isteneivel való járása és léte, melly ötet Isten baráttyává 's mintegy beéüllő társává téé; mint Ábrahámot: 1Móf. 18: Jak. 2: 23. a' föld-ről fel-vééi 's el-viééi; mint Énokot: 1Móf. 5: 22. fényes orcájúvá tééi; mint Mófest: 2Móf. 34: 29. méltóságát pedig mások felett valóvá tééi: ugyan-is ha dicsőségre vagyon valamelly népnek, hogy az Isten ő véle éól, 5Móf. 4: 8. bizony inkább arra vagyon, hogy ő éólhat az Istennel: 1Móf. 18: 23. IV. Hogy valamit az Isten jó-vóltáról tud és ért ember, mind csak haéontalan az imádság nélkül. Ugyan-is ha tudgyuk jó-vóltát az Istennek, 's nem keref-sük, csak úgy tééünk, mint a' ki a' kincset, hol légyen tudgya, de onnat fel-venni nem akarja. V. Hogy az imádság Isteneik tartozó háládatótságunknak az a' nagy és föbb része, mellyben Istent minden jóknak kútfejének ésmérjük, és segítségre híván dicsóittyük: a' mellyet igen kedvell és kíván Isten. Minekokáért-is ennek gyakorlása gyakorta az áldozathoz hasonlittatik, Sólt. 14: 2. Sid. 13: 15. Fán. 4: 13. és egész Isteni tífteletnek tartatik, Róm. 10: 11. Cselek. 2: 21. Mát. 2: 2. el-múlataa pedig, az istenteleneknek jegyéül tééetik: Sólt. 14: 4. VI. Hogy az

az imádságban vagy az emberben lévő, nem egy, hanem minden jóknak, hitnek tudnillik, ézeretnek, bekecséges türefnek és reménfégnak ki-mutatódása: úgy hogy mennyi 's mi jó legyen benne, az imádság mutafsa-ki valóban. Mellyre nézve helyefen mondgya Aranyéájú éent János, hogy a' mellyember az imádságnak gyakorlásában nem gyönyörködik, abban fémmi jó nincs: Ha pedig valaki telhetetlen az imádkozásban, könnyü el-hinni, hogy abban fok jó vagy. Az Isten maga-is e' jelből akará Pált maga válaftott edényének ésmértetni Ananiással; mert *imé*, úgymond, *imádkozik*: Cselek. 9: 11. És így bizonyos, a' mit mond é. Ágofton: *Verè novit restè vivere, qui restè novit orare*: az-az, Igazán jól élni tud az, a' ki jól tud imádkozni. VII. Hogy az imádságot csalhatatlanul követik a' kívántt jók; mint ezt bizonyittyák ama' éép ígéretek, mellyekről már réé éerint emlekeztünk: a' minémü ez-is, Jérem. 29. 12. *Akkor segítségül bitok engemet, és el-mentek és imádtok engemet, és titeket meg-halgtalak.* 1 Kir. 3: 5. *Kérj a' mit akarék hogy adgyak néked, 's a' t.* Es Idvezitönknek ama' mondása: Gondolod-é, hogy én nem kérhetném az én Atyámat, hogy adna most nékem tizenkét legió Angyalokat? Mát. 26: 53. mintha mondaná, ha kérhetném, meg-nyerném. Mellyre nézve helyefen mondgya éent Ágofton: *Oratio iusti, clavis est cœli: ascendit precatio, & descendit Dei misericordia.* Az igaznak imádsága, a' meñyöréagnak külcsa: fel mégyen az imádság, és le-áll az Isteni irgalmafság. Ismét: *Cum videris non à te amotam precationem tuam, securus esto,*

esto, quia non est amota à te misericordia ejus. Mí-dön látod, úgymond, hogy el-nem fogatott te tőled a' te imádságod; meg-nyugodgyál benne, hogy nem fogatott-el tőled az ő irgalmafsága. VIII. Hogy az imádság éokott munkájok volt mindenkor a' éenteknek, annyira, hogy haláloknál elébb attól meg-nem éüntenek. Melly éép dolog pedig azoknak nyomdokát követni! De mit emlegetem a' éenteket? Maga Idvezitönk nagyon foglalatostkodott, és ugyan fáradhatatlan volt az imádkozásban, annyira, hogy egész éjtékákat-is töltött, és ugyan benne hált abban; mint meg-láthatni Luk. 6: 12. Mellyből azt hozza-ki Cyprianus: *Quod si ille orabat, qui sine peccato erat; quanto magis peccatores oportet orare.* Ha, úgymond, a' ki bün nélkül vala imádkozott; mennyivel inkább éükség, hogy a' bünösök imádkozzanak.

Mind ezek noha nagyok és hathatófok a' mi öztönözésünkre; elő áll mindazáltal a' mi rest és minden jóban vízfza-vonó testünk: és hogy azt, mint nem igen éükséges dolgot, veltünk le-hagyafsa; az Istennek meg-változhatatlanságát, mindentudóságát, jóvóltát, és hüféges reánk vigyázását forgatya. Mi éükség, úgymond, a' mi jó gondvifelő Atyánkat imádságunkkal fáraftani? holott ő mindeneket jól tud: és ha mi nem kiáltunk-is, érti minden éükséginket: nem-is éunnyadozik, hogy éüksége legyen ferkengetésünkre: sem akarattya nem változik kérésünkre; de a' mit meg-akar adni, meg-adgya kéretlen-is; a' mit pedig nem, meg-nem nyerjük, ha kérjük-is. De mind ez egész okoskodást, a' mint

minthogy az Isten maga hozzánk való alkalmaztatásának és abbéli céljának nem tudása teszi; úgy annak megértése könnyen semmivé téti. Mert ugyan-is midőn Isten nekünk az imádságot rendelte és hagyta, nézett inkább mi reánk, mint sem magára; a minthogy mi reánk-is áll annak egész háza, noha hogy abban a' dicsőség nekie-is meg adásék, mivel illik-is, meg-kívánnya: azonban magát hozzánk úgy-is alkalmaztatta, hogy a' jókat, melyeket önként nekünk éánt szabados jó kedvéből, mi azokat imádságunk által vennök-el az ő kezeiből; mint ezt bizonyította az Írásnak ama' szép szava: *Az URnak femei az igazakon, és az ő fülei azoknak kiáltásokon:* Solt. 34:16. melly az Istennek gondviselését nekünk úgy ajánlja, hogy az hitnek munkáját, melly a' túnyasággal ellenkezik, hozzája foglalja. Ehez képest noha Isten vigyáz reánk mikor mi túnyálkodunk-is, és segéll minket gyakorta, mikor nem hijjuk-is; Éukféleg mindazáltal imádkozunk, nem már azért, hogy, mintegy tudatlan, ebből értse-meg Éukféleginket, melyeket *jól ért még meg Éukféleginket,* Solt. 139:2. sem hogy kérésünkre változtassa akarattját; holott *ő nála nincsen változás, vagy a' változásnak árnyéka,* Jak. 1:17. sem hogy álmából fel-keljen; mint a' Bárlól mondgya vala Illyés, 1Kir. 18. holott *ő még csak nem-is éunnyadozik,* Solt. 121:4. Hanem, közönségesen, hogy ő töle el-vehesük azt, a' mit hogy meg akar nekünk adni, el-hittük, a' Éerint a' mit az Apostol mond: *Ez a' mi bizodalunk, hogy valamit kérünk az ő akarattja Éerint, ő meg-halgat minket:* 1 Ján. 5:14. Különösön

nösön pedig, 1. hogy ekképen mindenkor tellyes légyen a' mi Éivünk az ő Éerelmére és tífteletire való buzgó kívánsággal, miglen valóban reá Éokunk, hogy minden nyavalyáinkban ő hozzá bizodalmason ragazkodgyunk. 2. Hogy Éukféleginket magunk-is meg-Éismerjük, és azt hiven ki-is jelentjük: ne kellefsék ama' feddésben Ésünk, *Azt mondd, gazdag vagyok, és semmi nélkül nem Éukölködöm; és nem tudod, hogy nyomorúlt, nyavalyás, Éegény, és Éukölködő vagy:* Jelen. 3:17. Ezokaért úgy-is viseli sokkor hozzánk Isten ő magát, mintha nem Értene 's nem tudná dolgainkat. Lásd erre, 2Móf. 11:23, 24, 25. 3. Hogy soha olly kívánságot Éivünkbe ne botsáÉunk, mellyet előtte Éegyenlíhetnénk, tudván, hogy Éivünket ki kell előtte terjeÉtenünk. 4. Hogy ajándékinak illendő vételére magunkat el-kéÉítettük. És 5-Éör, midőn azokat el-véÉÉük, látván, hogy kérésünkre meg-felelt, buzgóságoÉfabban emlegeÉsük jó-vóltát, és gyönyörködteÉsük azal magunkat. 6. Hogy ekképen az ő gondviselésében lelkünket meg-nyugtaÉsuk; magunkon tapasztalván, hogy kéÉ mind füle Éónknak meg-halására, mind keze a' jó-téreményre. Mivel azért Isten, noha vigyáz mi reánk, meg-kívánnya mindazáltal hozzá való óhajtáÉinkat; bizony az ő jó gondviselése, nem el-ólttya, sőt inkább gyulaÉtgya az imádságra való buzgóságot; mint ezt láthatni mind az Illyés példájában, ki minekutánna Ákábnak ígéretet tött-is az eső felől, tudván bizony az Istennek akarattját, hétÉer könyörgött: 1Kir. 18:42. és a' Dávidéban, ki-is így imádkozik Isten-

Istennek: *Mivel én Istenem a' te Szolgádnak fülébe meg-jelentetted, hogy önéki házat csinálék, ezokáért könyörög a' te Szolgád fíve ferint te előtted:* 1Krn. 17:25. Minthogy azért, a' mint már bőségesen meg-értettük, az imádság a' kegyes léleknek, mind ékes czímere, mellyből ő Istenének lenni esmértetik, mind hűféges társa, melly ő töle halálig el-nem válik; tartsuk-meg mi-is véle maínd holtig úgy az egygyeséget, hogy tudnillik mint ő el nem hadgya lelkünköt egész életünkben, úgy lelkünk is ötet soha el-ne hadgya: hogy minekutánna hazájokon kívül együtt bújdosnak, hazájokba-is együtt térjenek és nyugodgyanak; mint régen Ruth a'ffony az ő napával Naomival: kinek nagy indúlatoson, midőn az ötet arra kéré, hogy töle el-menne, azt monda, Ruth, 1:16,17. *Ne kérj engemet, hogy el-hadgyalak tégedet, avagy el-mennyek te töled; mert valahova menéndék oda mégyek, és valahol lakándol ott lakom: A te néped én népem, és a' te Istened én Istenem. A' hol te meg-halándaf, ott halok-meg, és ott temettetem-el. Így cselekedgyék az Isten, és ezt mívelje én velem, ha az egy balál nem válast-el engemet te töled; Amen.*

IV. TANUSÁG.

Az Imádságnak Czéljáról.

Mát. IV. R. 10. V. *A' te URadat Istenedet imádgad, és csak ötet Szolgáljad.*

Regen Ábrahám, ama' minden idvezülendőknek hitbéli nagy Attyok, mint Móses írja, 1K. 24 r. 1--'s több ys. midőn kedves fiának az Isáknak feleséget venni akarna; de kit kedvellene 's arra méltó-

nak

nak ítélne, a' melly tartományban lakik vala, nem volna; régi bizott fő Szolgáját az Éliézert Éolitá, és tudván annak mind hűségét, mivelhogy házánál nevedett, noha másunnat eredett Szolgája vala, 1Móf. 15:2,3. mind tehetségét, mivelhogy minden ő gazdagságával a' bir vala, 1Móf. 24:10. hogy e' kívántt jó dolgot meg-ferzené, nékie meg-hagyá és egészen reá bizá. De, tudván mint bölcs ember, mi kívánttatnék a' követség inditáshoz 's víseléshez, hogy jó rendivel lenne és hasznos követség járása, házából addig ki-nem inditá; hanem elsőben-is hova menyő, hol és kinél keressé a' kívántt jót, tudnillik az ő földében és az ő rokonságánál, eleibe adá; azután drága fok szép marhákkal, ezüsttel és arannyal felkézíté 's meg-raká. Hasonló dolga van itt e' világon a' bünös embernek: ki-is, midőn fok Éükséges kívántt javait, maga körül, és mintegy maga tartományában nem találja, azoknak meg-ferzését bizza 's hadgya az imádságra, mint házánál, sőt magában nevedett, noha másunnat, tudnillik Sz. Lélektől eredett, igen meg-bizott hívére, és minden javaival, az-az indúlatival 's tehetségével bíró, azokat magában foglaló fobb Szolgájára. De hogy ennek-is, mint Éliézernak, mind tekintetes, mind hasznos légyen követség hordozása 's járása; Éükség, hogy azt, mint Ábrahám cselekvék, egész, az-az belső és külső jó kézülettel bocsássa: az-az, mind belsőképen azt hova, kihez és melly úton mennyen, eleibe adgya, mind a' követséghez meg-kívántató drága fok szép jókkal és ajándékokkal fel-ékesítse 's meg-rakja. Ezek ferint hogy miis, minekutánna *Mivóltát* az Imádságnak,

C

az-az

az-az mi legyen az az ő eredetiben, meg-értettük; *Minéműségét*-is, az-az kicsodásnak kellefsék az ő végéhez képest leñi, fűkfég hogy meg értsük: melly úgy lez-meg, ha annak mind külső, mind belső kézfületit vóltaképen meg-tekinttyük. Belső kézfületi-re tartozik, hogy mind a' *Czélt* az hová, mind az *Uiat* a' mellyen mennyen meg-értsük és meg-tudgyuk. Czéllját a' mi nézi, meg-mondgya Idvezítönk a' fenn meg-irt igékben, igazítván ő magához Istenhez az imádságot, úgy hogy ahoz való meneteliből tessék-meg annak kézfületi és indúlattya, minémű legyen: nem külömben, mint a' *Emnek* jósága a' *Érint* ítéltetik, a' mint az előtte való dologra nézhet és azt láthattya; És az el-lött nyíl, vagy ő maga, vagy el-lövése tartatik hibásnak, ha a' *Czélt* nem találja. Hogy pedig Idvezítönk *Éavainak* ereje jobban meg-tessék, illő meg-jegyeznünk mi alkalmatossággal mondotta azokat; tud-nillik midön ötet a' *Éemtelen* kísértő a' világi orfágoknak dicsőségét mutogatván és tökéletlenül ajánlván, arra akarná vinni, hogy azt ő töle kérné, és annak meg-nyeréléért, néki efedeznék. Melly-hez képest Idvezítönk *Éavai* annyit téznek, mintha mondaná; Nem az a' rendi Sátán nem, hogy valaki a' mit kíván, te nálad keresse és te töled kérje. Isténé aza' méltóság nem tiéd. Távol legyen minden jó lélektől, sőt veled együtt vész-en-el az a' nem máshoz, de te hozzád Sátánhoz, az-az Isten dicsőségének ellenségéhez illendő gonof és ugyan fátráni gondolat és lugallás, hogy Istenen kívül valakinél, annyival-is inkább te nálad kellefsék akarmi jót-

jót-is keresni, és ezt a' tíftefséget 's tífteletet más-nak tenni, melly egyedül Istent illet, úgymint kinél vagy on és kitől áll-le minden jó adomány és tökéletes ajándék mi reánk: Jak. 1: 5. 17. Ha talám, mondhatná valaki, nem-is azt kívánta az ördög, hogy Urunk könyörgéssel és efedezéssel imádná ötet mint Istent, hanem csak mint Isten követét, vagy a' világi jóknak ki östogatásában meg-bizott *Éol-gáját*, maga meg-hajtásával és előtte való leborúlással tífteelné 's becsülné-meg, a' mint a' Napkeletiek-nél *Éokás* vólt, mind ekkor mind ennek-előtte valakinek tíftefséget tenni: Ugyanis, *Éent* Lukácsnál világosan mondgya, *Énnékem* adatott, és a' *Ékinek* akarom annak adom, mintha mondaná, engé bizott-meg ezen az Isten: Es a' maga meg-hajtás, 's leborulás, közönséges vólt a' régiek-nél. De nem fűkfég minékünk fokát tolmácsolódnunk annak *Éava* és kívánsága körül, mert ugyan-is mi nem férhetne annak *Éemtelen*ségéhez? Ha pedig csak ezt-is Idvezítönk néki nem engedte, fokkal hát inkább hogy könyörgésben 's imádságban tíftelessék, sem ő, sem akar ki Istenen kívül, nem engedte. Elég az hogy csak ezt-is meg-cselekedni valakinek illy alkalmatossággal, Isten dicsőségének meg-fértése nélkül, lehetetlennek ítélte 's mondotta Urunk ez Igékben: mellyekből mi vegyünk ilyen Tudományt.

§. *Egék* követségét 's minden kívánságát az ő fűkféges *Éavainak* meg-*Éerzésén* *Éorgalmatoskodó* léleknek, mint annak igen hü és mindenével bíró el-botsáttatott követtje és *Éolgája* az Imádság, a' kihez vífki és a'

és a' kinél le-téfi, Isten egyedül ö-maga's nem más; úgy annyira, hogy az Imádság se mehesse, a' lélek se küldhesse azt soha másfúvá Istenen kívül, hanemba tíf-ti mellől, mind ez mind amaz el-állani, és fántfándékkal Istentől el-fakadni kíván, és a' Sátán sugallását-bé-venni's cselekedni Isten nagy böffúságára's kissebbségére akarja. Világos ez az Urunk ízavaiból, melyek magokban foglalnak minden az imádságról való parancsolatokat. Bizonyos-is fok erőfs okokból. Mert ugyan-is 1. A' természetnek rendi és törvénye fzerint-is, mindenek az ö magok eredetire térnek; fűkfég azért az imádság-is térjen az ö első eredetire, melly Isten ö maga, mint oda feljebb meg-lát-tuk, söt másfúvá nem-is térhet, miképen a' lélek-is Istenhez tér, a' testtől el-válván, a' ki azt adta volt: Préd. 12:9. Azonban a' lélek ö maga-is úgy teremtetett Isten képére, hogy másfúvá ne vágyakozhaf-fék, másutt fenkinél meg-is ne nyughafsek, a' mint ezt fzepon mongya-ki fzent Ágoston: *Quia creasti Domine nos ad te, ideo inquietum est cor nostrum, donec requiescat in te.* Mivel URam, úgy mond, minket te magadra (képedre) teremtetted, azért nyughatatlan a' mi fzivünk, míg nem meg-nyughatik te benned. 2. Istenhez igazgatnak bennünket imádságunkkal, mind a' fok fzepon ígéretek, melyek az Irásban fellyel fénlenek, és mintegy csomóban öfve köttetnek amaz Apostoli fzepon mondásban; *Valaki segítségül bíjja az URnak nevét, meg-tartatik*, Róm. 10:13. mind az eleitől fogván minden időbéli imádkozó fenteknek példái, kik közzül soha fenki Istenen kívül máshoz imádságát nem bocsátotta vagy nyúj-

nyújtotta, el-annyira, hogy bátorsággal énekelje az Anyafentegyház: *Ha bol el-feledkeztünk volna a' mi Istenünknek nevéről, és fel-emeltük volna a' mi kezeinket idegen Istenekhez: Nemde nem ki-kerefte volna-e ezt az Isten? mert ö jól esmérí minden fivének titkait*, Solt. 44: 21, 22. 3. Méltán azt imádhattya, és fűkféges hogy imádgya a' bűnös ember, ki 1. a' fiveket által láttya és azoknak gondolat-tyokat-is úgy érti, hogy az igazán's lélekből imádkozókat, a' képmutató hamisfaktól, kik *csak fájjal közelitenek Istenhez, de nyelvek nem edgyez ö fivekkel*, meg-választhassa, és annak-is a' ki minden fözat nélkül csak fzivében imádkozhatik, induláttát jól tudgya. E' pedig egyedül csak Isten ö maga, mint az Irás taníttya, 1Kir. 8:39. Róm. 8: 27. Solt. 65: 3. 2. Ki a' mit töle kérnek az emberek, meg-adhat mindeket, söt fellyebb-is annál a' mint kérhetnek, és a' kihez ezokon, mint mindenható és jótévő kegyes atyához bizodalmunk támaszkodhatik. De, ki-is egyedül csak Isten ö-maga, mint az Irás taníttya, Róm. 10:12. Mát. 7:9, 10. Solt. 103:13. 3. Ki minden akarholott imádkozóknak, külső, belső, magános és közönfeges fűkfégeket és fogyatkozásokat tudgya, s láttya. Ki-is nem más, hanem Isten egyedül maga, mint ezt-is az Irás taníttya, Solt. 139:2. Mát. 6: 32. Sid. 4: 13. 4. Maga a' természetnek világa és törvénye erőfsíti és taníttya, hogy az Imádságnak, az-az, hogy valaki imádtafsek, igaz, valóságos és méltó fundámentoma's oka, femmi nem egyéb, hanem egyedül az a' mindenekfelett való véghetetlen nagy Uraság és Felfég, melly előtt méltán, söt

Éükfégesképen meg-alázódnak és le-esnek minden akarmelly nagy méltóságok és melly előtt minden- nek az ő dicsősége, nem különben, mint a' Napnak világa előtt, a' leg-főbb és nagyobb csillagoknak-is fényessége el-enyézék: és az ehez köttetett, 's ettől el-válthatatlan mindenekre való tökéletes elégség, melly minden esedező és az imádság által meg-nyilatkozott *el-félesedett fájat meg-tölthet bőven*, a' *Éerint* a' mi van *Sólt. 8:11*. E' pedig mind egészen olly igen egyedül csak Istené, hogy azt senkiben-is más-ban ő rajta kívül, soha senki ne találhassa, és ez okon imádságát-is senkihez ne bocsáthassa, hanemha mind ezt annak tulajdonítja, és így azt egyzersmind Istennek esméri és vallja. Mellyre nézve Isten-is az ő maga imádtatásának 's tisztelgetinek mindenkor ezt tézi-fel fundámentomául, valamikor a' felöl parancsol: Mint meg-láthatni *1 Mós. 17:1*. az hol így szól Ábrahámnak, *Én vagyok a' mindenre elégséges Isten, járj én előttem fiúntelen*: Mójsesnek-is hasonlólag, *Vesd-le a' te sarudat lábaidról*, az-az, tégy tisztességet nekem. Miért? *Én vagyok a' te atyáidnak Istenek. 2 Mós. 3:5, 6*. Sőt az egész törvényben minden parancsolatnak mellette van. *Én vagyok az UR*, sa't. Lásd *Sólt. 8:1*. *5:11*. Szélésítsd-ki a' te fáját és meg-töltöm azt. m. h. m. én hozzám kiálts, mert én vagyok a' ki meg-adhatom kívánságodat. *Esa. 45:5. 22*. *Én reám nézzetek földnek minden határi, hogy meg-tartassatok, mert én vagyok az Isten, és nincsen több én nálamnál*, *Malak. 1:11*. 's a' t. Látták 's értették ezt még a' Pogányok-is, és ez okon a' kiket Imádsággal tiszteltenek, Isteneknek-is tartottanak és es-

és esmértenek. Látták ugyan ezt, meg-sem fojthatták egészen a' Római atyafiak-is, kik noha az Angyaloknak és a' meg-hólt szenteknek imádáfokat erősen vitattyák, mindazáltal, hogy ez ellen cselekedni ne láttassanak, azt tanítták, hogy mind az az imádság, mellyel azok imádtatnak, végre ugyan csak Istenben nyugfíks határozódik-meg. Látták továbbá a' Christus imádsától idegen atyafiak-is, kik közzül Dávid Ferencz az ő követőivel együtt, soha arra hogy a' Christust imádgya, magát nem vehette, mivel ő benne azt a' Feléget mellyről szólánk, és így az Istenféget, nem esmerhette. Kinek-is erről így szólott egy Christianus Francken nevű követője: *Nec divina ista potestas est adoratione religiosa digna, nisi eam ad divinam usque naturam extendamus, quemadmodum faciunt Trinitarii, existimantes indissolubili nexu colligatam esse divinam potestatem, cum essentia & adoratione divina, verumque esse idololatram, qui adorationem à DEltate sejungit*. Az az Isteni hatalom-is úgy mond, a' minéműt tudnillik Socinus és a' többi Christusnak tulajdonítanak, nem méltó Isteni tisztelgetbéli imádsásra, hanemha ki-terjesztjük azt éintén az Isteni természetig, a' mint cselekednek az Háromságosok, el-válthatatlanul egybe köttetettnek ítélvén lenni az Isteni hatalmat az Istennek valóságával és imádsával, és bálvány-imádónak tartván, a' ki az imádsást az Istenfégtől el-fakasztja. Sőt maga Socinus-is meg-vallja, hogy nagy erőssége legyen abban a' Christus Istenfégének, hogy ő imádtatik, sőt imádtatni-is kell a' keresztyénektől. Jobban 's hasznosabban látták 's értették az elődeni keresz-

refityének, kikezen októl vífelretvén, hogy Istenen kívül mást valakit imádgyanak, reá nem mehetek, mint azt Origénes igen épen ki-adta felöllök; *Non diftrahitur ipfe (Chriftianus) à DEo, ut aliud colat cum eo, nec fuftinet fervire duobus Dominis.* Nem vonatik úgymond a' kerefityén az Iftentől, hogy ő véle együtt mást is tiéreljen, nem is akar két Urnak éolgalni. A' Chriftust pedig, a' mint-hogy imádták, úgy örök és valóságos Iftennek is tartották és vallották, mint meg látzik azon Origénes mondásából, ki a' Jófue imádsága felölígy éol: *Cognovit ergò Jefus non folum, quod ex DEo eft, fed quia DEus eft. Non enim adoraffet, nifi agnoviffet DEum.* Meg-ésmérte hát Jófue, nem tsak hogy Iftentől vagyon, de azt is hogy Isten. Ugyan is nem imádtá volna, ha Iftennek nem ésmérte volna. Icmét Athanáfiusnak im ez éavaiból: *Etiamsi Arianizumpantur, non ipfe (Chriftus) adoratus fuiffet, non ifta de eo dicta fuiffent, fi ullo modo creatura fuiffet.* Ha meg-hafadnak is úgymond az Áriánusok, íoha Chriftus nem imádtatott, íoha azok róla nem mondatnak volna, ha csak teremtettt állatt lött volna.

Ebből meg-érthettyük, a' mint éükfégy is hogy értsük. Elsőben is, Hova 's kihez kellefék akar-melly léleknek az ő imádságát igazgatni 's küldeni, és azáltal Hol 's skinél kívánt éükfégyes javait keresni: És az Imádságnak is, mint a' lélek hü és bizott követtyének mi légyen tiéti, és egyik belső kézületti; mint is kellefék meg-indúlui, mind magát, hogy köverségét hafnosan véghez viheffe vífelni. Tudnillik, hogy mint Éliézer a' Kananéusok között; a' föl-

a' földi és teremtettt állatok között íohol meg-ne álljon, hanem az ötet el-küldő léleknek hazájában, mennyben, Istenhez, a' ki azt adta vólt egyenesen mennyen. De íiesfen is, úgy hogy útában íohova ne térjen, íohol meg-ne álljon, íenki-ne is kö-fönnyön, a' éerint, mint régen Élíféus parancsolá Géházinak, 2Kir.4:29. és Idvezítönk az ő tanítványinak. Luk.10:4. Mennyen ennek felette olly egyenesen és íeíeífen, mint az el-lött nyíl a' tárgyra, úgyhogy az ő céljától egy haj-éálat íe híbázzon, íinte mint a' Bénjámin nemzetéből való amaz hét-éáz férjfiaknak parittyából való hajítáfok, mellyek az haj-éálat is el-íthették és nem híbáztak vólna, Bírák.20:16. Másóéfor, hogy chezképeítt, íicsoda tudomány, vagy kitől 's honnat éármazott tanács légyen az, és mint kellefék annak engedelmeskedni, a' melly akarminémü íén és tekintet alatt, akar mi dologban, az egy élő és mindent-tudó Iftenen kívül, máshoz akar kihez igazíttya az Imádságot. Tudnillik nem Iftentől; mert ez azt a' dícsőífégyet másnak nem adgya, a' mint meg-mondotta, *Én vagyok az UR, ez az én nevem, és az én dícsőífégyemet másnak nem adom.* Éfa.42:8. és ísmét: *Én magamra meg-ésküíttém, ki-ment az én íámból az ígafságnak be-íéde, és meg-nem váloztik, minden térd nékem hajol-meg, és minden nyelv én reám ésküízik,* Éfa.45:23. és hogy annál inkább minden léleknek kívánságát egyedül csak magára fordítsa, magát minden jóra egyedül elégfégyes Iftennek éísmértetni akarta, ő magárolézt mondván; *Én vagyok az El Schaddai, azaz, mint a' mi fordításunkban vagyon, az erős min-*

denható Isten; helyesebben pedig; *Én vagyok a' mindenre elégséges Isten*, 1Móf. 17:1. Nem-is Angyal-tól: mert az, nem-hogy valaha valakitől kívánta volna; de még a' ki erőtlenségből, 's maga gondolatlanságból ötet imádni akarta-is, hogy azt ne mivelné erősen tilalmazta, nem-is hagyta, *Jelen 19: 10. és 22: 8.* ezt mondván, *meg-lásd, azt ne mivelj, te folga társod vagyok, a' te atyádfiai közzül való, kiknél vagyon a' Jéfusnak tanúbizonyság-tétele, Istent imádgjad.* Attól hát, a' ki itt Christustól, hogy ötet imádná, fentelenül nem általlá kívánni; kit az Évangyélisita kísértőnek az 3. ψ-ben, ördögnek az 5. ψ-ben, Urunk pedig maga a' 10. ψ-ben *sátánnak*, azaz, Isten és az ő dicsőisége söt minden jónak ellensége-nevez. Ez ugyan-is, a' ki Urunknak-is (: mit nem cselekednék másnak?) azt javallá, hogy kérést legközelebb ő hozzá fordítaná: mellyért ő felségétől magát *Sátánnak*, és így tanácsát-is *sátáni* tanácsnak neveztetni méltán hallá. *Harmadfor*, hogy már e' f'erint, nem a' kerektényi kegyességhez illő, de söt inkább azzal ellenkező, és az ő maga tizti mellől, vagy maga gondolatlanul eltévelyedett, vagy gonoszul el-vetemedett, és így nem csak házontalan, és üres pára, 's a' Kain áldozatjának füsti módon földre esett és el-enyéző, de e' felett Isten 's ember között háborúságot f'erző imádság az, a' melly né egyedül Istenhez, hanem máshoz-is azonkívül, folyamodik: És *Éükség egyáltalyábá*, hogy vagy maga felejtette 's hagyta-el az ilyen imádság, mind az imádandó Istennek, mind az imádkozó léleknek méltóságát, mind az ő maga ezekhez való köteletségét; vagy hogy a' lélek, melly azt el-

azt el-bocsátotta, vólt igen alá-való, el-vettetett és magát tellyefséggel nemértő. Mert ugyan-is, akar ki mit mondgyő. De 1. az a' nagy imádandó Felsőg, mellyre *Éükségesképen* kell nézni és bizodalmát építeni az imádkozó léleknek, mellyről *Éölánk*, Istenen kívül nincsen másban senkiben. 2. Az imádkozó lélek-is, Isten maga képe-re lévén teremtetett, olly nagy elejü 's nemes teremtetett állatt, hogy az egy Istenél többet maga felett, a' kit méltó légyen imádnia, senkit ne esmérhessen. 3. Az Imádság-is pedig len a' léleknek f'emélljét viselő követtye lévén, *Éükség* hogy annak méltóságát maga előtt viselje, és a'nak követségét az holott illik, hűséggel el-végezze.

Jól tudom mind ezekről mások másképen *Éölnek*; és hogy az imádságot nem csak magához Istenhez, de rajta kívül másokhoz-is, nem csak *Éabadosan* bocsáttyák, de *Éükségesképen-is* igazíttyák; némellyek tudnillik, mint a' Római atyafiak, az Angyalokhoz és a' meg-hólt Szentekhez, söt még élet és érzékenység nélkül való állatokhoz-is, mellyekről nem akarok *Éólni*: némellyek pedig, mint a' Socinus tanítványi, és kik ez hazában magokat Unitáriusoknak hivatttyák, az ember Christushoz, kit igaz és természet f'erint való Istennek nem tartanak. Tudom mondok, de az Istennek eleitől fogván való közönséges kerektényen Anyafentegyházával egygyütt, nem javallom, nem-is javalkató: Mert való-ságos dolog az, hogy a' teremtetett állat csak teremtetett állat, és ha olly dicsőösleges-is mint amaz Angyal kit f'ent János látott, de az híveknek csak *Éolga* társa, *Jelen. 19: 10.* és ha az imádratik, az Istennek *igafsá-*

igassága hazugságra változtatik, és folgáltatik 's tiszteltetik a' teremtetett állat, hátra hagyatván a' teremítő, ki mind örökké áldandó, ámen, mint Pál Apostol tanít, Róm. 1: 25. mellyre nézve igen helyesen mondgya Leo, ezen néven első Római Pápa, *Adoretur Dominus qui condidit, non creatura quæ servit.* Imádtassék úgy mond az UR a' ki teremtet, nem a' teremtetett állat, a' ki folgálat alá vettetett. Ez-is szép jelek a' kerefityéneknek, mint Origénes ki-tötte: *Christiani recusant quenquam colere præter DEum universorum Dominum.* A' kerefityének úgy mond nem tisztelnek senkit Istenen kívül, ki az egész világnak Ura.

Távol légyen hát, óh távol légyen igen lelkeinktől, hogy valaha valakihez folyamodgyanak imádságokban az egy Istenen kívül, és hogy még csak zavára-is halgassanak annak a' ki arra intené, még ha csudatételekkel hitegetné-is őket, a' mint ő maga oktat Isten, 5 Móf. 13: 1, 2, 3. Ugyan-is de hova? kihez? miért mennétek óh mi lelkeink! Miért? mondom: *Avagynincsen-é Isten Izraelben?* 2 Kir. 1: 3. *Nem elégséges Isten-é ez mindenre?* 1 Móf. 17: 1. *Nem töltötte-meg fájunkat?* Sólt. 81: 11. *Ollyan-é az ő Izraelének, mint a' püfka és a' kietlen?* Jér. 2: 3. *Nem tudgya-é nyavalyáinkat,* Sólt. 73: 11. és, 94: 7. *Nem igaz-é a' mit hallottunk, hogy az URnak kezei az igazakon és az ő fülei azoknak kiáltásokon,* Sólt. 34: 16. *Es avagynem az ő Istenétől kérd-é minden nemzetiség tanácsot?* Esa. 8: 19. *Hova 's kihez továbbá?* Az Angyalokhoz-é? Ugy de azok *folga-társaink,* Jelen. 19: 10. *folgáló lelkek,* Sólt. 104: 4. *Kik folgálatra küldettenek azokért, a' kik az idvességnek örököséi léfnek.*

léfnek. Sid. 1: 14. *A' meg-hólt fentekhez-é?* De azok minket nem esmérnek, Esa. 63: 16. Sem dolgainkról, mivel sem az ő értelmek és tudhatások ide mi hozzánk, sem a' mi fónk ő hozzájuk nem ér, levélünk sem mehet; semmit nem tudnak, hanemha Isten jelenténdi-meg, mit akarunk mi mondani önék: Ha pedig így van a' dolog, mi fűklég, és illő-é így fáraztanom imádságomat, először tudnillik Istenhez, ki azt adgya tudtára a' fenteknek, hogy azok azt ekképen meg-értvén adgyák-bé viszontag Istennek? Avagy nem illendőbb-é egyenesen ahoz bocsátanom 's küldenem, ki azt minden közbe-vetés nélkül, mindgyárt meg-érti és tudgya, még *előbb,* mint sem fájamra jöne a' fő, Sólt. 139: 4. Bizony mivel igen közel hozzánk az Isten, közlebb mint sem azok a' meg-hóltak, mivel *hogy ő benne vagyunk élünk és mozgunk,* Cselek. 17: 28. ha fínte tehetnének-is azok valamit; ehez jobb és fűklésebb ragaszkodnunk. Bizony a' régi kerefityének közzül-is ezekhez nem folyamodott senki. Mind ezek felett, mi ha'na? holott erejek a' velünk jól tételre nincse. De ha fíntén a' fűkléses jókat nem-is, avagy tsak azt hogy Istennél közben-járóink legyenek és érettünk esedezzenek, kérhettyük 's várhattyuk tőlök, mondhatná valaki: Mellyre azt mondom: Ennyiben-is nem kell őket fáraztanunk: mert vagyon egy Szó-föllónk, Közbenjárónk, az igaz Jésus Christus, 1 Ján. 2: 1. Ki a' mint-hogy elégséges egyedül-is erre; hogy társat adgyunk mellé meg-nem engedi, a' mint hogy nem-is kívánnya, mint a' következő Tanúságba meg-látjuk. Foljamodgyunk hát csak az egy Istenhez mi!

De kitsoda az az egy örökké imádandó Isten; Éük-
ség meg-értünk, hogy valamint ez aránt-is el-ne
tévedgyünk. Ez az, a' ki mindeneket teremtett,
tart, igazgat, és a' ki idveségünket-is csudálatosan
munkálódgya, az Atya, Fiú, Szent Lélek, egy örök
Isten. Így tanít minket az Írás, midőn a' mi imád-
ságunkat, néhol az Atyához, néhol a' Fiúhoz, *Sid.*
1:6. *Filip.* 2:10. 's másutt sok helyeken és a' 2. *Sólt.*
12. 7-ben, mondván *Csókoljátok*, vagy imádgátok
e' néktek küldött Fiat; néhol a' Sz. Lélekhez, 2 *Kór.*
13:13. *Jelen.* 1:4. és másutt, igazította: úgy-hogy,
ezekben nem különös, hanem azon egy légyen az
Istennek imádása, mint ezt igen fépen ki-adta Cy-
rillus Alexandrinus, mondván: *Quemadmodum una*
est fides in Christum, & unum veré baptisma, etiamsi
baptizemur & credamus in Patrem Filium & Sp. San-
ctum; ita plane ut ego arbitror, unaquoque Patris &
Filii & Sp. Sancti est adoratio. Valamint úgymond
egy a' Christusban való Hit, és egy a' Kerezttség-is,
noha kereztelkedünk és híűnk az Atyában, Fiúban,
és Sz. Lélekben: úgy éinte, gondolom, egy az Atyá-
nak, a' Fiúnak, a' Sz. Léleknek-is imádása. Ennek
imádásában pedig meg-láfluk, hogy midőn imádko-
zunk, elméinkben valami ábrázatot vagy hasonla-
tóságot ne képzeljünk, hogy valamint akaratunk
ellen-is bálványozásban ne éfsünk; ugyan-is, nem
látta senki-is az Istennek hasonlatosságát, *Ján* 5:37.
se valami alá-való és testi dolgokat róla ne gondol-
junk, 's néki ne tulajdonítsunk; De ellenbe for-
gassuk előttünk Éüntelenül 1. az ő minden tulaj-
donságiban és tökéletességiben, úgymint, Felfé-
ben,

ben, hatalmában, jóságában, irgalmaságában való
véghetetlenféget, és mindenütt jelen-valóságát, 's
minden-tudóságát, a' mint ő maga tanít 2 *Móf* 34:
7. 6. *Dan.* 9: 4- 2 Szemléljük hitünkkel, úgy a'
mint ez az egy Isten, Atya, Fiú, Szent Lélek, mint
arra-is maga tanított az Írásban, úgy adván-ki aka-
rattyát hogy az Atyához mennénk a' Fiú által, és
hogy mind az Atyát Atyának, mind a' Fiút U-
runknak, mondanók a' Sz. Lélek által. Hogy így o-
tán imádhassuk, mint a' régiek Éerettenek Éólani,
az egyet az háromban, és az hármát az egyben. Mi-
nekokáért tartsuk-meg ezt igen, hogy akar mellyi-
ket Éólitsuk-is meg imádságunkban, az Atyát tud-
nillik vagy a' Fiat vagy a' Sz. Lelket, akar pedig Í-
tent, Jehovát 's a' t. nevezzünk, mindenkor min-
deniket együtt értsük, és egyiket a' másiktól külön
ne vegyük, mint kik mind állattyokban, mind ta-
nácokban, mind hozzánk való jó akarattyokban,
olly meg-ófolhatatlanul egygyek, hogy méltán
mondhassuk a' mi van 1 *Ján* 5:7. *És ez három egy.* Ez
az egy örökké-való, Atya, Fiú, Szent Lélek Isten
imádrassék mind örökké, Amen.

V. T A N U S Á G.

Az Imádságnak Utáról.

Jelenés. VIII. R. 4. vers. *Fel-méne pedig a' jó*
illatoknak fűsti a' kenteknek könyörgésekkel
az Angyalnak kezéből az Isten eleiben.

K thez kellefsék és hová menni 's czélozni mindē
crejével az imádságnak, meg-mondók 's mu-
toga-

tothatók a' menyire lehet, a' közlebb való Tanúságban, tudnillik az Istenhez: De mint-hogy az a' nagy Isten, a' magósfágos egekben, 1 Királ. 8: 30. és hozzá járulhatatlan fényességben 1 Tim. 6: 16. lakozik, természetire nézve-is töllünk ki-mondhatatlan-képen távol és külön való; minekutánna tudgyuk hova, tudnunk kell az út-at is a' mellyen és a' melly által ahoz a' nagy felséghez juthasson a' mi imádságunk, melly nélkül ez nem mehet semmire-is. Ezt mi nekünk minden homály nélkül meg-mondgya Idvezitünk, Ján. 14: 6. így szólván, *En vagyok az út, az igazság és az élet.* e' mondasában jelentvén, hogy ő a' véghetetlen Isten és a' bűnös emberek között, magát úgy tötte közbe, hogy ő általa lehessen annak Istenhez mind maga zemélyében, mind imádságában menni. Meg-mondgya a' titok-látó Apostol is noha néminémű, rész érint homályos példában, a' fel-vött igékben, mutatván 's beélvén minékünk egy Papi tisztet viselő Angyalt, kinek kezéből a' jó illatú füstel együtt, fel-ment Isten eleibe kedvesen a' szenteknek imádságok. Melly példát hogy meg-érthessünk és czélunkra vihecsünk, Éüklég megtudnunk ki-lött légyen az az Angyal; és mit tézen az a' jó illatozás.

Az Angyal bizony nem más, hanem ő maga Urunk Jépus, ki Angyalnak neveztetik a' követségért, mellyre ötet az emberekhez botosáta 's küldötté az Atya. Mellyről szól maga-is Urunk, magára szabván 's magyarázván a' mi van Efa. 61: 1. *Az URnak lelke vagyon én rajtam, mivel hogy meg-kent engemet azért küldött engemet, 's a' t. Luk. 4: 18.* és így szólván,

ván Ján. 10: 36. *En rólam kit az Atya meg-fentelt és küldött e' világra, azt mongyátok káromkodom, hogy azt mondám Istennek fia vagyok.* Ugyan-is az Angyal annyit tézen, mint követ, mint ezt a' gyermekek-is tudgyák. Nevezterik pedig, hogy mind követségének, mind zemélyének méltósága ki-fejeztetnek; Szövetség angyalának, Malak. 3: 1. *Isten orczájának angyalának,* Efa. 63: 9. *Közbenjáró angyalnak,* Jób. 33: 23. *a' kinek közepiben vagyon az Istennek neve,* 2. Mól. 23: 21. az-az, a' mint Pál Apostol magyarázza, *a' kiben lakozik az Isteniségnek minden tellyesége test fersint.* Kolos. 2: 9. Mert ugyan-is Isten 's az emberek között nem álhatott, sem ezekért Istennél Pap nem lehetett más senki, hanem csak az Ur Christus.

A' jó illatozás tövábbá mit tégyen, hogy megtudgyuk; meg-kell jegyeznünk, hogy mint a' több, e' könyvben meg-irattatott látások, úgy ez-is a' törvénynek példás rendtartásához vagyon alkalmaztatva, úgy hogy ezt abbúl érthessük-meg, 's nem külföldben. Annak pedig rendi az volt, hogy annak idejében az áldozatra való marhák, a' Templom ajtaja előtt meg-ölettetvén, ugyan ott a' külső nagy óltáron meg-égettetnének: és az alatt, a' Pap, kire az a' fors akkor esett, az óltárról tüzet tévén temjenezőjében, jó illatot gerjesztene, mellyet-is bé-vívén a' templomba, az arany óltárra le-tenne, a' nép pedig azomban itt kinn imádkoznék; mint ezt láthatni Luk. 1: 10. És így az imádság a' jó illat tétellel öfve köttetik 's együtt lefz vala. Szinte ezen rendzerint, emlittetnek itt hét trombitáló Angyalok, mint meg-eñyi, a' népet a' templomba az Isteni tiszteltetre

trombita szóval egybe hívó Papok, a' 2. ψ-ben. Azután ki-jő más Angyal, és áll az óltárhoz, vézen kezében 's temjenezőjében sok jó illatokat, hogy azokal áldoznék, a' 3. ψ-ben. melyet oztán véghez is vizen, a' 4. ψ-ben. Melly egész dolognak ez az ö lelki és világos értelme: A' szegény bűnösöknek nagy fokfága imádkozott eleitől fogva, 's imádkozik ma is; de mellynek imádsága bé-nem hat az Isten dicsőséges templomában az égben, hanem amaz Papi Angyalnak tömjenezőjében gerjesztetett és az arany óltárra tétetett jó illat szerzésével, ki ezokáért, ki-jővén é. Attya kebeléből, állott az óltár mellé, magát tévén 's adván mind óltárnak, mind áldozatnak, és nálla lévén temjenezője, az az örökké való lelkének akarattya; vött jó illatokat magához, maga fáradságos munkájának nagy érdemét; mellynek kedveségével és tekintetivel, hiveinek könyörgéseket Istennek bé-mutatta és előtte kedvesekké tette. Mellyeket így meg-értvén, légyen ez a' mi Tudományunk.

§. *Mind célja mellyre siet, és mellyen kívül másra nem-is nézhet; úgy úta mellyen arra mehet, csak egy és nem több a' kegyes lélek imádságának: És az a' töredelmes lélek áldozattyának Isten eleiben való bemutatásának, Istentől magától meg-batározott úta és módja ez, hogy a' bé-mutatásék Istennek egyedül csak az Isten és ember Jézus Christusnak, mint egyedül való fő Papnak keze által, öfve-köttetvén annak drága érdemével, mint ki Istent elégtétele által úgy magához kötelezte, hogy valamit attól kér, meg-nyerje, és az is a' mit ez bé-ad igen kedvesen vegye. Ez a' mit*
e' pél-

e' példás dolgokban tanít 's előnkben ad az Apostol; a' mint eléggé meg-mondók. Erre tanít a' törvény alatt való áldozatoknak-is az ő rendi. Ugyan-is, hogy már azokat mellyeket most mondánk, elő ne hozzam; 1. A' törvény alatt, az Imádságnak-is akkor kell vala lenni, mikor az áldozatnak, lásd Luk. 1:10. hogy az áldozat nyitna annak útát Istenhez, és annak vére mint-egy meg-hintené 's meg-tisztítaná azt, a' mint hogy *majd mindenek*, úgy az imádság-is, mivel bűnös embertől való, *vérral tisztítatnak vala*, Sid 9:22. Mellyre nézve az imádkozó embereknek bizodalom az áldozathoz támaszkodik vala: mint meg-láthatni ama' Ézék szavaiból az Anyaszentegyháznak; *Emlekezzék-meg minden te áldozatidról, és a' te áldozatidat tegye vagy égeesse hamuvá, és cselekedgyék veled a' te kívánságod ferint*: Solt. 20: 4, 5. 2. Egy vala csak az óltár, mellyen kedves volt az áldozat, azon kívül pedig útálatos. 3. Áldozott nem akarmellyember, hanem csak a' Pap: Jeleltetvén ezekkel, hogy nem lehet Istenhez járulni a' bűnösnek, Pap 's Közbenjáró nélkül, ki annak nevét vállain és melyén viselje, és áldozattyának érdemes tekintetivel, annak imádságát Isten előtt kedvesé tégye. Ugyanezt továbbá nagy okok-is erősítik: Elsőben-is, mert soha az emberi nagy erőtlenség, Istenhez nem juthat közben-járó nélkül. Mellyre nézve az Apostol előző meg-mutattya nekünk a' Papot; azután mondgya, *Fárúljunk bizodalommal a' kegyelemnek féki eleibe*, 's a t. Sid. 4:16. és ugyan ott Sid. 10:19. azt taníttya, hogy az Isten házába való menetelre *fáradtságunk vagyon a' Jézusnak vére által*;
D 2 nem

nem pedig a' nélkül. Másodszor, mert a' Christus érdeméhez s nevéhez köttetett az imádságra való jó válaſz, úgy-hogy a' légyen Istennél nyertes csak, melly a' Christus nevében, Christus érdeme és közbenjárása által mégyen Istenhez, mint ezt maga taníttya Urunk, *Ján. 16:25.* Mellyre nézve még Daniel-is amaz ő igen nagy és szép imádságának nem külföldben, hanem az Urért, ki a' Közben-járó Christus Jéſus, kéri s reménli meg-halgattatását, így kőlván, *Es mostan halgasd-meg a' te ſolgádnak könyörgését az Urért, Dan. 9:17.*

Szükség azért, minden imádságinkat egyedül Christusnak, mint egyetlen egy Isten előtt nagy tekintetű fő Papunknak, ajánlanuk, és ez egy úton inditanunk; hogy kívánságunk ſzerint Istenhez jut-haſſanak, és nálla kedvet-is találhaſſanak. Mellyet hogy annál nagyobb bizodalommal és indulattal cselekednénk, azt kiáltá Isten ő felőlle minékünk, *Ez az én ſerelmes ſiam, kiben meg-nyugodtam, vagy engeſztelttettem, Már. 3:17.* ifjmet, *Imé az én ſolgám a' kibeſz támaſzkodom, az én válaſztottam, kit az én lelkem kedvell.* Eſa. 42:1. magának pedig azt monda, *Té vagy örökké való fő Pap Melkiſédeknek rendi ſerint, Solt. 110:4.* Minekokaért meg-is tarthattya mindeneſtől fogva azokat, a' kik ő általa járúlnak Istenhez, *Sidók. 7:25.* és ő a' ki halálának érdeme s e-reje által, új és élő útát nyitott, és ſabados bé-menetele ſerzett az Istennek ſent házában, *Sid. 10:19,20.* és ki meg-kéſértetett mindenekben hozzánk haſonlatosképen, *bogya' mi erőtlenségünket érezvén meg-indúlhatna, Sid. 4:15.* és tudna rajtunk könyörölni, *Sid. 2:18.* Továbbá az

bá az egész Irás ő felőle azt mondgya, hogy *az atyának jobján érettünk eſedezik, Róm 8:34.* hogy *az égben bé-ment mint fő Pap, hogy meg-jelenjék most Istennek előtte mi érettünk, Sid. 9:24.* és hogy ő minékünk főfőllőnk az Atyánál, *1Ján. 2:1.* Végezetre maga-is maga felől azt mondgya, *En vagyok az út, az igazság és az élet, Ján. 14:6.* és a' 13. ſ-ben: *valamit kéréndetek az Atyától az én nevemben, azt cselekeſtem, hogy az Atya dicsőítteſſék a' Fiában.*

Ellenben ſoha nem illő, sőt mindenkor felette igen veſzedelmes; Bizony nem előmeneteles, ezen az úton kívül járni, és Istenhez indulni. És valakik Christuson kívül, akár az Angyalok, akár a' megholt ſentek között keresnek ő magoknak közbenjárókat; nem csak hijában fáradnak, de ennek felette, mind Istennek, *ki ebben nyugot-meg egyedül;* mind Christusnak, *ki adatott engeſztelő áldozatul minékünk, Róm. 3:25.* boſzúságára járnak; mind ő magoknak munkálódnak itéletet. Ugyan-is, az ő ſerelmes ſiában nyugott-meg az Atya: kiben ezokaért ha ki a' bűnösök között meg-nem nyugzik, maga és fia gyalázattyának tarttya: De nincsen-is ſenki, ſem Angyalok, ſem a' ſentek között, ki Isten és a' bűnös ember között közbenjáró lehetne, és ennek a' méltóságos nagy tiſtnek meg-felelhetne: Mind azért hogy ſenki közüllök arra Iſtentől nem hivattatott; nem veheti pedig ezt a' tiſtfeſéget magának ſenki, hanem a' ki hvattatik Iſtentől, mint Áron: *Sidók. 5:4.* Mind azért hogy az Iſten haragjának meg-engeſztelésére nincsen elégséges érdemek s tehetségek, úgy-mint kik ő magok-is, Iſtennek könyörtülő irgalmas-sága,

sága, és a' Christus érdeme 's közbenjárósága által vannak és élnek. *Kolos. 1:20.* Mind pedig azért, hogy fűlkégeinket 's nyavalyáinkat nem értük 's nem érzik, és így azon meg-fem indulhatnak. Egy főval, hogy mind ezeket bé-rekefzük; Nincsen fenki ki az Istennek igiretit minékünk meg-telleyesíthetné, és meg-erősíthetné: egyedül Christusé ez a' dicsőség, úgy mint a' *kiben löttenek és lefnek* naponként az *Istennek minden ígéretei Ugyanok és Ámenek*, a' mint Pál Apostol taníttya, *2Kor. 1:20.* Ide járúl, a' mit ezen Apostol mond *1Tim. 2:5.* Hogy egy az Isten és az ember között való közbenjáró, az ember Jéhus Christus. Melly egyfég ellen vagyon a' többség, mellyet fereznek 's állatnak az ő véle 's közbenjárásával meg nem elégedhető emberek. És mivel-hogy ez egy elégséges, mi fűkfég hogy többek után járjunk. De erre tudom azt mondgyák, a' kik már azokhoz fegödtek: Lám a' földi Királyok körül-is, mennél nagyobbak, annál többen vannak, kik által az alattók valók vélek főllanak; akképen, nem dicsőségére van-e inkább, mint kissebbségére Istennek, ha sokan léfnek-is, kik által ő véle főljunk. En pedig nagyobb dicsőségét látom abban Istennek, hogy maga érti és hallja kérésünket, és hogy azoknak meg-tudására nem kíván afféle eszközoet. Dicsőségére említi ugyan-is ezt ő maga, midön az ügye-fogyott fegényről azt mondgya; *ha én hozzám kiált, meg-halgatom*, *2Móf. 22:27.* És minekelötte kiáltának, én meg-halgatom, még mikor főlnának, én meg-hallom. *Ésa 65:24.* a' Dávid-is midön azt éneklí, *Az én nyomorúságomban híjtam segítségül az URat, és meg-hal-*

halgatta főmat az ő templomából, és az én kiáltásom főleiben jutott: 18.Sólt.7. és hogy meg-halgattya a' fegényeket, *Sólt 69:34.* Bizony még az emberek között-is minden História írók dicsérik és magasztalják Mitridátest Pontusnak Királyát, hogy alatta lévő hetvenkét nemzetségből való akarmelly embert-is ő maga tolmács nélkül meg-értett és meg-hallott: a' mint ellenben gyalázatoisan említi Attyriának, Semirámis után Sardanapálusig (:kiben annak a' birodalomnak vége-is fakadt:) uralkodó minden Királyit, hogy palotájokban az emberektől el-zárkozván, mindenekkel tolmácsok és afféle bé-járók által főlotranak. Ennekfelette nem-is illő mindenkor és mindenben az Istennek dolgát az emberek dolgaiból itélni és mérfékelni, mivel ezek között nagy külömbfég vagyon. Igen helyyesen fől ehez Ambrús Püspök: *Ideo ad Regem per comites itur, quia Rex homo est, & nescit quibus debeat rempublicam credere. Ad DEum autem, quem nihil latet, omnium enim merita novit, promerendum suffragatore non est opus, sed mente devota.* A' Királyhoz úgymond az Urak által mennek, mivel-hogy a' Király ember, és nem tudgya kire kellefsék a' dolgot bizni. De az Istennek meg-nyerésére, a' kielőtt nincsen semmi el-rejtve, mivel mindeneknek érdemét tudgya, nem melléttünk főlló, hanem az áhitatos lélek kívántatik.

Mind ezek így lévén-is, okoskodnak mindazáltal az emberek még-is, hogy véteni e' nyilván való igazság és az imádság törvénye ellen ne láttassanak, midön Christuson kívül magoknak más közbenjárókat-is állatnak. Elsőben-is, a' melly leg-főbb ment-

ségek-is; a' közbenjárónak munkáit, a' bünből való meg-váltást és a' bünökért való esedezést, külön válafttyák, és Christus és a' Szentek között meg-öfttyák, s ahozképest dolgokat így igazittyak: Közbenjárónak nevezük a' fenteket; de olyan közben-járónak, a' minémünek nevezi Mófes önnön magát, 5Móf. 5:5. Én állok vala mondván ti közöttetek és az UR között. Sz. Pál is Mófest nevezi közben-járónak, Gal. 3:19. a' mint Luther meg-vallja, éi Béza fép bizonyágokkal meg-is bizonyította. Nem is látom, miért nevezhették Mófest Redemptornak, Jófeset Salvatornak, ha közben-járónak is nem mondhatták volna. Bezzeg csak egy az olyan közben-járó, a' ki elégséges váltáságul adta magát mindenekért. De a' fentek nem ilyenek, hanem csak könyörgés az ő közben-járásoknak tifti, és nem a' mi váltáságunkért való elégtétel. De ezzel dolgokat meg-nem igazittyak: Ugyan-is, ha ki a' Mófes dolgát s hivatalát vóltaképen meg-tekinti, könnyen által érti, hogy sokkal külömb értelemben és okon mondatik Mófes közben-járónak, mint sem ma a' meg holt fentek tartatnak: Ezek tudnillik azért, hogy oda-fel lévén Istennél a' discsőségben az élő fentekért esedeznek; ama' pedig azért, hogy Isten és a' nép között állott, nem hólta után, hanem még életében, mikor Isten fővetséget tenne a' néppel, és ki-adná a' törvényt, melly a' megígért magnak el-jöveteléig tartana, Gal. 3:19. és így ő általa lévén ki-adattatása az ő és példás fővetségnek s Testámentomnak, példáját s képét viselte Christusnak, ki egyedül való igaz Közben-járója az Uj, és ama' Régi által példáztatott jobb s örökös Testá-

Testá-

Testámentomnak; mint az Apostol tanít Sid. 8:6 és 9:15. Melly két dolog, melly mezze legyen egymástól akarki láthattya, és ugyan abból láthattya azt-is, melly nem helyesen mondgya egy valaki, csak olyan formán nevezük őket közbenjárónak, mint fent Pál Mófest. Továbbá, hogy e' két közben-járói nagy munkát, tudnillik, a' bünért való elégtételt, és a' bünösökért való esedezést, egymástól el-fakaszták, és Christus s a' Szentek között fel-öftték, méltán kérdehetném s kérdem-is, hol tanúlrák. Bizony fent Pál, hogy az Isten s ember között való közben-járó csak egy, tudnillik az ember Jéhus Christus, minden tekintet, meg-külömböztetés és kifogás nélkül tanította és igen erősen állattya, midőn e' fép intését, hogy legyenek könyörgések, kérések, imádságok minden emberekért, ezen fundálja egyiken; mert a' mint Isten egy, úgy egy a' Közben-járó az Isten és ember között, az ember Jéhus Christus, 1 Tim. 2:1, 5. melly fundálás gyenge és minden erő nélkül való volna, ha közben-járó az egygyen kívül, akarminémü-is több volna: Azt felelhetné ugyan-is akarki az Apostolnak, a' mit ezek mostan mondanak; Csak egy bezzeg az olyan közben-járó, a' ki elégséges váltáságul adta magát mindenekért, De másfélék, a' kiknek tudnillik esedezés az ő közben-járói tifttek, többen-is vannak: azért ebből nem következik, hogy a' hívek mindé emberekért imádkozzanak, és így oda leñe minden ereje az Apostol okoskodásának. De, mint-hogy csak egy közben-járójok vagy on mindeneknek, a' kik Istenhez igyekeznek, és ezek abban az egyben mind egygyé lötenek; Lük-

fégesképen következik, hogy ezokon, ez egy közben-járó által és előtt, egymásért esedezzenek, és így közönséges ügyökön egyenlőképen segítsenek. Ennekfelette, bizony nem-is lehet e' kettőt egymástól úgy el-fakasztanunk, hogy egyiket Christusnak meg-hadgyuk, a' másikat másoknak-is adgyuk: 1. mert ez mind a' kettő olly föroffan és el-válhatatlanul tartozik a' Christus Papi tisztinek tökéletességére, hogy valamint Papi méltóságát, úgy e' két munkának egyikét-is, másra nem bízhattya, nem-is közölheti senkivel: és a' mint az óltárhoz áldozni; úgy a' űent helyben jó illatú fűstöt tenni és a' népért imádkozni, senkit nem bocsát: a' minthogy a' fenn meg-irt igékben-is, senkinek másnak nem engedtetett a' űenteknek imádsága, hogy azt fel-bocsátaná Isten eleibe, hanem csak amaz egy Angyalnak, kinek a' fok jó illatok adattak, a' ki a' fok ezerek közül egyedül *Szófőllő*, vagy *Közben-járó Angyal*, Jóh, 33:23. Ehez képest 2. nem-is esedezhetik Isten előtt a' bűnösökért úgy, mint közben-járó, senki, hanemha érdeme és áldozattya-is lezend, mellyet bé-mutasson, mellyel erősködhetsék-is Isten előtt, és az el-veendő űegény bűnösért erre nézve így űólhasson; *Szabadíts meg ötet, hogy meg-ne haljon, találtá engefűtelést neki*, Jóh. 33:24. mellyre nézve a' űent János-is ollyá űőfűllőt mutat nekünk, ki engefűtelő lött érettünk, 1. Ján. 2:1,2. Nem-is elég erre, hogy valaki a' Christus érdemét mutogassa: mind azért, hogy azt már egyűer bé-mutatta, s mutattya továbbis naponként ő maga a' Christus; mind azért, hogy azt minden élő hűvek-is naponként mutogattyák Istennek, a' mint-

mint-hogy ez a' Christus nevében való imádkozás, a' mint oda feljebb az első Tanúságban meg-mondottuk: kik mindazonáltal közben-járóinknak nem mondatnak, nem-is mondathatnak, hanemha magok közben-járói is vólnának; melly nem lehet. 3. Illetlen, és ezokon az atyafiakat meg-háborító űőfűzés vólna az: ugyan-is, mivel a' bűnért való elégtétel, mellyet Christusnak hagynak, bizonyos időben véghez ment; a' bűnösökért való esedezés pedig, mellyet a' űenteknek tulajdonítanak minden-kori és vég nélkül való; űinte a' űebb és nagyobb réűt vonűák-el a' Christustól; ellene világosan a' űent Irásnak, melly a' Christust, ki *engefűtelő lött bűneinkért, Szőfűllőnknek-is mondgya*; még pedig ollynak a' kihez azontúl folyamodhatsék *ha valaki űetkezéndik*, 1. Ján. 2:1,2. és ki ma-is az *Istennek jobbján esedezik mi érettünk*, Róm. 8:34. úgy hogy az esedezék érettünk az égben, a' ki meg-hólt érettünk a' földön. 4. mert olly föroffan egybe vannak ezek köttetve, hogy még a' másképen értő atyafiak-is, csak imádságokkal meg-ne elégedgyenek a' meg-hólt űenteknek, hanem annakfelette érdemekhez-is ragafűkódjának azoknak, űinte még halálok óráján-is, a' mint ez a' mindennapi dologból nyilván vagyon.

Mind ezek űerint, mivel-hogy a' ű. Irás, mellyel a' kegyes léleknek meg-kell elégedni, egy közben-járót mutat, kinek is, mint a' Melkifűdek rendi űerint való fő Papnak, örökké tartó és meg-űőlhatatlan életet és Papságot tulajdonít, az-az ollyat, melly máűt, ki vagy vele vagy utánna paposkódgűék, sem nem kíván sem nem űenvedhet: Azért, mi elégedgyűnk-

gyünk-meg az egygyel; és azt tartván 's esmérvén, Isten előtt nagy tekintetű és érdemű, hozzánk pedig meg-becsülhetetlen indulatú és hűségű olly fő Papunknak, ki a' mennyei fent helyben béménvén, és ott az Isten dicsőségének jobbjára ülven, mind világ végeiglen egyedül adgya-bé Istennek, és tézi érdeme által foganatósá 's kedvesé, itt a' földön mintegy külső tornácban imádkozó népének imádságát; minden imádságunkat bocsássuk ö hozzája, és ajánljuk tellyes meg-nyugovással nékie. Meg is óltalmazzuk fozgalmatossan lelkeinket, hogy valamint más által Istenhez való menetelt ne keressenek, és a' puéta, 's a' mi módunk fzerint imádkozó embereken, kik is fente mint mi, ennek közbenjárása nélkül fűkölködnek, ne csüggedezzenek. Mert ugyan-is, mint fent Ágoston mondgya: *A' kereftýn emberek egymást ajánlják ugyan imádságok által Istennek; De a' kiért senki nem esedezik, hanem inkább mindenekért ö esedezik, az egyedül és igazán a' közhéjáró.* És, mivel a' tévelygés az hol kezdődik ott nem végeződik; könnyen meg-eshetik, hogy kiket elsőben közben-járóknak fogtunk, végre magokban is imálandó Pátronusoknak tartunk, és érettünk való esedezésekkel meg-nem elégedvén, magoktól való jótéteményeket és segedelmeket is várjuk 's kérjük; mint meg-esett láttyuk a' Római gyülekezetben; az hol a' nyavalyáknak, tartományoknak és hivataloknak bizonyos nemeire, bizonyos fentek nevezettek, a' kiket kellefsék ebben a' tartományban, vagy nyavalyában, vagy hivatalban lévő embereknek meg-kerefniek. Majd a' fzerint mint a' pogányok-nál

nál volt régen a' fókás, melly dolgot fípen mondki Mantuánus: *Ut Martem Latii, sic nos te dive Georgi.* Mint a' Latiumbélielk úgymond régen Mársot, mi-is úgy tisztelünk óh fent György tégedet. Ellenben, e' mellett maradván, az ö mind Isteni mindenre való tökéletes elégségéből, mind pedig fő Papi érdeméből, mint minden kegyelemnek 's életnek kifogyhatatlan kútfejéből, minden kívánt jókkal meg-elégítettünk, és kik magunkban Istenhez nem közelíthetünk, ö benne és ö véle dicsekedhetünk, így fólván fent Ambrúsal: *Ipse os nostrum est, per quod Patri loquimur; oculus noster, per quem Patrem videmus; dextra nostra, per quam DEo offerimus;* az-az: ö a' mi fájunk, melly által az Atyával fólunk; ö a' mi fzemünk, mellyel az Atyát lattjuk; ö a' mi jobb kezünk, mellyel az Istennek áldozunk. Ezé légyen a' dicsőség mindenektől mindenekben most és örökké; Amen.

VI. TANUSÁG.

Az Imádságra eleve meg-kívántatott kéfűletről.

CVIII. Sólt. 2,3 vers. *Kéfk az én fivem Isten: éneklek és dicséretet mondok, az én dicsőségemmel-is éneklek. Kelj-fel én lantom és hegédüm, serkenny-fel jó reggel.*

HOgy el ne tévelyednék Imádságunk, és midőn fűkűsleges javainknak meg-fzerzésére igyekezik, ha ffontalan, sőt káros fáradságban ne esnék, mint a' ki út nélkül bizonytalanul fűlyel bújdosik: fűkűség
lon

lön nékie, mint nagy dologban meg-bizott követünknek meg-mutatni 's jól eleibe adni, mind a' czélt, az hová, mind az úrat a' mellyen, menni kellene. De mivel még e' magán csak, nem elég, ha e' mellett több szükséges dolgokkal-is jól hozzá nem készítetik fel-vállalt követségéhez; Hogy meg-értsük, hiven fel-is keressük azokat a' dolgokat-is, mellyek tovább való kézületire szükségesek, a' rend úgy kívánja. Minthogy pedig azok igen sokak, és egy seregben nem állíttathatnak; azoknak jó rendel való elő-állásában, igen illő ama' jámbor Pátriárkát a' Jákóbot követnünk: ki, midőn fémbe kellene menni bátyjával Esauval, a' kitől igen fél vala, minden véle való seregeit úgy rendelé, hogy azok közzül né-mellyek előtte, némellyek véle együtt, némellyek utánna mennének lép rendel. 1 Mós 32: és 33. hogy e' érint meg-láthassuk elsőb-is az imádságot megelőző, azután a' véle együtt lévő, végre az azt követő dolgokat, és azokba egész belső vagy közlebb való és magát néző kézületit meglátsuk és meg-értsük.

Az első rendbeliekről hogy szólunk, alkalmatosságot nyújt minékünk a' Dávid a' fel-vött igékben; emlegetvén 's Istenének-is eleibe terjesztvén évivének olly kézületit, hogy már kézen 's sillendöképen imádhassa jó Istenét, minden arra való eszközök és cselekedetek által. Mellyeket világosításnak okáért illik kevés szóval illetnünk. Elsőben, tudnillik emliti évive-készítésében lőtt serénységét, mondván, *Kéfé az én fivem Isten!* Mintha mondaná; Én Istenem, az én évivemet, az-az, elmémet, indulatimat, sőt magamat egészen és minden tehetségemet; (a'

éviv

éviv ugyan-is, mind ezeknek feje és féfke:) El-kézfitem, minden még eddig meg-kivántatott dolgokat meg-ézerzettem, minden akadályt előllem el-vettem, meg-gyöztem, egészen úgy el-rendeltem magamat, hogy már e' kedves dologhoz menten kezdhessek; és csak a' vagyon hátra, hogy kezdgyek hozzája. *Másodszor*, ki téfi a' dolgot, a' mire magát kézfítette; *Éneklek* úgymond és *dicséretet mondok*, avagy arra, hogy énekeljek és dicséretet mondgyak, egy szóval, hogy imádkozzam. A' dicséret és az éneklés ugyan-is, az Imádságnak jeles részei, mint már ide feljebb említettük, ide alább pedig bővebben meg-érttyük. *Harmadszor*, ennek bizonyosságára, évivát fordíttya külső eszközökre, és azoknak neve alatt a' maga már el-kézfült indulatira és tehetségére; *Kélfel* úgymond *én lantom és hegedűm, serkeny-fel jó reggel*; mintha mondaná: Noha tehát mit mulatok, midőn ennyire kéfzen vagyok: minden én eszközöim és egész tehetségem, cselekedgyük serényen a' mire kézfültünk, Istenünk előtt. Az honnat légyen ez a' mi Tudományunk.

§. *Mind czélját kihez, mind okát miért mégyen, mind mi-voltát mi légyen a' jó Imádságnak, a' melly lélek meg-gondolja; könnyen által láttya melly nagy, sok és kiváltképen való dolgokat kellefsék nékie véghez vinni, míglen azt a' tökéletességet éri, hogy magának az imádkozásra, imádságának-is Isten előtt való meghálhatására tellyes tehetsége légyen: minekokáért míg nem imádságához kezdene, elsőben-is indulatit meg-válogatván, és magát mintegy maga felett fel-emelvén, ahoz úgy kéfíti, hogy méltán mondhatta, kéfé az én évivem,*

vem, és azontúl imádságát-is Istenhez bocsáthassa. Világos ez eléggé Dávidnak az Imádságra való nagy kézületiben, mellyet Isten előtt dicsekedve említ a' fel-vött igékben. Ugyan-is, mind hogy magát olly híven és ferényen készítette, mind hogy kézületit Isten eleibe dicsekedve terjesztette; egyátalýában nem egyébért cselekedte, hanem hogy a' fel-tört Tudomány fzerint, melly nagy eleve való kézület kívántasfék ahoz, és hogy ember jól csak akkor imádkozhatik, mikor fíve eléb jól el-készítetik, értette. Világos továbbá, az imádságnak-is, mind céljából, mind természetí mivóltából: Mert az Isten, ki az imádságnak célja, igen nagy és felféges, ezokáért nem-is lehet ő hozzá közelítenünk, fokkal inkább ötet meg-fólitánunk, az ő méltóságához illendöképen el-készült magunk víselése nélkül. Az Imádság pedig, a' léleknek eleven képe és ábrázattya, a' mint illik lenni, nem lehet, hanemha a' lélek, minden maga ide tartozó indúlatit őfve fedi, és azokat, sőt magát egészen az imádságban, eléb mint sem azt Istenhez ki-bocsássa, illendöképé befoglalja.

Ennekokáért, a' jó és mind az imálandó Isten méltóságához, mind az imádkozó léleknek állapottyához illendő kegyes imádság, nem akarminémü, és akarmi állapotban lévö; hanem magát értö és jól el-készült 's dolgait jó rendben vött léleknek munkája: ugymint mellyet elébb el-kell, még pedig nagy munkával készíteni a' léleknek, mint sem ki-bocsássa Istenhez. Mellyre nézve mondgya a' Dávid, hogy ő minden dolgaíelőtt készíti magát: Sőt a' főnak ereje fzerint, el-rendeli, nem külömben, mint az ha-

az hadi seregeket, az ő imádságí Istenhez: Sölt. 5:4. Miben áll azért kérde, ez a' kézület; vagy micso-dák 's mellyek azok a' dolgok, a' mellyek az eleve való kézületire, azaz, hogy előtte az imádságnak, vagy minekelötte az meg-lenne, meg-kívántatnak? Azok mondom, minthogy többek, nem-is mind egyfélék, két karban vagy rendben állíttathatnak és vannak. Egyik rendben vagy on, az elmének, sőt az egész embernek, önként hajló, sőt már reá hajlott indúlatya 's maga állása, mellyel imádságát Isten eleibe adni, és kívánt javait tölle meg-nyerni, ugyan valóban akarja, és hogy azt cselekedhesse, magát 's elméjét egészen reá-is adta. De talám nem fűtkféges ez az igyekezet, várni kell inkább csendesen az Istennek Lelkét, hogy minket tudatlanokat és tehetetleneket fel-indítson és készítsen, a' fzerint a' mit mond az Apostol, Róm 8:26. *Az Istennek Lelke segítí a' mi erőtlenségünkét?* Várni kell bizony, én azt mondom, de úgy hogy magunk-is igyekezzünk, és minekelötte el-jöne, híjjuk. Nem azért emlegeti ugyan-is az Apostol a' Léleknek azt a' nagy és kíváncatos segítségét, hogy abból magunknak a' rúnyaságra 's reftségre vegyünk okot és alkalmatos-ságot; hanem inkább hogy azt annál nagyobb indúlattal óhajtsuk, mentöl nagyobb tunyaságunkat tapasztaljuk. Mint oda fel-is a' II-dik Tudományban meg-mondottuk.

A' másik rendben vagy on a' munkás, vagy az akarat-tól fármazó cselekedetbéli kézület. Egy főval, az embernek erre néző munkás cselekedete; a' minémü már, I. Az elmének minden más egyéb és ide-

és idegen dolgoktól való meg-üresítése, és azoktól egy ideig való teljes és egész el-fogása: vagy mond-gyam olly magános külön menése, hogy a lélek, mint ſzent Ágoston ſépen mond-gya-ki, *Sola cum ſolo*, egyedül maga magával Iſtennel dolgait for-gat-hatſa. Ezt pedig nem úgy kell érteni, mintha a lé-leknek minden maga dolgairól való gondgyait-is le-kellene tenni, és úgy el-vetni, hogy azokat ingyen ne-is érezze, ne-is illeſſe: Mert, ſőt inkább ſükſég hogy az imádságra való buzgóſágot ben-nünk a' ſok gond és nyomorúságnak érzése él-eſſe; a' mint azt a' ſentekben-is láttyuk, kik nyava-lyájoknak keſerveſen ſértő erejét érezvén ottan-ot-tan így imádkoznak: *Szomjúbozik az én lelkem az élő Iſtenhez, vallyon mikor mehetek el, hogy bé-mu-taſſam magamat az UR előtt? Az én könyhüllatáſom volt énnékem éjjel nappal kenyerem, s a' t.* Solt 42: 3, 4. *Ísmét; A' mélyſégből kiáltok te hozzád URam, URam halgaſd-meg az én ſómat.* Solt 130: 1, 2. Mi-képen hát? kérded. Ugy, mondom, hogy a' lélek azokat a' dolgokat s terhes gondokat, melyek ötet Iſtenhez való meneteliben meg-késlelik, és az egek-től el-fogván, mintegy ugyan a' földhöz ſzegezik, üzze és veſſe-el tőle; és magát mindezek közzül s e-zek felett kifejtſe és felemelje. Azok pedig im ezek: (1) A' jelen való dolgot nem illető, noha másként ſabados gondok és ſorgalmatoſkodáſok: Ezek u-gyan is, ha igen véle létnek a' lélekkel, könnyen el-vonſzák és meg akadályoztattyák azt. Minek oká-ért el-kell azokat magától meſſé, az hegy alatt hagy-ni a' léleknek, mind addig, míg maga imádságával az he-

az hegyen áldozik Iſtennek; mint régen Ábrahám meg-akarván egy ſülött kedves Ifjáját Iſtennek ál-dozni a' Mória hegyén, ſolgait az hegy alatt hagyá, 1 Móf. 22: 5. Móſes-is a' népet a' Sinai hegy alatt, míg ő maga Iſtennel az hegyen dolgát végzé. 2 Móf. 29: 24. És ez a' mire Iſten tanítá Móſest, hagyván neki hogy *vetné-le ſaruját*, midőn közelítene ő hoz-zá a' csipke-bokorban, 2 Móf. 3: 5. Idvezítők-is az övéit, hagyván hogy *rejték helyekben magánosom imádkozzanak*; Mát. 6: 6. Ez továbbá a' mire az A-nyaſzentegyház kezeinek az imádság közben való fel-tartásának régi ſokáſával, mellyről emlekezet van, Solt. 14 1: 2. nézett; jelentvén ebben s elötte-is viſelvén, hogy meſſé eſnek az emberek Iſtentől, ha elméjeket a' magáſágban ő hozzá fel-nem emelik, a' ſerint, a' mit Dávid mond, Solt. 25: 1. *Te hozzád emelem URam az én lelkemet.* Ezékiás Király-is, a' fal felé fordúlván, hogy imádkoznék, Eſa. 38: 5. 2. Ifják-is, azon végre ki-menvén a' mezőre, 1 Móf. 24: 63. Sőt maga Idvezítők-is, külön menvén a' ſoka-ságtól imádkozni: Mát. 14: 23. Így lehet ugyan-is ma-gánoson a' lélek, Iſtenével. (2) Az haſontalá gondok és a' teſtnek helytelen s illetlen indúlati, kiket erőſ őrizet alá kell vetni, hogy valamint azok ne legye-nek imádságunknak vezéri, és ne kérjük a' mi azok-nak, hanem a' mi Iſtennek tetſzik és kedves, az Apo-ſtol ama' mondása ſerint: *Ez a' mi Iſtennél való bi-zodal-munk, hogy valamit kérünk az ő akarattya ſe-rint, ő meg-halgaſt minket*, 1 Ján. 5: 14. Mert u-gyan-is, noha Iſten parancſolja, hogy ſziveinket ő elötte ki-töltsük; annak mindazáltal minden akar-

minémü gaz és ezentlen kívánságinak ajtót nem nyit. Sem magát, mikor azt igéri, hogy hivéinek kívánságokat meg cselektí; azoknak tetzése k alánem veti. Azonban akarmi sem sérti meg inkább az Istének méltóságát, mint az embereknek az a' szemtelen, nem mondom bátorságok, de vakmerőségek, mellyel akar mit Istent eleibe vitének, és ő előtte olyakat becéllnek, mellyeket emberek előtt ki mondani fégyenlenének. Végre, az illyekkel való imádság az a' vak és sánta áldozat, mellyet Isten emleget Malak. 1:7.8. (3) Az indúlatoknak és a' cselekedeteknek, egy főval, az életnek undoksága, tisztátalansága. Mert ugyan-is helyesen mondgya volt amaz ember: *Tudgyuk, hogy a' bűnösöket az Isten meg-nem halgattya, Ján 9:31. Sőt maga-is azt mondgya Isten a' Sidoknak, mikor a' ti kezeiteket ki terjesztitek én előttem, az én femeimet el-rejtem előttetek; mikor ugyan sok főval imádkoztok-is, meg-nem halgatlak, mert a' ti kezeitek rakvák vérrel: Efé. 1:15. és 29:13. Jerém. 11:7.8.* Hasonlóképen az Apostol azt mondgya: *Kéritek és el nem vékitek, mert nem jól kéritek: Jak. 4:7.3.* És a' Prófétnál a' vagyon: *Imé én ganéjjal békenem a' ti orczáitokat, a' ti áldozatoknak ganéjával* Malak 2:3. Mellyre nézve méltán éneklí Dávid: *Ha hamiságra néztem volna az én fivemben, meg-nem halgatott volna, Sólt.66:18.* Szépen mondgya fent Ágoston-is: *Si dicat tibi Dominus, ecce invocasti me, venio ad te, quò intrabo? Tantas fordes conscientia tua sustinebo?* Ha úgymond azt mondgya néked az UR, imé hírtál engemet, és megyek te hozzád, de hová mennek-bé? El-fenvedhetném-e a' te lel-

te lelkednek annyi fok undokságát? (4) Kiváltképen ezek között a' mások ellen való harag, mellyet, hogy le-tégyen és *felebaráttjával megbékéljen* előbb, mint sem *áldozattját az óltárra tenné a' bűnös ember, kiváltképen való parancsolattal kívánnya* Idvezítönk, Máté.5:23. és, Márk. 11:25. így főlván: *Mikor fel állotok imádkozni, meg-bocsássatok annak a' ki ellen valami dolgotok vagyon, hogy a' ti menyeyi Atyátok-is meg-bocsássa néktek a' ti vétkeiteket.*

II. Azon elmének józan és éles érzékenysége, mellyel esmérje és érezze *Elsőben-is* maga főküfégét és igyefogyott vóltát; hogy ez által hatalmason fel-gerjeszze magában, mind imádságbéli buzgóságát, mind a' jó válnak kívánságát. Láthattyak ezt a' Salamonban, ki így imádkozik: *En URam Istenem te töttél engemet Kiráttj; én pedig kicsiny gyermek vagyok, és nem tudom a' népet igazgatni, 1Kir. 3:7.* Dávidban-is, ki meg így fől: *Tekints reám és könyörölj rajtam, mert én egyes és főgény vagyok, Sólt 25:16.* Ísmét: *Hajts-le URam főledet's halgass meg engemet, mert nyomorúlt és főgény vagyok: Sólt. 86:1.* A' mélységből kiáltok te hozzád URam: Sól.130:7.1. Az Anna a' főzonyban Samuelnek annyában-is, ki-is maga imádsága aránt azt mondgya Élinek, *meg-keseredett fővü a' főnyon-állat vagyok, 1Sam. 1:15.* Ide tartozik a' mi van Efé.1:16.17.7-ben. *Isten az ő nyomorúságokban meg-látogattak tégedet, alázatossan főyörgöttek tenéked, mikor a' te ostorod rajtok vólt. Mint a' nehézkes a' főnyon-állat, mikor el-közelget a' főlésnek ideje, fájdalmat főnved, kiált az ő fájdalmiban; úgy vóltunk te előtted UR Isten, sa' t.*

Mellyekre nézve igen képen 's helyesen mondták a' régiek: *Ubi nulla crux est ac tentatio, ibi nulla vera oratio: Oratio sine malis est avicula sine alis; in angustia autem requiritur Dominus.* Az hol kísértet nincs és nyomorúság, ott nincs semmi igaz imádság: Az imádság a' gonoszok nélkül, mint a' madár szárnya nélkül. A' nyomorúságba keresik pedig meg az URat. Különböz pedig ettől, 'főt épen ellenkezik ezzel, mind 1. az a' gonosznak lágy és imílyen amollyan érzése, melly meg-cselekezi ugyan, hogy ember, a' mint már szokásban ment, esedezzek; de hogy jól reá figyelmezzon a' mit kér arra is, nem cselekezi. Mind 2. embernek az a' maga álnok tettetése, mellyel fogatkozását el-mellözi, mintha azokat nem is tudná, azt vélvén, hogy a' nélkül-is meg-halgettatik, 's a' mit kér éüklégesképen meg-adatik. Mind 3. az imádságban való únalmas húzódozás, ásitózás, 's a' t. Melly minden figyelmeztetést ki-rekezt az imádságból. Mellyek nohaigé közönségesek az emberekben, meg-örvösoltathatnak mindazáltal, ha aprónként reá szoknak, hogy imádságokban Istennel csak olly dolgokról szóljanak, mellyeket ugyan valóban és éívesen kívánnak. Mondhatná valaki: Mi éüklég ezt olly éorossan meg-kívánni az imádsághoz, holott az hívek nem mindenkor éüklégben 's nyomorúságban kínlódnak, néha jól és bódogúl-is vannak. De meg kell tudnunk, hogy soha az híveknek olly bódogságok nincs, mellyet naponként 's óránként éámírtalan sok gonosz sok képen ne érné, sőt fertené. Azonban, sok mindennapi esetek, annyira, hogy éámokat-is azoknak nem tudhattyák, Solt. 19:

Y 13. Bódogságok-is pedig nem állandó, sőt óránként változó, 's oda lef. azontúl, ha csak Isten éüntelenül nem erősíti 's újírttya. Mellyhezképeft, ha nem mindenkor egyarányú-is a' éüklég, nem is egy mértékben fert; mindazonáltal soha a' dolog úgy nincs, hogy vagy nem volna, vagy nem fertene. Másfókor, érezze az Istennek mindenre való elégfégét. Mert e' nélkül a' ki imádkozik, bozzút tézen Istennek, és annak méltóságát meg-útálja. Ennek-okáért ezt maga Isten éeme eleibe függefté Ábrahámnak, hogy arra nézne éüntelen, így éólván neki: *Én vagyok a' mindenre elégféges Isten, 's a' t. 1 Móf. 17:1.* Idvezítönk-is, *az ö testének napjaiban, mikor nagy kiáltással és könyhúllatásokkal való könyörgéseket és imádkozásokat vitt volna Isten eleibe; Erre nézett, hogy meg éabadíthattya ötet az baláltól.* Mint az Apostol tanít Sidók. 5:7.

III. Az igaz és tettetés nélkül való, és minden fel-fuvalkodást meg-vető alázatosság, melly meg-kívánnya, hogy ember minden magában való dicsekedést és bizakodást le-hagyván, minden dicsöfégét egyedül Istennek adgyon. Ezt minden éentek példája erősíti 's javálja. Ugyan-is Ábrahám, noha minden népeknek Attyok, mindazonáltal Istennel akarván éóllani, magát *pornak és hamunak* mondgya: 1 Móf. 18:27. Daniel-is ama' *kedves férjfiú, nem a' maga igáfságában, hanem csak az Isten írgalmáfságában* kíván meg-halgtatratni, Dan. 9:19,20. Hasonlóképen Dávid-is: *Ne állj úgymond perben a' te éolgáddal, mert egy igaz sem találtaít te előtted az élök közzül,* Solt. 143:2. vesd hozzá 2 Sam. 7:18. Esdrás fégyen-

*fégyenli még orczáját-is fel-emelni, Efd. 9: 6. Elaiás, maga és népe igazságát, az havi vérben ferezett ruhához hasonlítja, Efa. 64: 5. 10. add hozzá Solt. 25: 6. és, 51: 7. Mellyre nézve mondgya Salamon: Ne gyorjalkodgyál a' te fáddal, és a' te elméd ne siesse vala-
mit fölni Isten előtt; mert az Isten mennyekben van, te pedig a' földön, Préd. 5: 2. Idvezítőnk is szép példabe-
kezdést monda erre, Luk. 18: 9, 10. 's a' t. De vallyon nem ellenkezik ezzel, sok szenteknek cselekedete, kik imádságokban magok igazságát-is emlegetik? mint Dávid, Solt. 86: 2. Tarts-meg úgymond az én életemet, mert te szent vagyok. Ísmét: Itélj-meg engemet URam, mert tökéletességben jártam, Solt 26: 5. 1. Ezékiás-is így imádkozik: Kérlek URam emlé-
kezzél-meg rólla, hogy te előtted valósággal és tökéle-
tes szívvel jártam, és hogy azt cselekedtem a' mi jó volt a' te femeid előtt: 2Kir. 20: 3. Semmit nem ellenke-
zik, mondom; mert midőn így állanak is a' szentek nem felejtik el alázatosságokat; hanem 1. néznek az Istennek az igazak meg-halgarása felől való ígé-
retre, minéműek Solt. 34: 16. és 1Pén. 3: 22. mellyek által Isten erősíteni szokta azoknak bizodalomokat, kik jó lelki-eszmérettel járnak. 2. Egyben vetik ma-
gokat ellenfégekkel, kiknek gonofságoktól kívánnak meg-tartatni.*

IV. A' léleknek maga meg-indítása, mellyel ma-
gát ferkentgeti, sőt ugyan meg-indította tehetségét; mint a' Dávid a' fel-vött igékben, *Kelj-fel én lantom és hegedűm, 's a' t.* ísmét: *Áldgyad én lelkem az URat.* Solt. 103: 1. és, 104: 1. 's a' t. és a' Boldog Szűz Mária: *Magasztalja az én lelkem az URat, 's a' t.* Luk. 1: 46.

Mind

Mind ezek szerint mi-is, előre készítvén imádsá-
gunkat, ha meg-üresíttük szívünket, és mintegy külön véük magunkat; ha fel-keressük 's fájlaljuk-is gonoszinkat; ha elégséges voltát előttünk visel-
jük mennyei Atyánknak, és ha ő előtt te tetetés nél-
kül meg alázzuk magunkat; bátran mondhattuk imádságunknak, a' mit szent Dávid: *Kelj-fel én lantom és hegedűm, 's a' t.* Ámen.

VII. T A N U S Á G.

Az Imádságbéli Bizodalomról.

Máté. VIII. R. 13. vers. *Monda Jézus a' Száza-
dosnak; Eredgy-el, és a' te hited szerint legyen
néked, és meg-gyógyúla az ő szolgálja azon
órában.*

Termézetét 's tehetségét az igaz Hitnek, ki adta
Pál Apostol igen szépen; mikor azt, *az olyan
dolgoknak valóságának a' mellyeket reménlünk, és a'
melly dolgok nem láttatnak, azoknak bizonyos mutató-
jának mondotta, Sid. 1: 1.* Olly ereje és méltósága van
ugyan-is az hitnek, hogy vala-mit e' sok gonoszal
tellyes életben birnak az emberek, hit által birják,
és csak a' legyen ugyan valósággal övék, a' mi hit
által övék: a' mint azt az Apostol, lafstromba fed-
vén a' szenteket, kik hit által nagy dolgokat csele-
kedtenek, ez egész részben mutogattya. *Hit által tud-
nillik, némelylek Isten barátivá löttek; némelylek mag-
zatokat nemzettek; némelylek birodalmokat el-ve-
tettek; némelylek halottjokat az halálból vissza nyer-
ték; némelylek a' tűznek erejét meg-győzték, és min-*

E 5

den

den nagy dolgokat meg cselekedtenek. Melly di-
csőséges laistromban, ha éinte nem élöl-is, avagy
csak hátul, bizony méltán bé-irhattuk azt a Római
Századost, ki a' mint a' fent Máté a' fel-vört igékbé
meg-írta, hiti által Urunk Jéfustól, Éolgájának gyó-
gyulást nyere.

Ez egész dolognak rendiben, világosb értelemnek
okáért, meg-jegyzésre méltó; *Elsőben-is*, Hiti e'
Századosnak, mellyet maga Idvezitőnk ezzel tié-
tel-meg, *Légyen néked a' te HITED ferint*, minekután-
na magát az, eléggé kimutatá annak Urunkhoz való
Éavaiban. Mellyekben tudnillik ez a' jó maga értő
Százados, 1. meg esmérí maga méltatlanságát 's
meg-is vallja, mondván, *Uram! nem vagyok méltó,*
hogy az én házamba jöjj, a' 8 §-ben. 2. Magát U-
runk hatalma és tetzése alá bocsátta, így Éolván:
Csak főtval parancsolj. Mintha mondaná, Mond-
ki csak itt a' mi ez aránt való tetzésed, azon §-ben.
3. A' mit kér, hízi hogy meg leé. *Meg-gyógyul* úgy
mond *az én Éolgám*: és 4. mint értsen e' dolog felől,
hitinek tovább való ki mutatására, Éépen ki-adgya a'
9-dik §-ben. *Másodszor*, Hitinek mellette lévő tár-
fa az imádság, az 5. §-ben. Ugyan-is, a' mit hitt azt
kérte-is. *Harmadszor*, Urunknak ez imádságra 's
kérésre való válaÉa, *Légyen néked a' te hited ferint*.
Mintha mondaná, a' mint hittél, úgy légyen; vagy,
mivel hogy hittél, légyen meg a' mit kéré. *Negyed-
szor*, Ki meneteli a' dolognak; *És meg-gyógyula a'*
Éolga azon órában. Mivelhogy hitt, és kérte a' mit
hitt, el-vötte a' mit kért. Mellyekből légyen ez a'
Tudomány.

§ Isten

§ Isten előtt az Imádság csak annyira és semmivel-
is többre nem mehet, a' mennyit az imádkozó lélek kihat;
és ugyan annyi mindenképen Istennél az imádságnak
nyeresége 's jutalma, a' inennyi az imádkozónak azon
jó Istenehez való hite és a' meg-nyerés felől való bizo-
dalma: mellyet ezokáért az imádkozásra jól el-kéült
télek, imádságához hozzá-is köt mindenkor olly Éorof-
san, hogy ez ama' nélkül töle ki ne mennyen Éoba; de
sőt inkább mindenkor és mindenekben, imádsága légyen
hitinek és bizodalmanak ki-metÉett ábrázattya. Vi-
lágoÉon láttuk ezt, e' Századosnak dolgában; Ki
mint az Évangélista írja, hiti által el-vötte a' mit
kért. Hasonló cselekedetek iratik-meg a' 9. RéÉben
ama' két vakoknak, melly-is ide való. Tovább pe-
dig, igazsága fundáltatik: *Elsőben-is*, az Isten imá-
dandó méltóságában, melly az ő hozzá járuló em-
berben úgy meg-kivánnya az hitet és bizodalmot;
hogy akar mi-is inkább ötöt meg-ne boÉÉontsa vagy
Éértse, mint embernek hit és bizodalom nélkül va-
ló kéréÉe. Ugyan-is, az illyen imádság avagy csü-
folkodik Istennel, Éinte mintha azt mondaná: Ezt
ugyan én kérem, mivel látom így Éokás; de mi haÉ-
nom leé benne, nem tudom: a' minémü vala, ama' hi-
heterlenkedő népnek Istenre való kiáltása, melly így
adatik-ki, *Sólt. 78: 18, 19. Meg-késérték Istent az ő Éi-
vekben, hogy kérnének eledelet az ő kívánságok ferint,*
és Éólának Isten ellen 's mondanak: Avagy kéÉíthet-É
az Isten aÉtalt a' ÉuÉtában? Imé a' köÉiklát meg-súÉtá,
és vizek ÉóvÉnek-ki belölle; vallyon adhat-É kenyéret-is,
vagy kéÉíthet-É ÉuÉt az ő népének? Másodszor, az
Imádságnak mivóltában 's természetiben, melly ma-
ga Ére-

ga eredeti és természeti szerint ez alá a törvény alá rekesztetett, hogy csak vakjában ne induljon, hanem mindenkor az hitet maga előtt bocsássa és az után tartson, hogy így oltán a' háj a' éivnek hiti után 's a' szerint szólhasson; mint Dávid-is mondgya: *Hitem és azért szólottam*, Solt. 116: 10. Idvezitőnk-is parancsolja, Márk. 11: 24. *Valamit imádkozástokban kérendetek, bidgyétek hogy el-véseitek, és meg-léfen ti-néktek*. Az Apostol-is bizonyította, így tanítván az Istennél esedező embert: *Kérje hittel, semmit nem kételkedvén, mert a' ki kételkedik, hasonlatos a' tengernek habjához, melly a' szelektől meg-mozdítottatik, és ide-stova hanyatlik*, Jak. 1: 6. Harmadfor, az Hitnek természetiben. Ez ugyan-is az a' mi válaht nyer, és éerez az imádságnak: főt a' miből maga az imádság-is eredetit vézi és indul; a' szerint a' mit az Apostol mond, Róm. 10: 14. *Miképen imádgják, vagy bíjják segítségül, a' kiben nem hittek*. Nyilván tanítván e' mondasában, hogy senki tökéletesen és igazán Istent nem imádhattya, hanem a' ki annak kegyességét 's irgalmaságát az Evangéliumból megértette és hittel meg-fogta.

Látrjuk immár ebből, hogy a' közlebb elő-állalt, első karbéli dolgokon kívül, más ezeknél közlebb való több dolgok-is kívántatnak az imádsághoz, hogy Istennel dolgát hathatósan végezhesse; a' mellyeknek tudnillik el-válthatatlanul vele együtt kell lenniük; és mellyek a' második karban helyezettnek. Ezek-is pedig nem egy rendbeliek: de némelylek néznek és tartoznak az imádkozó lélekre, ki-is az imádságban, mellyben magát bé-foglalta, és mint-

mintegy ugyan azzá vált, jelen vagyon: némelylek pedig az imádságra, a' mint és a' mennyiben az a' léleknek munkája. És hogy mind azok között leg első és nemessebb, az hitbéli bizodalom: melly által nyere-meg Urunknál dolgát a' meg-nevezett Százados; és mellyet emleget az Apostol-is, *Éfés. 3: 12.* tulajdonítván minékünk bizodalommal való menetelt Istenhez, és így, tanítván hogy a' bizodalom nélkül nem lehet ő hozzá mennünk. *Ismét, Sid. 4: 16.* így biztatván bennünket: *Járuljunk bizodalommal a' kegyelemnek fékibez, hogy irgalmaságot nyerjünk, 's a' többi.*

De mi légyen 's meddig terjedgyen ez a' Bizodalom? mivel méltó kérdésben jö; hogy jól meg-értcsük: Meg-kell tudnunk *Elsőben* is, hogy olyan és az a' bizodalom ez, melly az igaz hitből származik, és ahoz úgy támaszkodik, hogy a' kiben hiszünk; imádságunkkal-is annak csak és nem másnak esedez-zünk; mint meg-tetűzik az Apostolnak ama' mondasából: *Mimódom bíjják segítségül, vagy imádgják a' kiben nem hisznek?* Róm. 10: 14. Mellyből az-is meg-látűzik, igen világosan; miért nem lehet az egy Istene, más akarkit is a' kerettyén embernek imádni, mint oda-fel állattuk; tudnillik, mert senki nincs más a' kiben hiessén, hanem csak Isten: az imádság pedig ott nyugűzik 's határozódik meg 's nem másutt, az hol a' Hit. *Másodfor*, hogy különböz ez igen az embernek haizontalan, sőt vakmerő bizodalmatol, mellyel magának mindent valamit ki-tud gondolni 's kívánni, meg-ígér: mert ugyan-is, mivel az hit mindenkor az Istennek beűédin és igére-

igéretin fundál, ama' mondás szerint, *Az hit az halálból, az hallás pedig az Istennek befédeből*, Róm 10:17. valami annélkül lesz, vakmerőség, nem bizodalom. Mellyik hát ha kérded, és micsoda bizodalom 's hit ez? Az, mondom, mellyel a' lélek imádsága közbe nézi, meg-is fogja az Istennek, 1. Mindentudóságát, mellyel tud mindeneket, és még a' fíveknek leg-belsőbb titkait-is jól érti; mint Dávid mondgya: *Te tudod (Uram) az én ülésemet és fel-kelesemet, távol látod az én gondolatomat, az én öfvényemet és le-fekvésemet körül fogtad, és minden én útamat jól tudod*, 'sa' t. Sólt. 139:2,3,4. 2. Mindenhatóságát, hogy meg-cselekedhesse ha akarja, mind azt a' mit tölle kérünk; mint ez a' Százados-is szól: *Uram ha akarod, Mát.8:2. és ama' belpoklos-is, ha akarod meg-tíftíthatk engemet*, Márk 1:40. 3. Jóságát, hogy ö légyen minden jónak kútfeje 's meg-adója, ama' mondása szerint az Apostolnak; *Minden jó adomány és tökéletes ajándék, onnan folyul vagyon, melly le-fáll a' világosságnak Atyától*, Jak. 1:17. és Urunknak amaz igéreti szerint; *Bizony bizony mondom tinéktek, valamit kérendetek az Atyától az én nevemben, meg-adgya tinéktek*, Ján. 16:23. Harmadfor, hogy nem-is minden félelemtől és éorongatástól üres, és az embert tellyes tökéletes csendességben 's bátorságban nyugtató bizodalom ez: mert az ilyen azokban vagyon csak, kiknek immár nincsen sem gondgyok, sem vágyások semmire, sem semmitől való félelmek: Hanem olly, melly mind azokkal küzködik, és mint meg annyi öftönökkel, hogy annál inkább Istenhez fússon és ragaszkodgyék, serkentgetterik, éinte mint a'zent

a'zent Pálnál lévő isteni kegyelem az ő oldalában ragadott sátán Angyalától, 2Kór. 12:7. Az honnat könnyen el-igazíthattyuk azt a' kérdést: mimódon álhat-meg ez a' bizodalom azzal az Isten haragjától való félelemmel, melly a' mi bűneinknek, az imádságra fűkléges meg-ésméréséből bizonyoson következik: Azt mondom ugyan-is, meg-áll igen épen, el-fem ronttya a' félelem a' bizodalomot, csak éinte hogy a' midőn magunk gonofi nyomnak, az Istennek nagy jóvólta erőfítsen bennünket. Kell ugyan-is az imádkozó léleknek, egyik szemével (hogy így álljak) nézni az Istennek jóvóltára, hogy bizodalomát erőfítse; másikkal pedig Méltóságára, vagy Felségére, hogy maga hitségét meg-győzze. Mint ezt igen épen ki-fejezi a' Dávid, így éolván; *En pedig a' te jóvóltodnak fokságában mégyek-bé a' te házában, és könyörgök a' te fent templomodban a' te félelmedben*, Sólt. 5:7,8. És így e' szerint, mind félelmét, mind bizodalomát eléggé ki-mutattya, meg-is tarttya az imádkozó lélek, midőn jelen való gonofin úgy keferég, a' reá jöhetöktől-is úgy retteg, hogy azonban folyamodgyék Istenhez, semmit nem kételkedvén felölle, hogy kéz ne légyen kezét nyújtani a' segedelemre. Néminémü példája látzik ennek az Elther Aézsonban, midőn fél-is a' Királynak méltóságától, mindazáltal bizik-is, és végre öftán ugyan csak reá éánnya magat, hogy bé-mennyen ahoz, így éolván Mardokéusnak; *Menny-el gyűjts öfve a' Sídókat, és böjtöljetez én érettem, én-is az én leányimmal böjtölök; és ekképen bé-mégyek a' Királyhoz, noha törvény ellen vagyon, ha el-kell véfennem is*, Elther. 4:16.

Továbbá másodszor ugyan ebből láttuk, hogy minden akarmelly imádság-is, haöntalan, és csak féllé lez, ha csak mellette nem lez a' Bizodalom, és a' Reménfég, a' mellyel, mintegy vigyázó helyből csendesen várja Istenét a' kegyes lélek, mint Illyésa' köziklának hafadéában, 1 Kir 19:13. Mellyre tanit Dávid im e' Ézp Éavaiban: *Jó reggel el-rendelem az én imádságomat, amakutánna reá vigyázok, vagy várom*, Solt. 5:4. Mellyeknek értelmét így adta ki, bizony nem helytelenül, egy boldog emlékezetű ember; az-az, *mint a' rendelt sereget, úgy rendelttem-el az én imádságomban, ezt a' fükségemet ide, amazt emide; immár csak nézem, várom 's vigyázom, mint tölti-bé Isten azokat egymás után mindeniket az ő idejében: Éliézer dolgával világosithattuk ezt, a' ki el-rendel-vén az ő imádságát, azután csak speculálta nézte ki-menetelét, 's el-álméklodott, hogy az Isten mindeneket úgy vitt végben, a' mint ő kérte.* Erre nézve imádkozik így az Ekklesia; *Légyen URam a' te irgalmaságod mi rajtunk, miképen áztunk te benned*, Solt. 33:22. és 56:10. Ugyan arra nézve az Apostol-is, az imádságra való intése előtt, hadgya az híveknek, hogy *vegyék-sel az hitnek paisát, az idvefségnek fíakját, és a' lelki fegyvert, melly az Istennek beféde*, Efél. 6:16,17.

Harmadszor, láttuk azt-is, melly igen füksége légyen imádságunkban, a' kívánt jóknak meg-nyerése felől való bizodalomunknak, ha akarjuk, hogy haéna légyen imádságunknak. Ugyan-is, mint már érttyük, az hittel és bizodalommal erősködő imádságot kedvelli csak az Isten.

Csúfolja tudom, az híveknek ezt a' bizodalmat e' világ,

világ, és azt mondgya (1) Meg-sem értheti senki, mi légyen az a' bizodalom: Ugyan-is, avagy nem nagy vakmerőség-e el-hinni valakinek, hogy meg-lez bizonynal ez avagy amaz, holott annak meg-léte füg egészen Istennek Éabados akarattyától, mellyet senki nem tud. De én erre azt mondom; 1. Valaki valaha jól imádkozott és imádkozhatott, ezt bizony képtelen dolognak nem tarthattya: mert hogy az ilyen bizodalom segélje igen 's gerjezze az imádságra való buzgóságot, meg-tapahtalhatta. A' Éentek példájában-is azt akarki láttya; hogy Dávid annál buzgóbban imádkozik, mentől az ígérethez inkább bizik, lásd 1 Krón. 17:25. Illyés-is az esőt annál inkább kéri, mentől inkább hogy meg-lez, hífi, 1 Kir. 18:41,42. hasonlóképen Daniel-is a' bizodalom által buzog, Dan. 9. 2. Akar értse valaki, akar ne; de bizonyos a' mit az Apostol mond, hogy segítségül nem híjhattya ember azt kiben nem hízen, Róm. 10:17. és hogy az hit 's bizodalom nélkül való imádkozás, mint feljebb-is mondók, csak Istennel való csúfolkodás. 3. Nem-is mondhattya a' kerefétyén ember, hogy nem tudgya Istennek akarattyát, mivel azt sok ígéreteiben eléggé ki-adta. (2) Azt-is mondgya: ha egészen el-nem törli-is, de bizony igé meg-erőtleníti ezt a' bizodalmat, a' mi nagy méltatlanságunk, és undok vétkes voltunk, mellyet imádságunkban fükség meg-esmérnünk 's vallanunk. De erre vízont azt mondom; 1. el-törli bizony és vézti a' fel-fuvalkodságot, de nem a' bizodalmot: a' minthogy az imádság-is nem arra való, hogy abban magunkat mutogassuk 's nagyozzuk, hanem hogy

nyavalyáinkat meg-sírássuk és kiterjezzük Istē előtt, a' mint van 41. Solt. 5. 7-ben, *URam könyörülj rajtam, gyógyítsd meg az én lelkemet, mert véikeztem tenéked.* 2. A' mi méltatlanságunknak ellenébe kell vetnünk, mind az imádkozásra való parancsolatokat: minéműek Solt. 50:15. Mát. 7:7. 's többek olyanok. Mellyeket Urunk egyátalyában nem adott volna, ha imádságunkban meg-halगतni nem akart volna; és mire valók-is vólnának, ha akarmi kételkedések-is attól méltán el-vohatnának, mint ama' roé szolgát, Luk. 19:21. Mind továbbá az ígéreteket, a' minéművek, Pél. 18:10. Joel. 2:32. Ésa. 65:24. Solt. 91:15. és 145:18. (3) Mondgya azt-is, A' régi szent Atyáknak adatott ígérek minket nem illethetnek, mivel nem vagyunk hozzájuk hasonló szentek, és így azok bizodalomt-is bennünk nem érezhetnek. Mellyre én-is azt mondom: 1. Avagy csak a' parancsolat köz mind nekik mind nekünk; köz hát a' bizodalom-is. 2. Az ígérek-is pedig élelsebben terjednek ki, mint sem azokból mi ki-rekeztethetnénk. 3. Azoknak a' szenteknek-is nem magok szentségén, hanem az Isten ígéreinek erején épült az ő bizodal-mok; mint meg-láthatni Dávidnak és Jákóbnak imádságában, 2Sam. 7:7. és 1Móf. 32:10. (4) Végre azt veti elő, hogy az ilyen bizadalom nélkül való imádságot-is meg-halgatta Isten sokszor, mint az Ábrahámét tudnillik a' Sodomabéliekért, 1Móf. 18. a' Samuelét Saulért, 1Sam. 15:11. De mellyre ez a' felelet; 1. Elég volt ide az a' közönséges törvény, hogy il-lik a' nyomorúlton könyörölni. 2. Imádkoztanak mindazáltal ezek, Isten akarattya szent, mellyet neki-

nékiek elméjekre adott, hogy őket meg-halगतná más módon. Szépen mondgya ezt ki szent Ágoston: *Nimirum ita DEUS pro sua sapientia temperat rerum eventus, ut non irrita sint sanctorum suorum preces, quae fide simul & errore implicite sunt.* Istē, úgy mond az ő bölcselége szent, úgy alkalmaztatta a' dolgok-nak ki-menetelit, hogy ha szentalanok ne lennének hűveinek könyörgések, mellyekben az hit és a' véték össze-elegyedtek. Ne kételkedgyünk hát mikor imádkozunk; hidgyük-el szívünkben, hogy meg-lez a' mit kérünk, hogy meg-adassék kérésünkben, és nekünk-is ez, avagy ehez hasonló válasszuk lézen; *Légyen néktek a' ti hitetek szent,* Ámen.

VIII. T A N U S Á G.

A' több még ide való dolgokról.

1Kórint. XIV. R. 15: vers. *Micsoda tehát? Ha imádkozom a' lélek által, értelemmel imádkozzam; ha éneklek a' lélek által, értelemmel énekeljek.*

A' mellyeknek elválhatatlanul véle együtt kell lenni az imádkozó lélekkel, midőn már a' munkában vagy-on-is; azok között, mint meg-mondók, első és nevezetes a' hitbéli bizadalom, mellyről csak mostan szóllánk: A' többi mik és mellyek legyenek; illik rendi szent már most elő számlálnunk, és meg-mutogatnunk. Erre nekünk alkalmatosságot adnak a' Pál Apostolnak fel-vört 's elő mondott szép szavai; mellyeknek-is ezokáért, meg-kell tudnunk rövideden, mind alkalmatosságát, mind értelmét.

Alkalmatosságot ezekre adott, mint az egész részből meg látjuk, a Kórintusiaknak illetlen és igen káros víza élések, a' fok nyelveken való föllásnak drága szép ajándékával, mellyet Isten mint az ő házának épületire mind szükséges, mind hasznos és épületes ezközt, adott vólt eleinten hiveinek: a' Kórintusiak pedig, nem vigyázzván arra, mi és mikor 's holott volna épületesb, magok mutogatására fordítottanak vala: A' minthogy igen hajlandó-is ember arra, hogy az Istentől adatott akarmi jó dolgokkal 's ajándékokkal vízzá él; mint ezt meg-láthatni a' régiekben-is, kik, mind az Isteni jelenésekről emlekezetes helyekkel, oltárokat építvén és áldozatokat tévén azokon, mind a' Móféstól a' puftában csináltatott réz kigyóval, jó illat tétellel tisztelvén azt: 1 Királ 18: 4. igennagyon vízzá éltenek. Arról való feddőzését fejezi-bé e' szavaival az Apostol; mellyeknek summája ez, hogy értelemmel kell imádkozni, és nem csak lélek által.

De micsoda a' lélek által, és micsoda értelemmel imádkozni, meg-kell tudnunk, hogy értelmét-is az Apostol szavainak meg-tudhassuk. A' *Lelken* értetik, az Isten Lelkétől az elődeni Anya-Étegyháznak adott fok nyelveken való föllásnak ajándéka, mellyel a' Kórintusiak olly rendeletlenül élnek vala, hogy köz helyen más idegen nyelven föllának, noha mit föllának, abban mások, még magok-is fokkor semmit nem tudnának. Az *Értelmé* pedig, az elmének az a' maga jól értése, mellyel a' mit föll érti, és a' mit ért 's tud, szavaiban is azt foglalja igen bölcsen. E' szerint a' lélek által föllani, annyit tézen, mint a' meg-

megmondott több nyelvek ajándéka által, más nyelveken, de értelem nélkül föllani; *Értelemmel* pedig föllani, annyit, mint nem értetlenül, de bölcsen és úgy föllani, hogy értse jól a' ki föll ő magát, és azt-is a' mit föll. Már az Apostol ezt javalja ama' felett a' Kórintusiaknak; melly javallásának a' 14. §-ben. ezt az okát adá: *Mert úgy mond, ha idegen nyelven könyörgök, az Istennek lelke által való indulatom könyörög, de az én könyörgésemnek értelme haszontalan.* Mintha mondaná; mert a' ki idegen nyelven könyörög, meg-mutartya mit munkálódik ő benne a' lélek; de ez mind magára az imádkozó emberre, mind másokra nezve, haszontalan. Azért azt akarja az Apostol, hogy a' ki imádkozik, imádkozzék nem a' lélek által, az-az értelemnélkül, csak a' nálla lévő nyelvek ajándékának, az-az mind fokképen, mind ékesen föllhatásának mutogatására; hanem értelemmel, és úgy hogy magát jól értse, és elméjével 's annak minden erejével, tehetségével, indulatival, egy főval, mindenével birjon. A' honnat mi vegyünk illy Tudományt:

§ *Magán* vagyon ugyan, mint hogy úgy-is kell lenni, az Isten szerető lélek, mikor imádsága által Istennel befűlget; de bizony minden tehetségével és erejével is jelen vagyon: úgy hogy imádsága közben, a' mint hogy minden idegen dolgot magától el-zár és el-vét; úgy ellenben, valami jó, erő, vagy tehetség magában vagyon, 's találtatik, mind azt, és minden indulatit, olly forgalmatosan, hogy csak egy is azokban el-ne maradjon, elő-fedi, forogson öfve köti, maga mellé véfi, és így mind azokkal együtt lévén, magát e' jeles munkára

kára úgy fordította, hogy valamit és valamiről Istennel fölül feje, mind azt ő maga egész elmével, telles értelemmel följa, és Istennel dolgát úgy folytatja. Ez ugyan-is a' léleknek értelemmel való imádkozása, melyet javall az Apostol az ő Kórintusi híveinek; a' fel-vött igikben: hogy tudnillik, a' léleknek indítására, a' melly által imádkoznak igen figyelmesen reá vigyázzanak, és elméjeket 's annak minden tehetségét arra fordítsák, hogy így oltán illendő figyelmeletességgel és értelemmel imádkozhassanak. És így parancsolattya 's tanácsais az Apostolnak ez, hogy maga legyen, de minden tehetségével egészen jelen legyen az ő imádságának, vagy Istennel való föllásának munkájában a' lélek; majd a' felerint, mint a' Jéhu parancsolattya lön régen, hogy mindnyájá a' Bál papjai, de csak ő magok, el-fakasztván magoktól másokat mindeneket, gyűlnének az ő nagy áldozattýára, melyet ő a' Bálnak akarna tenni: 2 Kir. 10:19. Avagy a' mint az Húsvéti bárányból, az Izrael minden fiainak, de csak magoknak, minden kívül való idegen ember nélkül, kell vala eñiek: 2 Móf. 12:47,48. E' továbbá a' éivből való imádság, melyről föl az Irás 2 Sam. 7:27. ísmét 1 Sam. 1:13. Okát mutattya pedig Idvezitönk maga ama' favaiban: Az Isten lelki állat (lélek) és a' kik ötet imádgák, fűkség hogy ötet lélekben és igazságban imádgák: Ján. 4:24. az-az, hogy magán a' lélektől, de annak egész tellyeségéből, minden erejébe' imádtassék, a' felerint a' mint parancsolja hogy feresűk-is; Mát. 22:37. feresűd a' te Uradat Istenedet, tellyes fivedből, tellyes lelkekből, és tellyes elmédből.

Ebből

Ebből már szépen ki jö Elsőben-is, hogy ha valaha valamikor, bizony egyzer akkor, mikor a' lélek Istennel föl imádságában, meg-kivántatik, hogy annak mindene, ereje tehetsége, minden réfecskéji együtt legyenek: úgy hogy az ő Istene előtt álló és fölő lélek, magáról és minden beñe lévő tehetségről azt mondhasa Istennek, a' mit ama' kegyes fázados a' Kornélius Péternek, Csel. 10:33. Mi annak okáért úgy mond ime mindnyájan, én tudnillik és az én egész házam népe, rokonim és barátim, kik egybegyűjtetnek vala, 24. az Istennek elötte állunk, hogy halgassuk mind azokat, a' mellyeket Isten mondott néked, hogy följunk a' mi Istenünkkel. Láta 's értette ezt a' Dávid, azért mondgya, 's fölittya-meg lelkét amaz ő lép háláadó imádságában így; Áldgyad en lelkem az URat, és minden én belső réfeim, vagy helyesebben, minden a' mi én bennem vagyok 's lehet, az ő fent nevét: Sólt. 103:1. Ertette ennek fia a' Salamon-is, azért mondgya; Ne gyorsalkodgyál a' te fáddal, és a' te elméd ne fieszen valamit fölani Isten elötte: Predik. 5:2.

Másodfor, Hogy a' hitbéli bizodalmon kívül, mellyről csak imént fölánk, más több jeles dolgok-is meg-kivántatnak, hogy az imádkozó lélekkel imádsága közben együtt legyenek: Mellyeket-is hogy meg-tudgyunk, fűkség rendel elő-fámlálnunk. Ezek közt tudnillik I. A' maga értés, vagy belső magabéli egyféség, melly meg-kivánnya, hogy, mint csak mostan mondók, minden magában lévőket öfve hijjon és fedgyen, és fozgalmatofással meg-vigyázza, hogy egy-is azok közzül el-ne mar-

radgyon; de egy-is idegen és kívül való közben ne
elegyedgyék és köztök ne találásék. Ugyan-is, mi
lehet illetlen dolog, mint hogy mikor a' lélek áhi-
tatoskodik 's imádkozik, akkor annak elmélkedési,
gondolati, kívánsági, imitt amott lézzegjenek, nyar-
gallyanak, 's hijában valókodgyanak. Vallyon nem
úgy lefé itt dolga az imádkozó léleknek, mint az
had viselő Fejedelemnek, ki mikor maga az ütközet-
re indul 's ellenségire rohan, vitézi tölle el-éledvén
imitt amott lézzegnek 's házontalankodnak? És
vallyon nem olly karban van-é ekkor a' lélek, hogy
Isten-is méltán meg-éllithassa, mint régen Adámot,
hol vagy Adám? 1Móf. 3:9. 's azt kérdeise, *hol vagy*
lélek; hol jár eszed 's elméd? mellyre térűt gondo-
latod, és nyughatatlan elmélkedésed hol nyargalod-
zik? Sőt ő maga-is maga állapotjáról Istenének
így panaszkodhassék: *Az én fivem el-hagyott en-*
gemet; Solt. 40:13. és, *az én gondolatim el-öflának*
belőlem, mellyek valának az én fivemben; Jóh. 17:10.
Ismér: *En Istenem, az én lelkem én bennem el-bagytá*
magát; Solt 42:7. mintha mondaná: az én lelkem
nincsen együtt az én imádságommal, nem akar en-
gemet fegíteni, magamat hagyott csak, melly miatt
elő nem mehetek dolgomban; 's a't. Es mind ezek-
hez képest, Csuda é, ha ilyenkor az imádság semmit
Istentől nem nyerhet, sőt annak még csak eleibe sem
mehet? Bizony, mivelhogy, mint É. Ágoston mon-
gya, *Oratio est mentis devotio, idest conversio in Deum,*
per pium & humilem affectum; az Imádság, elménk-
nek Istenhez emelése, alázatos és áhitatos akarattal;
nyilván való dolog, hogy mikor elménk másutt
nyar-

nyargal, és világi dolgokba merül, akarmint forgas-
tuk-is nyelvünket, de nem imádkozunk, hanem Isté-
nel csúfolkodunk. Jaj pedig a' két úton járó ember-
nek. Továbbá; nem illetlen dolog-é az-is, hogy jó
gondolatid közzé idegen és gonosz gondolatokis ele-
gyedgyenek, mint az Izrael népe közzé az idegen af-
fzony népek 's gyermekek, és *az Isten dicséret éneklő*
fiai közzé a' Sátán; Jóh. 1:6. avagy hogy az Istennek
kézítettett áldozatra az éjjeli tisztátalan madarak
álljanak; mint az Ábraháméra: 1Móf. 15:10, 11.
Szükség azért, óh bűnös lélek! hogy mikor Istened-
del vagy, mind gondolatidat 's elmélkedésidet egy
csoportban tartsad, mint a' jó hadi vezér vitégeit az
harcznak idején: és hogy idegen-is közikbe ne men-
nyen, igen el-távoztassad. Ezokáért, ha mikor affé-
lek jönének elmédre, és jó elmélkedésidet akarated
ellé-is meg-zavarnák, melly az emberi gyarlóság mi-
att nem kevészer meg-esik; ottan ottan fel-kelvén,
mint Ábrahám az ő áldozattyára eső madarakat,
1Móf. 15:11. üzd és kergefd-el. E' mellett foház-
kodgyál Istenedhez, és kérjed, hogy el-éledt gon-
dolatidat, mint *az Izraelnek el-öflött népét, gyűjtse*
öfve; Solt. 147:2. Ha pedig ugyan csak még-is fél-
lyel futkároz gondolatod, légy áthatatos azon mun-
kában, és vigasztald magadat azzal, hogy Isten tud-
gya, *melly romlandó edények vagyunk mi; meg-em-*
lekezik róla, hogy porból valók vagyunk: és ezoká-
ért, *miképen könyörül az atya az ő fiain, akképen*
könyörül az UR az ötet félőkön; Solt. 103: 8. 13, 14.
II. A' Figyelmetesség. Mellyel igen forgalmato-
son figyelmezzzen és vigyázzon imádsága közben,

Elsőben is Istenére a' kivel áll, meg-gondolván vól-
takepen annak, (1) mindeneken való szabad uraságát,
és nagy felségét, a' melly érint-is bír és igazgat min-
denütt mindeneket: A' mint a' Próféta mondgya,
*Tied az egek, tied a' föld; e' világot minden benne
valóval te fundáltad:* Solt. 89:12. ímért, *Ő a' ki meg-
változtattya az idöket, és az idöknök réseit; le-veti
a' Királyokat és ferez Királyokat,* s a' t. Dan. 2:21.
És Idvezítönk-is hadgya, hogy Istent úgy állítsuk-
meg, mint a' ki a' mennyben vagyon, és a' kié az or-
szág, a' hatalom és a' dicsőség mind örökké: Mát. 6:
9, 13. (2) Meg-változhatatlan jó akarattya' s fe-
retetít, mellyel a' kiket egyker feretett mind végig
fereti azokat, Ján. 13:1. meg-sem változik indula-
riban mint az ember, Tit. 1:2. Melly két dolognak
meg-gondolása mind alázatosságot ferez bennünk,
mint Ábrahamban; 1 Mós. 18:2. És ama' még fêmeit-
is az egekre emelni nem merő Publikánusban, Luk.
18:13, 14. mind lelki okosságot és Isten előtt való
állás és magunk-viseletünkbeli bölcseléget; mind
bátorságot és bizódalmat: El-mulatása pedig azt
miveli, hogy látrásunk imádságunkban Istent csú-
folni, Éinte mint a' kik Christus előtt terdet hajtot-
tak, de hájjokkal pokdösték, és kezekkel pofozták
ötet: Mát. 27:29. Másodfor, a' Dologra, mellyért
imádkozik; hogy így mind az imádság a' kívánt
dologhoz, mind a' kívánt dolog az imádkozónak
állapattya'hoz illendő legyen. Az-az, hogy a' miné-
mü a' dolog, olyan legyen az érette való imádság-
is; a' dolog-is pedig, a' mellyet kér és kíván, ne lé-
gyen sem forsa felett az imádkozó léleknek, Dávid-
nak

nak ama' mondása szerint, *URam nem fuvalkodik-fel
az én fivem, sem az én fêmeim nem emelkedtek fel, és
nem jártam nagy és én felettem való dolgokban:* Solt.
131:1. Sem csekély és alá való, a' minémüt még csak
eliben-is terjeszteni Istennek, az ő méltóságának ke-
vésre becslése nélkül nem lehet. De sőt inkább
nagy és olly tekintetes, melyről az mondattassék, a'
mit Illyés az Éliséus kívánságára monda: *Nagy dolog
a' mit kérse,* 2 Kir. 2:10. Ennekfelette fűkészes in-
kább mint gyönyörtűfés; mint az Uri imádság-
ban vagyon, a' mi minden napi kenyerünket add-meg
nékünk ma, Mát. 6:8, 32. és a' bölcs Águrnak kérésé-
ben; *Kettőt kérek te tölled, ne tarts-meg én töllem
addig míg élek; az hijában valóságot és az hazugsá-
got megfesse távoztsd-el töllem--ráplálj engemet hoz-
zám illendő eledellel,* Péld. 30:7. De ezekről ide alább
bővebben értünk. Harmadfor, Ellenfégre, kik el-
len kell gyakorlatossággal a' kegyes léleknek imá-
dságában törekedni. És azoknak elsőben-is mester-
fégekre, hogy a' érint ez életben; mellyben ötet
csak az imádság tarttya, a' *Galambi felédségnek* mel-
lé köthessé a' *Kigyói okosságot-is*, Idvezítönk jó ta-
nácsa szerint, Mát. 10:16. és a' mik azoknak fel-for-
gatására valók, Istentől kérhessé, mint Dávid-is ké-
ré, így állván: *Bolondítsd-meg URam az Akitőfel ta-
nácsát,* 2 Sam. 15:31. Azután Gonofságokra; hogy
az mintegy ugyan öztön legyen a' nagyobb buzgó-
sággal való imádságra. Ugyan-is, tapasztalásból
tudgyuk, hogy fokkal buzgóbban imádkozik akar-
ki, midön ellenségét és annak gonofságát fémleli.
Tudgyuk ugyan-is, melly keserves sirásra buzdul
Élisé-

Eliféus, noha magát fokáig tartóztattya, látván Hazael, Izraelnek majdan nagy pusztítóját, 2Kir.8: 5. 11, 12. Tudgyuk azt-is, melly nagy erővel kiált vala az Izrael népe, látván utánna a' Farahó feregeit, 2Móf. 14: 5. 10. Tudgyuk végre az históriából, melly főrnnyü buzgósággal imádkozott az elődeni Anyafentegyház, a' Juliánus Császár nagy gonoszságát 's istentelenfégét látván. *Negyedker, A' Éókra,* mellyekkel elimádságában. Nagy dolog ugyan-is, még az emberek között-is olly Éókra találni, mellyek vagy a' Gazdagot az adakozásra indítsák, vagy a' Birót a' meg-sentencziázott fémélyhez hajtsák. Sokkal nagyobb Isten eleiben ollyakat találni, mellyekkel ötet a' bűnös ember magájéva tégye és meg-hajtsa. Mind ezekből Éármazott az elődeni Anyafentegyháznak az a' Éókása, hogy az imádságnak kezdetiben meg-intettetnének illy Éókkal, *Sursum corda.* Fel-fele Éíveiteket; jelentvén 's intvén-is azokkal, hogy az imádkozó embernek mind Éavait, mind gondolatit, úgy kellefsék Istenre függetteni, mint-ha az egész világon semmi nem vólna, hanem csak az Isten és ő. III. A' Buzgóság. Hogy tudnillik az imádkozó lélek ugyan neki melegedgyék és felgerjedgyen mint a' tűz, sőt ugyan égjen, mint a' Tanítványok Éíve gerjedez vala az Úrnak beÉédére, Luk. 24: 32. Illyen vala a' Christusban, midön buzgósága miatt vérrel veréjteznek, Luk. 22: 44. Mellyről emlekezet van Sid. 5: 9. Az Anyafentegyházban is midön Péterért imádkoznék, *Cselek* 10: 5. Ennek pedig jelei, mind a' nagy és erős kiáltások, mellyeket magának véten a' Dávid, Solt. 69: 4. *El-fárad-*

tam

tam úgymond a' kiáltásban, *meg-fáradott az én tor-
kom, meg-fogyatkoztak femeim, várván az Istent.* Mind a' könyhúllatások, mellyeket Urunknak-is tulajdonít az Apostol Sid. 5: 7. IV. Az imádkozásban való állhatatosság és fáradhatatlanság. Mellyről, mind parancsolatink vannak, Róm. 12: 12. *Theff.* 5: 17. Luk. 18: 1, 2. mind pedig példáink. Maga Urunk három Éorkönyörge azon dologról, még pedig azon Éókkal, Mát. 26: 44. Samuel-is a' Saulert egész Éjtzaka imádkozék, 1Sam. 15: 5. 11. Bizony az igaz embernek füntelen való Imádságát mondgya az Apostol foganatosnak, Jak. 5: 16. Ugyan-is, ha egyikkel nem, el-véÉük a' másikkal a' válaÉt: Mint Mófés a' második ütés által vizet hoza a' köÉiklából, mellyet csak egy által nem hozhata, 4Móf. 20: 11. Eliféus-is meg-üté a' vizet másodÉor-is az Illyés palástyával, hogy útat nyithatna rajta, 2Kir. 2: 14. V. A' megjobbulás felől való el-tökéllét Éándék és akarat. A' minémüt forgat Dávid és ígér Istennek amaz ő Éép Éavaiban; *Tanítom a' bűnösöket a' te útaidra.* Solt. 51: 15. Jákób-is, 1Móf. 28: 21, 22. *Ha meg-térendek békével, tehát e' kö mellyet oflop gyanánt emeltem, léfken Isten háza.* És az egész Anyafentegyház, így Éólván, *És nem távozunk-el tölled, 's a' t.* Solt. 80: 5. 19. LáÉd Hóféásnál-is a' 14. R. 3. 5-ben. Mind ezekkel ha a' mi lelkünk-is együtt léfken imádságában Istennél, minden bizonnyal nyertes léfken. Mellyet-is engedgyen és adgyon minékünk a' mi Istenünk, Ámen.

IX. TA-

IX. TANUSÁG.

Az Imádságnak belsőbb Réseiről.

CXLI. Solt. 2. vers. *Memyen-fel az én imádságom te elődbe, mint a' jó illatú füst, és az én kezeimnek fel-emelése, mint az estvéli áldozat.*

Mivelhogy a' fel-vőrt igékben, említettetik a' jó illatozás és az áldozat, mellyekre, noha azon merő testi dolgok, kiváltképen való fő gondgya volt a' régi Anyafentegyháznak; Ha ki ez igéket hallja vagy olvassa, csudálkozhatnék talám rajta, hogy az Isten, a' ki *mint* hogy maga-is lélek, azért lélekben-is, és lelki's nem testi dolgokban kíván imádatni, Ján. 4:24. e' merő testi dolgokat, nem csak kedvellette, de ugyan törvényt és parancsolatot adott felölle. De meg-kell tudnunk, hogy ezeket adta's rendelte nem magokétt, mint meg-láthatni 50. Solt. 8, 9, 13. hanem azért, hogy lennének 1. az embernek Istenéhez való jó indulatinak, és kéfé engedelmeségének, nem annyira Isten előtt, a' ki a' Éveket élesen által lárttya, mint maga és mások előtt, világos és tettetes jelei. 2. a' kegyességnak olly munkás, vagy külső erővel járó munkái, mellyekben a' kegyes lélek, hitit, feregetit, és Istenhez való buzgóságát, annak mértéke feringt gyakorolhatná. 3. Az isteni tiszteletben meg-kivántatott belső indulatoknak tanító és mutató jegyei, mellyekből meg-értene kiki, mi légyen az Istennek belső és valóban kedves tiszteleti. És hogy ehhez képest, kedvellette őket, a' léleknek azokban ki-ábrázoltatott és igen erőfossan meg-kivántatott bel-ső in-

ső indulattyáért's kézfégéért, melly nélkül azok ha-fontalanok söt útálatosok voltak Isten előtt. Ez a' mire a' Dávid-is azoknak nevezeti alatt néz, és a' mit Istenének nagy indulattal ajánl, meg-említett évaiban.

Mellyeknek alkalmatossága lehetett Dávidnak az Isteni ezekben véghez menni szokott rendes tisztelet-től, bujdosása vagy egyéb baja miatt eshetett valamikori távol léte, és el-zárattatása, mint ez ő rajta sokszor meg-esett; mellyhez képest lárttatik kívánni, hogy kedvelje Isten az ő imádságát, és kezeinek fel-emelését, ha a' rendes áldozatokkal nem lehet-is a' mint lenni kellene, mint Éinte ha azokkal együtt volna. De akar ez, akar más lött alkalmatossága ezeknek; a' mi értelmére tartozik, azt jegyezzük-meg: Ajánlja tudnillik Istennek imádságát, és kezeinek fel-emelését, melly az imádkozás közben lenni szokott külső magunk viselése: Egy főval, kezeinek fel-emelésével való imádságát. Ajánlja pedig, hasonlítván azt a' jó illatú füst-höz, és az estvéli áldozathoz; az-az, egy főval, az estvéli áldozatkor lenni szokott jó illatú füstöléshez; mellyről szól Isten, 2. Mós. 30:8. Azonban, hogy Isten-is azont cselekedgye, kívánnya, mintha mondaná; Vegyed úgy Uram az én imádságomat, mint a' jó illatot az áldozatban; és cselekedd azt, hogy a' lehessen te előtted tellyes és kedves áldozat, vagy áldozati füstölés. Hasonlittya továbbá ahoz imádságát, hogy annál hathatósba adhasssa ki minémü jól el-készültnek és tö-kélletesnek kívánnya azt Istentől taláztatni. Ugyan-is munkás és drága kézületi vala annak az estvéli áldozat

dozat mellett való jó illatozásnak: Tudnillik 1. fok féle drága fűszerfámok tételnek való öfve, mellyek 2. a' nagy óltárról vétetett fénnel meg-gyújtatván, 3. a' fent helyben. 4. az ott való óltárra tételvén, nagy és kedves fagú füsté léfnek, és 5. az égő áldozatokból fűrmazó minden kedvetlen 's nehéz hús fagot el-üznek vala. Mind e' fzerint, az imádság-is jól kézfittetett és Isten előtt kedves füst léfnek; ha 1. a' léleknek válogatott leg-jobb és drágább indulatiból, mint meg-annyi fűszerfámokból elegyítették, 2. a' f: Lélek munkája 's indítása által; 3. a' fivnek belső rézeiben, mint egy fent helyben, 4. a' Christus érdemén 's nevébē, úgy gerjeftetik, hogy 5. testiségünknek minden nehéz fagát el-vegye és üzze. Hasonlíttya végre, az estvéli és nem a' reggeli füstöléshez, mivel ez amannál nagyobra becsültetett, azért gondolom, mert a' reggeli mutat vala még az estvéli, mint tovább valóra; az estvéli pedig az egész napot, és azon való fozgálatot bé-fejezi és el-végezi vala: És a' régi több fentek-is imádságokban inkább erre figyelmeztek; lásd *Dan 9:21.* 's másút-is. Innet mostan légyen ez a' Tudomány.

S. Magok természetiben is jeles, Isten előtt-is igen kedves és kíváltképen való drága dolgoknak kell azoknak lenni, a' mellyeknek válaftott fő rézeiből serkeftetik öfve a' buzgó imádság, és olyaknak, mellyeknek együtt léte ötet a' földről fel-emelvén Istenhez vífki, és véle nem kevéfsé kedvelteti: Minekokáért az imádkozó lélek-is, valamennyifer Istenhez járúl, oly dolgokat fűd és fűz öfve, mellyek hogy Isten előtt kedvesek, az Imádság pedig azoknélkül Isten előtt mind kedvet-

len

*len 's mind erőtlen, jól tudgya. Erre néz egészen a' Dávid kívánsága a' fel-vött igikben, mint azt mostan mutogatok. És az a' szép hasonlítás-is mellyel azon igékben az imádság, mind az áldozathoz, mind az illatozáshoz hasonlittatik, azt erősíti. Ugyan-is, az áldozatnak-is, tíftra, ép, élő állatok válaftatnak, öletnek, daraboltatnak és égettetnek vala meg; a' jó illatozásra is drága fű fűszerfámok gyújtatnak vala meg, mint csak mostan mondók. Ugy hogy ez hasonlatosságban fzelelvén az imádságot, rea fábhaftuk, alkalmaztathaftuk ama' szép kérdést és tudakozódást; *Kicsoda amaz, a' ki fel jö a' puftából, mint a' Mirhának, temjénnek és a' patikários jó illatú porának fűstinek oflopa,* Ének. 3:6.*

Ennekokáért, valamint a' régi áldozatoknak dolgában, az áldozó fzevénynek jó és fent fándéka's igyekezeti mellett meg-kivántatott, hogy az áldozat-is jó, ép és tökéletes lött légyen; úgy az imádságnak dolgában-is meg-kivántatik, hogy az imádkozó lélek nem csak maga, de imádsága-is minden rézeire ép és tökéletes, az az, a' mikből illik, azokból kézfittetett légyen. Mellyek hát és micsodák azok a' tagok, mellyekből ez áldozatnak, és a' fűszerfámok mellyekből e' jó és drága illatnak, az imádságnak kézfittetni kell? Ha kérdi valaki: Meg-mondom, im ezek: 1. Az ember maga méltatlanságának nem már csak érzése (: mellyről már fólottunk:) de meg-vallása, melly a' keferü, de igen jó fagú mirhához, melly-is egyik vólt a' jó illatozásra a' törvény fzerint meg-kivántatott fűszerfámok közzül; méltán hasonlittatik. Ezt elegyíti imádsága közben

G

Dá-

Dávid, midőn így imádkozik; *A' mélységből kiáltok te hozzád URam, Sólt. 130:1. ílmét: Az én bűneimet tenéked meg-jelentettem, és az én hamiságomat el-nem fedeztem; meg-vallom az én álnokságomat én ellenem az URnak, Sólt. 32:5.* Daniel-is ezen mirhával illatoz így éolván: *Vetkezünk és álnokságot cselekedtünk, hitetlenül cselekedtünk, és el-fakadtunk te tölled, és el-távoztunk a' te parancsolatidtól és ítéletidtől: Dan. 9: 5.* Erre nézve mondgya a' *zent Anna-is; Az én nagy keserűségemből és búsulásomból éolottam ez ideig, 1Sam. 1: 16.* II. A' tüzes buzgóság, mellynek képe és hasonlatossága vagyő, az óltárról vétetett és a' drága jó illatú füzérzámokat meg-eméztő tűzben. Melly-is ezokáért, *Éükség, hogy (1) az óltárról való légyen; az-az, a' mennyből, a' Sz. Lélektől, az imádságnak nagy Mesterétől éármazzék; (2) bennünk minden hijába-valóságot és erőtlenséget, mint meg-annyi gazt és émeret meg-égeffen; (3) imádságunkbéli jó kívánságinkat fel az egekben hatalmason vigye, a' minthogy a' tűz lángja természet éerint fel-felé fíet (4) bennünk éüntelen úgy tápláltsák, hogy soha meg-ne alugyék avagy éünnyék. (5) Lelkünk indulatit el-aprólja, mint a' tűz éokta azt el-aprólni, füstté, lánggá, 's hamuvá változtatván azt a' mit meg-éget. Ugyan-is, a' füzérzámok-is porrá töretvén, és a' rósak meg-rontsoltatván éagolsabbak. (6) az Istent ő magát-is meg-hassa, mint a' Noé áldozattyának füstti, 1Móf. 8: 20, 21.* III. A' néminémű meg-győzhetetlen erő, melly hasonlatosságát víseli az áldozatra való húsokat meg-fózó, és a' rothadástól meg-óltalmazó sónak, melly nélkül az áldozatok

tok nem valának jók. Ez az a' Sz. Lélek mellettünk való léte, mellyről éól az Apostol, mondván: *A' Lélek együtt segéli a' mi erőtlenségünket, Róm 8: 26.* Észzel *Éükség, hogy (1) magát óltalmazza, és hogy valamint el-ne élsék, erősitse. (2) Sok akadályit és eleiben tettetett felhöit ééllyel verje 's el-ézlassa: mivel gyakran sok akadály találja, melly ötet hogy ézéljára ne juthasson, meg-gátolja: A' minémű 1. Bűneinknek sok és nagy fellege; melly az imádságnak úrát meg-állván, azt cselektí, hogy az Isten irgalmafsága mi reánk, és a' mi imádságunk Istenhez ne hasson és jussön: a' mint Jérémiás panaszkodik; Felhöt vetettél úgymond elődbe, hogy által ne mennyen a' mi imádságunk: Siral 3: 43.* 2. Az Isten haragjának tüze, melly az hívek és azok imádsága ellen-is gyakran gerjedez: a' mint erről panaszkodik az Anyaéentegyház, illy éókkal; *Seregeknek URa Istene, meddig haragfól a' te népednek imádsága ellen? Sólt 80: 5.* és annyira keménykedik, hogy nem csak a' bűnnek éáraz fáját és olaját; de még az imádságnak büféges vizét-is meg-emékté: nem külömben, mint régen az Illyés áldozattyára mennyből le-esett tűz, az óltár körül való árokbéli bü vizet-is meg-égeté, 2Kir. 18: 38. És hogy ellene ne álhassön senki, 2Kron. 36: 16. meg se csendesíthessé, még a' ézentek közzül-is senki, a' éerint a' mit maga mond Isten Jérémiásnál 15: 1, 2. *Ha én előttem állának Móses és Samuel-is, az én fivem nem hajlana még-is e' néphez, 's a' t.* De maga-is gyakorta olly fűtű ködben takarja-bé magát Isten, hogy minckelőtte azt által-hatná az imádság, oda lez; hanemha ugyan

nagy és győzhetetlen lef, minden ereje. 3. Ellenfegünk könyörgése, a' minémü vala Kórének Móses ellen való könyörgése: mellyel mint tufakodgyék a' Móses imádságának ereje, lásd 4.Móf.16:15. az holott ő így szól Istennek nagy buzgóvan: *Ne tekints az ő áldozattokra, s a' t.* 4. A' magunk magunk ellen való vádgya. Meg-esik ugyan-is sokszor, hogy a' mi imádságunk maga vigye mi ellenünk a' vádot, és a' mi meg-útáltatásunknak méltó okát; nem külföldben, mint régen a' fegény Uriás a' maga haláláról való levelet Joábnak, 2Sam 11:ψ 14,15. vagy Ifák a' maga meg-égettetésére való csomó fát a' maga hátán, 1Móf.22. Innen vagy, hogy az áldozatoknak-is ganaját emlegeti Isten, Malak 2:3. (3) Az Istent hatalmas indító okaival meg-győzze és maga mellé vonnya: minekokáért olly indító okokkal is éljen fűkség, mellyek Istent ugyan meg-hafsák és meg-hajtsák. A' minémü 1. Az Isten irgalmaságának és véghetetlen jó vóltának magasztalása. mellyel él Dávid amaz ő fűp imádságában, így fűlván; *Vidámíts-meg a' te fűlgádnak lelkét, mert az én lelke-met csak te hozzád emelem. Mert te URam jó vagy, és kegyelmes, és fűk irgalmaságú, s a' t.* Sölt.86:4,5. És 2. a' mi magunk nyomorúlt állapotjának és sok gonofinknak elő-fámlálása; mellyel él azon Dávid 6.Sölt.3 ψ-ben, így fűlván: *Könyörülj rajtam URam, mert erőtlen vagyok; gyógyíts-meg engemet URam, mert meg-háborodtanak az én csontaim.* Az Ezékiás Király-is így izenvén fűaiásnak: *Háborúságnak, dorgálásnak és káromlásnak napja ez a nap; mert jutottak a' fiak fűinte a' fűlésre, de nincsen a' fűlésre való erő,*

erő, fűa 37:ψ.3. IV. A' kérésbéli nagy kívánság, mellyet hasonlíthatunk az áldozatoknak a' tűz által való meg-eméftödéséhez. Ez sokszor egéft kiáltás helyett vagy, a' minthogy Isten maga-is úgy vévé a' Móses fű nélkül való fűvbéli erős fűháfkodását, azt mondván nékie; *Mit kiáltaf én hozzád,* 2Móf.14:ψ.15. E' kívánság minémü légyen, értelmesen előnkbe adgya Dávid, midön magát az elő-fáradt és a' fűaraszág miatt elő-hafadozott, s esőt váró földhöz hasonlíttya, így fűlván: *Az én lelke-m fűháfkodik te hozzád, mint a' fűmjúhozó föld,* Sölt.143:6. Illyen vala az Izraelnek nagy kívánsága, mellyet ki-tött fűpen a' Proféta, Siral 2:18,19,20 és az Anna Af-fonyé, 1Sam.1:ψ 15. És ebből a' nagy kívánságból fűarmazik a' léleknek az az ő Istenére való nézése és vigyázása, mellyet így fejezett-ki a' Dávid 123.Sölt.2 ψ-ben: *Imé miképen a' fűlgáknak fűemei az ő Uroknak fűgítségekre néznek, és a' fűlgáló-leánynak fűemei az ő Af-fonyának fűgítségére: akképen a' mi fűemeink a' mi URunkra Istenünkre, míg nem könyörül mi rajtunk.* V. A' kíváltképen való háládatofság, mellyet a' temjénhez hasonlítunk. Annak meg-mutatására, hogy nem csak a' jókra vágyunk, de azokért háládatofok is vagyunk. Erre int az Apostol ama' fűp fűvaiban: *Minden könyörgeftekben és imádságokban háládatofsal a' ti kérésftek meg-felennyenek Istennek előtte,* Filip 4:6. add hozzá, *fűn.11:4. Csel.16:25. 1Kir.3:6,11.* Szépen mondgya ezt-ki ama' régi nagy tudós Pűfpök ember a' Basilius; *Cum ergo precaberis, non statim ad petendum prorumpas, alioqui prodis animi tui affectum, tanquam necessitate coactus*

ores DEum. Oraturus igitur, relinque teipsum, uxorem, liberos, desere terram, transcede cælum, relinque post te omnem creaturam visibilem, & invisibilem, & ordire à glorificatione illius, qui omnia condidit: & ubi illum glorificaveris, ne oberres animo huc vel illuc. -- Sed dicas, Benedico te Domine lenem ac patientē, &c. Midőn azért úgy-mond imádkozol, ne fokadgy mindgyárt kérésre, másként ki-mutatod elmédnek indulattyát, hogy Éükfégtől kényszerítettén imádođ Istent. Imádkozni akarván tehát, hadd hátra magadat, feleségedet, gyermekidet; hadd-el a' földet, menny által az égen, hadgy hátad-megé minden teremtettt állatot, láthatót és láthatatlant, és kezdgyed annak dicsőítésén a' ki mindeneket alkotott: és minnekuránna ötet dicsőítéded, ne tévelyegj idestova elméddel; de mondgyad ezt: *Áldlak UKam tégedet ki felid és engedelmes vagy, 's a' t.*

E' szép drága dolgokból, mint meg annyi jó illatú fűszerfámokból csináljuk özevő hát mi-is imádságunkat, és lézen az igen kedves füstölges a' mi Istennünk előtt, a' mellyet kedvesen fog illatozni ő Felisége, mint a' Noé áldozattyának fagát, Ámen.

X. TANUSÁG.

Az Imádságot követő dolgokról.

Samuel I. Könyv: I. RÉL. 18 vers. *És el-méne az Aškonyi-állat az ő útára, és evék, és nem vált többé az ő fivében búsulás, vagy az ő orcája fomorú.*

Mi legyen 's mennyire terjedgyen az emberben a' testnek a' lélekhez való kötelefsége és azzal való egy-

ló egyefsége; könnyebb akar kinek magában naponként tapasztalni, mint sem vagy eléggé megérteni, vagy jól és értelmesen ki-bezélleni. Láthatni ugyan-is az embereknek naponként való minden cselekedetekben, olly egymással való meg-egyezéseket ezeknek, hogy a' mi kedves vagy kedvetlen a' testnek, ugyan a' kedves vagy kedvetlen légyen magának is a' léleknek: és hogy a' mint vagy a' léleknek akarattyá, a' Éerint légyen a' testnek-is bizonyos mozdulása. De világosabban láthatni azt az embereknek lelki dolgokban 's állapottyokban, az holott mind a' békefség, mind az háborúság egyaránt köz, mind a' kettőnek, a' testnek tudnillik és a' léleknek: és a' léleknek az ő belső állapottyához képest való öröme vagy keserűsége, nyugalma vagy nyughatatlansága, ki hat a' testre-is, és annak minden tagjaira: úgy hogy ha meg-háborodik a' lélek, el-fárad fobáfkodásiban a' test, meg-tölti könnyhúllatásával ágyát, el-hervad orcája-is a' fomorúság miatt: Sölt. 6: 4, 7, 8. ha meg-félemlik a' lélek; el-dül és el-esik a' test-is; mint a' meg-félemlett Saul példája mutattyá, 1 Sam. 28: 20. Ellenben, ha vidám a' lélek és örömet hall 's vígasságot, örvendeznek a' testnek teteimei, Sölt. 5: 1: 10. Mint ezt a' meg-vígaftaltatott Anna Aškony példája mutattyá a' fel-vőtt igékben; mellyekben annak imádsága után való mind Éive 's mind Éinebéli meg-vidámulása iratik-meg fummásó.

Nagy fomorúsága vala tudnillik igen ez előtt ennek elméjében, mellynek jelei-is meg-látzóttak Éineben, sőt egész testében, mivelhogy férje másik feleségétől, a' maga gyermekivel dicsekedő, sőt ugyan

kevélykedő Peninna Azzonytól, ottan-ottan búfittatik 's bozontosatik vala. De minekutanna lelke illy nagy gyötrelmében, az imádsághoz mint bizonyos jó orvótsághoz fogott, és lelke kívánságát Istenénél szép csendesen le-tötte volna, nagy meg-vidúlást talál, mind belsőképen magában, gondos elméjének kívánságának ki-röltése után nagy meg-könnyebbédését tapasztalván, mind külsőképen meg-vigasztaltatván az Eli paptól, ki ötet eléb, látván hogy csak ajaki mozognának, de mi dolga volna nem tudván, kemény szóval illette vala: És ez által a' mint belől éivében, úgy kívül-is éinében, igen-igen meg-újúl. Melly egész dologból vegyünk mi illy Tudományt.

S. Nyomat badgya, és magát csálhatatlanul meg-eszmértető jelet adgya mindenkor, a' jó kéküllettel Istenhez fel-bocsátott imádság, nem csak a' lélekben, mellyet meg-vidámít, hanem a' testben-is, mellyet meg-újít, az az, az egész emberben: kit egészen meg-élelt és úgy meg-erősít, hogy minekutánna kívánságát Istenének beadta, és minden kúkségeit szép renddel ő Felsége eleibe állatta; maga meg-újulását tapasztalván tapasztalhassa, és kívánságának be-telését nagy bátran és vígan várhassa. Ezt a' fent Anna Azzonyinak a' fel-vött igékben meg-irattatott példája, világosan taníttya. Azont világosíttya Dávidnak-is, ama már feljebb-is elő hozott szép mondása; Jó reggel-rendelem az én imádságomat te hozzád, és oftán várom, vagy reá vigyázok: Solt. 5. 4. mintha mondaná: Minekutánna szép 's jó renddel elő adtam néked én Istenem, imádságomban az én kívánságimat; ez egyet cselekedem, hogy, mintegy vigyázó helyből, nagy reménfeggel és öröm-

és örömmel várom mind azoknak meg-teltye fedését, mellyel-is magamat az alatt táplálom és vigasztalom. A' dolog-is továbbá ezent bizonyíttya: Mert ugyá-is, a' mint Dávid éneklí 16. Solt. 11. y ben, *elégséges öröm vagyok Isten előtt, és gyönyörűségeknek sokasága az ő jobja felől mindenkor: Annakokáért nem lehet soha-is az embernek Istennel lenni 's társalkodni, és még-is abban az elégségben nem részesülni, mind lelkére mind testére nézve. Nem leheté régen, hogy ne féulenék a' Móses orczája, az Istennel való egy néhány napi társalkodása után, úgy hog orczája fénléséből meg-ismérzett légyen, hogy dolga Istennel lött légyen. Hasonlatosképen, bizony nem lehet csak egy óráig való együtt léte 's beézelgetése-is Istennel a' kegyes léleknek, hogy abból nagy boldogságát és bizodalmát ne vegye 's ne nyerve: úgy hogy az ő Istenével imádságok által éölható lelkekről, méltán úgy éölhassunk, mint a' Sébának Királyné azzonyatól vala a' Salamon éolgairól, azt mondván magának Salamonnak; Boldogok a' te embereid, és boldogok ezek a' te éolgaid, kik udvarlanak te néked, hogy mindenkor halbattyák a' te befédedet: 1 Kir. 10:8.*

Ez így lévén bizonyos, hogy nem csak magával együtt vannak jeles és drága dolgok az imádsággal; hanem utánna-is nem alá való dolgok szép fereggel járnak, kik meg meg annyi hatható bizonyági és meg-ismértető jelei annak Istenél jól végezett munkájának: És hogy ezokáért, valamint hogy felesen vannak a' miket bé kell foglalnunk imádságunkban, úgy nem kevesek azok-is a' mellyekre imádságunk után gondunknak kell lenni. De mellyek és micso-

dák legyenek azok ha kérded, íme ezek mondom: I. A' jobbra való fordulás, az az hogy imádságunk után jobbakká találtassunk, mint sem annak előtte voltunk. Mert ugyan-is, mint a' közönséges emberi életben, a' kivel ki társalkodik, ahoz lézen hasonlónak, és még a' jó erkölcsöket is meg-veftegeti a' gonosz társaság. 1 Kór. 15: 33. Ugy az Istennel való belsőbb társalkodás által, az Isteni természetnek reflexívá léfennek az emberek, a' mint az Apostol mondgya 2 Pétr. 1:4. Mivel mint az arany a' tűzből, úgy mennek-el, meg-frissítetve az imádságtól, az hívek; avagy csak bizony úgy kell el-menniek: és rend szerint lehetetlen dolog, hogy az Istennel való befélgetés 's társalkodásból fentebbekké ne legyenek az emberek. II. Az Isteni jó vála után való csendes és békeféges várakozás. Hogy tudnillik bé-adván Istennek imádságunkbéli kívánságunkat, várjuk csendesen mit fog ő Felfége minékünk felelni, mint az Anyafentegyház mondgya maga felől, meg-hallom ugymond, mit szól az UR Isten: Sólt. 85: 9. és mint ama' Bethesda tavánál fekvő nyomorúltak várják vala az Angyalnak le-fallását, hogy meg-zavarná a' tónak vizét: Ján 5:3 el-hitervén azt magunkkal, hogy meg-nem csal, ha késendik-is, kétségnélkül meg-léfen, és nem késik: Hab. 2:3. III. Az együtt munkálódás, hogy tudnillik a' miket kérünk, azokat minden jó és rendes úton keressük-is. Maga Idvezitőnk is ösze kötötte e' kettőt, kérjétek és keressétek, Mát. 7:7. hasonlóképen Dávid-is mikor így énekel; Egy dologot kértem az URtól, mellyet keresek-is. Sólt. 27:4. Salamon-is akképen szól;

Ha a'

Ha a' bölcseségért kiáltándaf, és az értelemnek megnyeréséért a' te fódát fel-emeled; ha keresend az azt mint az aranyat, és mint az el-rejtett kincset vizsgálándod azt, akkor meg-érted az URnak félelmét, 's a' t. Péld 2: 3, 4, 5. Add hozzá chez a' mi van Jerém 29: 13. Luk 13: 24. Ide néz ama' régi köz mondás: *Admot a manu operi fortuna imploranda est:* az az, úgy várja 's hijja ki a' szerencsét, hogy azomban vessé a' munkára kezét. Es a' mit Hesiodus-is régen mondott, *Hogy a' jó fántó vető ember imádkozván kezeit az eke farván tarttya* Bizony mikor Móses imádkozott a' hegyen; Jósue keménnyen harczolt ellenségével a' völgyben: És itilje meg akárki, nem meg-csúfolása é Istennek, az imádság után semmit nem munkálódni a' kívánt dolgoknak meg-ferzésében? Bóldog utazást kérni, és azomban vesztegleni 's heverni? IV. Az Isteni tetzésben, akár minémű legyen-is az, egész meg-nyugovás, hogy tudnillik mi az előttünk való dolgokat követvén, a' jövendöket, és azoknak idejeket 's ki-meneteleket, hadgyuk egészen 's egyedül Istenre, Idvezitőnknek tülle kérkedő tanítványihoz lött amaz intése szerint; *Nem ti dolgoztok az időket tudnotok, és az alkalmatosságotokat, mellyeket az Atya az ő maga akarattyában helyezettett:* Cselek 1: 7, 8-ben.

Ezek azok summáson, mellyek mind előtte, mind velle együtt, mind utánna hogy legyenek az imádságnak, korossan meg-kivántarnak; mint az Irásból, a' menyire lehetett, meg-mutogattuk. De mind ezek ellen fokképen okoskodik 's szól-is a' test. El-sőben-is azt veti elő; Mind kedvetlen, sőt utálatos lefélé

lelé-e hát az az imádság, a' mellyben mind ezek a' érint a' mint elő émláltattnak fel-nem találtatnak? És ha úgy, hová léznek imádságink, mellyek közzül kevés vagy talám egy sem válik, mellyben ezek így meg volnának; hová lézünk magunk-is imádságunkal együtt? Mellyre én azt felelem, nem-is azért kívántatnak olly érofsan ezek, mint ha ezeknek csak egyik hijával lévén-is az imádság, azontúl úralatos lenne, és semmiképen nem kedves Isten előtt; mert így a' leg nagyobb énteknek imádságok sem lehetett volna kedves, mivel hogy minden fogyatkozástul sem lehetett üre. Hanem hogy az hivek az ő magok, még imádságokban-is meg-első fogyatkozásokat meg-élmérvén, mind éüntelen azokról bocsánatot kérjenek, mind hogy imádságok tökeletes lehessen, annál nagyobb erővel és igyekezettel törekedgyenek. Azért úgy tudgyuk-meg, hogy mindezek nélkül az imádság, méltó ugyan arra hogy Isten meg-veffe és utálja, nem-is elégséges az Isten előtt való meg-állásra: De mivel igen nagy az Istennek a' könyörgő bűnőshöz való hűlége és engedelmesége, melly azoknak fogyatkozásokat el-tűri, sőt meg-engedi; és a' melly nélkül sem szabadsága sem bátorsága senkinek is az imádkozásra nem volna: helyt talál még is Istennél, és nem lézen ha-érontalan 's viéza verettetett.

Meg-ne ütökközzél hát, igen meg-se háborodgyál éegény bűnös ember, ha éinte vagy indulatidnak rendeletlenségét, vagy nyelvednek rebegését, vagy éódnak - is meg-éükülését tapasztalod-is ollykor imádságod közben, minthamár meg-nem halgattat-nék

nék imádságod: mert csak meg-ísmérjed, és meg-fedgyed azt magadban; Istent engedelmes, és erőtlenlégednek kedvező jó Uradnak lenni meg-tapaétra-lod, és hogy imádságodat hiven el-fogadgya, meg-látod. Így kedveze 's nagy indúlatoskodását is el-tűré Dávidnak, midőn az a' 39. Sölt. 14. é ben Istennek rajta lévő haragja felől olly kemény és indúlatos éókkal panaséolkodnék, mellyekbül azt gondolhatnád felöle, hogy mint kétségben esett ember, kíván, Isten keze rajta meg éütvén, épen csak a' maga gonoséiban meg-senyvedni: ha nem tudnád, hogy inkább mint nyavalyái miatt el-alélt cselekeéi azért, mert ez állapottyában jobb vigasztalást nem talál, minthogy fájdalmait annak ölében tegye-le. Továbbá azon-is meg-ne háborodgyál, ha néha magában éived buzgófégot nem talál: Mert ezaránt való fogyatkozásodat-is Isten, tudván hogy romlandó edények vagyunk, és meg-emlekezvén rólla, hogy porból valóok vagyunk, Sölt 103: 14. kegyelmesen el-tűri, csak hogy itt ezaránt-is magadat meg-ísmérvén, nálla bocsánatot keréss. De talám nyavalyáid sullyát, és éived törédelmeségét nem érzed? Még ezen-is magadat el-ne hadd, csak éinte ez aránt való tunyaságodat valóban fájlaljad és éánnyad. Talám ennek felette még bizodalmad-is tokéor erőtlenkedik 's tántorog; mellynek gyámolsága nélkül éük-ségesképen el-efik és fémmire nem mégyen az imádság? De azt mondom, még ez is meg-ne háborítson és reménségedtül el-ne vonnyon tégedet; mert ez aránt-is kéé Istennél az engedelem 's a' kegyelem; csak hidgyed és kérjed: mellyre annál - is kéébe Isten,

Isten, hogy fokozó ö maga az a' ki próbálgattya bizodal munkat, és azt fok nehézségekkel olly kefevesen érdekli, hogy láttassék még imádságára-is hie-
veinek haragudni. Lásd a' 80. Solt. 5. v. et. Siral. 3: 8. Meg-lásd mindazáltal bünös ember, hogy meg-
ne engedgy könnyen magadnak; söt magadat ugya
meg lanyargatván, igyekezzél minden akadállyo-
kat 's nehézségeket úgy meg-gyözni, hogy akár mint
incselkedgyék-is a' Sátán, elő mehefs mindazáltal
imádságodban; el-hitetvén azt magaddal, hogy ha
fogyatkozás nélkül nem vagy-is, jó zándékod mind-
azáltal kedves Istennél, csak igyekezzél oda jutni,
a' hova nem mingyárt lehet menni: és hogy ö ma-
ga-is az Istennek Lelke e' te erőtlenségedet kegyel-
mesen fel-ségélli, úgy hogy nyomát hagyhassa te
benned, az-az hogy imádságodat végezvén, mint a'
fent Anna a' fazony mind éivedben örvendezhefs,
mind ábrázatodban és cselekedetidben vidám és
meg-ujjúlt lehefs, Amen.

XI. TANUSÁG.

Az Imádságnak Gyümölcseről.

XVIII. Solt. 7. vers. *Az én nyomorúságomban
segítségül híjtam az URat, és kiáltottam az
én Istenemnek, és meg-hallgatta fómát az ő
templomából, és az én kiáltásom ő előtte jutott
az ő füleiben.*

I Gen közönséges mindē akár mi dolgára ki-terje-
dő kérdése az ēberi elmének az, hogy ha ezt vagy
amazt cselekefi, mi hafnát vézi: melly fērint - is
úgy

úgy láttuk, mindenekben micsoda hafzon lehet,
vagy ötet abból mitsoda és minēmü jó követheti, oly
igen meg-visgálja 's keresi; hogy alig, söt még alig
sem adgya magát arra, a' minek ötet illető hafnát
vagy gyümölcset nem láthattya 's nem érti. Ennek
okaért igen illő, söt a' dolognak-is az ő rendi magá-
val hozza; hogy minek utánna az Imádságnak mi-
vóltárul főllottunk, és micsoda dolgok 's minēmü
kēzület kívántassanak ahoz, meg-mutogattuk; Azt-
is már meg-mondgyuk és világoson meg-mutafsuk,
mi légyen annak ki-menetele és hafna: ha tudnillik
nem válik-é főllé, és nem csak hafzontalan befēddé
az imádság. Mert ugyan-is, ha *nagy hafnú keres-
kedés a' kegyesség*, Pál Apostol mondtaként, 1Tim.
6: 6. Főklég hogy az imádságnak-is, mint a' kegyes-
ség egy nemesb rézfének, jó hafnát vegye az imád-
kozó ember. Ezt minékünk főpen meg-mondgya
és maga példájával meg-is bizonyittya a' Dávid
Proféta, mostan említett favaiban, dicsekedven az-
zal hogy Isten az ő imádságát meg-hallgatta, és így
maga példájában arra tanítván, hogy az imádság
nem hafzontalan és csak főllé való befēd, hanem
oly, mellyet Isten meg-halga, és mellynek e' fērint,
hafna 's gyümölcse az, hogy Isten azt meghalga.

A' fők elég világofsak. Ezt mindazáltal jegyez-
zük-meg, hogy, a' mint imádságát, úgy abban való
meg-halgattatását, két igen jeles főval tezi-ki, és
azt ugyan két karban helyhez teti; hogy annak ér-
telmēt annál hathatósabban adhafta-ki. Elsőben
tudnillik azt mondgya; *Az én nyomorúságomban se-
gítségül híjtam az URat*, az-az, hozzá folyamodtam,
maga-

magamot nékie ajánlottam 's egézen reá bízam. Es ehez azt tezi, *meg-halgatta fémat az ő templomából.* Az-az: az ő rettentő és hozzá közel nem mehető felséges méltóságából, hozzám le-bocsátkozott, és az ő hozzá járulásra, 's velle élőhatásra, bátorságot adott. A' Templom ugyan-is, mások felett becsüллерes és Istennek fenteltetett hely lévén, igen fépen jelenti 's mutatya az Istennek mindek felett való felséges méltóságát, melyből midőn hozzánk le-bocsátkozik, bátorságot adván a' velle való élőllásra, méltán 's fépen mondatik minket az ő templomából meg-halgatni. *Másodszor* azt mondgya, *kiáltottam az én Istenemnek,* az-az, egész indulatból 's tehetségemből kívántam és kértem. Es e' mellé ezt veti; *az én kiáltásom ő előtte jutott az ő füleibe,* az-az, kegyessen el-türte maga előtt, fővetségéhez támaszkodó kívánságimat. E' kettőben áll tudnillik az imádságnak meg-halgattatása, hogy Isten az imádkozó embert bátorságosan magához bocsássa; és hogy kívánságát semmiben menni ne hadgya. Ezt így meg-jegyezvén, légyen most ez a' Tudomány.

S. Olly tekinteti és foganattya Isten előtt, az emberek között pedig olly drágálatos nagy haszna vagyon a' jól el-kékvült imádságnak, hogy valamikor azt ember ő felsége eleibé bé-adgya, mind akkor nagy és leg-belsőbb barátsági nyájasságát gyakorolja ő felségével, és tapasztalja vóltaképen; olly barátságát pedig, mely ál: al mind magát Istennek bé-adgya, mind Istenét magához úgy fordította 's csatolja, hogy fivének minden kívánságát, valamint ő bé-adgya Istennek és elő fámlálja, Isten-is a' fé-

a' *ferint lássa, értse és hallja.* Ez ugyan-is a' mivel a' Proféta imádsága felől dicsekedik, tudnillik hogy mind le-bocsátkozott Isten ő hozzá annyira, hogy véle bátran élőhatna; mind kívánságát kegyesen fogadta, hogy hijában való ne lenne imádsága. Erre mutatnak, és ezt bizonyíttják azon Profétának több élő éavai-is, minéművek a' 10. Solt. 17. ψ-ben. *A' fegényeknek kiáltásokat meg-hallod URam, meg-erősítéd az ő fiveket, és füleiddel reájok figyelmezel;* és a' 102. Solt. 19, 20, 21. ψ-ben: *Irattafsék-meg ez a' következő nemzetségnek, hogy a' meg-újíttatott nép dicsirje az URat.* De mi irattafsék-meg? Ez, hogy alá tekintett az ő magasságos és fentésges helyéből; az UR a' menyekből a' földre tekintett, hogy meghallaná a' foglyoknak nyegéseket, és meg-öldaná az halálnak fiait. Továbbá az imádságról való józan értelem és okoskodás-is, azont erősíti és bizonyíttja: Mert ugyan-is mint azokról, kik egymás éavát nem hallják, és arra egymásnak nem-is felelnek, nem mondhattuk hogy egymással befélgetnek: úgy az imádságot-is nem mondhattuk, a' mint fellyebb mondtuk, a' léleknek Istennel való befélgetésének, ha Isten azt meg-nem halgattya: Éüklésgesken hát a' jó imádságnak gyümölcse, és azt bizonyoson követi az Iltentől való meg-halgattatás és el-fogadratás.

Kérdgyed azért mostan akárki az imádkozó embertől, mire való imádsága, és hogy imádkozik valyon 's mi haszna? Ebből ottan meg-felelhet, és nagy bátran azt mondhattya, a' mit mostan Dávid monda: *ségítségül híjtam az URat, és meg-halgatott*

az ő templomából; kiáltottam az én Istenemnek, és az én kiáltásom ő előtté jutott az ő füleibe. Tartsad részegnek 's eze felejtetnek bár azt, és mondgyad azt annak, a' mit Éli az imádkozó Annának, *Vallyon 's meddig részegekedel? badgybékét a' bor itálnak*; könnyen meg-felel magáért, 's azt mondgya, a' mit Élinek Anna; *Nem vagyok én Uram részeg, sem eze felejtet, sem hijáavaló Éót nem Éöllok, hanem az én Éivemnek kívánságát öntöttem-ki az UR eleiben*: 1 Sam. 1: 14, 15. Oh drága és gyönyörű Éó 's beÉéd, melyet Isten meg-halga, és a' mellyre illy bizonyoson figyelmez! Oh nyomorúlt bűnös ember! hol és mi lehet nagyobb vigaságod, mint hogy Isten érti 's hallja imádságod! Oh igyefogyattakat éleÉtő Éép sententzia, hogy a' nyomorúltaknak kiáltását az Isten meg-halgattya!

De hogy imádságunknak e' drága nagy hasznát és gyönyörűléges gyümölcsét vóltaképen meg-érthesük, 's birhasuk-is, egy néhány dolgot kell felölle meg-tudnunk.

I. Honnat légyen az: Mert hogy az imádságtól nincsen, sem annak érdemétől 's erejétől, nyilván való dolog, mivel ajakinknak tisztátalanfága arra-is ki-hat, és azt nem kevesé meg-mocskola. Vagy azÉrt a' Christustól, kinek közben-járása és véghetetlen nagy érdeme víÉi azt véghez és Éerzi meg Istennél, hogy a' mi imádságinkat, noha igen hibások és magokban méltatlanok, meg-halgassa, és annak idejében jó válaÉfal-is bocsásfa. Mint ezt oda fellyebb a' IV. Tanúságban meg-mondottuk.

II. Leheté ennek valami bizonyos vóltá, és ha lehet,

lehet, honnat? mert ugyan-is nagy dolog azt el-hinni, hogy a' te imádságodat Isten meg-halgatta. Lehet, mondom igen-is, sőt vagy on. Elóttünk vannak ugyan-is, mind (1) az Isteni fok Éép ígÉrettek, a' minemüvek Mát. 7:7. *kérjétek és el-vÉÉítek, zörgeÉsetek és meg-nyittatik*. Ísmét Mát. 18: 19. *Ha kettő ti közzülletek egy akaraton léÉen e' földön, valamit kérnek meg-adatik nékik az én mennyei Atyámtól*. Ísmét: Mát 21:22. *Valamit kérendetek könyörgÉstekben, ha Éiéndítek el-vÉÉítek*: ide való az Éó. Sólt. 15: 8. Jer. 29: 12. Jak. 1: 5. Mind (2) a' régi Éent Atyáknak példájok; kikről közönségesen azt mondgya a' Királyi Próféta: *A' mi Atyáink te benned biztanak, biztanak és meg-Éabadítottad őket. Te hozzád kiáltottanak és meg-Éabadúltanak*, 's a' t. Sólt. 22: 5, 6. Ísmét, Sólt. 99: 8. *URam mi Istenünk, te meg-halgattad őket*. És bizony meg-is halgattaték Samuel amaz ő jeles imádságában: 1 Sam. 12: 18. Meg-halgattaték Jónás-is, kinek erről való maga Éép dicsekedÉfét láÉd-meg Jónás 2: 3. Meg-halgattaték a' Kornélius Százados-is, Csel 10: 4. ezeken kívül mások többek-is, kiket mind elő-Éámlálni lehetetlen. Az Új Testámentomi Ekklesiának híÉtóriájiban-is nem kevés példákat találunk erre. Émlekezetes igen, és ezokaÉrt méltó is hogy itt elő hozzuk, a' Marcus Aurelius Antonius Római CsáÉár táborában vitézÉedő ke-reÉtyéneknek példájok, kik, a' mint egyenlőképen írják Tertullianus, Eusebius, Niceforus, 's mások-is, az egÉÉ tábor vizÉül igen meg-ÉüÉülvén, és Éörnyü Éomjúságot Éenvedvén, IstÉrtől imádságok által bölÉges esÉt nyertének, melly dolognak Émlekezetire

Legio fulminatrix volt-is neve feregeknek Emlekeztes a' kegyes Theodosius Császárnak-is Eugenius ellen való győzedelme, melyet Istentől imádsága által nyere

III. Mint Éokta légyen Isten meg-halgatni az imádságot? Meg-halgattya tudnillik nem csak mulólag, és hogy úgy Éóljak, immel ámmal; hanem *Előfő*, igen hiven, és az övéihez való kéz nagy indulattal. Mert mint az Apostol mondgya, az *URN*ak fenei vannak az igazakon, és az ő fülei azoknak könyörgéseken: 1 Pét. 3: 12. és az igazaknak könyörgése, kedves ő néki: Péld. 15: 8. add hozzá *Fán*. 16: 22. *Sólt*. 102: 17. Ez az Istennek a' meg-halgatásra való nagy kéz hajlandósága pedig, kiváltképen való módon abban látzik-meg, (1) hogy elebb mint sem könyörögenének az övei, már halja kéréseket; a' mint énekel az Anyafentegyház *Sólt*. 21: 3, 4. és ő maga Éóll, *Esa*. 65: 25. *Minek előtte kiáltanának én meg-hallom*. (2) Hogy mihelt imádkoznak, vagy meg mikor imádkoznak meg-felel, mint Daniel mondgya ő magáról, *Én meg Éólok vala* úgy mond, és ama' férfit a' *Gábel* kit lattam vala elsőben, nagy sebességgel repül és meg-illate engemet. 's a' t. Dan. 9: 21. (3) Hogy mikor már imádkoztanak, akkor-is meg-felel. Mint erre példa a' Salamon, kinek Isten imádsága után így Éól; *Mivelhogy ezt kívántad én töllem—imé te veled a' te befédéd ferint cselekedem*: 1 Kir. 3: 11. *Másodfő*, különkülön és részenként mindeneket meg-hall és meg-ért: nem csak imádságinkat tudnillik, és erős kiáltásinkat; hanem még csak nyegésinket és fohászkodásinkat-is, *Sólt*. 10: 17.

fő

főt fíralminkat-is, *Sólt*. 6: 9. és 39: 12. Ennek felette nem csak a' mit Éólnak, de még a' mit Éólni akarunk-is. *Harmadfő*, Meg-halgat jókor és alkalmatos időben, a' mint maga mondgya: *Kellemetes időben meg-halgatlak tégedet, és a' szabadításnak napján segítséggel voltam néked, és meg-tartálak tégedet*, *Esa*. 49: 8. *Negyedfő*, Meg-felel bőven, feljebb annál-is, mint kérjük, az Apostolnak ama' mondása ferint: *A' ki véghetetlen bőséggel mindeneket meg-cselekedhetik, feljebb-hogy nem mint kérjük, vagy elménkben befogjuk*: *Éfél* 3: 20. mellyre példa a' Salamon, ki midőn bölcseséget kér, egyfersmind gazdagságot és dicsőiséget-is nyer: 1 Kir. 3: 12, 13. Lásd 1 Mós. 17: 9. 4 Mós. 17: 5, 8. 2 Kir. 19: 32, 35. Mát. 6: 33. és 15: 28. Luk. 11: 26.

IV. Micsoda akadályai vannak 's lehetnek főfő az imádságnak, mellyek miatt gyakorta az hívek el nem vézik a' mit kívánnak? Ezek tudnillik, (1) Hogy a' kívánt dolgok aránt igen csak a' magunk indulati után járunk, és meg-nem vizsgálván Istennek azokról való terfését úgy gondolkodunk, hogy a' mi minékünk, az Istennek-is Éinte úgy tetik. Példa erre a' Dávid, ki hogy Templomot építene meg-nem nyerhette: 2 Sam. 7: 5. 3. (2) Hogy nem akarunk és értünk egyet az Istennel; mást kívánunk mint sem ő. Így, mivel nem akarja vala Samuel, hogy a' Saul meg-vettetnék, kit Isten megvetett vala, azért Istentől ilyen válast halla: *Valyon 's meddig fíratod te a' Saul, holott én meg-vetted őtet*: 1 Sam. 16: 1. Így a' Jónás-is hijában várja Ninivének romlását, mivel az Isten nem akarta;

H 3

akar-

akarta inkább azt meg-tartania, *Jón. 4.* (3) Hogy sokszor előbb hozzá kezdünk valamihez, a' mit kívánunk, mint sem végére mennénk, ha meg-halgattattunk-é Istentől, és ha velünk vagyón-é kívánt segedelme. Így Sámson, midőn el-nyiretett volna az haja, mivel előbb végére nem mene, ha véle van-é Istene segedelme, ki-méne ugyan ellenségre, mint mászor, de nem lön olly nyertes mint mászor: *Birá. 16.* Eliséus-is meg-nem kérdvén előbb Istent, el-küldi Géházit a' maga pálczájával a' meg-holt gyermeknek fel-támasztására; de mind csak hijába, mivel Isten ezt véghez vinni, nem a' folga, hanem maga a' Prófeta által akarta: *2Kir. 4: 31.* (4) Hogy Istennek és a' dolgoknak időt és módot akarunk szabni, és mindeniket meg-határozni; nem gondolván azt meg, hogy mind ezeket az Atya a' maga hatalma alá vetette, mint Idvezítőnk mondgya, *Csel. 1: 6, 7.*

V. Micsoda és minémü jelekből esmérheri-meg ember, hogy Isten meg-halgatta az ő imádságát? E nélkül ugyan-is mind csak hijába- való akarmit mondgyunk-is a' meg-halgattatás felől. Meg-esmérhetni mondom igen-is (1) Ha a' mit kért azt el-is veszi, mint Zakariás Pap, kinek Isten mind a' válaft Angyala által ki-mondá, mind a' dolgot meg-adá, így szólván nékie: *Ne félj Zakaria, meg-halgattatott a' te könyörgésed, és a' te feleséged az Ersébet fiúl tenéked fiat:* *Luk. 1: 13.* (2) Ha Isten, bár nem azt-is a' mit kért, de ahoz hasonló más jót ad nékie, mint Dávidnak, hogy más fiat ada, mikoron beteg fiának meg-gyógyulásáért imádkozott volna, *2Sam. 12: 16.* (3) Ha a' lélek, az imádság után,

mint-

mintegy nagy terehtől való meg-könnyebbülését és csendelségét érzi's tapasztalja, a' zerint a' mint föl a' Prófeta, *4. Solt. 2. 2.* *ben, Mikor kiáltok hallgass-meg engemet én igazságomnak Istene, a' nyomorúság-ban vidámitss-meg engemet.* (4) Ha magát nagyobb erővel érzi imádsága után; ha fízte a' mit kért el-nem vötte-is: a' mint Idvezítőnk imádsága után nagyobb erőt vött, Angyal bocsáttatván Istentől, a' ki ötet erősítene: *Luk. 22: 43.* Láfd a' mi van, *2Kór. 12. Ester. 4: 16. és 5: 1.*

Ezeket így meg-értvén és tudván, bölcsen igazgathattyuk és hathatósan vigasztalhattyyuk dolgainkat's magunkat. Igen illő tudnillik, hogy mind ezekből értvén imádságunkat nem hasonlatá munkának, főt mintegy jó földben vettetett, és csalhatatlanúl gyümölcöző jó magnak lenni: (1) Ne fűnyünk-meg imádkozni, főt légyünk fáradhatatlannok abban, az Apostolnak amaz intése zerint, *fiúntelen imádkozatok:* *1Tessál. 5: 17.* (2) Imádságunkat végezvén, várjuk reá Istentől a' jó válaft; nem kételkedvén semmit abban való meg-halgattatásunk felől, mint a' *85. Solt. 9. 2.* *ben vagyón: Meg-hallom mit föl az Isten: mert kétség nélkül békeséget föl az ő népének.* Meg-felel ugyan-is Isten az övéinek minden biztonnyal, ha nem egy úton és módon, másfén: lévén ő felségének fok külömb külömb úra's módgya a' meg-felelésre. Meg-felel pedig néha minden külső jegyek nélkül, mint sokaknak; néha külső jegyek által, mint az Ábrahám folgájának Éliézernek régen Mesopotámiában a' kútnál, *1Móf. 24: 2.* *14.* Eliséusnak, midőn az Illyés lelkének kettős mértékét

H 4

kér-

kérné, 2Kir. 2:10. az Apostoloknak, midőn egyenlőképen vagy egy fivel imádkoznának: *Csel. 4:31*. Pál Apostolnak is a' tömlöczhen: *Csel. 16:25*. Mellyre néz Dávid, mikor így szól Istenének: *Esmérted-meg nyilván való jeltől a' te hozzám való jóakarodat: 86* Solt. 17-*ben.* (3) Hogyha pedig úgy látnának nekünk, hogy meg-nem halgattatunk; Tudgyuk és tartsuk-meg azt, hogy imádságunkat, ha jó volt ugyan, bizony meg-nem vetette Isten; Ha-nem vagy 1. csak el-haláztotta a' válaft jobb időre, mellyet magánál el-rendelt: *Csel. 1:6*. Ugyhogy, ha valahol máltt, bizony együtt itt légyen helye ama' köz mondásnak: *Quod differtur, non auferitur*. A' mi halad, nem múlik-el. Vagy 2. a' dolognak mellyet kértünk nemét változtattya meg, az ő szabadsága és bölcsesége zerint. Ugyan-is, mint zent Ágoston igen zépen mondgya: *Respondet interdum nobis Deus, si non ad voluntatem, certè ad salutem*. Meg-felel Isten minékünk, ha zentre nem kívánágunk zerint-is, de idveségünkre. Így Ábrahámnak Ismaelért való könyörgésére, válaft ad a' máfik fiáról Isákról: 1Móf. 20:18. Dávidnak, midőn Betsebától való első fiáért könyörgene, Salamont igéri, 2Sam. 12:16. Pál Apostolnak az ő öldalabéli Sátán angyala felől való könyörgésére, azt feleli, *elég néked az én kegyelem;* mintha mondaná, imé adtam, vagy adok elég-séges kegyelmet: 2Kór. 12:8,9. Es az Izrael orzágának helyre állatását váró tanítványinak a' Sz.Lelket igéri: *Csel. 1:7*. 3. Hogy bizony ha nem egézen-is mindenben, de meg-halगत valami részben. Lásd erre a' mi-van, 1Móf. 17:20. és 18:16. Mát. 26:53. Luk.

Luk. 22:43. 4. Es hogy veztegel sokzor Isten azért, s nem felel mindgyárt-meg, hogy annál buzgó-vabban imádkozzunk. (4) Végezetre, hogyha ugyan csak meg-vetternék imádságunk, kerefsük a' meg-vetetésnek okát magunkban, és meg-találván mentül hamarébb vegyük eleit annak. Hogy tudnillik, ha talám nem halगतván az Istennek závára a' mikor ő minékünk zöllott, okot adtunk reá, hogy ő-is mikor mi zöllünk, meg-ne halgasson; legyünk ez után figyelmetes halगतói zent závának: Ha kértünk tőle nem jó dolgokat, kérjünk már olyakat, mellyek ő néki diczóségezek, nekünk pedig idveségezek: Ha nem jó móddal és rendel imádkoztunk; tanuljuk-meg azt-is, mint kellefsék imádkoznunk, és a' zerint imádkozzunk. És így meg-lézen oztán, hogy Istennel való nyájas táralkodáft zerezvén, imádságunk meg halगतtatása felől, Dáviddal együttigy dicsekedhesünk: *Az én nyomorúságomban segítségül bírtam az URat, és kiáltottam, és meg-halगतott az ő Templomából, és az én kiáltásom jutott az ő füleiben; Ámen.*

XII. TANUSÁG.

Az Imádságnak Hathatóságaról.

Jakab Ap.V.R.17.vers. *Az Illyés nyomorúságok alá vettetett ember volt mint mi, és könyörgéssel kéré hogy eső ne lenne, és nem lön eső három ektendeig és hat bólnapig: vífontag könyörge, és az égből eső lön, és a' föld gyümölcsöt terme.*

HA ki az embereknek dolgait, és azoknak rendit 's módgyát vóltaképen meg-vísgálja; azokban könnyen meg-láthattya, 's méltán csudálhattya az Istennek azt az ő nagy erejét és véghetetlen bölcsességét, mellyel, ő lévén a' ki mindenekben mindeneket munkálódik, minden munkájokat az embereknek úgy igazgattya, sőt munkálódgya ő maga; hogy noha ő nála nélkül semmit sem, hanem mindeket egyedül csak ő benne és ő általa tehetnek; meg-légyen mindazáltal nékiek minden dolgokban mind rendek, mind nevezetek; és a' munka, mellyet bizony Isten vízen véghez, méltán tulajdonítsák a' gyarló embernek-is. Láthattya pedig ezt, minden dolgokban ugyan, de kíváltképen való módon a' lelkiekben, mellyeket noha mind maga Isten vízen véghez az ő kegyelmének ereje által; úgy alkalmaztat mindazáltal még-is, hogy helye légyen azokban-is az ember munkájának, és hogy ember haénát tapasztalhassa világosan ebbéli fáradságának. Innen vagyon már, hogy a' melly jókat, önként maga ingyen való bőfeges jóvólrábúl el-éánt és akar is adni az embereknek, azokat még-is úgy az imádsághoz kötötte, hogy ember azokhoz imádsága által érthetne, és ebből ő nékie, a' sérény és buzgó imádkozásra, mindenkor nagy ösztöne is lenne. Mellyet a' Jakab Apostol igen szép és emlekezetes példával tanít és mutat-meg fel-vött éavaiban.

Például hozza, amaz Ákáb király idejébéli nevezetes nagy prófétát az Illyést, ki imádsága által, most fáraságot hozott, most pedig esőt, az Izraelnek földre; és az egeket a' mint akarta, hol bé-zárta, hol

ta, hol meg-nyitotta; mint a' *E. história tarttya 1 Kir. 17:rében.* Melyről méltán kérdehetné valaki: Milyen módon lehetett, és mint vihette végbe e' nagy dolgot imádsága által az Illyés? De nem nehéz ezt meg-érteni csak abból-is, a' mit mostan előljáró be-ézedben mondánk: Tudnillik, mivelhogy Isten e' munkában akarta bé-bocsátani, mint egyik munkálkodó ókot az Illyest, az ő imádsága által. Ugyan-is bé-zárta 's meg-nyitotta az egeket ő, nem hogy imádságának vólt volna az az ereje; hanem hogy egy munkában vólt Istennel, éintén azt munkálkodván könyörgésével, a' mit Isten kééit és munkálódik vala hatalmas erejével, és bölcs egyfzer 's mind igaz itéletivel. Akarta ugyan-is Isten, úgy láttyuk, ezt az ő nagy és tetteres munkáját úgy véghez vinni, hogy abban ezköz lenne az Illyesnek buzgó imádsága; nem azért, hogy külömben véghez nem mehetett volna, hanem hogy ő nékie úgy tettert vólna. Minthogy pedig e' példának előhozásával arra czéloz az Apostol, hogy az imádságnak hathatós nagy erejét velünk meg-ismértetvén, elméinket annak gyakorlására fordítsa és indítsa; Hogy valaki azt ne mondaná: más vólt az Illyés dolga, más a' miénk; ő próféta vólt, mi gyarló emberek; azért az ő példáján, melly mi reánk nem illik, mi semmit nem építhetünk; Idején meg-előzi, 's azt mongya; *az Illyés nyomorúságok vagy erőtlenségek alá vertetett ember vólt éinte mint mi.* Mintha mondaná; Illyés-is csak ember vólt, olyan éinte mint mi, még-is hogy imádkozott, az ég bé-zároltatott, 's a't. Ő maga-is csak ollyannak isméri és vallja

vallja magát, midőn így áll Istennek: *Nem vagyok jobb az én atyáimnál.* A' mint hát az ő imádsága, úgy a' másoké is igen tehetős Isten előtt. Innét azért ez a' Tudomány.

§. Emberi erő, sors és állapot felett való ereje s' tehetése, sőt ugyan csudálatos néminemű mindenhatósága vagyon a' kegyes lélek imádságának, úgy hogy mi-nek utánna a' bé-jutott Isten eleiben és meg-halgattatott, annak sohol semmi lehetetlen ne legyen; sőt inkább mind ég, mind föld, mind jelen mind távol való dolog, mind pedig ezeknek felette néminemű módon önnön maga-is Isten, hatalma alatt legyen, és ő mind ezekkel nagy erőben és mértékben birjon. Ezt az Illyés példájában igen szépen 's világosan tanította a' Jakab Apostol; azt tulajdonítván nékie, hogy imádságával bé zárta ísmét meg-nyitotta az egeket; melly dologban Isten is néminemű képen engedelmeskedett az ő imádságának. Ő maga-is pedig az Illyés azt méríÁkábnak módani: *Él az UR az Izraelnek Istene, a' ki előtt állok, hogy ez estendőkben, harmat sem sem eső nem legyen, hanem az én befédem vagy akarató.* Íkir. 17: 1. Nagy fő, nagy bizodalom befédének, az-az imádságának hathatós ereje felől. Ezent tanította Idvezítők-is ama' mondásában; *Valamit kérendetek, ha bijenditek, el-véfiték:* Mát. 21: 22. Mi lehetennél is egy nagyobb erre? Egész fundamentoma pedig ennek vagyon az imádságnak meg-halgatásában, mellyről közeleb állánk, mellyből szükségesen következik annak az a' nagy ereje és hathatósága, mellyről mostan állunk. Ugyan-is hogy meg-halgattya Isten az Imádságot, azzal ad annak ilyen nagy erőt és hathatóságot. Oh

Oh bődög, bizony felette bődög hát az a' lélek, kinek Isten meg-adta azt a' kegyelmet és tehetséget, hogy imádkozhassék: mert meg-adta annak azt-is, hogy imádságabéli kívánsága bé-teljék, és hogy az által nagy dolgokat cselekedhessék. Másként az imádság hafontalan volna, és csak fő volna annak ereje, vagy (:mint a' bődög emlekezetű Luther Márton nevezni szokta:) mindenhatósága Ki-adta ezt Idvezítők, nem csak ama' sokszor említett Évaiban, *Valamit kérendetek, ha bijenditek, el-véfiték,* Mát. 21: 22. de Péternek mondott ímez Évaiban-is, *Gondolod-e, hogy én nem kérhetném az én Atyámat, és adna mostan énnékem tizenkét sereg Angyalokat?* Mát. 26: 53. világosan jelentvén, hogyha ugyan csak akar imádkozni, azt egyátalában meg-nyerheti. Tudta jól 's értette ezt ama' nagy ember Ambrús Püspök, midőn Mónika ázzoynak, látván fiáért É. Ágoftonért való, mind buzgóságos, mind álhatatos, vagy üntelen efedező imádkozását firámkozását, azt meré mondani: *Confide mulier; impossibile enim est, ut filius tot lachrymarum pereat.* Bizzál, úgymond, Ázzoyni állat; mert lehetetlen, hogy ennyi könyhúllatásoknak vagy siralomnak fia el-vezhessen. Mint ezt maga É. Ágofton elő hozza írásiban. Nem kevesebbé tudta azon É. Ágofton-is, ki az imádságnak hathatóságáról elmélkedvén együtt, arra' fokad-ki: *Nisi Stephanus orasset, Paulum Ecclesia non haberet.* Ha úgymond, É. István nem imádkozott volna, É. Pál az Ecclesia tagja nem lött volna: annak az imádságnak tulajdonítván a' Pál Apostolnak meg-térését. Mellyre nézve méltán mondhattuk, hogy egyetlenegy

egy és mindenkori bizonyos óltalma 'sereje a' léleknek, a' melly ötlet ez életben tartya, az imádság; és hogy addig éljen csak és úgy tehessen valamit, a' míg és a' mint imádkozhatik.

De hogy világosabban meg-érthessük az imádságnak ezt az ő nagy tehető erejét; meg-kell látnunk mind közönségesen, mind különösen, miben legyen. Meg-kell e' mellett fundamentomát-is látnunk módgyával vagy rendivelegyetemben.

Közönségesen ebben látjuk ereje, hogy minde-
nekkel bír, és nincs nekie semmi lehetetlen; a' mint világosan taníttya Idvezitünk, *Mát. 21: 22. Mát. 17: 20, 21. Ha volna* ugymond *egy mustár magni birtetek, semmi lehetetlen nem volna néktek; az ilyen ördögnek neme pedig ki-nem üzettethetik, hanem könyörgés és böjtölés által.* Nevezetesen pedig, bír, mint az Irás tanít (1) az egekkel, mellyeken a' Napot meg-állítá a' Jósue imádsága, *Jós. 10: 14.* Őéve gyűjté a' fellegeket, és elsöt érze az Illyésé, *1Kir. 17. Ják. 5: 17.* Tíz órával hátráb voná a' Napnak folyását az Ezékiásé, *Esa. 38: 3, 8.* (2) A' földel, mellyen imádsága által ketté válásta a' tengernek vizeit Móses: *2Mós. 14.* A' sebes folyó viznek folyását meg-állítá Jósue, *Jós. 3: 16.* Meg-veré mint ellenségit, az Amalekitákat Móses, *2Mós. 17.* az Ammonitákat Jósafát, *2Krón. 20: 21, 22.* az oroflánokat Daniel: *Dan. 6: 22.* (3) Az emberi minden dolgokkal és szükség jokkal: Ugyan-is az imádság által fiat nyere a' magtalan Anna: *1Sam. 1: 26.* hasonlóképen Isak: *1Mós. 25: 21.* Rákel-is, *1Mós.* Az Abimélek házanépének gyógyulást Ábrahám: *1Mós. 20: 17.* Elete meg-

meg-hozzábbulását és gyógyulását Ezékiás, *Esa. 38.* Bölcséféget Salamon, *1Kir. 3: 9.* úgy Daniel-is, *Dan. 2: 19.* A' meg-holt iffjúnak fel-támadást Eliaus, *2Kir. 4.* hasonlóképen az Illyés-is, *1Kir. 27: 22, 23.* ki tüzet-is állított-le ellenségre, *2Kir. 1.* De mit nem vitt e' végben? Péternek ki-fabadulást a' tömlöczből, az Eklésia, *Csel. 12: 5.* Jónásnak a' Czethal gyomrából ki-menekedést, *Jón. 2: 10.* (4) Istennel magával, kit-is meg-gyöz és meg-nyér, mint az Irás taníttya. Azt mondgya ugyan-is Jákóbrúl, hogy *az ő erejével küzdött az Istennel, s meg-győzte, sírván és könyörögven nékie: Hós. 12: 3, 4.* Söt bátran azt mondván, *nem bocsátlak-el mind addiglan-is tégedet, míg nem meg-áldaf engemet: 1Mós. 32.* melly győzedelemnek jeléül vevé-is az Izraeli nevet, melly annyit tézen, mint Istent győző: *Izrael léfem,* ugymond Isten, *a' te neved; mert ha az Isten ellen diadalmas voltál, az emberek ellen-is diadalmas léfesz: 1Mós. 32: 28.* A' Jósue dolgárúl, mikor a' napot meg-állította volna, vízont azt mondgya, hogy azért lött, *mert az Isten engedett az ember favának: Jós. 10: 14.* Mikor továbbá az Istennek haragja felgerjedett volna a' nép ellen olly igen, hogy azt mondaná Mósesnek, *Hagy békét nékem, hadd vesefsem vagy töröljem-el ezt a' népet, 2Mós. 32: 10.* azt mondgya Móseröl az Irás *106. Solt. 23. 5-ben,* hogy *ha Móses az ő válastott szolgálja nem állott volna a' törésen az ő haragjának el-fordítására, el-vefti vala őket.* De mivel 's hogy állott e' törésen? *Imádkozik vala engeftelvén az ő Urának Istenének meg-haragudott orcáját: 2Mós. 32: 11.* Igen jeles és meg-jegyzésre méltó mon-

mondás ez, és fontos értelmű: jelenti ugyan-is, hogy mint a' állott vár törésén fokott bé rohanni az ellenség, úgy indult volt Isten a' Sidó nép romlására; De Móses a' törésre állor; Istent könyör-gésével meg-tartóztatta, és meg-engedett az Isten a' sokaságnak. Mellyre nézve úgy-is áll Isten nékie, *Bocsásd-el vagy ne tartóztass engemet; 2 Mós. 32:10.* mint ha ugyan meg-fogná 's tartóztatná ötet, mint valami győzhetetlen nagy erő, az imádság. Mind ezek érint azért az imádság néminémüképen, mindenhatóvá téfi az embert, az égen és a' földön; mert olly méltóságot adott Isten a' jó módgyával el-ké-zült és el-rendelt imádságnak, hogy a' felhöket, söt az egeket-is által halsa, és vízza ne térjen, míg nem meg-nyeri Istentől, a' miért bocsáttatott. Erre néz-ve szokta volt mondani a' bődög emlekezetű Luther Márton, hogy az Evangéliomi rudománynak ter-jeztésében, mellyre Isten ötet ezközül fel-vőtte volt, többet tört imádságával, mint sem minden egyéb szorgalmatosságával 's munkájával.

Szorósbabban pedig és különösen ebben látzik ereje (1) Hogy soha az imádkozó embert meg-nem csalatkoztattya. Másként ugyan-is az Istenben, és az hazug emberekben helyheztetett reménség és bizodalom között, semmi külömbség nem volna: és az Isten felő emberek, kiknek *mind az égen mind a' földön egyetlen egy őltalmok 's reménségek az Isten,* Solt. 73: 25. *minden embereknel nyomorultabbak vol-nának,* az Apostol mondtaként, *1 Kór. 15: 16.* és méltó helye volna ama' panaénak, *Hijjában szolgálunk Istennek, mi haéna vagy on hogy az ő törvényét*
öriz-

örizzük: Malak. 3: 14. söt e' felett a' Christus halá-lának-is minden méltósága és érdeme, mellyhez tá-maszkodik az hiveknek imádságok, tellyeséggel oda lenne. (2.) Hogy mint egy zálagul adgya magát Istennek, míg né meg-vízi a' jó válaét, az imádkozó léleknek; majd a' érint, mint Juda, Benjáminért, el-sőben az Attyánál Jákóbnál, annakutánna Jósefnél Egyiptomban zálagul adá magát, söt szolgájul, csak Benjámin bocsáttatnék haza Jákóbbhoz békével. *1 Mós. 44: 33.* Söt e' felett, hatalmason szorgalmaz-tattya is Istent; mint Móses a' népért, ki így áll va-la: *Moslan azért bocsásd meg ezeknek bűnökét; hogyha meg-nem bocsátd törölj-ki engemet a' könyvből mellyet irtál* 2 Mós. 32: 32. (3) Hogy még az ellenkező nehéz dolgokkal-is sembe megyen: és ha finte meg-sérül 's meg-bántódik-is, mint Jákob az Istennel való küz-désben, mindazáltal nem szünik-meg a' győzedelem-ért harczolni, és még az halálban-is Istenhez raga-zodik egyedül. (4) Hogy mind azt a' kitől, mind azt a' kiért küldetett, bátorságossá teszi és meg-nyugtattya; mint Pétert, ki csendesesen nyugzik mi-kor az Eklésia érette esedezik. *Csel. 12: 5.* Innét va-gyon, hogy a' szentek magokat olly bátran bízzák egymás imádságára.

Tovább már Fundamentomát a' mi ennek az Imádság nagy erejének, söt Luter Márton állása érint, mindenhatóágának, nézi; Vagyon az nem az imádságban magában, vagy annak érdemében 's méltóságában, mint sokor mondtuk: Ugyan-is hogy lehetne a' nyomorúlt és bűnös ember tisztá-talan ajakinak beféde olly nagy erejű, holott maga
I
mind

mind egészen-is minden jóra tehetetlen 's erőtlenség? Vagyon azért, (1) a' közbenjáró Christus érdemben és nevében, ki az imádságot mind kedvesse mind foganatofsá tézi Isten előtt, mint maga mondgya, *Ján. 11: 47.* és mi-is oda fellyebb meg-mondottuk. (2) Az Istennek igiretiben, és kegyelmes rendelésében, melly a' dolgokat, mint sokszor mondottuk, úgy rendelte, hogy a' mit adni akar nekünk, az imádság által adgya. (3.) A' É. Léleknek indításában, ki, mikor Isten minékünk valamit akar adni, belső indítással meg-érteti mi velünk, és el-kéért arra hogy könyörögjünk: *Róm. 8: 26.* (4.) A' Hitben, melly meg-erősíti és mint egy győzhetetlenné tézi imádságunkat.

Mind ezekből tanuljuk-meg, mint kellefsék, mind hathatóságát 's erejét az imádságnak becsülni; mind dolgainkat arra, valamikor az alkalmazatóság hozza, rája bizni: El-távoztatván mindazáltal igen förgalmatosán, hogy semmi érdemet annak ne tulajdonítsunk; sem hogy azzal Istent mint egy adófsá tehetnök, úgy ne gondolkozzunk. De sőt inkább azt magunkban Isten jó kedve 's kegyelme jelenék ismervén, abban magunkat úgy gyakoroljuk: úgy lesz ugyan-is, hogy meg-halgattatást és jó választ találjunk, Ámen.

XIII. T A N U S Á G.

Az Imádság kimondásának módjáról.

Hóféas XIV. R. 3. vers. *Vigyetek befele Istenhez veletek, és térjete az URhoz; mondgyatok*

tok ezt neki: minden álnokságinkat vedd-el mi róllunk, és légy kegyelmes minékünk, és áldozunk tenéked a' mi ajakainknak áldozó tulkaival.

A Z Istennek amaz ő imádandó nagy jóvólta, melly embert minden felől úgy körül fogja, hogy ne legyen sem idő sem dolog soha, mellyben azt ő nagy bőven és ugyan kézzel ne tapasztalhasa, magát kiváltképen való módon ebben mutattya-ki; hogy midőn ember maga magának védelemet munkálodik, és már finte védelemére fiet-is; nem csak éánnya 's keferüli annak védelemét, de ennekfelette az abból való meg-menekedésre 's maradásra, neki útát nyit és mutat. Mellynek tettetespéldái és bizonyosági bőven találtnak az Írásban; mi ez egygyel, melly a' fel-vött igékben vagyon, mostan elégedgyünk-meg. Ebben ugyan-is nyilván láttuk, mint mutassa Isten a' Próféta által az ő védelemre közelítő népének meg-maradásra való eszközül, a' buzgóságos és háládatos imádságot; értésére adván annak, mint kellefsék Istenhez és mivel járulni, ha meg-akarna tartatni; *Vivén tudnillik befeleket az URhoz és meg-térvén ahoz, 'sa' t.*

Javalja azért I. hogy vigyenek befeleket Istenhez. A' főkon vagy befeleken, érti az imádságot, vagy embernek évből éármazott és mind értelmes, mind fiúi bizodalommal tellyes főkkal ki-adott vagy mondatott főházkodását, 's kívánságát: Egy főval, fő 's befele által való imádságát. Ez ugyan-is, a' mit Istennek jó illatú áldozatul, az ő engeztelésére

Ebből leg-elsőben-is azt láttyuk, hogy nem csak belső, de külső kézületire és alkalmatosságára-is imádságának, igen fõrgalmatosán vigyázni és gondot kell viselni az imádkozó embernek: az-az, hogy nem csak jól el-rendelje és gondolja szívében; de hogy ki-is adhassa külső maga viselésével illendõképen. *Másodszor*, hogy ez nem mindenkor csak azon egy, hanem az alkalmatósághoz és a' dologhoz képest különbözõ módõ lézen. Meg-efik tudnillik olykor, hogy a' lélek, vagy az idõnek alkalmatósága, vagy a' maga tudatlansága miatt, kívánságihoz illendõ fõkat ne találjon, hanem kellefsék magát kívánságival együtt, rövid fõkban Istennek bé-mutatni. Annakfelelte az elõtte lévõ dolog-is néha olyan, mellyet csak halkal illõ kérni; néha ísmét olyan, melly nagy és erõs kiáltást kíván: Az honnat az imádság-is vagy csak elmebéli, (: a' mint nevezik :) melly minden külsõ fõ és jel nélkül, ben magában az emberben lézen 's mégyen véghez: A' minémü vala a' Mófesé a' tenger mellett, 2 *Móf.* 14: 14. ísmét: 4 *Móf.* 12: 13. az Anna afõzonyé, 1 *Sam.* 1: 13. a' Néhémiásé, a' Király elõtt állásában; *Néhém.* 1: 4. Vagy fõbéli, melly illendõ és fõp rendben fedett hallható fõval lézen, a' minémü, hogy többet ne emlitsék, a' Salamoné, mellyel a' Templom fel-felentelésekor imádkozék; 1 *Kir.* 8. *Harmadszor*, Hogy itt, ezeknek meg-választásában tudnillik, láték-meg az imádkozó léleknek fõrény vigyázása 's okosfága: ugyan-is, bizony nem alá-való, sõt kíváltképen való bölcsefség, 's tehetség, hogy ki imádságát a' mint az idõ, a' dolog, 's a' maga állapattya kívánnya, vagy

csak

csak sebes és hamar gondolatibá 's fõhátkodásibá fiterve; vagy rendes fõkban fõp halkal bövebben vagy fõroffábban, fontoson és illendõképen ki-adni és Isten elõtt le-tenni tudhassa.

Azért, hogy ez egéf dologban bölcsen és okosfán járhasunk, fõkülség im ezeket Régulául meg-tartanunk. I. Akar külsõ fõval, akar pedig csak belső fõhátkodással légyen az imádság, de csak légyen a' feljebb meg-mondott rend és törvény fõrint jól elkézfölve, és azzal a' kézülettel terjefze 's adgya-bé a' léleknek kívánságát Isten eleibe; meg-lézen mind hazna, mind pedig ereje. Mert ugyan-is, mivel csak külsõ kézületire vagy alkalmatósághoz való dolog, az imádságnak az, hogy külsõ fõval légyen vagy belső fõhátkodással; az sem erejét el-nem vézi, sem mivóltát annak meg-nem változtattya. II. Meg-vagyon mindazáltal a' fõbéli és az elmebéli imádság között ez a' nagy különbség, hogy a' fõbéli imádság, csak magán, az elmebéli imádság nélkül, hafontalan 's nem egéf imádság: Ellenben pedig az elmebéli imádság, ha amaz mellette nem léz-is, mind egéf, mind haenos imádság. És ez okon imádkozhatik valaki külsõ fõ nélkül-is, mint Mófes és Néhémiás; ama' nélkül pedig fõt fõaporíthat csak, és ajakainak tulkai helyett, tulkainak ajakait adgya csak 's áldozza Istenének. III. Ezokáért olly igen nemis köttetett az imádság a' fõhoz, hogy a' nélkül-is hathatófán imádkozhafsék fokfõr az ember: és hogy magán csak a' fõbéli imádság nem csak femmit fe rehesfén Istennél; de ellenben ötöt meg-bofzontsa, és haragra indítsa, a' mint maga mondgya a' Prófétánál;

tánál; Mivelhogy e nép én hozzám közelget fájával, és az ő ajakokkal tisztelték engemet, az ő fiviek pedig távol van én tőlem: annakokáért imé én csuda dolgot cselekkeme' néppel, Ésa. 29:13. add hozzá Mát. 15:8. IV. Mindazáltal nem tellyességgel hafontalan a' fő-is az imádságra; főt inkább, ha a' fivnek belső indulatlyából származik, és azzal együtt jár, mind Isten előtt kedves, mind az embernek épületes, és így nem-is kevésé fűkféges. Elsőben is pedig és kiváltképen való módon fűkféges és épületes, a' közönléges, vagy másokkal együtt való imádságban: mert másként az imádkozó hivek egy akaraton' s értelmé, mellyet Idvezítünk igen meg-kíván, Mát. 28:19. nem lehetnének; sem Áment egyenlőképen az imádságra nem mondhatnának, melly-is itt meg-kívántatik, a' mint az Apostoltól érttyük, 1Kór. 14:15,16. Azután a' magános imádságban-is. Mind azért 1. mert az imádság erejét, és az imádkozó embernek-is buzgóságát nem kevésé öregbíti's neveli. Tapasztalhattya ugyan-is akarki, hogy noha elébb kell az indulatnak járnia a' főnél, és a' főnek-is az indulatokhoz kell alkalmaztatni; mindazáltal midőn az indulat a' fővel buzgóvan ki-adatik, annak ereje nem kevésé nevededik. Mind azért 2. mert az indulatokat úgy a' mint vannak kissébb vagy nagyobb mértékben ki-adgya vóltaképen. Ugyan-is, a' nagy nyomorúságban és nagy meg-indultságban erős kiáltást teszünk, mint Idvezítünk tön a' kereften, nagy erős kiáltással kiáltván: *En Istenem, én Istenem, miért hagyál-el engemet*, Mát. 27:46. mellyel vesd öze a' mi van 69 Sölt. 4. v-ben, *El-fáradtam a' kiáltásban megfára-*

fáradott az én torkom. És a' Tanítványok az hajóban a' félvezék között, Mát. 8:25. kiáltván: *URam tarts-meg, mert el-vefűnk*. 3. Mert a' testet-is a' lélekhez köti és főkattya az Istennek együtt való főlgalettára. 4. Mert bizonyosága annak, hogy a' lélek Istentől ollyat kér, mellyet akarki hallattára kérni bátran mér. Ugyan-is régi régulája a' jó léleknek az, hogy *Loquendum cum hominibus tanquam Deus audiat, & cum Deo tanquam homines audiant*. Ugy főljön kiki az emberekkel, mint Isten hallattára; úgy főljön Istenével is, mintha az emberek hallanák. V. Azért, hogy fivbéli imádságunk jó és rendes légyen, főlgaalmason arra kell vigyáznunk, hogy a' fő, mellyel imádságunkban élünk, (1) A' fivnek belső indulatiból származzék, és a' lélekkel együtt légyen. Egyezzen a' fője fivel. Másként ugyan-is, mint már mondók, hafontalan lézen. (2) Légyen az alkalmazatósághoz illendő, az-az, annak mivólta fzerint, vagy bővebb vagy fűkebb. Az konnat-is az imádság (: mint azt a' tudósok főktrák meg-külömböztetni :) vagy csak rövid, sebesen ki-bocsátatott és futó, mellyet a' lélek csak fierséggel mivel, és mintegy sebes nyíl módon csak hirtelen Isten eleibe bé-lövell; a' minémü vala a' Mósesé, midőn nénnyéért a' Máriáért imádkoznék, 4Móf. 12:13. a' Gedeoné *Birák*. 7:15. a' Sámsoné mikor fómjuzoznék, *Birák*. 15:18. a' Samuelé: 1Sam. 8:6. a' Nehemiásé, *Neb*. 2:4. és több másoké. A' minémü az-is, mellyel Istenünkhöz az imádságnak aján-dékáért főktrunk fel-fohaškodni, minek előtte kezdenénk imádkozni. Vagy továbbá szép rendben

állítatott és csendesen járó, a' mellyet tudnillik hal-
kal és szép rendel el-mondunk: a' minémü vala a' Sa-
lamoné, 1Kir. 8. a' Danielé ama szép s nagy, Dan.
9. és az Idvezítőnkől adatott mindennapi imádság:
Mát. 6: Melly kettő között az a' külömbség, hogy
ehhez meg-kivántatik embernek egyéb más dolgai-
tól való meg-éünése; úgy hogy magát egészen an-
nak adgya csak; Ahoz pedig nem úgy. (3) Ne lé-
gyen hozzéú és únalmas: mivel az emberi gyarlóság,
sem az indulatokban sem a' figyelmetességben álhata-
tosan sokáig nem maradhat. Hogy pedig megtud-
gyuk itilni mellyik legyen az hozzéú imádság, meg-
kell tartanunk ama' köz-mondást: *Non sunt longa,*
quibus nihil est quod demere possis. Nem hozzéú az, a'
miből nincsen a' mit el-vehets. Melly érint: mi-
dön a' dolgok fontosak, és olyyak mellyeket kevés
fóval ki nem adhaté, mivel éived s indulatodis úgy
néki buzdúlt, hogy azoknak ki-adására illendő s e-
légleges főkat még az elme se találhasson; akkor
mondó, hogy ha éinte több főval élé-is, az imádság
hozzéúnak nem tartathatik, bizony Istentől is ked-
velterik; mint ezt az Idvezítőnk, Salamon, Daniel
és más több szenteknek példáiban láthattjuk, kiknek
imádságok sok főval ment véghez. Hozzéú pedig, mi-
kor indulatok és a' dolognélkül való üress főkből all.
(4) Ne legyen azon s meg azon főval, elő s meg-
elő csak az, melly *Battologiának* neveztetik, és til-
tatik Urunktól, Mát. 6: 7. Meg-kell mindazáltal
tudnunk, hogy nem mindenkor illetlen, nem-is ha-
szontalan azon főkkal élni, sőt olykor, mind igen
fontos, mind foganatos; mikor tudnillik a' éivnek
nagy

nagy meg-indulásából vagyon: láttjuk-ugyan-is,
hogy a' szentek-is cselekedték azt nem kevésfer:
Illyes tudnillik, 1Kir. 18: 37, 38. Dávid és az Eklésia
a' Soltárookban, nevezetesen a' 80. Soltárban; sőt ma-
ga Idvezítőnk az ő szenvedésiben, Mát. 26: 39. 42.
Ímért: Mát. 27: 46. De lézen akkor, mikor csak
főokásból és olly értelemből szaporította ki a' főot, és
azont elő s meg-elő vézi, hogy így Istennel inkább
meg-érteti, és a' mit tőle kér meg-nyeri; a' mint
cselekednek vala régen a' Bál papjai, kiáltván éün-
telen: *Bál balgafs-meg minket, Bál balgafs-meg min-*
ket: 1Kir. 18: 29. a' pogányok-is és a' Fariséusok, kik-
ről fől Idvezítőnk: Mát. 23: 14. Luk. 10: 47. és ma
sokan az emberek közt. (5) Légyen értelmes, és
ollyan, mellyben kívánságit az imádkozó ember fé-
pen ki-adhassa. És (6) ollyan, mellyel indulatit job-
ban jobban gyulaftthassa. És ez illyen főkkal ki-
mondattott s Isteneleibe adatott imádság az az áldo-
zat, melly *kedvesb Istennek a' farva indúlt és a' kör-*
mös tulkoknál: Solt 69: 32. mellyel mi-is midön ál-
dozunk, cselekedgye ő maga a' mi Urunk, hogy ő
előtte kedvet találhassunk; úgy oétán mi-is öröm-
mel meg-áldozzuk a' mi ajakainknak tulkait, Amen.

XIV. T A N U S Á G.

Az Éneklésbéli Imádságról.

XCII. Solt 2. ver. *Jó dolog az URat tisztelni, és*
a' te nevednek éneket mondani, oh Felséges Iste!

MInekutánna feljebb való Tanúságinkban, a' lé-
vén előttünk, hogy az imádságnak minémüfé-
gét,

gét, az-az, minéműnek kellesek az Isten előtt kedves imádságnak lenni, meg-mutogassuk; annak belső kényületit, és az arra tartozó első és utolsó dolgokat, annak Gyümölcseivel és hathatós erejével együtt elő-fájlaltuk: kezdettünk közelebb annak külső kényületiről és alkalmatosságáról szólani, hogy így minéműnek kellesek annak nem csak belsőképen, de külsőképen is lenni, meg-értenők eleggő. *Elsőben* is pedig annak ki-adásának módgyáról, az az, mint és mihódodon adgya azt és töltse ki Isten előtt az imádkozó lélek: Mivelhogy a' mint egyéb dolognak, úgy az imádságnak is tökéletességére meg-kivántatik, nem csak az hogy jó, de az is hogy jól legyen és jól elő is adassék. Itt ismét első volt az imádságnak főval vagy fő nélkül való ki-adása; mellyről csak mostan szólunk. Mivel pedig a' fő, mellyel imádságunkban élünk, vagy folyó fő, vagy meg-főrttatott és bizonyos formára szabott, a' mint az éneklésben lenni szokott; azért minekutánna a' folyó főval való imádságról szólottunk; illik hogy az éneklésbeli imádságról is, avagy az imádságnak arról a' ki-adásának módgyáról, melly az éneklésben lézen, szóljunk. Az holott méltán 's helyesen követhetjük a' Soltár író Prófétának fel-vött fővait; mellyekben igen szép és hathatós okokkal minden jólekeknek javalja az Istennek énekléssel való dicséretit. És így vagyon ebben, mellyet megis kell könnyebb 's világosb értelméért jegyeznünk. I. A' javallás vagy hivatal, im ez főokban: *Jó dolog az URat tisztelni és éneket mondani a' te nevednek*. Melly főokat kétfelé is szakaszthatunk, és úgy magyarázhatunk,

hatunk, hogy kettő legyen a' mit javal és hagy, tudnillik 1. az Istennek dicséreti, *Jó dolog az URat dicsérni*. 2. az éneklést, és az ő nevének éneket mondani. Helyefebb mindazáltal egybe foglalni és úgy magyarázni, hogy értelme a' legyen, mintha mondaná: Jó dolog az URat dicsérni énekléssel; vagy éneket mondván az ő nevének. És így hadgya 's javalja a' Prófétá az Istennek dicséretit, annak az ő külső módgyával az énekléssel együtt; egy főval az Istennek éneklésben való dicséretit. Ilyen főolásnak formái ugyan is bőven vannak az Írásban, mellyeket fok volna elő hozni. Javalja pedig, azt mondván erről, hogy *Jó dolog*; mellyet is ismét két képen vehetünk, 's kell is pedig vennünk. *Először*, tudnillik csak egyátallában; mintha mondaná: Igé jó, és bizony magán 's egyátallában jó dolog ezt cselekedni: hogy így annyit tégyen, mint a' mit a' Salamő mond, *Prédik. 12:15. Az Istent féléj, mert ez az embernek fő java*. *Másodszor*, más dolgokkal való egybe hasonlítás szerint, mintha mondaná: ezt cselekedni, az Istent tudnillik énekléssel magasztalni 's dicsérni, minden akarmi más egyéb dolognál sokkal jobb. II. A' javallásnak vagy parancsolatnak oka, melly is kettős. *Egyik*, tudnillik, az Istennek Jéhovai neve. *Jó dolog* úgy mond *dicsérni a' főbővát*, mintha mondaná: Azért jó és illő dolog pedig ezt cselekedni, mert ő a' ki volt, a' ki vagyon, és a' ki eljövendő, ama' mindenható, és ez okon a' dicséretre is méltó. A' másik az ő nagy és felséges méltósága, e' főokban, *őh Felsőges Isten*. Mintha mondaná: Jó még is azért, mert ő mindenekfelett való és ezokon a' kik

a' kik alatta vannak mindenek azoknak, hogy ötet dicsérjék, kötelekségekhez való. Ehez képest legyen mostan ez a' mi Tudományunk.

§. Valamennyi erő és tehetség járul a' kegyes lélek imádságához, annak főval való ki-adása által; ahoz meg-meg amnyi erő és gyönyörűség járul, sőt ugyan annál nagyobb tűz újjul az Éneklés által: midőn tudnillik ember imádságának favaait az éneklésnek törvényéhez fadván, ennek gyönyörűségét is ahoz adgya, és így lelke ki-adására fáját 's nyelvét és ezeknek minden tehetségét egészen fordította: Mert ez, ötet, azon kívül hogy Istenhez juttattya, lelki értelmében is nagyon gyarapította, buzgóságát újjította, és elcsüggesztését igen gyámolította. Erre minket a' fel-vött igék világosan tanítanak, midőn az éneklésre, mint megmondók, úgy híjnak és igazítanak, mint jeles és kiváltképen való eszközére, vagy mondgyam inkább részére az Isten dicséretinek; Melly az Isteni dolgoknak fentelése, és az abból származó Isteni eszméretnek öregbítése nélkül soha nem lehet. A' fent Irásnak több zép favaai is, és féllyel, kivált pedig a' Soltárookban le-tétt intési 's nógatási is ide tartoznak, a' minéműek a' többik között, a' mi vagy on a' 96. Solt. 1. 2. v-ben: *Énekeljete az URnak új éneket, énekeljen az URnak mind az egész föld. Énekeljete az URnak, és áldgyátok az ő nevét.* És a' 81. Solt. 2. v-ben. *Énekeljete Istennek a' mi Erőnknek, vigadgyatok a' Fákob Istenének; Vegyete éneklő ferfámokat, vegyete dobos, gyönyörűséges hegedűt és lantot.* Ísmét, 149. Solt. 1. v-ben 's a' t. Ugyan erre továbbá nagy okok is mutatnak: 1. Mert az emberi lélek a' testhez, az

ő az-

ő azzal való régi egysége által úgy hozzá fozott, és mintegy ugyan bé-merült abban, hogy, ha az vele együtt nem lézen, azzal együtt kezdett munkája mellől könnyen félre térjen; attól pedig nagy segítséget vegyen. Ezokáért a' testben élő lelket, a' test éneklésbéli munkájával, annak magát mellé adván, imádságában igen hatalmason segíti. 2. Mert az éneklés arra való, hogy legyen abban valami olly lelki gyönyörűség, mellyel a' lélek ő magát kegyes és fent elmékedésiben gyönyörködtesse. 3. Mert, mivelhogy testünk egészen, és így nyelvünk is, mint fente lelkünk is, Istenünk dicsőfégére teremtetett; több tagaink között nyelvünk bizony itt fokot tehet; illő is pedig hogy tégyen, valamire elégséges lehet. A' nyelv ugyan is a' melly által áldgyuk az Isten és az Atyát, Jak. 3:9.

Ennekokáért igen jeles, és egyfersmind fent és kegyes munkája, vagy maga gyakorlása a' kegyes léleknek az Éneklés; sőt ollyan, melly ha fész, és az Isten 's az Angyalok eleibe méltó maga viseléssel, és a' léleknek indulatiból léjend; mind az Isteni fozgálatot kedvels 's gyönyörűségsé tézi, mind az imádságra való buzgóságot igen fel-gerjeszti, mind pedig a' testet a' lélekkel együtt olly fészén gyakorolja, hogy mikor ember fizesén énekel, Istenét is imádgya 's tisztelje, azonban ő magát is mind hitiben 's kegyeségében nagyon építse, mind igen kedvesen gyönyörködtesse. Mellyre nézve fozták is mondan a' tudósok, hogy, *Cantus est geminata, seu duplex precatio*; az Éneklés kettős vagy meg-kettőztetett imádság. És így a' ki énekel, kétféresen imádkozik.

Az

Az honnat, a' mint egy felől az Éneklésnek mind hazna és nagy méltósága, úgy más felől ezen fent és jeles munkát meg-utáló 's meg-verő embereknek értetlensége és gonofsága ki-retzik és meg-feddetik.

Kik közzé, hogy mi ne fámláltassunk, igen illő, sőt fűkség minékünk ezt nagyra becsülnünk: és valamikor 's valaholott arra alkalmatosságunk nyílik, Istent nem csak folyó és lassú Éóval, avagy elmébéli sebes foházkodással; de Ének Éóval is tisztelnünk, 's víg fízel ő néki énekelnünk: hogy így mind az Isteni minket erre hivogató feljebb említett parancsolatoknak engedelmeskedgyünk, mind az igaz és mindenkori közönséges Anyafentegyháznak, ebben-is mind tagjainak, mind pedig követőinek eszmétecsünk. Mert ugyan-is akarki mit mondgyon ezellen; De csak igaza' mit mond a' királyi Proféta a' fel-vött igékben, hogy *jó dolog az URat dicsérni, és az ő nevének éneket mondani.* Az-is igaz és valóságos dolog, hogy nem csak minapi, de régi, sőt mindenkori dolog volt az hívek között az Éneklés. Ugyan-is, még a' Móses írásában-is, mellynél sohol régibb írás nincsen, már egynéhány híveknek iratik-meg éneke, úgymint a' Máriájé Móses nénnyejé, 2Móf. 15. az egész Izraelé, mellyet énekle mikor Isten vizet adott volna nékie, 4Móf. 21: 17. a' Mósesé magájé, mellyre Isten parancsolattyaából meg-tanítá a' népet, 5Móf. 32. A' Jób befedében-is, ki egy időbélnek tartatik Mófessel, emlékezet vagyon az Angyalok énekléséről; *Hol voltál, úgy mond Isten mikor a' fényes csillagok dicsírnének engemet, és az Istennek minden fiai énekelnének,* Jób. 38: 7. melly egy áral-

átalában néz az hívek között eleitől fogván meg-tartatott éneklésbéli szokásra. A' Birák könyvében meg-iratik a' Déborának éneke az 5. részben, mellyet énekle Istennek a' Sísira meg-verettetéséről. Dávid pedig ugyan *tellyesnek és gyönyörűségnek* mondatik, *az Izraelnek énekivel:* 2Sam. 23: 1. Azon dologból az ő idejébe Áfáf, az után az Ezraitá Éthán, és mások többen, emlékeztetések valának, kiknek Éép énekek dicsértetnek *Néhém. 12: 46.* Nem-is lehet ebben fenkinek-is kétsége, csak a' Soltár könyvet, melly az Isten háza énekeivel tellyes, és az éneklőknek a' Dávid által Éép 's új rendben vétetett, és fok Éámmal meg-öregbítettett seregeit, és azoknak mind az ő Testámentomnak végéig mindenkor megtartatott Éolgálattyoknak rendit, figyelmetesen meg-tekintse. Az Apostolok között-is hogy Éokás lótt legyen az éneklés, az Idvezitőnk vég Vacsorájának hístóriájából meg-látzik: mellyhez járúl a' Pál Apostolnak maga felől való ama' Éava, *Ha énekeltek a' lélek által, értelemmel-is énekeltek:* 1Kör. 14: 15. és másokhoz való imez intése: *A' Christusnak beféde lakozzék ti beímetek bölcséggel, minden bölcseséggel, tanítván és intvén egymást ti magatok között, Soltárokkal, Dicséretekkel, és lelki Énekekkel, nagy kedvel énekelvén a' ti frövéitekben az Urnak,* Kol. 3: 16. Tudom, ezzel ellenkezni láttatik É. Ágoston, ki együtt azt beÉelli, hogy a' Médiolánumi Éklefiában, nem elébb, hanem az Ambrús Püspök idejében kezdődött az éneklés; midőn tudnillik Justina, a' Valentinianus Császár anyja, az igaz Vallás ellen igen kegyetlenkednek: és ehez képest a' nép-is sokkal inkább, mint annak

annak előtte a' vigyázásban és az imádkozásban buzgólkodnék; és oztán az egész Nap-nyugoti Eklésiákban innét terjedett el ez a' szokás. És ísmét másutt azt mondgya, hogy a' Nap-keleri Eklésiák-ból jött által a' Nap-nyugotiakra azon szokás. De e' mondásiban értette, gondolom, é Ágoston, nem közönségesen az Éneklést, hanem inkább nevezetesen a' Dávid Soltárinak éneklését; holott annak előtte énekeltenének az Isten házábeli kegyes emberektől irattatott dicséretetek. Nyilván becélli ugyan-is Theodoritus az Eklésia dolgairól írott könyvében, hogy Constantius Császár idejében éltenek ama' csudálatos és kegyes emberek, Flavianus és Diodorus; a' kik leg-elsőben az éneklőknek seregét két felé, vagy két karba osztván, rendelték, hogy a' Dávid Soltárit énekelnek: melly rendtartás Antiókiában kezdődván, a' föld kerekiségére ki-hatott és el-terült.

E' dologban pedig nem kevés vigyázással kell él-nünk. Meg-kell tudnillik *Elsőben*-is látnunk, hogy valamint az éneklésnek hangicsálására ne függék-ük inkább elménket, mint sem az abban befoglaltatott dolgoknak és szóknak lelki értelmekre: más-ként ugyan-is éneklésünk, nem csak nem kedves, de ennek felette gyűlölféges-is léhen Istennek előtte. Ellenben *másodszor* arra kell igyekeznünk, hogy lé-gyen éneklésünk (1) mind magunkra, mind mások-ra nézve épületes; mint az Apostol-is tanít 1Kór. 14:26. az-az, olly értelmes szókkal való, hogy mind az a' ki énekel, mind pedig a' ki azt hallja, arra az Áment reá mondhasja; azon Apostol mondtaként,

1Kór.

1Kór. 14:16. Minekokáért el-kell igen azoknak az embereknek, mind értelmeket, mind cselekedeteket távoztatnunk, kik vagy idegen és a' néptől nem érthető nyelven, vagy minden értelem nélkül való musika zengésben, akarják az éneklést véghez vin-ni, másfokkal-is véghez vitetni: mintha az egész Isteni tisztelet csak abban az hangicsálásban állana. Hát ugyan nem szabados és nem illő-é külső musika szóval élni az Isteni tiszteletben, és éneklésünket az-zal segíteni? ha kérded, én azt mondom rövideden: hogy okát, miért ne lehetne, nem látom; holott jól tudom, hogy mind az ő Testámentomi hivek azzal rendesen és dicséretesen éltenek, mind az Új Testámentomi hiveknek az Apostol maga elég világosan javallotta; mint meg láthatni *Éfész. 5:18,19. Kolof. 3:16. Jak. 5:13.* és ennek felette, hogy kereftényi kötelességünkkel nem csak nem ellenkezik, de sőt inkább ahoz meg-kivantatik és igen illik, hogy mind a' mi buzgóságbeli lafsúságunkat, sőt ugyan túnya-ságunkat, minden jó eszközökkel gyámolítsuk 's se-gítsük; mind pedig minden tagainkat 's eszközeink-et, nem különben mint nyelveinket Istenünk di-cséretinek eszközévé tegyük: melly dolog a' musiká-lásban fépen meg-vagyon. (2) Lelki, az-az, Isten Lelkétől házmozott 's taníttatott, vagy annak az Írásban le tött szavaiból fedegerttetett 's formálta-tott, annyira, hogy annak igazgató ereje benne vi-lágoson meg-látsék. Erre néz és oktat az Apostol, midőn azt mondgya, *A' Christushnak beféde lakozzék ti bennetek bőséggel, tanítván és intvén egymást ti ma-gatok között Pálmusfokkal, dicséretekkel, és lelki éne-*

K 2

kekkel,

kekkel, 's a' t. mintha mondaná: a' ti egymás között való énekléstek legyen a' Christus beféde. (3.) Hogy legyen kedvességgel, a' 'ferint a' mint minden befédeinket is kívánnyá hogy legyenek az Apostol, mondván: *A' ti befédeitek mindenkoron kedvességgel mint egy sóval meg-sóztatott legyen:* Kolof. 4. 6. Ef. 4. 29. Azaz, hogy legyen abban, mind olly tisztességes ékesség, melly az embernek lelkét gyönyörködtethesse; mind pedig olly erő, melly az Istennek kegyelmét 's munkáját az éneklőben meg-esmértesse, és másokra is ki-terjeszse. (4.) Hogy legyen Istenhez fel-emeltetett szívvel; a' minémü látott az éneklő Dávidban, 57. Solt. 8. 'ben. *Kéfé az én fivem Isten, kéfé: éneklek, és dicséretet mondok.* Ismét a' 103. Solt. 1. 'ben. *Áldgyad én lelkem az URat, 's a' t.* A' bődögságos Szűzben-is; ki éneklését így kezdi: *Magasztalja az én fivem az Urat, és örvendez az én lelkem az én meg-váltó Istenemben:* Luk. 1:46. (5.) Hogy legyen egy lélekkel, az-az hogy mind azok, kik az éneklésben jelen vadnak, egy aránt énekeljenek, maga tisztinek ismervén, zinte mint másénak kiki az éneklést. Nem úgy a mint nyomorúlt nemzetünkbe szokott nagy részént lenni; az holott az emberek magok énekelni fégyennek tarttyák; ha más énekel azt halgattyák, és ugyan csak másra-is bizzák. (6.) Legyen olly világos értelmü szókkal, hogy azokból a' dolgokat, mellyekről éneklünk, homály nélkül és könnyen meg-érthessük; és ne legyen éneklésünk olyan, mint a' homályos példa-beféd avagy mese, mellyhez munkás megfejtetés kívántassék. Ezek 'ferint kéfétyén éneklésünket, és gyakorolván ab-

ban

ban lelkünket 's nyelvünket, annak oztán olly nagy gyönyörűségét fogjuk tapasztalni, hogy tellyes indulatból mondhasuk a' Dáviddal, 104. Solt. 33:34. 'yből: *Éneklek az URnak az én életemben; Éneket mondok az én Istenemnek míg vagyok: Legyen kedves néki az én befédem; én örvendezek az URban, Ámen.*

XV. T A N U S Á G.

A' köz-önséges és magános Imádságról.

XLII. Solt. 3. vers. *Szomjuhozik az én lelkem az élő Istenhez! valjén mikor mehetek-el, hogy bé-mutassam magamat az UR előtt?*

E Léggé meg nem mondhatni, melly jeles és fontos dolgokba kívántassa magát mindenekkel, a' 'fenteknek és az Istét egy szívvel tisztelő kegyes embereknek társasága. Hatalmas szókkal szól erről a' 133. Solt. *Imé úgy mond melly igen jó és melly igen gyönyörűséges dolog az a' yafiaknak együtt lakások:* Ez igaz olyan mint az ember fejére öntetett drága kenet. -- mert ott parancsolja az Ur, hogy legyen áldás és élet mind örökké. Mellyekhez hasonlók a' 84. Soltárnak is im e' 'fava: *Melly igen 'ferelmetesek a' te hajlékid, óh seregeknek Ura. Bódogok a' kik lakoznak a' te házadban, és föntelenül téged ditsérnek:* a' 25 'y-ben. Mellyre nézve csudálhatná valaki, miért hogy azt még-is nem becsüllik, nem-is keresik egyaránt mindenek: De bizony csak az és nem más csudálhattya ezt, a' ki annak minéműségét maga tapasztalásából érti és tudja. Minek okáért ha ki annak gyönyörűségét maga nem kóstolta; bizony nem-is kívánnyá, de inkább

K 3

az el-

az el-vetemedett Esauval, kit említ az Apostol *Sid.* 12.16. és 10:25. semminek tarttya 's könnyen el-mulattya. Ha ki pedig meg-kóftolta, mindenkor nagy forgalmatos indulattal keresi és óhajttya. Erre világos példa a' Dávid, kiaz Istent imádó fenteknek társaságában való vágyakozását, és attól való távolj létiből kármazó elmébéli nyughatatlanságát, a' fel-vött igékben, igen épen le-törte.

Kinek-is itt méltó a' meg-jegyzésre, 1. Kivánsága, vagy a' dolog mellyet kíván. 2. Kivánságának mód-gya, vagy mint, és mennyire kívánnya azt.

Kivánsága ez: *hogy el-mehessen, és bé-mutassa ma-gát az Ur előtt.* Melly felől kérdésbe jő, Micsoda az Ur előtt meg-jelenni, vagy magát bé-mutatni? Es micsoda értelemben kérje 's kívánnya azt Dávid? Avagy nem volt-e mindenkor és mindenütt előtte Istennek? Holott bizonyos és az Istennek mindenütt jelen valóságából folyó dolog, hogy *semmi terem-tett állat nincsen, melly nyilván való nem volna ő előtte: sőt mindenek mezítelenek és meg-nyilatkozva vannak az ő femei előtt,* mint az Apostol taníttya, *Sid.* 4. 13. és maga Dávid-is bizonyíttya a' 139-dik Soltárban, mellynek summája az, hogy a' mikor leg-távolabb 's me'zsebb menni láttatik-is valaki, akkor-is előtte vagyon Istenének, sőt hogy ugyan lehetetlen ő elől-le el-menni a' fegény bűnőfnek. De meg kell tud-nunk, hogy e' érint igen is előtte volt Istennek Dá-vid mindenkor és mindenütt; és ennek okáért nem-is csak ezt kéri és kívánnya, hanem mást ennél na-gyobbát, az-az olly rendel és móddal való előtte lé-tét jó Istenének, a' minémü rendel és móddal ekkor
nem

nem lehetett, és magát bé nem mutathatta: Tud-nillik az Istent együtt tisztelő, és rendes szolgálat-tyokkal 's dicséretekkel ő előtte álló fok fenteknek társaságokban és azokkal együtt; a' holott ekkor kámkivettetése miatt nem lehetett; mint az 5. y'bē láthatni. Ugyan-is az Istennek tisztetire egyben-gyülekezett híveknek társaságok, vagy együtt létek az, a' mit Isten kiváltképen való módon éreret, és mind maga meg-jelenésével, mind egyéb jó kedvé-nek jeleivel meg-ékesített; Az a' mellyben az egy-gyűségnek és éreretnek gyakorlása által, az Isten-nek képe, ki-is egyűségnek Istene, és éreretet, 1 Ján. 4:8. igen épen ki-ábrázolódik. És továbbá, a' mi már ez okon az Írásban, Isten orczájának hivatta-tik, valamikor a' fentek gyülekezetiből ki-rekezte-tett ember az Isten orczájától, sőt magától Istentől el-rekeztetett 's ki-üzettetettnek lenni mondatik; mint láthatni 1 Móf. 4:16. a' hol Kainnak a' gyüle-kezetből való ki-rekeztetése így adatik ki: *És ki-mé-ne az URnak orczája elől.* Ilmét 1 Sam. 26:19. a' hol Dávid az ő maga méltatlan kámkivettetéséről azt mondgya: *Átkozottak legyenek az UR előtt, a' kik most ki-üznek engemet, hogy én ne maradhasak az URnak örökségében; hanem azt mondgyák, eredgy-el, szolgálj idegen Isteneket.* Mellyek érint, meg-jelenni Isten előtt, és meg-jelenni az Istent tisztelő 's imádó fentek társaságában, és azokkal imádni az Istent, mind egyet részen.

Kivánságának módgyát, avagy mint és mennyi-re kívánnya azt, így jelenti: *Éomjuhozik az én lel-kem az élő Istenhez;* hasonlítván erre való kivánságát

a' homjusághoz, mellynél nagyobb és gyötrelme-
sebb kívánság nem lehet az emberben; mint ezt
a' homjuság miatt el-epedőknek példájok mutattya,
1 Mós. 21:15, 16. Bir. 15:18, 19. Ján. 19:18. 63 Sól. 2. v.
E' kívánsága nagy vóltának pedig ezt az okát ad-
gya: 1. Azt mondják nekem minden napon, hol vagy
a' te Istened? a' 4 vben. Mintha mondaná: mert-
ugyan-is valamíg attól a' gyülekezettől távol va-
gyok, olly állapotban vagyok, a' melyre nézve azt
kérdik, 's nem-is ok nélkül kérthetik, lelkemnek
meg fojtó keserűségére, hol vagy az én Istenem?
2. Mikoron ezekről meg-emlekezem, igen meg kesere-
dem; mert én ennek előtte, mégycs vala nagy sá-
gól, vivén mind az Isten házáig nagy örömmel és dí-
csérettel az örvendező sokaságot: az 5 vben. Min-
tha mondaná: mert gyakorta meg-emlekezem a' hi-
veknek társaságokról, kikkel együtt ennek előtte
nagy örömmel és gyönyörűséggel imádom vala az
én Istenemet. A' honnat légyen ez a' Tudomány:

§ A' melly léleknek fő gondgya az, hogy Istenével
járhabson, és ezokáért forgalmatoskodik-is azon, mint
adhabssa-bé imádságát Istenének igen barbatóson; nagy
annak, a' mikor csak magánosan vagy-on-is, imádság-
ból forgalmatosága: a' hol pedig és a' mikor több
együtt imádkozó fenteknek társaságokat tudgya vagy
találja, magát azoknak társaságokhoz, imádságát
imádságokhoz nagy serénységgel foglalja; sőt ugyan
nyugbatatlankodik mind addig, míg nem magát azok-
hoz adhattya: úgymint kiknek meg-egyező fából szár-
mazott imádságok, hogy mind az egeket inkább meg-
hattya, mind az Istent meg-hajttya, bizonyosan hiszi és
tudgya.

Ezt

Ezt világosan fel-találjuk a' Dávidnak könyhúllatá-
sálegyítettett nagy kívánságában, mellyet látánk
feljebb el-olvasott fevaiban. Fundáljuk pedig El-
söben-is, az imádkozó hivek gyülekezetinek adatott
Isteni szép ígéreteken: mellyek között igen tettetes
az, a' melly vagy-on Mát. 18:19. Ha kettő közzületek
egy akaraton lélen e' földön, valamit kérnek, megada-
tik nékik az én mennyei Atyámtól. Ugyan-is ha ezt
ígérte kettőnek; mit nem ígérne többnek? Ide
tartozik ama' szép mennyei jelenés, mellyben Idve-
zítőnket látta az Apostol, járnai a' hét gyertyatartók
között, mellyek a' gyülekezeteket jelentik vala, és
azoknak világosító fővénkejeket igazgatni. Jel. 1:
13. Másodszor, az Istennek az emberekhez való nagy
le-bocsátkozásán, melly érint senkit-is, a' ki ö hoz-
zá mégycs, tole el-nem vét: Ján. 6:37. kíváltképen va-
ló jó kedvel fogadgya pedig, midőn sokan egyenlő
fível mennek ö hozzája: úgy hogy azoknak ugyan
közöttök-is lakozzék; a' mint a' 22 Sól. 4. vben
énekeljük: Te pedig fent vagy, ki lakozol az Izrael-
nek dicséreti között.

Ebből meg-tudhattyuk, mit kellefsék tovább az
imádságnak több módgyai felől értenünk, és magú-
kat azok aránt 's azokban mint kellefsék viselnünk.
Elsöben-is tudnillik, Hogy noha az imádság termé-
zeti mivolta, meg-változás nélkül, mindenütt és
mindenkor csak egy, és az Isteni tisztetlet-is, melly ab-
ban és az által véghez mégycs, ugyan csak egy;
módgya mindazáltal annak és rendi, nem minden-
kor azon egy, hanem igen különböző és sok-fele:
a' mint tudnillik néha csak fívéb, belső és ki-mond-
hatat-

batatlan foházkodásokkal, néha pedig külső és halható Éóval, mint közelebb meg-mondók, imádkozik az ember: És a' mint továbbá azon imádkozó ember is, a' különböző alkalmatosság éerint, vagy csak maga különösön, vagy másokkal együtt, közönséges helyen és társaságban, vagy, melly is olykor meg-esik, mind két-képen, imádkozik: melly éerint az imádság is éokott meg-különböztetni, és vagy *magánosnak*, vagy *közönségesnek* neveztetni, nem különben mint a' másokra nézve, *fiu* vagy *Éó* bélinek, mellyről a' közelebb való tanúságban Éóllánk. *Magános* imádságnak mondatik, mellyet ember külön másoktól csak ő maga bocsát Isten eleibé illendő áhitatossággal: a' minémü, többi között Dávidnak e' 42. Soltárbéli imádsága: ísmét Mósesnek a' Sinai hegyen, 2 *Móf* 32. Illyésnek a' Kármelen, 1 *Kir* 18. Ísáknak a' mezőben, 1 *Móf* 24. Christusnak a' puftában, *Márk* 1. a' kertbē, *Mát* 26. és másoknak sokaknak együtt is másutt is lött imádságok, mellyekről az Írásban emlekezet vagyon. *Közönségesnek* mondatik pedig, mellyet ember másokkal együtt úgy bocsát Istenhez, hogy néki nem külön, hanem másokkal együtt legyen egy Éava, egy lelke, egy indúlattya, és hogy ő csak egy része legyen az imádkozó sokaságnak. Melly sokaság vízont a' mint vagy csak egy ház nép cselédiből vagy töb ház népekből áll; úgy tovább a' közönséges imádság is éokott *Egy-ház népi*, v. *Ekléfiabéli* imádságnak neveztetni: mint ezt láthatni a' Sidók Sinagógabéli éokott, és a' Kornélius Éázados egéz háza népével való imádságában, melyről emlekezet van *Csel* 10; 24. és a' meljre láttatik Urük is mu-

is mutatni *Mát* 18: 19, 20. és az Apostol is 1 *Pét* 3: 7.

Másodszor, Hogy akár minémü legyen is ez ő külső módgyára nézve az imádság, az-az akár magánoson, akár másokkal együtt való és közönséges; de csak belső kézfületi és mivolta legyen-meg a' éerint, mint ide feljebb le-rajzoltuk; azon egy kedvesége lézen Istennél, 's azon hafnot hoz az embernek is. Mertugyan is, hogy külső módgya változik, azzal belső mivolta, természet, ereje és hafna, meg-nem máslodik, sem Istenhez való meneteliben meg-nem gárlódik. Minekokáért, nem is illő, hogy valaki akár mellyiket is a' másíknál feljebb becsülvén, egyiket meg-vesse, és csak a' másíkat kövesse. Sőt ellenben Éükkég, hogy mind egyiket, mind másíkat, vagy mind a' kettőt is, a' mint az alkalmatosság hozza, az Isten felő ember el-kövesse; az-az mind magánoson, mind másokkal együtt imádkozzék: mint ezt mind az Istennek mindenik felől ki-adatott parantsoлатi, mind a' régi Éentek példái eléggé bizonyíttyák, kik mind *magánoson*, mind házok népével, mind pedig a' nagy gyülekezetekkel együtt, az Istent imádni, sem egyzer sem máÉÉor el-nem mulatták.

Harmadszor, Hogy noha meg-marad, meg-sem máslodik az imádság természeti mivolta 's tekinteti akár magánosó, akár másokkal legyen is az; vagyon mindazáltal a' közönséges gyülekezetbeli imádságnak a' magános imádság felett, nem kicsiny tekinteti és méltósága: a' mint ezt akárki is magán megtapaÉtalhattya. Ugyan is 1 Ez, kinek kinek lelkét, hathatósan meg-indittya, és Éinte majd el-aluvó buzgóságát mintegy újjabb tüzzel élekti, és ugyan fel-

felgyűjttya: mivel ugyan majd lehetetlen, hogy a' fok együtt imádkozóknak néki hevült, sőt ugyan forró buzgóságoktól akárki-is inkább meg-ne hevüljön, mint sem ha csak maga volna. 2. Ebben fokaknak kívánságok, sőt lelkek, és a' könyörgésbéli minden erejek 's tehetségek, olly épen öfve-gyűlnek, és ugyanegygyé léznek, hogy már nem úgy mint fokak, hanem mint az Anyazentegyház testében lévő egy fiv és egy lélek, imádkozzanak. Lásd *Csel* 4. 24. 3. Nagy öztön igen arra, hogy kiki kéf legyen magát másokkal, és jó kívánságát mások jó kívánságával öfve adni, és hogy még az is a' ki tudatlan parafst, arra mondgyon *Ament*: 1. *Kór* 14: 16. 4. Istent önnön magát-is nem kevéssé meg-hartya és gyönyörködteti, a' mint csak mostan-is említök, a' mellyre nézve mondatik-is az *Izraelnek dicséreti között lakozni*. 22: *Sólt* 4. 5. A' minthogy az öfve-gyűlt erő hatalmasabb, úgy a' meg-egyezett indulat, és az öfve-köttetett könyörgés hathatósabb az Isten jó-voltának 's válaának meg-nyerésére. Innét mondgya Urunk: *Ha kettő ti közzületek egy akaraton le-jend e' földön, valamit kérnek meg-adatik nékiek az én mennyei Atyámtól*: *Mát*: 18: 19. Ugyan is, tulajdonsága ez az Isten országának 's kegyelmének, hogy annak meg-kerzésére igen nagy erő kívántassék, és csak az erőfakosok, vagy igen hatalmasok vehesék-el azt: *Mát* 11: 12. kik-is annál erősbek, mentül többen egyesek: mivel, a' mint Salamon mondgya *Prédik* 4: 12. *Ha másnál erősebb léken-is valaki, ketten ellene állhatnak annak: és a' bármás körül nem könnyen fakad-el*. Ide néz az Apostol, midőn az hiveknek azt

azt hadgya, hogy ugyan *tusakodgyanak az Isten előtt való imádkozásban*: *Róm* 15: 30. Ignatiusnak ide czéloz ama' Éép mondása: *Si enim unius atque alterius precatio tantarum virium est, ut Christum inter eos statuat; quanto plus Episcopi, & totius Ecclesiae oratio consona, ascendens ad Deum exorabit, ut omnia quae petiverint in Christo, dentur ipsis*. Az-az: Ha egynek 's kettőnek imádsága olly erős, hogy Christust azoknak közikbe hozza, vagy állassa; mennyivel inkább a' Püspöknek és az egész gyülekezernek egyező imádsága fel menvén Istenhez, meg-nyeri, hogy valamiket kérnek a' Christusbán, meg-adassanak nékiek. 6. Az hivek-is hogy azon Anyazentegyház tagjai legyenek, és egymást-is azoknak esmérjék, leg-közelebb együtt való imádkozásokban mutattyák 's bizonyittyák. Ugyan is, midőn Istenhez fivainkat és fivainkat másokkal együtt emeljük, mindeneknek előtte azt jelenttyük, hogy azokhoz azon indulattal vagyunk, mellyel a' tagok azon egy testben vannak egymáshoz: és ezokaért véllek Isten előtt-is egyet akarunk, egyet-is kívánunk; véllek egy örömünk, egy keferüségünk. Az bizonyos dolog, hogy az elődeni Ekklesiabéli nagy emberek, ezt így gyakorlották; mint a' historia irok, Eusebius tudnillik, Socrátes, és mások, felállók épen meg-irták.

E' fok felé ágazott méltóságát a' közönséges imádságnak, nem kevés dolgok bizonyittyák 's mutattyák. Erre mutat tudnillik *Elsőben* is, ama' jó illatú füstölés, melly nélkül az áldozat kedves nem lehetett a' törvény kerint; mint ezt meg-láthatni

Jelen. 8:4. Másodszor, Ama' jó illatú füstölgéffel, és dicséret énekléssel, Istent egyenlőképen tisztelő hűzon-négy véneknek, és négy lelkes állatoknak példájok, mellyet a' János Apostol látá, *Jelen. 5:8.* Harmadszor, a' régi fok szenteknek példájokis, kiknek együtt való imádlágok nagy sokszor Istent meg-győzte és meg-birta. Az Izrael népe együtt való közönséges imádságával nyere olly sokszor védelemes állapottyában kegyelmet, *Jósu. 7. Birák. 2.* A' Nivébéliek együtt való imádságokkal el-verék magokról a' védelemet: *Ján. 3.* Az Apostolok együtt imádkozván nyerék meg 's vevék-el a' Szent Lelket: *Csel. 1.* azonképen Pál Apostol is. Azon úton fordíták-el magokról a' Sidók-is az Hámán által ellenek kézfittetett nagy védelemet: *Ester 4.* Negyedszer, a' Salamonnak egyáltalában Isteni indításból lőtt ama' szép imádsága, mellyben Istent azon kéri, hogy a' kik a' templomban imádkozni fognak, azokat ő Felsége meg-hallgassa: *1 Kir. 8.*

Negyedszer és utólszor, hogy mind ezekhez képest igen illő, sőt ugyan szükséges a' közönséges imádságot nagyra becsülnünk, és ez okon az együtt imádkozó szenteknek is tártaságokat, 's gyűléseket, nagy förgalmatossággal fel-keresnünk, és valamikor az alkalmatosság hozza, 'sengedi, abban meg-jelenünk. Bizony semmi szin alatt nem illik a' gyűlékezeti közönséges imádságokat el-mulatlunk, ha csak vagy on reá alkalmatosságunk; sem pedig hogy szin csinálhassunk, è mostani igen gonosz időben közönségesisé lőtt, és sokakban felette meg-gyökerezett értelem szérint azt mondanunk, Imádkozhatom én

tom én a' magam házamban 's állásán-is, ott is szinte úgy meg-halgt az Isten, mint szinte a' templóban, 's a't. Mert el-merem azt mondani, a' már eddig meg-mondott dolgok szérint, hogy bizony nem halgt szinte úgy meg, sőt ugyan egy általában meg-sem halgt, de meg-vét 's meg-útál, ha magános imádságod a' közönséges imádságnak ollyan meg-útálásával lézen; nem azért hogy nem szértné magános imádságodat, hané hogy nem szenvedheti felszvalkodásodat, és a' hívek seregéből való ki-űzadásodat, mintha te többet nyomnál Isten előtt magad házában, mint sem a' sok ezer együtt imádkozó lelkek, az Isten maga házában. Kedvelte régenten Isten a' régi Atyáknak a' magas helyeken való magános áldozattyokat; de ugyan azokat, valamihelt 's valamikor a' templombeli, törvény által meg-csöföttetett közönséges áldozatoknak meg-útálásával 's el-múlatásával löttének; nem csak nem kedvelte, de meg-útálta, és vádolta 's dorgálta az Istent. Lásd *1 Kir. 15:14.* 's másutt. Így gondolkodjál az imádságról-is. Mit kellesték hát cselekedni? ha kérde. Azt mondom: Imádkozzál magánosan-is; de gyakoroljad a' gyülekezeti-is, és minden alkalmatossággal imádkozzál azzal-is. Ezokáért, 1. ugyan szomjuhozzad-is és szérnyen keresfed azt, a' mint látod, hogy cselekedik Dávid a' jelen való Soltárban. 2. Itélj és szölj úgy a' felől, mint Jákób szölla Béthelről: Ez, úgymond, *Isten háza, és a' mennyországnak kapuja: 1 Mós. 28:17.* 3. Figyelmezz az imádságnak szavaira, mellyek ott mondatnak. Es 4. ha szavaidal nem lehet, avagy csak figyelmeres elméd-

elméddel kövessd azokat, és oltán mind azokra nagy buzgósággal mondd reá az Áment: 1 Kór. 14.

De kérhetőné valaki: Hát ha olly imádságot mondanak a gyülekezetben, melly az én magános állapotomhoz nem illik, úgymint vagy örvendő dicséretet, a' mikor engem a' reménkedésre s siralmas esedezésre kényszerít sokféle terhes fűlkésem; vagy ellenben keserves siránkozást és panaszt, mikor nekem örömmel tellyes a' élvem? akkor mit csináljak? Mellyre én azt mondom: magános indulatidat kövesd ámbár magános imádságodban; itt mindazáltal kövesd, követheted-is bátran a' gyülekezetet. Mert akarmint legyen-is magadban dolgod; de a' mennyiben tagja vagy a' gyülekezetnek, reád hat s illik-is annak mind öröme, mind bánatja; és a' minn az örül, vagy kesereg, neked-is ugyan azon örtülnöd vagy keseregned kell. Kérdésben jó továbbá az-is: hogy mind ezekben illő-e bizonyos formát követni embernek, és mindenkor csak azon imádsággal élni? Mellyre rövideden én azt mondom: Hogy, csak legyen az elmének illendő figyelmeteliségevel, bizony nem csak illő és szabados, de annak feletté igen fűlkéges-is. Ugyan-is, hogy újabb újabb imádságokat formáljon, nem mindennek adatott az a' teljesség: és a' nagy gyülekezetekben a' halgatónak figyelmeteliségek a' fokott imádság *formulája* által, igen segítettik. Mellyre nézve Isten ő maga bizonyos formát ada régenten, melly szerint kellene a' Papoknak meg-áldani a' népet: 4 Móf. 6:24. Idvezítünk-is a' kereketten függésében, a' 22. Soltár szavaival imádkozok: Mát. 27:46. A' Tanítványok-is arra kérék Urunkat,

Urunkat, hogy tanítaná őket bizonyos imádságra, mint a' Kereketten János-is tanította az öveit: Luk. 11:2. Kiknek kéréseket javalván ő Felfége, adá nekik az Uri Imádságot. A' Dávid Soltári-is pedig mi csodák egyebek, hanem meg annyi imádságnak formái, mellyekkel minden időben és alkalmatossággal élt és ma-is élhet az Anyafentegyház. Ide járúl az-is, hogy meg-vagyon akarkiben-is gyakran az a' nagy erőtelenség, hogy örömeft imádkoznék, de nem lehet; mert mind a' fűkből, mind a' dologból úgy kifogy, hogy csak haizontalan légyen igyekezete: mint ezt akarki-is magán tapasztalhatta. Melly állapotában ki tagadhatta, hogy a' fokott imádság által nagyon ne segítették gyarlósága? Meg-kell mindazáltal igen látnunk, hogy valamint azokhoz ragaszkodván, az imádságnak ajándékát magunkban el-ne óitsuk; sőt gyakoroljuk úgy magunkat, hogy magunktól-is imádkozhassunk, ollykor pedig azokkal-is gyarlóságunkat gyámolíthassuk, és Istenünket mindenkor illendő buzgósággal imádhassuk: a' ki nek legyen dicsőség és dicséret, Ámen.

XVI. TANUSÁG.

Az Imádkozónak illendő maga vizsgálásáról.

Cselek. XX. R. 36.v. És mikorom ezeket mondotta volna, térdre esvén imádkozék mind azokkal egyben.

KEt igen tetteres tulajdonfágát emlegeti az Irás az Istennek, Jóságát tudnillik és nagy Méltóságát,

gát, melyeket ő Felfége, mind egyebekben, mind pedig az emberek elméjében oly mélyen benyomot, hogy az ember mind' azoktól, mind közelebb az ő maga lelke ismeretéről, leg-elsőben-is azoknak fömlélésére és becsületesre forgalmaztaffék. Meg pedig úgy és oly véggel, hogy Jóságából bizodalmost; méltóságából pedig tiszteliséget vagy alázatosságot, végyen és tanúljo. Minekokáért azt-is követték mindenkor az Istennek minden időbeli hivei, hogy mindenek felett e' kettőre figyelmeztvén, viselnek ő magokat Isten előtt, mind bizodalommal, mind igen nagy alázatossággal. Példáját láthattuk ennek majd minden éntekben. Ábrahám ugyan-is ama' minden hiveknek Attya, mind máfför mindenkor, mind kiváltképen Sodomaért való esedezésekor, nézvén Istenének jóvóltát, bizakodik annyira, hogy noha értette a' végső sententiát Sodoma ellen, még-is kérlelni 's meg-fölitani merete légyen: de nézvén vízönrag nagy fölfégü méltóságát, annyira meg-alázódik, hogy magát pornak 's hamunak ismerte 's nevezte légyen: 1. *Mos. 13:32.* Hasonlóképen Idvezítőnk is. a' ki Fiú volt, ragaskodott Istenhez mindenkor bizodalommal, de tisztelte-is őtet alázatossággal. Ezen úton járt É. Pál Apostol-is, ki midőn Istennek ajánlaná Efesusbeli halgatóit, imádkozik éretnek Istennek nagy bizodalommal, de egyfersmind olly alázatossággal, mellyet ki-mutata 's meg-bizonyvira térdeinek meg-hajtásával, a' mint ezt a' mi leczkénk mutattya. Melly meg-írja, 's nem-is ok-nélküli adgya, Pál Apostolnak az Efesusbeliekkel lört imádkozásábéli maga viselését, tudnillik le-térdeplését.

Ugyan-is, mint az Evangyélisista írja, *Meg-hajtván térdeit, vagy térdre esvén imádkozék vellek együtt.* Melly maga viseléséről, meg-kell eleve jegyeznünk. 1. Hogy ezt a' Pál Apostol cselekedé az hiveknek régi be-vört szokások szerint. Mert noha másképen-is imádkoznának gyakorta, mint majd meg-fogjuk érteni, de a' jelesb és nevezeteseb imádkozásokban, a' le-térdeplés, vagy térdre esés, olly közönséges szokás és rend tartás volt, hogy erre nézve a' É. Irás nagy sokszor ő magát az imádságot, sőt az egész Isteni szolgálatot a' térdre esésnek vagy le-térdeplésnek neve alatt tégye és jelentse-ki, és azt igé meg-várja 's kívánnya az Istennek tisztelében, mint azt meg láthatni, hogy többet ne említsünk, a' 95. Sölt 6. v. ben. az holott e' vagyon; *Fövetek-el imádkgyuk, borúljunk-le arczal, hajtsuk-meg térdeinket, a' mi teremto Urunknak elötte.* és a' 99. Sölt. 5. v. ben. az hol ismét e' vagyon; *Maga-felajátok a' mi Urunkat Istenünket, és hajtsátok-meg térdeteket az ő lábainak számolyánál* és másutt fok helyen. 2. Hogy a térdre esés, igen helyes és alkalmas maga-viselés embernek, annak az alázatosságnak, és tisztelőség-tételnek ki-fejezésére, a' melly az imádkozó emberben mindeneknek felette meg-kivántatik, és a' mellyet az Isteni nagy Felfégnek meg gondolása indít, és ferez az emberekben. Mellyeket meg-jegyezvén rövideden, a' kezünk alatt való dologról, és annak külső módgyáról, e' lehet 's légyen-is a' mi Tudományuk.

§ *Vagyon a' testnek a' lélek indulatit jól ki ábrázoló, és ez okon az imádkozásnak véghez vitelére igen meg-kivántatott bizonyos maga-viselésé, mellyet-is az imádkozó*

közö ember imádsága közben, mind indulatinak és egész lelkének ahoz az állásához, a' mellyel imádkozik, mind Istenének a' kinek imádkozik méltóságához erősen úgy alkalmaztat, hogy az egészen bizonyos jele, és illendő tanú-bizonysága légye annak, hogy ő valamikor elő-áll az imádkozásra, mind akkor mind maga mennyiségét, mind imádkozásbéli köteleffégét, mind fő-képen Istenének felségét illendő figyelmetefféggel előtte viseli és tarttya. Láthattjuk ezt egeben a' Pál Apostol cselekedetibē, ki lelkēbē imádkozván, testér-is azokban úgy alkalmaztattya, hogy annak külső maga-viselése, elméjének-is és minden indulatinak állását és mivóltát, világosan ki-mutassa. Láthattjuk több imádkozó zentekben-is, kik imádságok közbe azont-cselekedték: ki-mutatrák tudnillik testeknek külső maga-viselésében, belső indulatryokat, és elméjeknek állását. Lásd mit mivel a' többek között az imádkozó Daniel, *Dan. 6: 11*. Oka pedig ennek ez:

1. Mert olly erőfő köteleffége vagyon a' léleknek a' testhez az emberben, hogy az emberi minden cselekedetekben bizonyos része légye a' testnek-is, és azon dolgot munkalódgya ő-is az ő módgya és tehetsége szerint, a' mellyet a' lélek. Minthogy pedig az imádság, az egész embernek, és nem magán csak a' léleknek munkája; azért ebben-is vagyon a' testnek és annak illendő maga-viselésének, mind helye, mind része.
2. Mert az Isteni nagy Felfég, a' mint hogy mind a' teremtésre, mind az Idvezítésre nézve, jussát tartya embernek mind lelkehez, mind testéhez; úgy mindeniktőligen erőfő meg-is kívánnya, hogy minde, mind ama, illendő tisztességet néki mindenkiben,

közelebb

közelebb pedig az imádságban, melly által közelít ember az Istenhez, az ő tehetsége szerint meg-adgya. Ez a' mit mond az Apostol, *Filip. 2: 10*. Zólván a' Christusról, hogy adatott néki olly név, azaz méltóság, melly meg-kívánnya, hogy mind mennyieknak, mind földieknak, és föld alatt valóknak térdek, néki meg-bajoljanak.

Melly így lévén, nem utólsó gondgya bizony az imádkozó embernek, miképen, és testének-is minémű külső maga-viselésével álljon és jelennyék-meg imádságának idején az Isteni nagy és réttentes Felfég előtt; hogy lelkének mind Istenhez való indulatryát, mind imádságbéli buzgóságát világosan ki-mutathassa; Istenének-is, a' kívül zól, illendő tisztességet, teste maga-viselése által-is meg-adhassa: ennekfelette testér-is arra zoktathassa, hogy mindekben a' léleknek indulatitól halgasson; és mind imádságbéli buzgóságáról, mind Istenre előtt való alázatolságáról, bizonyos jelt adhasson. Hogy pedig e' gondgyát le-teheffé, és tisztit illendöképen követhessé ki-ki; ez egynéhány dolgokat illő megérteni és tartani:

I. Ha ugyan valóban zűkfégés-e; testünknek-is külső valami bizonyos maga-viselését tartanunk imádságunk közbe? Mellyet mivelhogy mind a' Tudomány mellé adatott okok, mind a' z. Írásból majd elő hozandó bizonyságok, igen világosan és nyilván bizonyítanak s állatnak; zűkfég, hogy mindenek a' kik imádkoznak, kétség kívül valónak itéljenek s tartsanak. Ugyan-is, még csak a' külső és világi életnek rendiben-is, a' régiek, kíváltképen a'

Rómaiak, igen meg tartották azt, hogy a' mások előtt esedezők, mind öltözetekkel, mind több más magok-viselekkel, meg alázódásokat mutatnák: és annyira meg-kivánták, hogy Miltót, a' Clódius megölésével való vádoltatásába, csak ez okon, hogy a' törvénybe idéztettekhez illő öltözetben, a' szokás szerint nem öltözött, a' Római Tanács meg-szentziázná; noha eleget prókátorkodék mellett ama' nagy Cicero, a' kiről azt merre volt írni a' Poéta; *Causa patrocínio fit bona quaque tuo*: Az az, hogy akarmelly ügyet-is igazzá tud tenni. Ha a' elrást nézzük pedig; ama' nagy Urnak lakadalmára hivattatott vendégekben meg kivánták, hogy lenne kinek kinek lakodalmi öltözeti, melly nélkül a' ki találtaték, a' külső siralmas ferétségre ki-táztaték. *Mát 22: 11, 12.* A' Dávid palotájában-is és az ő véle való befedre, nem bocsáttatnak vala a' csonkák, bennák, rongyosok, koldúsok: *2 Sam 5: 8.* Ahoz képest fokkal inkább illő, hogy a' mennyei Király eleiben menők, illendő öltözet és kezület nélkül ne legyenek. Az honnat mindenkor szokása-is volt az Anyaszentegyháznak, hogy az imádkozó hitek testek állásának bizonyos rendit és módgyát követnék: mint e' világosan meg-teszik az ide tartozó fok parancsolatokból, mellyekben hadgya Isten mindeneknek, hogy *hajtsák-meg térdeket* előtte, 95, és 99. *Sólt.* Meg-hagyá régen Mósesnek-is hogy *fedgye-bé orcáját*, *2 Mós 33: 32.* hogy *vesse-le lábainak saruit* midőn véle állana, *2 Mós 3: 5.* hasonló-képen a' fő Papnak, hogy valamikor bé-menénd a' szent-helyben, elsőben *csináljon abbá oly nagy füstöt*, melly azt egészen

szén bé-töltse, hogy az Isten dicsőségének ott levő fékít és féközeit ne láthassa: *3 Mós 16: 12, 13.* Meg-teszik tovább ama' titkos látásokból-is, mellyeket Isten mind Éfaiásnak, mind Jánosnak mutata. Látá ugyan-is Éfaiás, hogy az Isten *Királyi fékí előtt udvarló Sáfim Angyalok, orcájokat fárnyokkal befedezték, fémermeteségeknél jelemésére*: *Esa 6: 2.* János-is látá, hogy azon Királyi fék előtt ülő *küfön-negy vénnek, le-tévén koronájokat, és arczal le-borulván imádták a' fékben ülőt*: *Jelen. 4: 10.* és *5: 8.*

II. Hol és mikor, avagy mindenütt és mindenkor olly igen szükséges-e ez a' magunk-viseleése? Holott fokkor fok akadály a' eshetik embernek, melly miatt testének tagjait, sőt magát egészen, úgy a' mint maga-is akarná, nem alkalmaztathattya. Erre meg-kell tudnunk; hogy e' nem szinte olly szükséges és el-múlhatatlan dolog, hogy e' nélkül az imádság nem lehetne imádság: minekokáért az imádságnak minden meg-csonkúlása nélkül, ollykor el-is maradhat; úgy mindazáltal, hogy mázszor ismét szükség-képen meg-kellefsék lennie. Példának okáért, midőn csak rövid fohászkodásokkal imádkozunk, a' minthogy sem idő, sem alkalmatosság nincs hozzá; úgy bizony nem-is adhattuk magunkat arra. Továbbá, a' mikor bővebb szóval imádkozunk-is, de csak magunkban, és titkon azoktól a' kik között vagyunk, illő inkább el-múlatnunk, mint sem cselekednünk; hogy valamint dicsőség keresőknek méltán ne ítéltesünk. Semmit illyet nem követve, sem mutata Móses, minthogy ideje sem vala hozzá vagy alkalmatossága, mikor a' fel-lázadott és zenebonál-

ködő fokaság között imádkoznék 2Mós. 14:15. Hasznólóképen Néhemiás-is, midőn a' Király ebédlő palotáján élgálattya közben imádkoznék: Néh. 2:4. Ez alkalmatóságokon kívül, valamikor rendes és elkészítettetett imádságunkat adgyuk Isten elibe, akár magánosan, akár köz helyen és másokkal együtt; szükséges igen elkövetnünk. Szükséges pedig, mind Istenre nézve, hogy az ő Felféges Méltóságának, restünk maga-viselésével-is tisztességet tegyünk, mint feljebb-is mondók; mind magunkra nézve, hogy buzgóságunkat azzal fel-indítsuk és gyámolítsuk-is: mint Danielt lárttyuk, hogy cselekedett, Dan. 6: 11. mind másokra nézve, kikkel együtt imádkozunk, hogy azokat meg-ne botránkoztassuk, sőt magunkat hozzájuk alkalmazzassuk. Lásd 95. Solt. 6. v.

III. Micsoda, vagy minémü magunk-viseelésének kell ennek lenni? Sokféle magok-viseletét említi ugyan-is az Irás a' régi szenteknek, mellyel imádságok közben éltenek. Említi tudnillik *térdre eséseket; orczájoknak fel-emelését, vagy le-függektetését; kezeknek ki-terjeftését; egész testeknek földre le-fekietését; arczal földre borulásokat,* s a' t. Egézen földre esve imádkozék Móses, 5Mós. 19:18. hasonlóképen Dávid-is beteg fiájért, 2Sam. 12: 16. Jóh sákba öltözve, Jóh. 42: 6. Illyés, *fejét a' térdei közé foritva*, 1Kir. 18:42. a' fogságból meg- szabadult Sidók, *fennálva*, Néh. 5: 9. Efdrás nagy Pap, *térden álva*, Efd. 9: 5. azonképen Pál Apostol, Csel. 20:36. és ama' kedves férjfiú a' Daniel-is, Dan 6: 11. Salamon, *térdre esve, és kezeit az ég felé ki-terjeftve*, 1Kir. 8: 22. 2Kron.

2Kron. 6:13. *Ézékiás, ágyában a' fal felé fordúlva*, Efd. 38. Christus Urunk pedig, *hol fel emelvén fejeit az égbe*, Ján. 11:41. és 17:1. *hol egézen földre esve*, Mát. 26:38. a' Publikánus *begény, földre függeftett orczával*, Luk. 18: 13. és többek mások más-képen. Mind ezekről azt kell közönségesen megtartanunk, hogy akarmi legyen-is az, de legyen olly, melly akarmelly népnek közönséges szokásával meg egyezzen, és a' lélek belső indúlatinak mind segítségére, mind ki-jelentésire alkalmas legyen; de a' mellytől minden hazontalanság, fel-füvalkodás, vagy maga-mutogatás távol legyen. Nevezetesen pedig illik azt meg-tudnunk: 1. Hogy a' szent Irás, semmi maga-viseletét embernek itt meg-nem határozza, sem nem mutat csak egyet-is ollyat, mellyet mindennek mindenkor, és mindenütt kellene szükségesképen követni és meg-tartani. Azt pedig azért, hogy sem az Isteni tiszteletet, külső magunk-viseletében állani, sem az Istent a' merő testi dolgokban gyönyörködni, és azokkal meg köteleztetni, senki ne velné. 2. Hogy ez okon, mind azzal a' maga-viselettel jól és helyesen élhet az imádkozó ember, valamellyel a' régi szentek egykor máskor éltek, az Istennél-is kedvet leltek, csak hogy babonáson annak magán valami erőt vagy méltóságot, ne tulajdonítson, és azok közül igen értelmesen válasszon. 3. A' másokkal lévő közönséges imádságokban mindazáltal, nem a' maga szabad akarattját, hanem a' gyülekezetnek, a' mellyel együtt imádkozik, bé-vött szokásár, szükség hogy kövesse; hogy botránkozásnak valamint ne legyen eszköze. Ugyan-

is, illetlen dolog felette, hogy ő maga vagy fenn álljon, ha az egész gyülekezet le-térdepel; vagy vezteg üljön, ha az fenn áll; vagy térdre esék, ha az azt nem cselekezi. 4. Magános imádságában pedig a' mi tessék azt követheti; csak hogy abban lelke alázatosságát és fémérmetségét jól ki-adgya, meg-lássa. 5. Tetteres mások mindenek felett, és ugyan kiváltképen való maga-viselese embernek, (1) *térdre esése*: (2) *femeinek az égre emelése*: (3) *kezeinek el-terjesztése*; mellyek közül az első, alázatosságunknak; a' második, bizodal munknak; harmadik, buzgóságunknak ki-mutatására, igen alkalmas és illő, minden nemzeteknek meg-egyező értelmei szerint. Ezek között pedig leg-nevezetesebb a' térdre esés; mellyel eleitől fogva mindenkor olly közönségesen-is éltenek az Isten házában minden hivek, hogy ez okon az Írásban nagy sokszor az imádság neveztetnék, térdre esésnek; mint meg-láthatni Róm 1:14. ísmét 14:11. Éfés. 3:14. Filíp 2:10. 's a' t. Kiknek az ő jó példájok szerint, óh vajha ez a' mi gyülekezetinkben-is el-valaha fel-állhatna! De kívánhattuk inkább, mint sem reménhettyük, a' térdelésnek a' Pápistásban való nagy meg-veztegettetése miatt.

Ezekhez igen közel járúl, és ezekkel együtt mások felett nevezetes, embernek *feje fel-fedése*; vagy, a' mint szokunk Éolani, hajadon fővel léte: mellyet az Apostol az imádkozás közben, annyira meg-kíván a' férjfiaktól, hogy azt merje mondani 1Kór. 11:4. yben. Minden férjfiú a' ki imádkozik *bé-fedett fővel, meg-rútította az ő fejét*: ísmét a' 7.yb. mert a' férj-

a' *férjfiúnak*, úgy mond, *nem kell bé-fedni az ő fejét, mivelhogy ő Istennek képe és dicsősége*. Mellyé az Apostolnak, igen nagy kérdésre és méltó tudakozódásra adnak alkalmatosságot. Kérdésben jö ugyan-is, Mint kellesek ezeket érteni és venni? Holott a' Sidó Anyazentegyháznak, régtől, sőt eleitől fogván Idvezitők és az Apostol idejében-is még-tartatott, Istentől soha meg-nem tiltatott, sőt helyben hagyatott szokása volt, hogy a' férjfiak mikor imádkoznának, mind magok házokban, mind a' Sinagógákban, vagy közönséges gyülekezetekben, nem csak le ne tennék fejek szokott fedelét vagy süvegeket; hanem annak felette más fedelet-is vetnének fejekre, mellyel mind fejeket, mind orczájokat bé-fednék; jelentvén azzal nagy alázatosságokat; és hogy ők meg-égyenyültek lévén Isten előtt, nem volnának arra méltók, hogy fel-fedezett orczával állanának ő előtt. A' mint ezt a' Sidó nagy tudós emberek írásból, a' mi bölcs embereink igen böven és világosan meg-mutogatták. Hogy és mi okon mondgya hát az Apostol, hogy *meg-rútította fejét a' férjfi, ha bé-fedett fővel imádkozik?* és az *afkönyv állat, ha fel-fedezett fővel imádkozik?* Mellyet hogy jól el-igazíthassunk, meg-kell tudnunk, hogy Pál Apostol ezeket írja a' Kórintusiaknak, kik nem Sidók, hanem Görögök, nap-nyugotiak voltanak; e' dologban pedig igen babonáson Sidóztanak; vagy azoknak szokásokat követték, és azt nem szenvedhette az Apostol. Ki-mondom bővebben 's világosabban: A' Sidók közt a' férjfiak, bizony dolog, a' több napkeleti nemzetségeknek szokások szerint, a' mint ma-gok

gok között egymás előtt fejeket fel-nem fedték, füvegeket le-nem vörték, nem tartván abban semmi tisztességet, mivel magok meg-hajtásával téznek vala tisztességet a' kinek illett; úgy Isten előtt léteben-is, vagy imádságok közben, sem házoknál, sem a' Sinagógában azt nem cselekedték; sőt azon fellyül, mint mostan mondám, orczájokat-is bé-fedezték. Az affzonyi-állatok pedig, egyébkor bé-fedett fővel és orczával járván, mint ma-is a' nap-keletiek cselekezőnek, hogy a' férjfiaktól ne láttatnának, de a' Sinagógában olly külön rekefeterett helyek lévén, a' hol a' férjfiaktól nem láttathatnának, le-tehetik, le-is tézik vala fejek és orczájok fedelét. És így sem a' férjfi bé-fedett fővel, sem az affzony fel-fedett fővel lévén az imádság helyén, nem-fertezteni vala meg fejét. Ezt látván, a' Kórintusi kerefityének, kezdték ök-is követni nagy vak buzgósággal: és noha nékik, a' több nap-nyugoti nemzetségeknek, kivált az akkor uralkodó Rómaiaknak törvények szerint szokások volt a' mint egymás között, úgy az Istent tisztelőben-is, tisztesség-tételnek okáért fejeket fel-fedni, vagy süvegeket le-venni; mindazáltal csak azért, hogy a' Sidóknál ne láttatnának alábvalóknak lenni, a' gyülekezetbe imádkozván, fejeket a' férjfiak bé-fedik, az affzonyok pedig fel-fedik vala, nem kicsiny majmoskodással: mellyet látván az Apostol, meg-fedd és tilt nem ok nélkül. Mertugyan-is: a' ki hazájának's nemzetének közönséges szokása, sőt törvénye érint, más tisztességre méltó ember előtt, tisztesség tételnek okáért süvegét le-vézi, ugyan az, ha azon okon Isten előtt azt nem cselekezi, mintha azon

azon tisztességet, mellyet más egy ember, jó Istene-is tölle meg-nem érdemlene; avagy nem meg-fertezteni-e az ő fejét? az az, avagy nem utálatos dolgot téten-e az ő fejével. Hasonló képen kell okoskodni az affzonyi-állatok-is maga-viseléséről; és így nem marad semmi nehézség az Apostol mondásában. A' dolognak summája ez: A' melly nemzetben a' süveg le-vétel a' közönséges életben tisztesség-tételnek szokott és bé-vött jele, a' mint mi nálunk-is; ott bizony süveg fel-téve imádkozni, utálatosság és tilalmas dolog: mivel nem lehet el-vonnunk Istentől azt a' tisztesség-tételt, a' mellyet egy becülletes embertől embertelenség nélkül meg-nem tagadhatunk. Más pedig a' dolog, az hol a' szokás-is más.

IV. Mi végre és mi házonra kelleffék annak lenni? Holott az Isten abban nem gyönyörködik, sem azzal meg-nem köteleztetik. De meg-kell tudnunk, hogy noha Isten a' Éivet kedvelli inkább, mint a' testnek külső maga-viselését; vagyon mindazáltal ennek ha jól mégyen véghez, igen nagy házna. Ugyan-is 1. az által testünk-is az Istent szolgálásban gyakoroltatik: 2. restségünk ki-üzetvén, buzgóságunk felgerjesztetik; és 3. az hivek magokat Istent fiainak lenni, ebben igen ki-mutatják, és másoknak jó példájul adgyák. Mert ugyan-is: midőn feneinket az égre emeljük, azzal azt ismérjük, hogy minden jó adomány, és tökéletes ajándék, onnan áll mi reánk, a' világosságnak attyától: Jak. 1:12. Midőn térdre esünk, akkor az Istent nagy Felség előtt magunkat épen el-verjük; midőn orczáinkat bé-fedjük, akkor elméinknek minden gondolatit öfved-

Édgyük, és Istenre függésttyük; Midőn végre kezeinket elterjeszttyük, akkor indulatinkat kiönttyük, és Istenünket minden kegyelmével együtt buzgóságoson megöleljük, kinek is ekképen, nem lehet hogy kedvét ne leljük. Ámen.

XVII. T A N U S Á G.

Az Imádságnak idejéről.

LV. Solt 18 v *Estve, Reggel és Délben imádkozom és fóllok, míg nem meg-hallgatándgya az én fomat.*

Nem kicsiny dicsérettel illeté példa befedében Idvezitőnk ama gonoz Sáfárnak világi okosfágát, ki vévén észre hogy el-esnék kezéről a sáfárság, Urának az ő hatalma alatt lévő javait, az adófokkal úgy oztá-fel, hogy azokat magának jó-akaróivá tenné. *Luk. 16: 1, 2. sa't.* Melly ha dicséretet érdemlett, hogy a' más javait haénoson tudta el-oztani, és ki-sáfárlani, mennyivel nagyobb dicséretet érdemel az, a' ki a' mi emberé magájé, haénosó el-oztani és ki-sáfárlani tudgya? Bizony fokkal nagyobb! Mint hogy pedig, a' bölcs Senecának ama' mondása szerint; *Omnia aliena, Tempus solum nostrum est*; mindenek másoké, az egy idő csak hogy miénk; Épen csak az idő, a' mi emberé magájé; abban látzék meg akár-kinek dicséretes okosfága, ha idejét a' körülötte lévő fok dolgok között, haénoson tudgya el-oztani, vagy olly dolgokra fordítani, mellyekből oztán nagy és bizonyos haéna fog következni. Mellyet miképen kellesték minden kegyes embernek mivel-

velni, magát példájul adgya az Anyafentegyház képében, a' Soltár író Proféta, a' fel-vött igékben.

A' mellyekben láttjuk, 1. a' Profétának az időbül való okos, és dicséretes sáfarkodását, mellyel azt bizonyos részekre, Estvére tudnillik, Reggelre, és Délre fel-oztván, azon részek szerint adgya e' nagy haénú dolgoknak, tudnillik az Imádságoknak, és könyörgéseknek; így fólván: *Estve, reggel, és délben imádkozom és fóllok, vagy kiállok.* 2. E dicséretes sáfarkodásnak kívánatos gyümölcsét vagy haénát, e' fókban, *míg nem meg-hallgatándgya az én fomat.* Ez ugyan-is a' nagy haé s' nyereleg, hogy imádságuk Istentől meg-halgattassék: mivel a' mikor a' meg-lez, semmi azontúl annak lehetetlen nem lez. Hogy pedig az időt vagy a' napot ozttya estvére, reggelre és délre, könnyen által értheti akárki, hogy a' régi és igé közönséges értelem szerint cselekezi, a' mint tudnillik a' régtek a' napot fókta'k vala ez három részekre oztani, és azokban, mind más egyéb, mind közelebb az Isten tiételetit néző munkájakat véghez vinni: mint ezt meg-látharni 2 *Móf. 29: 38. Csel. 3: 12.*

El-nem mulathatom a' kérdést, melly itt elő-fordúl: Miért tudnillik hogy elől tézi az estvét, és az után a' reggelt, 's leg-utólszor a' délt? Mellyre csak azt mondom, hogy alkalmaztattya magát ebben-is a' Törvényhez, melly a' napot mindēkor az estvén kezdi vala; mint meg-láthatni 1 *Móf. 1.* és az estvéli áldozat is, mivelhogy kiváltrképen való példázattya volt a' Christus áldozattyanak, a' reggeli áldozatnál tekintetefebbé és becsültefebbé törtte vala. E' haévaiból a' Profétának légyen ez a' Tudomány:

§ Valamint az imádságra való nagy készsége, és ehhez képest mindenképpen kötelező ereje, úgy indulatnak arra való készsége, a kegyes embernek föntelen, és mindenkor; De mellyet ő leg-jobban úgy adhat ad-is ki csak, hogy ha fíve és lelke, akármi egyéb dolgai között is Istenre, mint Urára, föntelenül figyelmez ugyan, de e' felett ugyan olly bizonyos időt is válaft és kakaft arra, mellyben magát, minden más egyéb dolgoktól el-vonván, egyedül csak az Imádkozásra ad-gya: mellyet is mentül gyakrabban mivel, jó válaftát Istentől annál bátrabban várja

Ez a' mit maga felől mond a' Próféta, ki imádkozásra való föntelen nagy buzgóságát hogy jobban ki-adhatta, idejének 's napjának bizonyos és nevezetes részeit arra fordíttya, és abban foglalja. Ugy-is kell pedig ennek lenni, és különben sem lehet: Mert mint Salamon mondgya, *Préd. 3:1. minden dolognak ideje vagyon*; és a' dolognak az idővel olly erőfő egyessége vagyon, hogy a' csak az ő maga, és nem a' más idejében lehesse: Ennekokáért az imádság is az egész embernek munkája lévén, kit el is foglal, mint oda feljebb meg-mondók, egészen bizony meg-kívánnya, hogy végyen ember erre való magános időt, mellyet más egyéb akármi munkától el-fogjon 's ennek a' munkának adgyon.

Innét éfíre veheti akarki, hogy bizonyos és éppen csak erre kakaftatott idő nélkül, valamint föntem más egyéb dolog vagy munka-is, nem lehet az imádság. Mellyet nem úgy kell érteni, mintha tellyességgel semmit és semmiképen nem imádkozhatnék ember, az illyen magános idon kívül; mert a' rövid foház-

kodás-

kodásbéli imádságát, más egyéb dolgai között-is, jól haifonon el-köveheti ember, mint azt oda feljebb meg-mondók, és azt példákkal-is mutatók: Hanem hogy a' jó renddel el-készült imádságot véghez vihesse, és abbá buzgóságát jó rendel ki-tehesse, arra különös és bizonyos idő kívántasék

Ezünkben vehettyük továbbá azt-is, hogy a' fentek, eleitől fogva minden időben, nem nagy ok nélkül kakaftottak magoknak bizonyos időt az imádkozásra: és hogy azoknak példajokat mi is kövessük, nem kicsiny okaink vannak. Világosítsuk ezt részenként. Hármát mondok ugyan-is itt együtt, melly külön külön világossabban meg-értődik. *Elsőben:* Hogy a' fentek eleitől fogva tartottanak bizonyos időket az imádkozásra. Mellyről nem lehet senkinek-is kétkedni, ha nem sajnálja azoknak a' É. Írásban fel-jegyeztetett hiftóriá-jokat, és közelebb az Anyafent-egyháznak, vagy a' Dávidnak a' felvött igékben le-téretett dicsekedését, meg-tekintni. Ha pedig azt akarja meg-tudni valaki, mellyek és minéműek vóltanak azok: Igazítom ez aránt-is azt a' É. Írásra, mellyből nem lézen nehéz ezt-is meg-tudni. Imádság idejének tartatott, avagy arra fordított I A' nagy és emlekezetes gonofnak, és abból fázmazó közönfészes fíralomnak, böjtnék és keferűségnek napja; midőn tudnillik a' jelenvaló valamelly nagy vezedelem fel-indította, sőt ugyan kénfírtette az híveket az imádkozásra, és az Istenhez való erőfő kiáltásra: mellyet a' Leczkének fívaival mondhatunk nem helytelenül, *Eftvélí időnek*, mivelhogy illyenkor az ő bődőságoknak vilá-

M

gossá-

gofsága enyészni kezd, és ellenben nyavalyájoknak és foktéle nyomorúságoknak fetét éjtákájok előjöni's közelíteni. Illyen imádságnak ideje vala ama nap, mellyet az Izraelnek véneivel együtt csak arra ada Jósue, midőn az Istennek népe megverett, és gyalázzal megfutamodott volna Aji város alatt: *Jós. 7:6.* Illyen vala az-is, mellyet hasonlókön, tudnil: hogy Éomorú's kedvetlén estvéjeknek, az az utolsó nagy veszedelmeknek reájok fíetését értették volna, magoknak foglalának, és az imádságra's börtölésre fordítának a' Ninivébéliek, *Jón. 3:* Illyen vala továbbá az-is, mellyen az egész Persiai birodalomban lévő Sidók magokat egyenlőképen az imádságnak's a' börtnek adák, midőn meg-tudák, hogy életek világának elenyészését, az istentelen Hámán nagy munkában vötte volna; *Ester 4: 16.* II. A' jeles és ottan-ottan előforduló innepeknek napja, a' minémü vala minden éftendönként a' nagy áldozatnak napja; *3 Mós. 23: 27.* minden hólnapban az új Hóldnak innepe napja, *81. Solt.* minden héren a' Szombat, és más több jeles napok, mellyekben az hívek magokat kiváltképen való módon, el-hagyván más egyéb rendes munkájokat, az imádkozásban foglalták. III. Minden napnak egy vagy több, nevezetesen pedig, estvéli, reggeli és déli órája: mint ez avagy csak a' mi leczkénköl, hogy többet elő ne hozzak, eléggé meg-tetűik. És továbbá, hogy első óráját a' napnak, az imádkozásra fóktrák légyen adni a' régi fentek, meg-tudhatryuk Dávidnak im ez favaiból: *Jó reggel el-rendelem az én imádságomat, és várom, 5. Solt. 4.* Ismét, *En Istenem, én Iste-*

nem

nem vagy te; jó reggel kereslek tégedet. 63 Solt. 1. Ismét: *Énté hozzád kiáltok Uram, és minden reggel az én imádságom te hozzád érkezik, 88. Solt. 14.* Ismét, *Hajnalnak előtte kiáltottam te hozzád, a' te befédedben volt reménységem, 119. Solt. 147. 7b.* az én fíemeim meg előzik a' vigyázókat, 'sa' t. Mellyekkel meg-egyez Danielnak cselekedete, ki minden reggel, a' napnak első óráján imádkozni szokott vala, *Dan 6: 11. 7.* úgy Idvezítőknek-is, ki-is jó hajnalban imádkozik vala, *Márk 1: 35.* Hasonlóképen a' deljesti órát-is, hogy az imádságra szokták volt fordítani az hívek, meg-tetűik a' Péter Apostol cselekedetiből, ki *hat órákor,* az-az épen délkor, és mint a' mi óráink járnak, tizenkét órákor, mint szokott idejekor az imádságnak, *mégyn-fel az háznak felső részére, hogy imádkoznék, Csel. 10: 9.* Az estvéli kilencz óra pedig, melly nálunk a' dél után való három óra, mellyen az estvéli áldozat-is végben mégyn vala; ugyan nevezetes, és mindeneknél tudván való órája volt az imádkozásnak, mint meg-láthatni, *Cselek. 3: 1, 2. 7b.* De nem fűkség ennek mutogatásában fíradoznunk, holott az Uri Imádság erre világosan mutat, ama' minden napra mutató fíavaiban; a' *mi minden napi kenyérünket, add-meg néküink MA.* IV. Minden valamely nagy és jeles dolgot meg-előző idő; midőn tudnillik valaki, nagy és kiváltképen való dologhoz akar fogni. Szűklég ugyan-is ezt az időt az imádságra fordítani, és ez, egy bizonyos és jó ideje annak. Ehezképest Móses, mind a' mikor reá akarná hozni Egyiptomra, mind a' mikor el-akarná róla fordítani a' csapást, elsőben imádkozott, *2 Mós. 8: 17. 7.*

M 2

Illyés-

Illyés-is, mikor a' hoféas éarazság után esöt akarna hozni a' földre, és így, a' sok időtül fogván bé-zároltatott egeket meg-akarni nyitni; elsőben imádságnak adá magát: 1 Kir 18. Hasonlóképen Éliséus, jó gazdaéfényának meg-holt fiát, fel-akarván támasztani, eléb időt véfen magának az imádkozásra, 2 Kr. 3. Ő maga édes Idvezítőnk, minden jeles és nagy munkájához imádság nélkül nem kezdett. Mikor Lázárt fel-akarná támasztani, időt vön magának elébb az imádságra, a' mint Ján. 11:41. yb. olvassuk. Midön Tanítványit ki-akarná küldeni az Evangéliomnak prédikálására, elébb mint sem azt cselekedné, egész éjjel mind imádkozott. E' dolognak pedig nem csak az hivekben, de még az Isten házán kívül valókban-is láthattuk példáját. Ugyan-is ama' gonosz próféta a' Bálám, minekelötte az ő varáslásához, és az Izrael népének, mint Bálák kívánnya vala, meg-átkozásához kezdene, mindenkor elébb félre mégyen, és magának az Istennel való éolásra, időt véfe vala, 4 Mós 23:7. A' Rómaiak között-is Scipio, mindenkor, minekelötte az hazának valamely nagy és jeles dolgához kezdene, eléb a' Capitoliomban menván, magán éokott vala lenni, és elmélkedni, mint Agellius és Livius bizonyították. Mind ezek éerint azért, bizonyos és alkalmas ideje az imádságnak, mind valamely reánk jövő nagy gonosznak, mind a' jeles innepeknek, mind minden napunknak, mind nagy dolgainkhoz való kezdésünknek napja: úgy hogy mind ezeket az imádságra külön éakasztani, és kiváltképen való módon arra fordítani, nem csak igen illő, de felette éükséges-is legyen.

Má-

Másodszor azt mondtam, hogy nem nagy ok nélkül cselekedték a' Szentek ezt. Ugy-is vagyion: mert ugyan-is, nem csak a' vagyion ebben, hogy éükségit 's kívánságit a' lélek Istenének mintegy ugyan ölébe 's kebelébe ki-önti; de ennekfelettre, egész életének kevés éamú napjaiból, egyedül csak azt nyeri meg ember, a' mit az imádságra fordít; úgyhogy egyeb más minden időnkre méltán alkalmaztathassuk Titus Császárnak ama' éokott éép éavát: *O amici! diem perdidisti*. El-veéitettem barátim ezt az időmet. És vég-e ebben tetézik-meg, kiki mint értsen 's éljen-is Istentől néki adatott idejével.

Harmadszor, hogy nekünk-is, azok ebbéli jó példájoknak követésére, elég okunk vagyion. Mellyben nem lehet senkinek-is kétsége. Csak kérdésben jó, mint kellefsék azt nekünk követnünk. Mellyre azt mondom, úgyhogy a' mi imádságra való idő válaéításunkban. 1. tefséki a' mi éorgalmatoságunk, az az, hogy gyakor és nem ritka időt válaéítsunk az imádkozásra. 2. Hogy az imádságot-is igen megválogassuk. 3. A' kerefétyéni éabadságot-is igen meg-tartsuk, hogy valamint lelkünknek és több más gyengéknek, tört és hálót ne éerezünk. 4. Tartsuk nyereségnek azt az időt, mellyet imádkozásban töltöttünk. Így léfen oétán, hogy Istenünk előtt dicsekedheéssünk, és töle oétán jó válaéit-is minden időben és minden alkalmasósággal vehéssünk: mellyre-is segéljen bennünket azon jó Istenünk, Ámen.

János Évan: IV. RÉZ. 21. versében. *Monda néki Jézus, Azzonyi-állat meg-bidgyed, hogy eljött az óra, mellyben sem ez hegyen, sem Jéru-sálemben nem imádgjátok az Atyát.*

Régi és majd ő magokkal egy idős kérdezkedések az embereknek; vallyon hol vagy on az Isten, és hol találathatik meg? a' melly, a' minthogy réz érint az embereknek Isten és annak bizonyos lakó helye felöl való igen testi vélekedésekből; réz érint az Istennek sokszor és sok helyeken lött meg-jelenéséből; réz érint pedig az Istennel való tárfalkodhatásnak az emberi elme előtt forgó édeségéből származott: úgy az emberekben, mind az Istennel való szemben lételre, mind az helyeknek, mellyekben Isten valaha meg-jelent fel-kérésére, és becsütlésére, nagy buzgóságot indított. Ezt a' buzgóságot láthatni Mósesnek ama' kívánságában; *Kérlek URam mutatd-meg a' te dicsőségedet nekem,* 2Móf. 33: 18. v. A' Tanítványoknak is ehez hasonló ama' kérésekben, *URam mutatd-meg minékiünk az Atyát, és elég les az nékiünk,* Ján. 14: 8. v. b. Ismét Mánoának serény gyor-falkodásában, hogy oda furhatna az holott az Angyal éolott volt az ő felelégevel, *Birák.* 13: 11. v. És hogy többet ne említsék, a' Sidók és a' Samaritanusok között, az Isteni tiszteletnek helye felöl való mérges villongásban: mellyet mikor Idvezítőnknek egy Samariabéli azzonyi-állat eleibe-vetett volna, okot ada ő Fellegének e' most el-olvasztatott szavaira; kiknek rövid summája 's értelme ez, hogy nem illő már azon fokot villonganunk, hol kellesek az Istent

az Istent imádnunk; hanem inkább azon kell szorgalmatoskodnunk, mint leheffen ötöt jól és kedvesen, lélekben tudnillik és igazságban imádnunk.

Mikor és mi okon kezdődött e' villongás a' Sidók és Samaritanusok közt? elő-éámlálni minthogy hozzás dolog, zűkfégesnek nem tartom. Elég az, hogy a' Samariabélieknek más Templomok volt a' Garizim hegyén, más volt a' Sidóknak Jéru-sálemben; mindenik fél a' magáját tartotta becsütlésebbnek, és Isten előtt is az imádságra kedvesbnek; az honnat fok és nagy volt egymással való ellenkezések. E' érint kérdi az azzonyiállat is Urunktól, mit itélne e' dolog felöl? a' 19. 20. v. b. mellyre felel Urunk meg-említett szavaiban; mintha mondaná: Olly időre jutottunk, melly e' kérdésnek nyakát zakaftya és végét veti: mindazáltal ebben a' nyert per a' Sidóké: Most egyátalyában Jéru-sálemben az igaz Isteni tiszteletnek helye; ez után sem ott, sem itt nem lézen: és nem azok fognak ez után igaz imádóknak tartatni, a' kik vagy ott, vagy itt a' mostani rend és mód érint; hanem azok, a' kik lélekben és igazságban imádgják az Istent: és így nem a' hely ad ezután az imádságnak, hanem inkább az imádság az helynek becsütletet és méltóságot. Ez rövid értelem érint Urunknak e' szavaiból, légyen ez a' mi Tudományunk.

S. *Mind az, de csak egyedül az a' hely, az imádságnak jó módgyával való véghez vitelére alkalmas, és ez okon-is kívánatos hely, mellyben ember szívét tisztaságban, kezét ártatlanságban Istenhez fel-emelheti; lelkét azon jó Istenére nagy figyelmetes együgyűségben*

függettheti, és mind ezekben magát, bizodalmit és buzgoságát, vagy az hely magános volta, vagy másoknak azon helyben való buzgólkodása, mindenekfelett pedig Istennek világos igéreti és bizonyos jóvallása által, segítheti. Maga eléggé előnkbe adgya ezt fel vött ívaiban Idvezítünk, midőn, noha állandó vagy örökös méltóságot egyiknek sem tulajdonít, a' Jerusalembéli templomnak mindazáltal az Istennek arról világoson ki-jelentetett tettéire 's ígéreire nézve nagyobbat hágy 's tulajdonít, mint sem a' Samariabelinek; és midőn ezen méltóságot, minden más egyéb helyekre is ki-terjeszti, valamelyekben az Istent lélekben és igazságban imádkhatni. Erre mutat továbbá a' dolog is: mert azt mondgya az Apostol, 1Tim 4:4,5. hogy valamit az Isten teremtet, megfenteltetik az nekünk az ige és az imádság által. Bizony hát a' hely is ugyan azok által, mind megfenteltetik, mind méltóságossá tételik, és alkalmatossá az imádságra.

Ebből Elsőben is azt érttyük, hogy e' mi mostani időnkben, akár micsoda hely is nem alkalmatlan az imádságra, és hogy a' jó lélekről származott akár magános, akár közönséges imádságot, mind együtt mind másutt meg-hallgattya az Isten. Vagyon tudnillik, mind egész bátorságunk arra, hogy kezeinket tisztaságban mindenütt fel-emelhesük Istenhez; Mellyet az Apostol így ad előnkbe; Akarom hogy a' férfiak imádkozzanak akár melly helyen, tiszta kezeket emelvén fel, minden harag és kételkedés nélkül. 1Tim 2:8. Mind pedig bizodalunk arról, hogy imádságunkat akarholott kedvelleni fogja és meg-hall-

hallgattya Isten; mivel Idvezítünk ő maga mondta: Valabolott ketten avagy hárman egybe-gyűlnek az én nevemben, ott vagyok ő közöttök. Mát. 18:20. yb. Ennekokáért nagy balgatagság igen ma az helyekben úgy válogatni, mintha maga mivolta és tulajdon méltósága szerint, egyik a' másiknál, vagy embert az imádkozásra, vagy Istent a' meg-hallgatásra, inkább édesítené avagy kötelezné; és ilyen értelemmel imádkozásnak okáért helyről helyre járni, kelni, bujdosni. Mert ugyan is nem köteleztetett Isten semmi helyhez: Es bizony nem mégyen, a' mint hogy menni nem is tartozik arra az helyre, mellyet neki rendel és mutat az ember; hanem mégyen csak oda és arra, mellyet ő maga válaft és mutat az embernek, igérvén nékie ott való jelenlétét. Melly dolgot Isten hogy még a' régiekkel is meg-értetne, azoknak nem csak Isteni tiszteleteket, mellyet a' magas helyeken téznek vala, dorgálta fokoz 's feddette; de hogy annál kefervesebben őket sértene, a' magas helyet is mellyen azt tézik vala, csúfolásképen Bámáhnak nevezte, Ézék 20:28,29 y. így szólván: Mitsoda ez a' magasság az hváti gyülekeztek? De még is Bámáhnak neveztetik mind e' mai napiglan. Melly fő a' Sidó nyelven tulajdonképen ugyan magasságot vagy magas helyet tézen; de meg-ozratván ekképen BA-MAH, vagy vízfő fordittatván illy módon MAH-BA, annyit tézen, Megyen? kicsoda? vagy megyen-e valaki, vagy még is kitsoda mégyen? oda tudnillik arra a' magas helyre; mintha mondaná Isten: miért siettek emberek a' magas helyekre? ugyan is ki-mégyen oda egyéb az ember-

nél a' ki azt válaftotta és ott meg-hallgattatáft igért ő magának? Isten ugyan bizony nem mégyen: és így; a' magas helyekre ha mégyen-is valaki, maga léten csak, mert Isten a' kit keres oda nem mégyen. Mit-is keresz akárki a' magas helyeken? ki mégyen oda más te kivüllötted, kinek ajándéodat 's imádságodat vigyed? Gondolod talám Isten-is oda mégyen te hozzád? negondold; nem mégyen! Meg-is tapaftaltatá Isten ez ő mondásának valóságát, minden a' magas helyekre sietőkkel; nevezetesen pedig Jeroboámmal és az ő követőivel, kik a' Béthel-béli magafságot válaftván ott templomot 's Kérubimokat-is csinálván magoknak, és azt fozgalmatossággal gyakorolván, magokat hijában fárafták, mert Istent ott nem találhaták. Mit találhatnak hát azok-is, és hozzájuk mégyen-é Isten imádságoknak meg-halgarására, a' kik hogy inkább meg-halgattatának, imádságokkal egy helyről másra futkosnak, és hol Jérusálembe a' Christus koporsójához, hol ide vagy amoda ennek vagy ama' régen meg-holt Szentnek temető-helyére vándorlanak? Bizony nem többet a' semminél!

Továbbá az imádság dolgában-is, köztünk és az ő Testámentombéli hívek között, nagy külömbség vagyon. Most ugyan-is már, el-jött, a' mint Idvezítőnk mondgya, az idő, melyben sem együvé, sem másuvá nem kötterett az imádkozás. Akkor pedig volt olly bizonyos hely, mind előtte a' Törvénynek, mind utánna, a' melyre kellett az imádkozónak tartani. Illyen volt a' Törvény előtt, melyre mutat Kainnak ama' fava; *imé mostan ki-üzsz engemet a' te orczád*

orczád elől, 1 Móf. 4: 14. illyen vala Béthel, melyről maga Isten azt mondá Jákóbnak, *Kelj-fel, eregy Béthelbe*, 's a' t. 1 Móf. 35: 1. A' Törvény után pedig illyen vala elsöben a' Sátor, azután a' Templom, melyről így énekel vala régen az Anyaöntegyház: *Válaftotta az UR a' Siont, ferette azt magának lakó helyül, ezt mondván; E' léken az én nyugodalmam mind örökké: itt lakozom, mert ezt kívántam vala*: 132 Sölt. 13, 14. ψ. Ekkor-is mindazáltal, (: melyet méltó meg-jegyeznünk :) magános imádságát akarholott, mind szabadofon, mind haénofon az hívek el-követhették, a' minthogy Isák-is szabadofon haénofon-is imádkozott a' mezőben, 1 Móf. 24: 62. Éliézer-is az Ábrahám szolgája a' kútnál, 1 Móf. 24: 17. ψ. Jákob hasonlóképen halálos beteg ágyában, 1 Móf. 48. úgy Ézékiás-is fekvő ágyában maga házánál. Ésa. 38. Sámson a' Filistéusok palotájában, *Birá*. 16. 28. Jónás-is a' Czethalnak gyomrában, *Jón* 2: 1. 's a' t.

Másodszor, hogy noha ez így vagyon, mindazáltal még-is az embernek imádkozásbeli erőtlenségének gyámolítására, nem kevés haéna és hathatósága vagyon a' bizonyos és meg-határozott helynek. Ha tudnillik az 1. más helyektől úgy meg-küloböztetett, hogy azáltal az imádkozó embernek elméje más egyéb dolgoktól el-vonattasék; és hogy imide amoda félyel ne nyargaljon, meg-határozottasék. 2. Ha másfoktól-is azon végre gyakoroltatik. Ugyan-is a' fok együtt imádkozóknak buzgóságából, ha csak nem töke az ember, nagyobb buzgóságra indittatik, imádsága-is hathatósabbá tétetik. Lásd 1 Kór. 14. *Mát*. 18: 19. és 20: 21.

Harmadszor és utólszor. Hogy már mind ezekhez képest, szabadon választhat kiki ö magának, mind magános, mind közönséges imádságára, bizonyos és meghatározott helyet; sőt hogy válaszson 's tartson is, nem csak szabadon, de igen illő is. Mert a' mint nem régen mondtok, noha nincs egyik helynek a' másíknál nagyobb föntsége; vagyon mindazáltal, sok dologban ki-tetűző nagyobb alkalmatossága. Hogy magános imádságunkra bizonyos helyt keressünk, Idvezítönk maga tanít, mind parancsolat-tyával, azt mondván: *Te pedig mikor imádkozol, menny-bé a' te titkos házadba, 'sa't. Mát. 6:6* mind magapéldájával, el-menvén a' hegyre, a' püstkába, magános külön való helyre, mikor imádkozni akart, *Mát. 14:23* &c. Hasonlóképen, hogy másokkal való imádságunkra helyet válasszunk, és a' végre a' zen-tek gyülekezeti el-ne mulassuk, mind az Urunk ama' sokszor elő-hozott igéreti, *Mát. 18:19*. mind az Apostol parancsolatya, *Sid. 10:25*. hathatóson előnk-be adgya. Melly dologban igen meg-kell tartanunk, 1. hogy magában az helynek semmit ne tulajdoní-tsunk. és 2. hogy az helyet mellyet az imádkozás-ra választottunk, ne fordítsuk egyéb házontalan dol-gokra; sőt azoktól igen förgalmatosan meg-ójjuk. Hogy lehetne ugyan-is, ítélje-meg bár akarki abban az helyben buzgóvan imádkozni, a' melly még ak-kor-is mikor ahoz kezdünk a' benne véghez ment sok házontalanságnak, fajtalan trágárkodásoknak, tobzódásnak, tánczolásnak, és nem tudom minek nem, dohos és irtóztató büzivel 's éfközivel teli, a' mint e' mi nyomorúlt nemzetünkben, a' nagy (: de vajha

vajha csak a' nagy :) embereknek házokban szokott lenni; mellyekben sokszor, egy felől a' Prédikátor imádkozik, más felől az elébbi jó lakástól édelgös fejű jó a'ztali ember ükröndözik; harmadfél a' he-gedüsczigány ásitózik 's nyújtózódik, nehezen vár-ván az imádság végezödését, mindenütt pedig a' kevésbé felben házartatott házontalanságnak a' jele látzik. Melly nagy gonózt elégeljen-meg már és el valaha orvosoljon a' jó Isten, a' ki akar mindenütt és mindenkor lélekben és igazságban imádatni, Ám.

XIX. T A N U S Á G.

Az imádságban kérendő dolgokról.

IKirály. III. Réz. 9, 10, vers. *Adgy azért a' te fogádnak értelmes fívet, hogy tudgya meg-ítélni a' te népedet, és hogy tudgyon válastást tenni a' jó és gonók között; mert kitsoda íté-lheti-meg ezt a' te népedet? És tetfék e' beféd az UR előtt, hogy Salamon ilyen dolgot ki-vánt volna.*

Fontos és emlékezetes igen az Apostolnak ama' mondása, *Hasonlatosképen a' lélek segélli a' mi nagy erőtelenségünket, mert mit kelljen kérnünk, és mint kellefsék, nem tudgyuk*, Róm. 8:26. Melly érté-sünkre azt adgya, hogy nem kisebb bölcsesség ki-vántatik emberben arra, hogy üllendő főkat talál-hasson, mellyekkel a' Felféges Istennek, ki előtt még a' leg-ékebben főló is könnyen meg-némúl, főlhasson; mint arra, hogy tel-találhassa, meg-is vá-laszt-

laſztaſſa a' dolgot, mellyet azon Felſéges, és ſemmi
illetlen dolgot nem nézhető Iſtennek, imádsága ál-
tal eleibe adgyon. Ugy-is vagy on az egyátalyában;
Mert a' minthogy ajakaink alkalmatlanok 's méltat-
lanok-is az Iſtennel való ſzólásra, úgy annyira, hogy-
ha az óltárról vétetett ſénnel nem illettetnek, mint
Éſaiásnak régen, Éſa. 6:6, 7. Móſesnek ama' ſzavait,
*Kitsoda vagyok én, hogy a' Farabóhoz mennyek; Mert
nem vagyok ékeſen ſzóló, ezelőtt ſem voltam ſzóba*, 2-
Móſ. 3:11. és 4:10. méltán ſzólhaſſuk, mondván, *Ki-
csodák vagynak mi, hogy ſzóljunk az Iſtennel, mivel nem
vagynak ékeſen ſzóllók* Ugy bizony elméink és in-
dúlatink könnyen hajolnak mint a' víz, akarmi ma-
gát a' teſttel kedveltető dolognak meg-kivánására,
ha csak azokban való jó válaſztás tételre meg-nem ta-
nítottunk. Az holott csudálhattuk, minthogy
naponként-is tapaſztaljuk, Iſtenünknek hozzánk va-
ló nagy le-bocsátkozását, és minket mind ezekben
bölcſeſégre tanító jóvóltát: Mellytől taníttatván
Salamon-is ruda úgy Iſten előtt imádkozni, hogy
tetſzenék ő néki a' mit tőle kére; mint a' fel-vőtt
igékben láttuk. Mellyekben meg-iratik a' Sala-
monnak imádságabéli jó kívánsága, és azzal Iſten
előtt kedvet találáſa.

Itt igen tettetes és a' meg-jegyzésre méltó, 1. E'
kívánságnak alkalmatoſſága, melly e' vólt, hogy Iſ-
ten kedvelvén a' Salamonnak kegyes buzgóſágát és
abból ſármazott áldozattyát, adott néki ſzabadsá-
got, hogy kérne tőle a' mit akarna, mondván:
Kérj a' mit akarſz hogy adgyak tenéked, az 5-dik vben.
mellyel nem csak érdeme, de reménſége felettis meg-
jutal-

jutalmaztatá Iſten a' Salamon munkáját, és meg-
mútató, hogy *nem mondta ſenki-nek, hijába keres-
tek engemet*, Éſa. 45:19. de meg-jutalmaztatója azok-
nak a' kik ötlet keresik, Sid 11:6. 2. Maga a' kíván-
ság. Kiván és kér bölcſeſéget, azt a' nagy jót tudnil-
lik, melly minden egyéb világi jókat feljül túl és
meg-halad, a' ſerint a' mi vagy on, *Péld 3:14, 15.*
és 16:16. iſmét, 8:11, 19. 's a' t. 3. A' kívánságnak,
vagy a' kérendő dolgokban való válaſztásnak oka:
Mert kitsoda itélhetimeg úgymód e' te népedet? mint-
ha mondaná: mert az én hivatalom, mellyben Uram
engemet állítottál, mindenek-nek-előtte meg-kiván-
nya, hogy a' te néped között itéletet ſzolgáltattál;
e' pedig a' bölcſeſég nélkül nem lehet. Kérem azért
tölled azt a' jót, a' melly által egyedül lehetek aka-
ratod, és a' te néped ſzükſége ſerint való ſzolgád. 4.
Iſtennek ezen való megnyugováſa. *Es tetſzék úgy-
mond e' beféd az UR előtt, hogy a' Salamon illy dolgot
kívánt volna;* és hogy nem máſt, vagy Iſtenhez, vagy
magához Salamonhoz illetlent. Mind ezek ſerint
légyenez a' Tudomány.

§. Mindenkor és minden imádságiban olly igen csak
Iſtenre, és annak ő reája-is ki-terjedett idvezítő kegye-
mére néz, 's állbatatoſon czéloz az imádkozó kegyes
ember; hogy légyen minden imádságabéli kívánságának
ſummája, és kérésinek czélja főképen mind az, de csak
az, a' mi jó Iſtenének dicsőſégére, magának pedig id-
veſſégére egyeneſen és egyátalyában tartozik és ſzolgál;
mellyet-is ezokéért fő ſzorgalmatoſſággal, és azon való
egék meg-nyugováſſal, jó Iſtenétől kér és vár. Az
imádkozó Salamonnak cselekedetiben, világofon
va-

vagyonez ; ki úgy néz ez ő imádságában Istenére, és annak ígéretiben kiadatott kegyelmére, hogy kérje azt a mi leg-inkább űl gálhat ő benne Istennek dicsőfűségére. Ugy-is kell pedig bizony ennek lenni: mert ugyan-is, a' mint már oda-fel meg-mondottuk, az imádságnak űarmazni kell az Hitbűl és a' Reménfűgbűl: melly mindenik minthogy egyedűl csak Istent nézi ; minden minékűnk űűkűleges jókat, csak ennyiben vűen-fel és fog-meg, a' mennyiben azok-is Istent, és annak dicsőfűségére néznek és vűtetnek. Mellyre nézve elűbb s fűbb képen, itt vagy on helye az Apostol amaz idvűsfűges intűfűének ; *Mindeneket az Istennek dicsűfűségűre cselekedgyetek*, 1 Kőr. 10:31. mellyet mi mondgyűnk így: *Mindeneket az Isten dicsűfűségűre kérjete*k.

E' űerint nyilván való és igen világos dolog *Elsűben*-is: Hogy nű akarmi, minden válogatás nélkül űűvedett dolgoknak kűrűfűe s kűvűnűfűa a' jó és Isten elűtt kedvű imádság: hanem az, mellyben jó és értelmes okűsfűggal meg-vűlogatott dolgokat kűrűnk jó Istentűktűl ; a' minűmű vala ez a' Salamon imádsága. Minekokáért felette igen űemesnek-is kell lenni és vigyázónak az imádkozű embernek, hogy meg-vűfűgűlja igen, meg-is válogatűfűa a' dűlgűt, mellyet kűrűni akar. Mellyben hogy bűldogűl leheűfűen elűmeneteli, űűkűfűg kűnek kűnek im ezeket maga elűtt vűfűelni s meg-tartani. (1) Ne mindent vegyűen imádságában fel, a' mi elműjűjűre jűbűt, és teűti indűlatűtya-is kedvűl: Mert így lűzen kevűsűre becűllűfűe, sűt meg-űtalűfűa az isteni nagy Fűlűfűgűnek, kűnek minden-kűri ellensűjűe a' teűfűnek tanácsa és bűlűcűfűjűe, Rűm. 8:

7.űben. (2) Sokat-is ne kűrűjen: mert úgy Istentűnek terhelűfűjűe lűzen. *Tűdgya* ugyan-is *jűl a' mennyei Atya minűlkűl űűkűlűkűdűnek, minűk elűtte azt kűrűnűk*, Mát. 6:7. (3) Szűkűfűges és az Isten dicsűfűjűgűe nűzű s űűlgűlű jűkat kűrűjen. Illyenek azok, mellyeket Idvezítűnk az Urű imádságba űűp renddel elűnkbe ád: *Szentelűfűfűkű-meg* úgy mond *a' te neved; Jűj-jűn-el a' te űűfűágűd, s a' t.* Mát. 6. (4) Nagy és jűles dolgokat kűrűjen. Így nagy dűlgű vala a' mit kűrűre a' Salamon, tudnűllik bűlűcűfűjűget, 1 Kűr. 3:9. Nagy vala az-is a' mit űlűfűcűs kűrűe, tudnűllik, *hűgy adatűnek nűkűe az Illyűs lűlkűnek kűttűs műrtűkűe*, 2 Kűr. 2. 9.űben. Mellyrűl maga-is azt mondgya Illyűs a' 10.ű. *Nűbűz dűlgűt kűrűl.* Nagy vala az-is mellyet Urűnk kűrűe űzent Attyátűl ama' űavaiban: *Szent Atyám, tartűd-meg a' te neved által azokat, a' kűket nűkem ad-űl, hűgy eggyűk legyűnek, mint mi eggyűk vagyűnk*, Ján. 17:11. Nagyok azok-is mind, a' mellyeket a' Sűltárokban űerte-űűllyel kűrű az Anyaűzentegyház. Nagyokat kell pedig Istentűl és nem aprűlűk dűlgűkat kűrűni; nem azért, mintha az aprűlűk dűlgűknak-is vagy meg-űrtűfűjűe, vagy meg adásűra nem űrűkezhűtűnek, mint a' pogányok itűlűtek az ő Jupiter-jűk felűl, kűrűl azt űűktűk vűlűt mondani: *Non vacat exiguis rebus adesse Jovi*, Nem űrűkezik úgy mond minden aprűlűkra Jupiter: Hanem hogy 1. az aprűbűbak a' nagyobbakban minden-kűrű be-fűglaltatnak. 2. azok a' nagyobbaknak űűrűzűsi, mellyeket Isten a' nagyobbakat kűrűűkűnek kűvűnűsfűűgűra feljűl űűrűzűs gűyanánt meg-űűkűt adni; mint Idvezítűnk tanűtűtya mondűván: *Kűrűfűfűek elűűben az Istennek űűfűágűt*

és annak igazságát, és mind azok felyül szerzés gyanánt meg-adatnak iméktek, Mát.6:33. Mit szerződnél hát a' szerzés vagy töldalék felett, ha meg-alkudtál a' derék jó felett és azt meg-vőtted? (5) Tízteséséges jókat kérjen, mellyeket akárki is olyyaknak ítélhet és tarthat. *Tízta* ugyan-is az Isten azokhoz a' kik *tíz-ták*, 18.Sólt. Még a' pogányok között lévő bölcsek emberek is illetlennek tartották, sőt útálták azt, hogy kérjen ember Istentől minden akármi és sok-sor tízteségtelen dolgokat. Helyesen élőerről egy-gyütt a' bölcsek Seneca: *Nihil Deum roges, nisi quod rogare possis palam. Nunc enim quanta dementia est hominum, turpissima vota Diis suis insufurrant: si quis admoverit aurem, conticeffent, & quod scire hominem nolunt, Deo narrant.* Semmit ne kérj, úgymond, Istentől, hanem a' mit nyilván-is merz kérni. Imé ugyan-is, melly nagy az embereknek bolondsága, rusnya kívánságokat súrtogják Isteneknek; ha ki oda tartándgya füleit, azontúl el-hadgyák, és olytat befélnek Istennek, mellyet nem mernének megmondani az embereknek. Perfius-is azt mondgya az ilyenekről: *Qua nisi seductis nequeas committere Divis.* Olyyak úgymond e' kívánságok, mellyeket még az Isteneknek-is különbé nem merz meg-mondani, hanemha felre vízed őket. Ide tartozik, el-mulatni-is nem illik, a' mint a' tudós Éráfmus együt elő-adgya a' Bóld Szűznek pana'fokodó befédit, *Et nunquam ea petunt à Virgine, qua verecundus juvenis vix auderet petere à lena, &c.* Gyakorta úgymond olyyakat kérnek töllem, tízta Szűztől, mellyeket a' fémérmes ifjú legény fégyenlene kívánni a' keritőtül.

tül. (6) Valóságos és nem csak tettetes jókat kérjen. Mert ugyan-is Istentől, nem csak képzelt, hanem *valóságos jó adományok és tökéletes ajándékok állanak-le mireánk*, Jak 1:17. Emlekezetre méltó a' pogányok között a' bölcsek Plátónak ama' éokott imádsága, mellyet deakúl így adtak-ki:

Qua bona sunt, mihi da, Rex Jupiter illa precanti, Haudq; precanti etiam; mala si precer, attamē arce.

Magyarul pedig így mondhatunk-ki:

A' mellyek jók, add-meg UR Isten énnékem,

Valamikor töled én azokat kérem,

Még ha nem kérem-is; De a' mellyek nékem nem jók; ha kérem-is, tartóztasd meg tőlem.

Nem csak meg-válogatásában pedig a' dolognak, de szép és illendő rendbe rakásában-is azoknak, éküfégy vigyázónak lenni embernek, hogy nem csak jókat, de jó renddel is kérjen Istentől: az hol ismét éküfégy ezeket meg-tartani (1) A' mellyek Istent nézik egyenesen, azokat elébb tegye azoknál, mellyek magát az embert nézik. Így tanít Idvezítönk az Uri imádságban, mellyben elébb kérjük az Isten neve meg-fenteltetését, országának el-jövést, 's a' t. mint sem kenyerünknek meg-adatását, bűneinknek bocsánattyát, 's a' t. (2) Mellyek a' léleké elébb, és a' mellyek a' testé, azután kérje. Az Apostol így tanít elébb éven azt, hogy *fiuünk a' kegyelem által*, annál, hogy testünk az *eledel által meg-erősölgýék*, Sid. 13:9. úgy Idvezítönk-is, midőn azt mondgya: *Mit ha'fnál valakinek, ha e' világot meg-nyeris, ha lelkét el-veszti*, Mát. 16:26. add ide 1Kör 9:11. (3) Elébb a' éküfégesb, azután éöljon a' könnyebb dol-

dolgokról. Így a' bölcs Agúr, eléb valónak tarttya, kéri-is, a' maga sorsával való meg-elégedést, mint sem a' gazdagságot, *Péld 30:8.* (4) Elsőbbnek tartsa a' bűnért, mint annak büntetésének el-vételéért esedezni. Erre nézve óhajt így az Apostol; *En nyavalyás bűnös, kicsoda szabadít-meg engemet ez halálnak testéből,* Róm. 7:24. (5) Időt és módot soha Istennek ne szabadon; de inkább kegyes maga meg-alázódásával bizza minden dolgát, és kérésének meg-adását, Isten szabados tetézése alá. Mivelhogy ő a' maga hatalmában tartya az időket, és azoknak minden alkalmatosságait, *Cselek. 1.*

Másodszor, Jól el-járt imádságának dolgában ember és azzal meg-is elégedhetik, ha a' lelki és Istent néző jókért imádkozott. Ezek ugyan-is mint nagyobbak és felsőbbek, az alább valókat, magokkal együtt vonzák. De kérhetné valaki, Nem szabad-e hát semmit ez illyeken kívül embernek kérni imádságában? Mellyre azt mondom, szabados igen-is; De úgy hogy kérje azokat 1. nem első és főbbképen, hanem 2. azok alá és azok után vetve. 3. Istenre bizván azokat, és 4. azokban-is Isten dicsőségét keresvén, a' érint a' mit mond az Apostol, *mindeneket az Isten dicsőségére cselekedgyetek,* 1Kór. 10:31. Kérde tovább: Hát soha semmi gonoszt nem szabad-e embernek imádságában kérni? Mellyre azt mondom én, igen-is nem szabad; noha a' mint láttyuk, a' szentek-is sokszor másképen cselekedtek. Némellyek tudnillik, a' testnek gyarlóságától meg-győzetvén, szünetések napját-is meg-átkozták, és magoknak vezteket kívánták, mint Jób, a' 3:3. y-ben, és Jé-

és Jéremiás Próféta, *Ferem. 20:14.* némellyek az emberekől való méltatlan szenvedésekben, hogy ártatlanságokat ki-mutatnák hathatófabbban, magoknak gonoszt kívántanak, mint Dávid az 7-dik Soltárban, és mások másutt. Némellyek az Isten dicsőségéért való buzgóságtól viseltetvén, magokat-is el-felejtették, s magok nagy gonosztát kívánták; mint Móses, midőn azt mondgya Istennek: *Mostan azért bocsásd-meg ezeknek bűnöket; hogyha meg-nem bocsátod törölj-ki engemet a' könyvből a' mellyet irtál,* 2Móf. 32:32. Es a' Pál Apostol, midőn így szól, *kivánnék én a' Christustól átok lenni az én atyámfiaiért, kik nekem test férint atyámfiai, kik Izraeliták, kiké a' fűség, a' dicsőség, a' parancsolatok, s a' t.* Róm 9:3. Kérde még-is: Hát másoknak-is nem szabad-e gonoszt kívánni? Azt mondom én, nem szabad, sőt még gonoszt akaróink s ellenfégink aránt-is azt kell meg-tartanunk, a' mire Idvezítőnk tanít, mondván: *Szeresfétek ellenségeket, áldgyátok azokat a' kik titeket átkoznak, jól tegyetek azokkal a' kik titeket gyűlölnék, imádkozatok azokért a' kik titeket háborgatnak, és kergetnek.* Mát. 5:44. Nem-is illő ebben magunknak példájúl vennünk a' szenteknek cselekedetét, s átok kívánását, minémü a' Dávidé 109. Soltár: a' Pálé, 2Tim. 4:14. az óltár alattlévő lelkeké, *Felen 6:10.* mivel azoknak más okai vannak. De azokról mászor talám alkalmatofabbban szólhatunk. Kérde végre: Hát szabad-e a' magán jó dolog felett Istent kérnünk, hogy azt ne adgya, sőt tavoztassa tőlünk? Erre azt mondom, 1. Jó légyen bár valami, de ha minket nem illet, kérnünk sem illő: Ugyan-is, mint a' köz példa, becéé.

bezed tarttya, Nem tovább varga a' kaptánál, és il-
lő igen, hogy kiki magát maga határában tartsa. Ha
pedig Isten kívánságunk kívül 's felett-is mutatya
's ajánlja, meg-vetnünk ugyan nem illik, de men-
tegethettyük magunkat tiszteletesen, a' mint Mó-
ses-is cselekvék, 's Jérémiás-is, ²Móf. 3. Jer. 1. Águr-
is, Péld. 30. Ezek szerint ha kérünk, tetézni fog Isten-
nek-is kérésünk, Ámen.

XX. TANUSÁG.

Kikért kellesek imádkozni.

1 Tim. II. Rész. 1, 2. v. *Intlek azért mindenknek
előtte, hogy legyenek könyörgések, kérések, i-
mádkozások, hálá-adások minden emberekért,
a' Királyokért, és minden méltóságban hely-
beztettekért, hogy csendes és nyugodalmas
életet éljünk minden Isteni félelemmel és tisz-
telességgel.*

AZ egész Evangéliomi tudománynak és életnek
summáját, igen szépen 's helyesen is foglalta bé
Idvezítőnk ama' sententziában; *Ugy ferezte Isten e'
világot, hogy az ő egyetlen-egy fülött Fiát adná eret-
te, hogy minden valaki hiszen ő benne, el-ne vesszen,
hanem örök élete legyen,* Ján. 3: 16. Mert ugyan is a'
bűnös ember egész életének, mellyet ő a' kegyelem-
ben él, mind fő szerző oka, mind pedig főnő mérté-
ke vagy regulája, az az isteni ferezet, mellyről itt
Idvezítőnk szól. El ugyan-is ember, mivelhogy Isten
ferezte őtet, hogy ő is ferezethné Istent, 1 Ján. 4: 19.
Élni kell pedig azon ferezet szerint, hogy a' mint
Isten

Isten őtet ferezte, ő-is ferezse Istent, ferezse feleba-
rátyát; a' mint Urunk meg-mondotta: *Ez úgy-
mond, amaz én parancsolatom, hogy egymást ferezsé-
tek, a' miképen én-is fereztelek titeket* Ján. 15: 12. v.
Minékokáért öze-is köti mindenütt az Evangélio-
mi Irás e' két ferezetet, mellyel tudnillik Isten min-
ket ferezett, és melly szerint élnünk kell. Mint ezt
elégge meg-láthattyuk, hogy többet elő ne hozzak,
az Apostolnak fel-vött szavaiban. Mellyekben az
Isten hozzánk való ferezetinek tudása mellé, kíván-
rólunk másokhoz való ferezetet, mellyet érettek va-
ló imádságunkban mutatunk meg:

Illyenrendet tart pedig azokban, I. Erős intést
tezen az imádság felől; *Kérlek, így szólván, vagy
igen intlek azért, hogy legyenek kérések, 's a' t.* Melly-
ben meg-jegyzésre méltó, *Elsőben-is ez intésnek a'
felsőbb dolgokkal való öze-köttetése, e' főtskában;*
kérlek azért. Mellyel arra mutat, 's azt adgya érte-
nünk, hogy ez intés az eddig elő adott tudomány-
ból, olly szükségesen jö és foly-ki, hogy valaki annak
hiszen, köteles legyen másoknak ferezetire, és azok-
ért való könyörgésre. Méltán-is pedig, mert az hit-
nek és az imádságnak, azon egy Lélektől vagy on ere-
dete, a' ki hitnek és imádságnak lelkének mondatik,
Zak. 12. *Másodszor, a' dolognak, mellyre int, nagy
vólta; úgymint, mellyre int és kér mindenknek fe-
lette.* Melly szerint az Hitnek és a' Szeretetnek első
's nagyobb munkája az Imádság. *Harmadszor, en-
nek nemei: de mellyekről más alkalmatossággal fo-
gunk élni.* II. Kikért kívánnya ezeket, meg-
mondgya, közönségesen tudnil. *minden emberekért,*
N 4 tanít-

tanítván ezzel bennünket arra, hogy ne tegyünk változtatást 's külömbféléget az emberek 'sa' nemzetségek között, hanem zemély-válogatás nélkül mindenkéért imádkozzunk. Nevezetesen pedig a' Királyokéért, és minden méltóságban helyezetttekéért III. Illy jó intést, erős okkal gyamolította. *Hogy csendes és nyugodalmas életet éljünk, úgymond, minden Isteni félelemmel és tisztességgel.* A' nyugodalmas életnek ugyan-is, fundámentoma az egyetiség, az egyetiségnek a' szeretet, mellynek nagy jele és gyümölcse az egymásért való imádság. E' szerint vegyünk mi innét illy Tudományt.

S. Ki légyen 's kikkel éljen, és azokhoz mitsoda kötelességgel légyen, elméjéből a' kegyes embernek noha ki nem esik, nem-is eshetik sóba; arról mindazáltal kiváltképen való módon meg-emlekezik, a' mikor Istennek jól és annak rendi szerint imádkozik: melyre nézve minden imádságában, valamint magáért, finte úgy másokéért-is, nevezetesen pedig a' felső hatalmasságokéért, hogy mind azok az ő töle kívánt minden jóknak, magával együtt részesivé tétessenek, jó Istene előtt igen híven esedezik. Világosan vagyon ez a' fel-vört igékben. Oka-is nyilván vagyon: mert az igaz imádság, mint azt már meg-mondottuk, a' mint egy részént az Hitből, úgy más részént a' szeretéből ered és származik; És így valamint a' szeretet magunkon kezdődván, másokra-is ki-hat és azokban határozódik-meg: úgy annak gyümölcse-is az imádság másokra-is kiterjed. Nem-is lehet bizony a' másokhoz való igaz szeretnek nagyobb és bizonyosb jele, mint az érettek való imádság. Idvezitünk, hogy ellenségit-is szerette, érettek való imádságával jelentette, Luk.23:34.

Ezokáért első és igen kiváltképen való munkája az atyafiúi szeretnek, a' másokért való imádság: Ugyhogy, valamint szeretni tartozik ember nem csak magát, hanem másokat-is; úgy imádkozni-is tartozzék nem csak magáért, hanem másokért-is. Erre nézve a' szeretek, eleitől fogván, mind másoknak magokért való imádságokat meg-kivánták; mind magokat a' másokért való imádságra hívő ajánlották; még pedig nagy reménfeggel várván abból igen nagy hasznot. Így Pál Apostol azt méri halgatóinak irni, -- *Vagyon reménységünk, hogy ez-után-is meg-fabadulunk, mivelhogy ti-is mivelünk egyetemben mi érettünk a' könyörgésben munkálkodtok,* sa' t. 2Kór. 1:10,11. Hasonlóképen másutt azt mondgya: *Nem fűnöm-meg hálákat adni ti érettetek, ti rólatok emlékezvén az én könyörgésemben,* 'sa' t. Efés. 1:16. Lásd Kol. 1:3. és 1Tessal. 1:2,25. Ábrahám-is bátran imádkozék Sodomáért, 1Móf.18:25. azonképen az Ábimelek Király házáért-is, 1Móf.20:7.17.ψ. Jó az ő barátiért, Job. 42:8. és a' Samuel-is a' népért nagy sokszor, 1Sam.7:8. és 12:13. sa' t.

E'képen tiéti lévén a' kereftýén embernek, hogy másokért imádkozzék, jól meg-kell tudni kik legyenek azok a' mások. Ezek tudnillik: I. Közönfégesen minden emberek, kikhez valami közü lehet embernek, és kiket ez okon felebarátinak tarthat és mondhat. De itt az a' kérdés, Hogy leheffén az? hollott az imádságnak hitből kell lenni, az hit vagyon az isteni ígéretekéből; ígéret pedig csak egy-is olyan nincs, hogy Isten mindeneket akarna meg-tartani és minden jóval meg-áldani. Mellyre én azt mon-

dom, meg-lehet igen-is; mert az Hit az ígéretnek mivóltához szokta magát alkalmaztatni, és a' szerint többre vagy kevésbre terjedkedni az imádságban. Ugy tudnillik, hogy a' miről világos, nevezet és meg-határozás szerint vagyon ígéret; azt világoson és nevezet szerint-is kérje, mint Iák, hogy *áldgya-meg Isten, faportítsa és sokasítsa-meg Jákóbot, hogy nagy néppé legyen*, 1Móf. 28: 3. mivelhogy erről világos ígéreti vólt Istennek, 1Móf. 17: 'sa' t. Dávid-is, hogy az ő házat építse és tartsa-meg Isten, mivel a' meg-is vólt ígérve világoson, melyre nézve így-is szól imádságában: *A' Dávidnak a' te foglád-nak háza legyen erősi te előtted, mert te én Istenem, a' te foglád-nak füle hallására meg-jelentetted, hogy önéki házat csinálnál; ezokáért könyörög a' te foglád fivé-re* *szert te előtted*, 1Kón. 17: 24, 25. A' miről pedig csak közönségesen és minden meg-határozás, nélkül vagyon ígéret, azt ő-is csak közönségesen, a' ére-tetnek törvénye szerint kérje, Istenre hagyván annak az ő bölcselése szerint való el-igazítását. Így, minthogy ígéreti vagyon Istennek közönségesen a' pogányoknak meg-fenteltetése felöl; annakokáért az Hit-is kéri azt oly közönségesen, Istenre hagyván annak véghez-vitelének módgyát; bizodalommal várván azonba imádságának jó éskivánatos válatát. Így Idvezitönk-is a' törvényhez való engedelmes-sége szerint, imádkozott mindenekért, és így olyak-ért-is kik el-veztének; söt azért-is, *hogy távoznék-el tölle ama' pobár*, Mát. 27. de szent Attyával való kö-tése, és közben-jároi tizti szerint, imádkozott csak azokért, *a' kik néki adattattak*. Lásd Ján. 17: 9. v. bē. Mond-

Mondhadd pedig ezekre: Lám némellyek *adattak a' Sátánnak*, mint régen *amaz Himénéus és Alexánder*, 1Tim. 1: 20. Jérémiást maga meg-tiltá Isten, *hogy ne könyörgene a' Sidókért*, Jer. 14: 11. az Apostol-is azt parancsolja, hogy a' kik halálra vétkeztenek, *azokért* az hívek *ne-is könyörögjenek*, 1Ján. 5: 16. Hogyhogy lehet hát mindenekért imádkozni? De könnyen meg-felelek 's azt mondom. 1. A' kik a' Sátánnak adattak, imádkoznunk kell azokért, hogy lelkek megtartassék. A' mint erre maga tanit az Apostol 1Kór. 5: 5. így szólván, *az ilyen ember adattassék a' Sátánnak az ő testének veszedelmére, hogy a' lélek meg-tartassék a' Jésus Christusnak ama' napján*. 2. A' tilalom mellyel tilalmaztatnak a' hívek, ezért vagy amazért imádkozni, csak arra való, hogy azokért mint vak-merőkért 's meg-jobbúlhatatlanokért, ne fáraffuk se ne gyötörjük magunkat; söt kedvezzünk inkább magunknak. A' mint Samuelnek-is szóla Isten a' Saul felöl mondván; *Vallyon 's meddig siratod te a' Sault, holott én meg-vetettem őtet, hogy az Izrael népén ne uralkodnék*, 1Sam. 16: 1 v. mintha mondaná, ne fárad magadat, elég eddig a' Saulon való esdeklésed, nem méltó mint olyan meg-vetett, tovább való siralmidra. A' éretet még-is mindazáltal nem tűnik, söt tovább is imádkozik, hogy avagy csak tovább ne bocsáttassanak az illetének a' gonoszban, mind az Istennek nagyobb bosszúságára 's káromoltatására, mind az híveknek nagyobb 's veszedelmesebb botránkozásokra. 3. Nem-is akarja Isten mi bennünk meg-fojtani a' éretetet, hogy az olyaknak, mint felebarátinknak veszedelmeket tellyességgel ne fájjal-

fájlaljuk. Láttuk ugyan-is, melly indúlatozon éanakozik a' Pál Apostol, meg-térhetetlen atyafiai a Sídokon, *Róm. 6:3.* kegyességének és az Isten törvényének meg-sértése 's le-hagyása nélkül.

II. Nevezetesen pedig a' Királyok, és minden méltóságban helyeztettek, a' mint a' leczkében vagyon: mellynek nyilván vagyon oka; mert ugyan-is Isten képét visélik a' földön, és Isten adott fegyvert kezekben, hogy az emberi társaságban a' gonoszt meg-fojtanák, a' jót pedig és a' tisztességet meg-tartanak; a' mint az Apostol tanit, *Róm. 13:1.* Kérdésben tézik itt az emberek; Hát ha gonoszok és kegyetlen tirannusok találunk ezek lenni, mit kell cselekedni? Illő-e mindazáltal érettek imádkozni? Mellyre én azt mondom, hogy igen-is imádkozni kell; a' mint itt az Apostoltól értyük, kinek idejében noha Néró, amaz emberi nemzet mocska volt a' leg-felsőbb méltóságban, mindazáltal ötlet sem éakasztván-kia' többi közzül, hadgya hogy imádságok legyenek a' Királyokért, 's a' t. Ugyan-is 1. akar minémük legyenek-is azok, de Istentől vannak, Jobnak ama' mondása éerint: *A' föld pedig adatik az-bizetlen ember birodalmában, ki az ő biráinak orcájo-kat el-fedezi, ha Isten ezt nem cselekefi, kitsoda egyéb?* *Jób 9:24.* 2. Azoknak árnyékában nyugtunk, mint ezt a' Nabugodonosor álma és annak igaz magyarázattya mutatya, *Dan. 4.* mellyre nézve hagyá Isten a' népnek, hogy imádkoznék annak a' városnak békefiségeért, a' mellyben fogna rabúl vitetni, *Jér. 29:6.* 3. Igéreti vagyon az Anyaéentegyháznak arról, hogy a' földnek Királyi és Fejedelmi léf-nek

nek neki *dajkái*, *Ésa 49:25.* Melly dolgot mind várni 's mind kérni kell az hiveknek.

III. Az Anyaéentegyház és abban élő hivek: lásd erre a' mi van, *Éfés. 6:18.* Ezekre igen éokott volt imádságában figyelmeznia a' nagy Policarpus Mártir, mint az Eklésiai hístóriák írják. IV. Az Egyházi éolgák, kikről világos parancsolattya van az Apostolnak, *1Thess. 5:25. Sid. 13:18.* V. A' nyomorúltak, betegek, üldözést éenvedök, 's a' t. É'erint imádkozék az Anyaéentegyház a' fogságban lévő Péterért, *Cselek 12:5.* Urunk-is azon Péterért, hogy hite a' kísértetben el-ne fogyna, *Luk. 22:32.* azont mondgya maga felől Dávid, hogy cselekefi, *141.Sól. 5.* Jakab Apostol-is hadgya, hogy *Ha valaki beteg az hivek között, imádkozzanak érette*, *Jak. 5:14.* az honnat éarmazott az a' dicséretes jó éokás, hogy a' gyülekezetben imádkozzanak a' betegekért. VI. Ellenségink és kergetőink. Kikért-is hogy imádkoznánk, maga Urunk parancsolta, *Mát. 5:44. yb.* főt példájával-is mutatta, így imádkozván ellenségiért: *Atyám bocsásd-meg nekik, mert nem tudgyák mit cselekefnek*: *Luk. 23:34.* Melly példát követe a' É.István-is, hasonlóképen imádkozván, *Csel. 7:60.* Kinek ez imádságáról azt éokta volt mondani É.Ago-ston: *Nisi Stephanus orasset, Paulum Ecclesia non haberet*, Hogy ezzel nyerte É. István Pál Apostolt az Anyaéentegyháznak. Ezekhez semmiképen nem éámlálhattuk a' meg-holtakat, mivel arról sem parancsolatunk, sem példánk az írásbá, melynek tanításán kívül járni nem bátorságos, sőt igen vézedelmes. Kérdésben jó itt: Ha mások ellen imádkoznunk illő

illő és szabados-é? mivel a' dolog magával lattatik azt hozni, hogy a' mint érettek, úgy ellenek-is másoknak leheszen imádkozni; avagy, hogyha érettek kell, ellenek tehát nem lehet. Melyre azt mondom rövideden: Hogy bizony olykor meg-lehet, mint azt a' Éentek példája mutattya. Imádkozék ugyan is Móses Kóré ellen, 4. *Móf.* 16: 15. Dávid is az ő csúfolói ellen, 40. *Sólt.* 15. és több más ellenfégi ellen, a' 4. 69. 83. s több *Sólt.* árokban. Doeg ellen 109. *Sólt.* Ákitófel ellen-is, így Éólván: *URam bolonditsá meg az Akitófel tanácsát.* 2 Sam. 15: 51. Imádkozék Illyés is az Ákáz Éolgai ellen, kikre tüzet is Éállíta az Égből, 2 *Kir.* 1: 12. Zakariás Joás ellen, 2 *Krón.* 24: 22. Jerémiás az ő ellenfégi ellen, *Fér.* 15: 15. Pál Apostol a' réz-műves Sándor ellen, 2 *Tim.* 5: 14. Emlékeztet az históriákban, Alexándernek, Alexándriai Püspöknek az eretnek Árius ellen való imádsága; mellyel azt nyeré, hogy Ariusnak béle mind ki-omlana és maga el-veszne. De meg kell igen lárnunk, 1. hogy az ilyen imádság ne legyen igen nagy testi indulatból; hanem 2. legyen isteni buzgóságból és nagy Éeretetiből az Isten dicsőségének, mellynek sokszor az emberek igen vakmerőven, és meg-jobbúlhatatlanul ellene támadnak 3. Légyen az Illyés lelkével, Idvezitőnk intése Éerint: *Luk.* 11: 55. Szépen Éól ehhez a' tudós Rivétus mondván: *Ego eorum probo sententiam, qui censent non simpliciter & absolute licere nobis aliquid contra eorum quempiam imprecari, sed tantum apposita conditione, nempe si alia ratione non possit Ecclesia consistere, aut si id multum faciat ad gloriam Dei, vel si ita Deo visum sit.* En, úgymond, azok-

azoknak jóvallom értelmeket, a' kik úgy értnek, hogy csak csupán és egyátalyában nem Éabad nekünk azok közzül valaki ellen könyörögnünk, hanem olly ok alatt, ha tudnillik másként az Anya-Éentegyház meg nem maradhat, vagy ha az Isten dicsőségére igen Éolgal; vagy ha Istennek úgy tetszik. Igyekezzünk pedig inkább azon, hogy másokért imádkozzunk, és azzal felebarátinknak használjunk, de magunknak-is: mellyre segéljen az UR Isten bennünket, Ámen.

XXI. T A N U S Á G.

Az Imádság Nemeiről, kívált pedig az Háláadásról.

Filip. IV. RéÉ. 6. vers. Minden könyörgésektekben és kérésektekben, háláadásfal a' ti kívánságtok meg-jelennyenek Istennek élötte.

EL-végezven jó Istenünk segedelme által azokat, a' mik az imádság mind *Mivóltának*, mind *Méniségének* értelmére tartoznak, és azokból annak mind *belső* mind *külső* kézületit, vagy alkotmányát meg-értvén; már hogy annak *Nemeiről*-is Éóljunk, a' felyebb előnkbe iratott rend kívánnya. Erre nekünk igen Éép alkalmatóságot ad, és ugyan útat nyit az Apostol, mostan el-olvasott Éavaiban, intvén a' Filippibélieket, és egyetemben azokkal minden kereÉtyéneket, a' könyörgésre, kérésre s háláadásra, hogy ezekről legyenek mindenek-felett Éorgalmatosok.

Elsőben-is pedig az Imádságnak egynéhány nemeit

meit nevezi, és oftán hogy mind azokat öfve-köf-sék 's mindenkor förgalmatoson elkövesfék hadgya. Nemeit fámlálja 's nevezi, említvén 1. a' *könyörgést*. 2. a' *kérést*. 3. az *háláadást*. 4. az *esédezés*t, vagy *kivánságot*, mellynek mindeniknek vagyon magános a' másiktól való külöbsége. A' *könyörgés* tudnillik, melly a' leczkében Görögül *Proseukhe* (: néha ugyan közönségesen akarmely imádság, úgy-hogy imádság 's könyörgés mind egyet tégyen:) midőn az imádság több nemeitől meg-küloböztetik a' mint itt a' leczkében, olly imádság, mellyben főképen a' gonofnak rólunk el-fordittatásáért esedezünk. Igy Idvezitők imádkozni akarván ama' keferü pohárnak töle el-múlásáért, azt mondgya tanítványinak: *üljete-le itt, míglen amoda mégyek és könyörgök*, Mát. 26:36. lásd a' Görögben A' *kérés*, melly Görögül a' leczkében *Deafis*, olly imádság, mellyben keresünk fűkséges jókat Istennél, és azokért nagy alázatoson reménkedünk, mint a' koldús az alamifnáért. Igy Zakariás Papnak, fűkséges javaiért való imádsága kérésnek nevezetik, Luk. 1:13. *ψ*. lásd ezt-is a' Görög betüben. Az *Háláadás* továbbá, melly ugyan a' leczkében Görögül *Eukharistia*, olly imádság, mellyben Istent mint jótévőt dicsőíttyük, kötelezvén továbbra-is magunkat az el-vött jókért az ő dicséretire és fölgálattyára A' *kivánság* végre, melly Görögül *Astema*, olly imádság, mellyben valami kíváltképen való és nevezetes jókat nagy bizodalommal kérünk Istentől, mint ezt meg-láthatni, 1. *Ján*. 5:15. a' Görög betüben; veifd hozzá 20. *Sólt*. 5. *ψ* fét 's másokat. Es bizony ezek-

ben

ben a' dolgokban végezödik-el az imádság. Kevesíthettyük mindazáltal ezeket, úgy-hogy e' kettők légyenek főképen az imádságnak nemei, a' kérés vagy könyörgés tudnillik, és az háláadás. Mert ugyan-is akar a' gonofért hogy el-távozzék, akar a' jóért hogy meg-adafsék, imádkozzunk; e' mind csak kérés és könyörgés, és így egy nevezet alatt-is lehet.

E' nemeit továbbá az imádságnak öfve-köti, és hogy az hivek-is öfve köfsék, parancsolja; világoson jelentvén, hogy ezeknek egymás nélkül nincsen azon erejek és tekintetek Isten előtt, melly van mikor együtt vannak: Ugyan-is a' minden naponként előforduló fok fűkséghez képest, hajlandó igen az ember arra, hogy kérjen, még pedig fokozor illetlenül; minekokáért fűkség elsőben-is az indulatokat meg-csendesítenie, és míg nem a' könyörgéshez kezdene, olly jó rendbe vennie, hogy Istent áldhassa víg fível, és kérjen-is ő töle ollyakat, mellyeket méltán kérhet, és mellyekért hálákat-is adhat ő nekie. Ezeket így értvén, legyen ez a' Tudomány.

§. A' mint mindennémű fűkséges lelki és testi jóknak kívánsában és Isten előtt magáért vagy másokért való fíves reménkedésében, úgy, sőt inkább Istene dicséretiben 's dicsőítésében foglaltatos a' jó és Isten ferint való imádság: kibén-is ezokáért, ez amazok felett első és leg-felsőbb olly igen, hogy minden fűkséges réfeire nézve tellyes egyedül csak az az imádság legyen, mellyben az háláadást esédezésihez elválhatatlanul foglalja, sőt azoknak mindenkor előtte bocsátja az imádkozó ember Erre világoson tanít az Apostol, a' leczkében, förofon meg-kivánván, hogy kérésünket minden-

O

den-

denkor háláadással, és soha a' nélkül ne bocsássuk Isten eleibe. Oka-is pedig világos; Mert a' jó imádságnak érmazni kell a' tökéletes éreterből, mellyel nem csak felebarátinkat, hanem mindenek felett Istenünket és annak dicsőségét éretytük: E' pedig az háláadásban mutattya ki magát, minémű és mennyi mértékben legyen az emberben.

Ebből már tovább az Imádságról azt értjük, és tanuljuk. *Elsőben*, Hogy vannak annak bizonyos nemei, a' mellyekben külömb külömbképen adgyák ki magokat annak fokfelé ágazott és mezőre ki-ható, mind erei, mind munkái. Tudnillik a' Könyörgés, a' Kérés, az Háláadás, és a' Kivánság; mint az Apostol előnkbe éámlálá. És ezek noha egymástól nem kevéssé különböznek, mindazáltal imádság egyaránt mindenik. Külömböznek, mondom: Mert ugyan-is más a' kérés, melly azon vagy on, hogy végyen valamit Istentől; más ismét az háláadás, a' melly viszont azon vagy on, hogy vigyen és mintegy adgyon Istennek valamit. De mindenik, mondom, Imádság; mert mind a' mikor kérünk valamit és esedezünk, akár magunkért, akár másokért; mind pedig a' mikor hálákat adunk, évivünk indulatit terjesztjük és öntjük ki Isten előtt, az az imádkozunk. Mivel, a' mint oda elő meg-mondottuk, ebben áll az imádságnak természetü mivólta.

Másodszor, Hogy mind a' több nemei között az imádságnak, leg-nemesebb, és ezért-is tettebb az Háláadás. Ez ugyan-is, a' melly annak több nemeit vagy részeit-is tökéletességre vízi, és Isten előtt kedvelsége tézi, el-annyira, hogy e' nélkül mindenik nagy

fo

fogyatkozással, és mintegy ugyan csonka legyen: Ez az Istennek dicsőségét, a' többinél inkább mind keresi, mind tiszteli 's terjeszti, a' érint a' mi van 50. Solt. 23. vb. *A' ki dicsérettel áldozik, a' dicsőt engemet:* Esez továbbá csak maga a' többi nélkül egész imádságnak és isteni tiszteletnek tartatik; mint meg-láthatni a' 134. Soltárból, melly az Isten éolgainak egész tiszteket ebben foglalja-bé, hogy dicsérjék az URat; *Áldgyátok úgy mond az URat, URnak minden éolgai, kik minden éjjel állotok az URnak tornáczában, emeljétek fel a' ti kezeiteket az URnak házában, és áldgyátok az URat.* Minnekokáért, 1. Soha az háláadást ki nem hagyhattuk imádságunkból, ha csak meg-nem akarjuk csonkítani azt: Mert a' minthogy egy felől soha el-nem fogy az esedezésre való okunk: úgy más felől úgy meg-tetézódik rajtunk éüntelenül az Isten jóvóltának bősege, hogy soha el-ne fogyha-ső az háláadato-ságra való okunk és alkalmato-ságunk. És továbbá, mivelhogy mindeneket egyedül csak az ő bőféges jóvóltából 's áldomásából vévünk 's vehetünk-is; igen éükfé, hogy magunkat és mindenün-ker, ő nékie ajánljuk, (: ha csak magunkba bizni nem akaruk:) mellyet hitből nem cselekedhetünk külömben, hanem ha ez ő jóvóltát nagy dicsérettel és tisztefé tétellel meg-ismérjük 's meg-valljuk, és azért hálákat adván, magunkat egészen ő reája bizzuk. E' pedig az háláadato-ság. 2. El-hagyhattuk pedig sok-szor a' kérést az háláadástól, úgy hogy csak magán, kérés nélkül-is az háláadás jó és tellyes imádság lehet. Láttuk-is ezt sok Soltárookban, mellyek egészen csak háláadásból 's dicséretből állanak; minémű

némü a' többi között a' 136-dik Sólt. és máfok. És az Isten házának énekiben-is, mellyek régi nevezet szerint *Hymnusoknak*, az az Dicséreteknek nevezetnek. 3. Ehez képest nagy förgalmatossággal azon kell lenni az imádkozó embernek, hogy kérése háládása nélkül ne legyen soha; sőt leg-első is a' legyen imádságában. Követvén ebben, mind az imádkozó Istenek példáját, Dávidét tudnillik, ki így imádkozik, *Nyisd-meg URam az én ajakimat, és az én fiam hirdeti a' te dicséretedet*, 51 Sólt. 17. ψ. Ezékiásét, ki-is így szól Istennek; *Az UR jelen vagyok az én megtartásomra, azért az én énekimet énekeljük az én életünk minden napjaiban az URnak házában*, Efa. 38: 20. ψ. Jónásét, ki-is így szól, *Én pedig háládó főval áldozom tenéked, és a' mit fogadtam meg-adom tenéked*, Jón. 2: 10. és több másokét: Mind ama' közönséges regulát, mellyet maga és máfok eleibe így ad a' Dávid; *Mivel fizessék az URnak minden én hozzám való jótéteményéért! A' szabadulásért való háládásnak pohárát véfem, és az URnak nevét hívom segítségül*, 116. Sólt. 11, 12. ψ. az Anyaférfi pedig évfesen követ igen a' 102. Sólt. 18. és 106. Sólt. 47. ψ. és minden hivek, midőn Istent úgy kéri, hogy ezt avagy amazt cselekedgye az ő nevéért: melly kérdésben magokat méltatlanoknak esmérvén arra, hogy valamit nyerjenek Istentől, kötelezik magokat az háládásra. Láfd *Hóf*. 14: 3, 4. 4. Minden kérés nélkül csak magán is háládással dicsérni Istent mindenkoron méltó. Mert ugyan-is, 1. Nincs soha olly óránk, mellyben olly javát ne vennök Istenünknek, melly az háládást meg-érdemli. 2. A' természet-

nek

nek világa-is arra tanít s kötelez. Mellytől vífeltetvén a' pogányok is háládással tisztelik vala az ő Isteneket, mint meg-láthatni *Birá*k. 16: 23. 1 Sam. 31: 10. 1 Krón. 10: 10. Sőt az élet nélkül való állatok-is ezt el-nem mulattyák; hanem az Egek beféllik az Istennek dicsőségét, 19. Sólt. 1. ψ. 3. Ő maga-is Isten, meg-becsülhetetlen nagy javaiért, ezt kívánny csak, így szólván; *Hij segítségül engemet, meg-fabadítlak tégedet, és te dicsőítez engemet, vagy, dicsőíts engemet*. 50 Sólt. 15. ψ. és azt mint jó illatú áldozatot, kedvelli. 50 Sólt. 23. *Sidók*. 11: 15. 4. A' dicsőült lelkek-is ezt magok tiszteteknek esmérik, mint meg-láthatni *Jelen*. 4: 10. és, 19: 5.

Hogy pedig jól meg-értsük; kettőt foglal magában az háládás. I. tudnillik, az Isten jótéteményinek meg-esmérését, és arról való vallás-tételt; melly, vallás-tételnek, és abbéli áldozatnak mondatik az Irásban. Láfd erre a' mi van *Mát*. 11: 25. ψ. *Akkor monda Jépus, Vallást téftek néked Atyám, menynek földnek URa, hogy el-rejtetted ezeket a' bölcséktől, s a' t. Sidók*. 13: 15. II. Azon jókat adó Istennek dicséretit, a' szerint a' mi van 136. Sólt. 1. *Dicsérjétek az URat*: mellyet az Irás nevez, néha áldásnak, mint a' 103. Sólt. 1. ψben; *Aldgyad én lelkem az URat* ísmét, 104. Sólt. 1. és 146: 1. néha Isten magasztalásnak, mint Luk. 1: 46. *Magasztalja az én lelkem az URat*, és Luk. 2: 20. *Dicsőítvén és magasztalván az Istent*. Vagyon-is e' kettő között valami külömbség. Dicsértetni szokott ugyan-is az Isten, a' velünk közlött jóknak tekinteti kívül-is, az ő isteni dicsőséges mind tulajdonság-ért, mind munkáiért azoknak elő-élmása által.

Jelen 5:11. a' vének és a' lelkes állatok így dicsérik a' bárányt, *Méltó, hogy ama' meg-ölettetett bárány, vegyen erőt, gazdagságot, bölcseséget, hatalomságot, tisztességet, dicsőséget és áldást.* a' 145. Solt. 3. v. ben. így énekel az Anyafentegyház: *Nagy az UR és igen dicséretes, és az ő nagyságának nem mehet senki végére.* Ésaíasnál, 6. réz. 3. v. a' Serafimok így kiáltnak; *Szent, Szent, Szent, a' seregeknek URa, 'sa' t.* Lásd a' 104. Soltárt is. A' vallás-tétel pedig, vagy a' jóknak megismerése, fokottlenni a' velünk közlött jóknak előfámlálásával, és így nem azoknak tekinteti nélkül. Minekokáért meg-is kíváztatik erre, nem úgy mint amarra, 1. hogy az el-vöttjök, előfámlaltassanak, a' zerint a' mi van 103. Solt. 2. v. b. *El ne felejtkezél lelkem, semmi jótéteményéről az URnak.* 2. Hogy azok nem másnak senkinek, hanem csak Istennek tulajdonítottassanak; a' mint a' Dávid cselekezik a' 18. Soltárban. 3. Hogy nyilván hirdettefennek, el-se ritkolraffanak; a' zerint a' mi van a' 40. Solt. 10, 11. v. ben, *Hirdetem a' te igazságodat a' nagy gyülekezetben; imé az én ajakimat meg-nem tiltom, te tudod URam. A' te igazságodat el-nem rejtettem, 'sa' t.* 4. Hogy dicsértettefennek, mind folyó-bezéddel, mind ének-zóval, mind musika-zerzámokkal, a' mint a' 150-dik Soltárban énekeljük. Lásd Ésa. 12:4. Nébé. 12:27. 'sa' t.

Mind ezekben pedig ezt a' rendet kell igen megtartani: 1. Hogy háláadásunk legyen a' *Christas által*, Róm. 1:8. mint ki egyedül fentelheti és tisztíthattya-meg, a' mint egyéb cselekedetinket, így imádságunkat-is. 2. Legyen belső indulatinkból és tel-

és tellyes lelkünköl, Dávidnak ama' mondása zerint, *Aldgyad én lelkem az URat*, 102. Solt. 1. v. még pedig meg-alázódott és magát kevésre becstüllő lelekből, Jákóbnak példája zerint, ki így szól vala Istennek: *Kissebb vagyok minden te jótéteményidnél és igazságodnál, melyet cselekedtél a' te fogáddal*, 1 Móf. 32:10. v. b. kit a' Dávid-is követe, így adván hálakat Istenének: *Micsoda vagyok én URam Isten, és micsoda az én házam népe, hogy engemet enyire elő-vittél*, 2 Sam. 7:18. v. A' mint a' törvény-is kívánnya: 5 Móf. 26:5. 3. Legyen nagy kézféggel és gyorsasággal, a' minémüt mutata a' vén Siméon, Luk. 2:28. és Zakariás Pap az ő buzgó nagy indulattyában, Luk. 1:64. 4. Legyen az isteni jótéteményeknek fám zerint való előfámlálásával; a' minémü vala Jákóbnak amaz ő háládása, *Egy pálczával jöttem volt által e' Jordánon, és imé mostan hét seregem vagyon*, 1 Móf. 32:10. vesd hozzá 2 Sam. 7:19, 21. 5. Legyen nyilván és köz helyen a' gyülekezetben, a' zerint a' mi vagyon az 22. Solt. 23. v. *Hirdetem a' te nevedet az én atyámfainak; a' gyülekezetnek közepette dicsérlek tégedet: és a' 109. Solt. 30. v. Dicsérem az URat felette igen, és fők embereknek gyülekezetiben tíftelem ötet.* 6. Legyen minden dolgainkért, akar jók legyenek azok, akar gonofok; Jóbnak ama' mondása zerint, *Az UR adta, az UR vötte el-is, áldott legyen az ő neve*, Jób. 1:21. és ílmét, *Ha a' jót el-vöttük Istenről, a' nyomorúságot nem fenvednöke-el*, Jób. 2:10. akár továbbá lelkiek, akár testiek, a' mint az Apostol tanít, *Filip. 1:2. Kolof. 1:12. 5 Móf. 8:10. 144. Solt. 1. 'sa' t.* Illyen módon kézült háláadatozsággal ha kerésünk,

résink, könyörgésink és kívánságink meg-jelennek Isten előtt: kétség-kivül kedvet találnak ö Felőge előtt, melyre-is az ő kegyelme fegéljen bennünket; Ámen.

XXII. TANUSÁG.

Az Uri Imádságról, mint az imádságnak tökéletes formájáról.

Máté. VI. Rész. 9. vers. *Ti azért így imádkozzatok: Mi Atyánk, ki vagy a' mennyégben,* 's a' t.

Mivelhogy nem elég tudni csak, mi legyen az Imádság, és kihez, ki által, miért és minémű kézülettel kellesték menni; hanem illő, sőt szükség azt-is az imádkozó embernek meg-tudni, micsoda rendben és formában kellesték imádságát allatni: annakokáért mind ezek-is, melyeket ekkéig az imádságnak Mivóltáról, Minéműségéről és Nemeiről mondtunk; nem elégségesek annak tudományának 's értelmének tökéletességére; hanem igen szükséges, hogy annak formájáról vagy példájáról-is, a' mely érint kellesték imádságunkat rendelni, föl-junk és értekezzünk. Azt igen bölcsen ki-mutatta, előnkben-is adta édes Idvezítőnk, abban a' szép imádságban, melyre tanítványit kegyesen tanítá, mint az Evangélista a' fel-vőtt igékben, és azokat követő egynéhány verlekben meg-irta: melyben ö Felőge, mint kellesték az eddig meg-mondott dolgokat az imádságban jó renddel el-követni, hiven mindeket meg-tanítá.

Ez a' közönséges bé-vőtt értelem érint, három részek-

részekre szokott osztani. Melyek között az 1. magában foglalja annak kezdetit, avagy elől-járó szavait. 2. a' Kéréseket. 3. a' bé-rekeztető igéket. Az elől lévő, vagy kezdő szók ismét két dolgot foglalnak magokban, tudnillik 1. meg-fölítást: 2. Titulusát, vagy illő nevezetit Istennek, tanítván azokkal minden imádkozni akaró hiveket, mint és mimódon kellesték Istent meg-fölítaniok imádságoknak kezdetiben, és nevezniük.

A' meg-fölításban mondatik Isten, *Atyának*, még pedig igen közönségesen, *Mi Atyánknak*. Így föl ugyan-is Idvezítőnk; *Ti azért*, kik? a' kik imádkozni akartok, és ez okon förgalmatoskodtok-is azon, jól és hasznoson mint imádkozhatatok, *így imádkozzatok; Mi Atyánk*. De miért hadgya Urunk, hogy Istent Atyának fölitsuk? ha kérde: Azért, azt mondom; hogy ezzel, mind az Istennek hozzánk bűnösökhöz való nagy indulattyának 's ézeretetének édeségét és gyönyörűségét ki-jelentsük, mind a' mi abból származó bizodalunkat meg-erősítsük. Mert ugyan-is, a' minthogy nincsen sem nagyobb, sem kedvesebb indulat, mint a' jó Atyának az ő fiához való indulatya: úgy az Atyai nevezetnél nincsen semmi, vagy a' fiak előtt kedvesebb, vagy az isteni nagy ézeretetnek ki-fejezésére helyesebb. Atya ugyan-is az, és annak-is mondatik, a' kinek vagyon fia, kit vagy természet érint nemzett vagy fölt az ő maga hasonlatosságára; a' mint Ádámról mondgya az Irás, hogy *nemzé az ő fiát az ő képére és hasonlatosságára*, kit nevezze Sethnek, 1 Mól 5:3. yb. vagy más rend és törvény érint, maga házába bé-vévén

minden javainak örökösévé tölt, és maga fiának nevezett. Minekokaért, a' ki Istent Atyának nevezi, s szólítja; az, az Istennek azt a' nagy jóvóltát s szeretetét hirdeti és vallja, a' mellyel ötet Isten 1. *küldte az ő befédének magvából*, mint az Apostol szól, 1 Pét. 1:3. és 23. *a' maga akarattya ferint*, Jak. 1:18. *hogyan lenne valóban Istentől küldtetett*, Jan. 1:12. *az ő fontosságának hasonlatosságára*. 2. *Fiúvá is fogadta, az ő jóakarattjának jó kedve ferint*, Efés. 1:5. *a' végre, hogy az ő fiának ábrázattjához hasonlatos lenne*, Róm. 8:29. 3. *Oltalmazza és tartja napönként, gondot viselve mindennapi szükségére, a' ferint a' mit Idvezítőnk elő ad*, Luk. 11:11, 12, 13. 4. *Szánnya erőtlenségében és könyörül rajta, mint a' 103. Sölt. 12. vben vagyon*. 5. *Minden javainak örökösévé tölte, hogy legyen Istennek örökösé, a' Christusnak pedig örökös társa*, Róm. 8:17. 6. *Fiakhöz illendő bátorsággal és szabadsággal megajándékozta, mint az Apostol tanítja*, Róm. 8:15.

Tovább, miért mondgya *Mi Atyánknak* illy közönségesen? ha kérde, Azt mondom, azért 1. *hogy hathatóson megértetné velünk az Isten nagy jóakarattjának, szélségét, mélységét és hozzáférhetőségét, egy fővel, véghetetlen gazdagságát: melly abban látzik fépen-meg, hogy nem egyre valakire csak, hanem sokakra; sőt, mint az Irás szól, Efés. 2:4. vben. mindenekre ki-hat, és terjed*. 2. *hogy szívünkbe bé-nyomja, velünk meg-is tartassa, ama sok atyafiának, kik között a' Christus első küldött fiú*, Róm. 8:29. *békességes egyességeket*. Mellyeket így értvén, legyen mostan ez a' mi Tudományunk.

§. Leg-

§. *Leg-nagyobb's leg-kíváncsi, a' mit Isten felől ez életben maga nagy javára a' lélek meg-tudhat, sőt tudni szükségesen tartozik, ez, hogy Isten, ki a' Christusnak a' természetű eggyesség által, nekie is és minden hívőknek Christusért a' kegyelem által, édes Atya: mellyet-is ezokaért, hogy küntelenül előtte viseljen, erős hittel higgyen, és Istennel való minden maga-viselésében, mind nyelvel és szájjal, mind cselekedettel és valósággal ki-fejezzon és valljon, töle Isten olly igen megkíváncsi, hogy másként ne lehesse, se magának Istennel való fölösre bátorsága, se eszedezésének foganattya. Ezt világosan a' lecke tanítja, midőn imádságunk felől azt mondgya: *Ti azért így imádkozzatok, Mi Atyánk*. A' dolog is erőssen bizonyítja, Mert az hitnek mellyel Christust bé-vevők, ez a' gyümölcse és jutalma, *hogy valakik Christust bé-vették, Isten fiai lennének*, és magokat mint Isten fiai viselnék: Ján. 1:12. *Viselik pedig magokat mint Isten fiai csak azok, kik az ő Atyaságát fiúi indulattal ismerik és tisztelik, a' mint a' Tudományban mondók*.*

Az honnat illyen dolgokat tanulhatunk-meg: *Elisoben*, Hogy egyedül csak az, Istennek jó és kedves meg-fölíttatása, a' mellyben meg-vagyon az ő Atyaságának valóságos és cselekedetbeli meg-ismérése's vallása. Mert ugyan-is, mivelhogy az Atyai nevezet, az Atya és a' Fiú között való szeretetnek nagy és gyönyörűséges vóltát magában foglalja, és akárminek-is ottan ezébejuttattya; nem lehet, hogy az illyen meg-fölítésnek ne legyen nagy foganattya. Ennekokaért 1. *Mind az, de ugyan bizony csak az az imádság, a' jó és Isten előtt kedves és*

ves és hathatós imádság, a' mellyben Istent ilyen meg-főlitással főlittyá-meg-ember. 2. Az Uri imádság pedig, minthogy ez igen nagyon meg-vagyon abban, úgy-mint, mellynek a' mint egy fő fundamentoma az Istennek Atyasága, úgy kezdeti is annak meg-esméréle 's meg-vallása, ugyan kiválképen való jó és tökéletes imádság: sőt annyival felyebb való is másoknál, a' mennyivel minden más imádkozóknál nagyobb Idvezítőnk ö maga, a' ki nekünk ezt, mint *Istentől adatott tanító mester*, Ján.6:14. *Ű. sőt kedves fű*, Mát.3:17. úgy adta, hogy valamikor ezzel imádkozunk, mind akkor a' mi szájunkban feleremes Fiának szavait meg-esmérje 's kedvelje is az Atya. És így olyan-is, a' mellyel bizvást is élhetünk minden időben. De mint kelljen ezzel élnünk? méltó kérdésbe jő. Mellyre azt mondom röviden; Nem úgy bizony, hogy csak példának tartsuk, a' mellynek hasonlatosságára formáljuk imádságunkat, annak rendit követvén a' mennyire lehet, mint némelyek (: a' Brounísták tudnill.) tartyák. Nem is úgy, hogy akarmelley imádság helyett csak azzal éljünk, elől 's meg-elöl kezdvén, és egynéhányszor elmondván azt, mint mások (: a' Pápísták tudnillik.) értenek: Bizony nem is úgy, hogy csak ezzel kellef-sen, és mással ne-is lehessen élnünk, mint meg mások álmodoznak: Hanem inkább úgy 1. hogy, ha nem lejjend annyi tehetségünk, hogy más főkkal kívánságinkat ki-adhassuk Isten előtt; elégedgyünk meg ezzel, ha csak magát mondhattyuk-is ezt el. Ez ilyen fogyatkozást ugyan-is nagy sokszor tapasztalhattyák magokban akarmelley kegyes emberek is.

2. Ha

2. Ha pedig magunk szavaival-is ki-mondhattyuk kívánságinkat, alkalmaztassuk azokat ehez, követvén mint tökéletes jó példát ezt, a' mi imádságunkban. 3. Hogy magunk szavaival ki-mondott imádságunkat ezzel végre rekefzük úgy-bé, hogy a' mi abban a' mi erőtelenségünk miatt el-maradt, ezzel pótolodgyék ki, és így minden kívánságunknak e' legyen ösze-öröztetott summája 's veleje.

Másodszor, Egyetlen-egy fő fundamentoma 's oka az imádkozó embernek, mellyen ö néki Isten előtt bátorzkodni lehet és kell-is, egyedül csak Istennek a' bűnösökhöz való Atyai indulattya 's szereteti. Ezen kívül nincsen semmi a' hol meg-állítsa, és a' mivel meg-gyámolítsa bizodalját. Ezen építé régen bizodalját az Anyafentégyház ama' ép imádságában: *hol vagyon a' te buzgó felermed és hatalmadságod? a' te irgalmadságodnak és kegyelmességednek foksága, meg-tartozott-e én tölem? Mert te mi Atyánk vagy; ha az Izrael nem esmér-is, mindazáltal URam te mi Atyánk vagy, és mi meg-fabadítók, öröktől fogva vagyon a' te neved*, Esa.63:15,16. Mellyhez hasonló a' mi vagyon, Esa.64:8. Ö maga-is Isten erre igazíttya hieit, midőn azt mondgya nekik: *Vallyon avagy csak mostan nem kiáltod-e ezt énnekem, Én Atyám az én ifjúságomnak te vagy vezére*, Jerem.3:4 ísmét, a' 19. *Űben. Azt végezém, azt mondgya nekem én Atyám, és tölem el-ne fakadgy.* Ennekokáért. A' minthogy a' bizodalomnak ez a' fundamentoma, nincsen az istentelen és gonosz embereknel; úgy bizony a' jó és bizodalmas, vagy Isten előtt bátorkodó imádság-is töllök ki-nem telik, hozzájuk sem illik.

illik, de tulajdonok ez az hiveknek, és a' fiaknak ke-
nyerek, melly nem adatik az ebeknek, Idvezitőnk mód-
taként, *Mát. 15:26.* Bizony fiúnak kell annak lenni,
és a' fiúságnak lelkéről igazgattatni, a' kinek az illy
imádságra, mind akarattya, mind tehetsége meg-va-
gyon: Mert ugyan-is az Atyát; a' mint az imád-
ságban lenni kell, Atyának az esmérheti's vallhat-
tya, a' ki valóban fiú; és hogy Isten valaki *Abbának*;
azaz *ferelmes Atyának mondhasa*, a' fiúságnak lelke
cselekefti, *Róm. 8:15. Gal. 4:6.* Ugymint, kit Isten
azért bocsátott ki az hiveknek *fivekbe*, hogy őket ta-
nítsa's oktassa Istennek és az ő Christusának esmé-
retire, *Ján. 16:13, 14.* és a' könyörgésre, *Róm. 8:26.*
ennek-felettre tegye őket bizonyosokká Istennek
hozzájok való kegyelme, és fiúvá való fogadtatások
felől, *Róm. 8:26.* és továbbá igazgassa's birja reá őket
arra, hogy viseljek magokat *Isten fiainak méltóságok*
ferint, azaz, hogy 1. Éamlálják Éamláltságok-is ma-
gokat amaz első fülöttben, a' kiben áldatnak-meg
egyedül minden hivek, *Róm. 8:29.* 2. *Móf. 17:1, 2* 3. ben;
úgyhogy azok *lehessenek csak Istennek fiái*, a' kik őket
bé-véféik, *Ján. 1:12.* 2. le-vetkezven régi vešet-
ségeknek köntösét, öltözzének új és olly köntösbe;
igasságnak ruháiba, mellyekből fiaknak esmértesse-
nek, mint a' tékozló fiú példájából értyük, *Luk. 15:22.*
3. Bátorkodgyanak Isten előtt, mint Atya előtt a'
fiak, semmit nem kételkedvén, sem nem rettegven;
sőt annyival inkább bizván Istenhez, mennyivel ő
Felsége nagyobb és jobb minden akármelley földi A-
tyánál; a' ferint a' mi vagyon, *Luk. 11:11, 12, 13.*
Mát. 7:11. Solt. 27:10. Ésa. 49:15. 4. Éljenek a' több
atya-

atyafiakkal békeségesen: Erre kötelezi ugyan-is em-
ber ő magát, valamikor Istent Atyának nevezi és
mondgya. De azt mondhatná itt valaki: Hogy
viselhessem én ezek ferint magamat; holott olly
fokak és nagyok az én bűneim, hogy Istennek atyai
ferelmét-is haraggá változtathassák ellennem? melly-
re csak azt mondom: Ne hadd a' felől le fiúi neve-
zetedet, mellyre Isten méltóztatott, és abból Éarma-
zó bátorságodat's bizodalmatat: mert mint az
embereknél nincs haénosb, mintha a' fiú által mun-
kálódod valakinél dolgot; úgy az Isten, indulatit
és irgalmaságát meg-nem tartóztathatja, midőn
látja, hogy fiai ő előtte nagy alázatossággal és fi-
ránkozással esedeznek. Mint ezt Idvezitőnk ama'
tékozló fiát meg-Éánó édes Atyának példájában ta-
nította, *Luk. 15:* mellyhez adhatni azt a' mi van *103.*
Solt. 13 3b. és *Jérém. 31:20.* 'sa' t. Esedezzel azért
mint fiú, bizony meg-halgattatol mint fiú, Ámen.

XXIII. T A N U S Á G.

*Az Istennek az Uri Imádságban va-
ló nevezetiről.*

*Máté VI. Réf. 9. vers. Mi Atyánk, ki vagy a'
Mennyekben.*

Második a' mi az Uri Imádságnak elől-járó avagy
kezdő Éavaiban bé-foglaltatik, a' mint oda fel-
lyebb meg-mondottuk, az Istennek *Titulusa* vagy
méltóságos nevezeti: melly a' minthogy ez igék-
ben adatik ki, *ki vagy a' Mennyekben*; úgy, hogy már
arról-is Éoljunk és értekezzünk, minekutánna ama'
Éép

Ép és édeséggel tellyes meg-éolító éókról, *Mi Atyánk*, éólottunk, a' rend és a' dolog kívánnya.

E' ép *Titulus* vagy nevezet, ki-adgya az Istennek mindenekfelett való, és magát minden ő tulajdon-ságiban nagyon ki-mutató méltóságát 's fellégét, olly igen éépen és világoson; hogy mikor az Egben vagy a' Mennyekben lenni mondatik, annyit tégyé, mintha meg-annyi éóval mondatnék véghetetlen nagy fellégü, meg-foghatatlan valóságú, mindenható nagy erejü, és örökké-való életü méltóságnak. Melly hogy világosb és nyilván való légyen, éükség e' kevés, de igen fontos és terhes éókat megrázogatunk: Es elsőben-is, mit kellelsék az Egeknek vagy Mennyeknek nevezetén értenünk; azután, mit tégyen a' Mennyekben lenni, avagy mi jelentetik azzal, hogy Isten Mennyben lenni mondatik; és óztán, miért akarja Urunk az Atyát így neveztetni; meg-tudnunk.

A' mi az első nézi, kell itt az Egeknek nevezetén értenünk, a' mint arra a' Ézent Irástól tanítottunk: 1. E' fejünk felett éépen ki-terjesztetett és töllünk látható Eget: melly a' minthogy igen dicsőféges, és minden más éemeinkkel látható 's tölünk tapasztalható dolgoknál fokkal éebb; úgy mind azoknál, nagyobb erőben 's bővebb mértékben hirdeti 's adgya-ki az Istennek dicsőféges ereit; mint ezt igen éépen éekli a' Dávid király és próféta, mind a' 8. *Sólt*. 4. yben így éólván: *Midőn látom a' te egeidet, a' te kezeidnek munkáit, az bódlat és a' csillagokat, melyeket teteremtettél, azt mondom; Micsoda az ember hogy meg-emlekezel ő róla, avagy az ember-*

embernek fia, hogy meg-látogatód ötet: mind a' 19. Sól. 2. yben mondván; *Az egek hirdetik az Istennek dicsőségét, és az ő kezének munkáit hirdeti ama' ki-terjesztetett erősség.* És a' mellyben lakozni-is mondatik Isten, mivelhogy abban, Isteni fellégének dicsőféges jelein kívül, mellyekről a' Próféta mostan éóla, hatalmának-is azokat a' kíváltképen való és tettetes munkáit gyakorolja, mellyeket mi emberek távolról, minthogy közélről nem lehet, csudálkozva és nagy rettegve éemlélünk. 2. Amaz e' látható felett való igen dicsőféges és testi éemeinktől láthatatlan eget, mellyet Ézent Pál, 2 *Kór*. 12. 2. *Harmadik égnek;* Idvezítőnk, *Ján*. 14. 2. *az ő Atya házának,* és Luk. 23. 43. *Paradicsomnak* nevez; mi pedig közönségesen a' Ézent Irás éerint, a' bódog és meg-dicsőült lelkek lakó helyének tartunk: mellyben azok Istent úgy a' mint *vagy*, 1 *Ján*. 3. 2. és, mint Pál Apostol 1 *Kór* 13. 12. *Éól, éínről éínre látták.* 3. Az Istennek azt a' mindenekfelett való méltóságát és nagy fellégét, a' mellynek mindenek alatta vannak: és a' mellyet semmi éebben 's értelmesebben ki-nem ábrázolhat 's mutat, mint az ég, hogy ő mindnyájunknak felette *vagy*, hogy minden állatokat és emberi mindé nemzetségeket mintegy kebelébe foglal, és minden éükséges jókat reájok le-éállítván táplál. Ugyan-is mi emberek, a' mi gyarlóságunk miatt, az Istennek ezt a' nagy fellégét, csak magán nem érthetvén, az egeknek éépségéből, és annak éemléléséből, könnyebben meg-érthettyük.

A' másikat a' mi nézi, azt már innét nem nehéz meg-érteni. Az égben lenni tudnillik Isten hogy

mondatik, azzal nem a' jelentetik, hogy ő abban volna bé-záratva, vagy attól környül fogatva, mint némelly emberek vélekedtenek igen gorombájúl: mert ugyan-is, a' mint Salamon 1Kir.8:27. y mondgya, és a' józan értelem-is bizonyította, az ég és az egetnek egei ötet bé-nem foghatták. De jelentetik inkább 1. hogy ő, mint az ég, felettünk vagyunk nekünk bünösöknek, el-annyira, hogy csak lábainak sámlója légyünk, mint maga mondgya, Ésa. 66:2. yb. 2. Hogy minden földi helyeknek kívüllötte vagyunk, mint az ég-is: és ez okon nem-is lakozik kézzel csinált templomokban, mint az Apostol mondgya Cselek. 17:24. 3. Hogy az egész földet, mint az ég, mindenfelől körül fogja; vágy a' mint az Irás Éol, 95. Solt. 2. ybē, hatalmas kezébe foglalja. 4. Hogy mind azoknak a' mik Egeknek mondatnak, egyedül való URa és igazgatója, erős és dicsőféges Istene, láld Ésa. 44:24. és, 45:12.

Az harmadikat-is a' mi nézi; Igy akarja Urunk neveztetni az Istent, hogy minden imádságunkban az ő isteni felségét és dicsőféges boldogságát meg-esmérjük; és az által mi magunkban, mind az alázatosságot, mind a' mennyei dolgokra való kívánságot neveljük, 's erősítsük. Ugyan-is, mikor Istent, kit Atyánknak szólítánk, mennyben lenni mondatik, azzal előnkbe adatik minémü, azaz, hogy nem földi, hanem mennyei és mindenek felett való dicsőféges és felséges Atya legyen ő: és elménk-is arra indíttatik, hogy valamikor az Istent keressük, minden földi és testi dolgok felett fel-emelkedgyünk. Ezeket így értvő, legyen ez a' Tudomány.

§. A'

§. A' mint az Istennek a' bünös emberekhez való Atyainagy kerelmét, kerelmének nagyságát 's mélységét, az ő mennyei dicsőféges felsége; úgy a' bünös emberek jó Istenéhez való fiú engedelmet, bizodalmat 's maga-viseletét, azon mennyei felségnek meg-esmérése adgya és mutattya-ki, annyira, hogy mind Istenének kerelmét 's atyaságát láthassa, mind Istent jól és valóssággal Atyának mondhasssa, mind pedig mi legyünk a' mit nékie binni, várni és cselekedni kellefsék, tudhasssa csak az, ki azon Istenének mennyei felségét esmérí és vallja. Ezt maga tézi Idvezítőnk előnkben, midőn arra tanít, hogy Istent mennyei Atyának, igaz hittel és tisztességgel esmérjük és valljuk. Bizonyíthatjuk pedig abból: Mert az Istennek a' bünösökhöz való kereteti, véghetetlen; egy Ézóval, Isteni keretet, mint Isten maga jelenti, így Ézóván; Örökké-való keretettel kerettelek tégedet, azért terjesztettem rád az én irgalmasságomat, Jér. 31:3. y. Ennekokáért magával hozza, és tulajdon méltósága kerint meg-kívánja, hogy azt ember mindenekben, minden tisztességgel és becsülettel fogadgya; mint azt-is maga Épen Isten ki-adta, mondván: A' fiú tiszti az ő Atyát, és a' Éolga az ő Urát. Ha én Atya vagyok, hol az én tisztességem? és ha UR vagyok, hol az én félelmem? Malak. 1:6. y. ben.

És így meg-érthettyük; Hogy a' felettünk lévő egeknek ékes Éépsége, és az Istennek abban világos ki-tetző hatalma és nagy felsége, igen jó út és mód az Istennek 's mi magunknak, és az Istennek hozzánk való keretetének meg-esmérésére; sőt olyan, a' mellyen ember, mentül tovább mégyen, 's feljebb

P 2

emel-

emelkedik az Isteni felfégnek szemléléséből, annál nagyobbak találja Istenének ő hozzá való szerelmét, le-bocsátkozását, magának pedig ahoz képest való semmiféget: és egyetmind annál értékesnek, hogy magát a' földi dolgok közül a' mennyiekre fel-emelje. Embernek ugyan-is fiúvá fogadtatni az embertől, a' ki magához hasonló, és véle egyenlő forszú; nem nagy dolog. A' bálványoknak pedig, mely csak hasonlatosan híjába-valóság, 115. Solt. 2. v. 1 Sam. 12:23. fiává vagy szolgájává lenni, ugyan gonosz és meg-átkoztatott dolog; Jér. 2:27. De fiúvá fogadtatni az halandó embernek az örökké-való Istentől; az alá-való pornak a' magas és dicsőféges egektől; ez a' mi nagy és meg-becsülhetetlen dolog. És továbbá, mentől magasbbaknak látjuk magunk felett a' szép egeket, annál alább-valóknak fogunk tenni a' mi feneink előtt, Dávidnak ama' szép mondása szerint: *Mikor látom a' te egeidet, azt mondom, micsoda az ember, 's a' t.* 8. Solt. 4. v. b. az hová néz bölcs Salamonnak-is ama' szép intése; *Ne gyorssalodgyál a' te fáddal, és a' te elméd ne siessen valamit földeni Isten előtt; mert az Isten menyben vagyon, te pedig a' földön.* Préd. 5:2. Már pedig, mennél magunk fenei előtt alább-valók, annál Isten előtt becsületes-bek léfünk. Mint föl vala Dávid Mikáinak, 2 Sam. 6:22. Mely így lévén, igen illő, sőt értékes dolog, hogy az imádkozó ember, ha akarja hogy jó és rendes légyen imádsága, annak mindigárt kezdetiben, mindeneknek-előtte, Istene felféges méltóságát, és a' maga alá-való voltát ugyan valóban meg-gondolja, és maga előtt tartsa.

Meg-

Meg-érthetjük továbbá azt-is: Hogy, Hitit, Reménységét, 's Szeretetit, leg-jobban 's világosabban akkor adgya-ki és gyakorolja a' kegyes ember, midőn az Istennek méltóságát 's felféget, mindenekfelett valónak esmeri és vallja; ötlet imádságában, (: melly, a' mint már meg-mondottuk, az Hitnek munkája :) Atyának, még pedig mennyei Atyának szólítván 's nevezvén. Ki-adgya, mondom, Elsőben-is *Hitit*; az-az, hogy *hífi hogy vagyon Isten*, az Apostolnak ama' mondása szerint: *a' ki Istenhez járul, binni kell annak hogy vagyon Isten.* Sid. 11:6. És hogy az az Isten az Egeknek és e' látható nagy világ-nak közönségesen teremője; ama' maga mondása szerint: *En vagyok az UR, ki mindeneket cselekefem, az Egeket egyedül ki-terjeftem 's a' t.* Ésa. 44:24. és a' mi van Sid. 1. 10. *És te URam kezdetben fundáltad a' földet, és a' te kezeidnek művei az egek.* És hogy mind azoknál feljebb való: 57. Solt. 6. Mindazáltal még-is *nincsen távol* soha állunk, Cselek. 17:24. sőt inkább mindenkor igen közel hozzánk, Filip. 4:5. sőt ennek felette *Atyánkká-is lött a' Christusban*, 1. Ján. 3:1. a' ki az egeket, nem annyira magának, mint hieveinek formálta 's rendelte *lakó hajlékúl*, Ján. 14:2. Ki-adgya továbbá *Reménységét*; az-az, hogy reméni 's vár-is nem testi és földi várost, hanem mennyeit, és *olyat, mellynek fundálója és alkotója az Isten*, Sidók. 11:10. v. el-hitetvén azt magával, hogy *nincs itt e' földön maradandó városa*, Sid. 13:14. Ki-adgya végre *Szeretetit*; az-az, hogy kíván mennyei Atyához, a' mennyei dolgoknak szereteti és kereteti által, naponként hasonlóvá lenni, és hogy minden gyönyörűsége va-

ge vagy a' mennyei dolgoknak szemlélésében és keresetiben, úgymint ki földi-is Istenről különbben nem akar, sem gondolkodni, hanem mint mennyei nagy felségről és kegyes Atyáról.

Melly dolog így lévén; Bizonyos, hogy senki jól nem imádkozhatik, hanem csak az, a' kiből az *Hű*, a' *Reménség*, a' *Szeretet* lakozik: Es hogy a' ki az Istennek mennyei felségét igaz hittel meg-esméri's meg-vallja, vagy annak, el-is nem fogy soha, elégséges mind bátorsága, mind vigasztalása. Mert csak ez az egy, hogy az Isten mennyei Atya, elégséges mindenkor az hiveknek meg-vigasztaltatásokra. De vallyon's hogy-hogy? ha kérded; Így, mondom, és ez okon: Mert, mivelhogy nem földi, hanem mennyei Atya; annakokáért bizony 1. mint magafis örálló helyből, lárttya's körül nézi Éüntelen az övéit, és azokat meg-is tarttya; mint a' Próféta mondgya: *Imé úgy mond az URnak fenei vannak az ötet félökön, és az ő irgalmaságában bizákon, hogy meg-fabađítsa az balátiól az ő lelkeket*, 33. Solt. 18. v. *Ísmét: Irattasék-meg ez a' következő nemzetségnek, hogy a' meg-újított nép dicsérje az URat, Hogy tudnillik alá tekintet az ő magas fenséges helyéből, az UR a' mennyből a' földre tekintet, hogy meg-ballgatná a' foglyoknak nyögéseket, és meg-öldözná az balátnak fiait*, 102. Solt. 19, 20, 21. v. ben. 2. *Könyörül az övéin, mint az édes Atya az ő magzatán*, 103. Solt. 13. v. b. Kiknek futásókat is meg-fámlálja, könybúllatásokat tömlőjébe rakja, 56. Solt. 9. Mellyre nézve inkább akar Dávid ennek kezébe esni, mint sem akármelly ember kezébe, 2. Sam. 24: 14. 3. Nem csak úgy pe-

dig,

dig mint az Atya; de felyebb is annál: úgy hogy bátran mondhasfuk: *Ha az én atyám és az én anyám el-hagynak-is engemet; az UR bozzá véfen engemet*, 27. Solt. 10. maga mondgya ugyan is Isten; *Vallyon el-felejkezhetik-e az anya az ő kis gyermekéről, úgy, hogy ne könyörüljön az ő mébének fián? ha azok el-felejkeznének-is, de én el-nem felejtkezem te rólad*. Ésa. 49: 15. * *mellyre nézve mondgya méltán a' Dávid: Melly igen magas az ég a' földtől, olyan igen nagy az ő jóvólta az ötet félökön*, 103. Solt. 11. v. b. 4. Nem földi, hanem mennyei, és ez okáért állandó örökkéget is ád az övéinek: a' minthogy a' mi Urunknak is *orfsága nem e' világból való*, Ján. 18: 16.

Mind ezekből már meg-láthatod ember, akárki légy, mihez kellefsék magadat tartani, és mit kellefsék cselekedetiben követni. Tudnill: Ha Isten mennyei Atyának fölítottad's vallottad, és úgy is hivat; ezt cselekedd. 1. *Féljed ötet és tiszteljed*; mert az ő félelemmel's rettegeffél imádandó méltósága azt kívánnya, a' mint hogy parancsolatunk is vagyón róla, 2. Solt. 11. v. *Szolgáljatok az URnak félelemben*. Ísmét, Malak. 1: 6. *Ha UR vagyok, hol az én félelmem?* mellynek a' Próféta okát is adgya, így fölván: *Ki nem fél tégedet, ki a' pogányoknak is Királyok vagy*, Jér. 10: 7. Féljed pedig úgy, hogy (1) senkit úgy ne félj, mint ötet, előtted viselvén az Apostoloknak ama' Éép mondásokát: *Istennek illik inkább engedniünk, mint sem az embereknek*, Csel. 4: 19. v. (2) *Ne síess valomit földi Isten előtt; mert ő az égben vagyón, te pedig a' földön*: a' mint a' Salamou int *Préd. 5: 2.* (3) Távoztass el minden az ő fenei előtt

P 4

utá-

úraltos dolgot; mert az égben vagy on, és lát on-
 nat minden dolgokat, még a' mellyek el-rejtettek-is,
Jób. 22:12. Jér. 32:17, 19. 5. (4) Soha senkit atyá-
 nak e' mennyei Atyán kívül ne esmérj és ne tarts :
 mert bolondság a' *fának azt mondani, te vagy az én*
atyám; és a' kőnek, te fölött engemet, Jér. 2:27. azon-
 képen *bizni a' fejedelmekben, kikben nincsen szabá-*
tásra való erő; ki-mégyn az ő lelkek, és ők földde léf-
nek, 146 Solt. 3,4. II. Remény: és tellyes lévén re-
 ménféggel keres hazát magadnak. Ugy pedig, hogy
 (1) a' földhöz ne ragaszkodgy, meg-emlekezzvén ar-
 ról, hogy *nincs itt maradandó városunk,* Sid. 13:14.
hanem hazánk a' mennyben: Filip. 3:20. (2) Kerefd
 Istent nem a' földön, hanem az égbe; *mert nem lakik*
kézzel csinált házakban, Csel. 17:24. *és ha valaki azt*
mondgya; imé itt vagyok a' Christus avagy amott,
meg-hagyta Idvezitőnk, hogy annak *ne bízgyunk,*
 Mát. 24:23. (3) Elj úgy e' földön, mint jövevény,
 fiatván ama' bódog hazára, a' mennyekre: mert
bódog az ember a' ki nem jár az hitlenek tanácsán, sa't.
 1. Solt. 1. 5. III. Bizál Istenhez mindenekben; de
 úgy, hogy nem testi és földi módon ítélj ő felölle,
 hanem mint mennyei Atyáról, mennyei jókat-is
 várván ő tőle és velle úgy társalkodván, hogy még itt
 e' földön élven, már kezdet és nagy rész szerint, lé-
 ted és életed légyen a' mennyben, míglen abba bé-
 mehets tökéletesen, Ámen.

XXIV. T A N U S Á G.

Az első kérésről.

Mát. VI. Réf. 9. vers. *Szenteltesék-meg a' te*
Neved. Nem

NEm ok nélkül tartották a' régi tudós emberek
 az Uri imádságot, az Evangéliom summájának
 's velejének: mert ha ugyan valóban meg-vísgáljuk,
 annak, minden részeiben olly szép rendit találjuk, a'
 mellyre nézve azt az Evangéliom summájának,
 mint finte az Evangéliomot a' több írásnak summa-
 jának, méltán tarthatjuk. Ugyan-is, mit ad előnk-
 be az Evangéliom egyebet, hanem azt, mit kelljen
 hinnünk és cselekednünk? a' mellyre nézve hitnek
 törvényének-is nevezetetik. Ezt pedig mindeniket
 olly fépen bé-foglalja Urunk az Uri imádságban,
 hogy ennek értelmében 's követésében, meg-légyen
 a' kegyesség titkának mind értelme, mind követése.
 Urunk meg-kérdetvén a' nagyobb parancsolatról,
 a' törvény és a' próféták summájának mondgya az
 Istennek minden erőnköl való, és felebarátunknak
 magunk szeretetihez hasonló szeretet, Mát. 22:36.
 már pedig az Uri imádság mitsoda egyéb, hanem en-
 nek mind a' két szeretetnek Isten előtt, mint igaz és
 tökéletes tanú előtt való gyakorlása 's ki-mutatása.
 Továbbá, azon Evangéliomnak summáját Urunk
 ebben foglalta, úgy *kerette* úgymond *Isten e' világot,*
hogy az ő egyetlen-egy fölött fiát adná érte, Ján. 3:
 16. Avagy nem ezé pedig, a' mit az Uri imádság
 mindgyárt kezdetiben forgat? Bizony leg-elsőben-
 is ezt adgya fájunkban, hogy erről tégyünk vallást,
 és hogy így-is élőltuk-meg Istent. Ezt téfi ugyan-
 is a' *Mi Atyánk ki vagy a' mennyégben.* Jobban meg-
 látjuk a' dolog, az imádságnak részekre való osztásá-
 ból, a' mellyre mostan rend szerint kell lépünk.
 Ugyan-is a' kérések, mellyek az elől való főök után

következnek, a' tiz-parancsolati törvénynek hasonlatossága szerint, két szakasra, vagy mondgyam táblákra osztanak: úgyhogy az első az Istenre, a' másik mi magunkra 's felebarátinkra nézzen, mindenik három három kéréssel, mellyek között leg-első ez, mellyet fel-vévénk.

Melly körül *Elsőben*-is meg-kell azt közönségesen jegyeznünk: Hogy ez igen képen alkalmaztatott az első és második parancsolathoz; melly mindenik azt kívánja és hadgya, hogy egyedül csak Istent es-mérjük és tartsuk Istennek, és hogy semmit-is abban a' mi Istené, másnak ő kivüllörte ne tulajdonítsunk, ne adgyunk; az-az, rövid és igaz értelem szerint, hogy az Istennek nevét meg-fenteljük, mint mindigárt meg-mondgyuk; a' mellyet hogy cselekedhesünk, ez első kérésben Istentől nagy alázatosan kérjük. *Másodszor*, különkülön meg-kell tudnunk, 1. Mit tégyen e' kérésben az Istennek neve? 2. mi-csoda azt meg-fentelni? és 3 mit kérünk akkor, mikor ezt kérjük, *meg-fenteltesék a' te neved?*

A' mi az *első*t nézi. Az Istennek neve e' kérésben, mind azt rézi, valamit az ő tellyes erejében tehet, 's jelenthet. Tudniill: jelenti 1. ő magát Istent; mint láthatni az Anyafentegyháznak ama' kérésében: *Tégyen győzedelmesé a' Jakób Istenének neve*, az-az, maga Isten, 20. Solt. 2. yb: és az Apostolnak-is ama' mondasában: *Valaki segítségül hívándgya az URnak nevét, meg-tartatik*, Róm. 10: 13. yb. az-az, magát az URat. 2. Mind azt a' mit a' bűnös ember idvességesen meg-tudhat Istenéről, és a' melly által annak idvességese esméretire juthat: mint e' meg-látjuk Id-
vezi-

vezítőknek ama' szavaiból; *meg-jelentettem a' te nevedet az embereknek*, Ján. 17: 6. Ötve-vertén azt Tanítványihoz lött ama' mondasával: *Nem mondlak többé titeket szolgálknak, mert a' szolgál nem tudgya mit mivel az ő Ura; de mondalak barátimnak, mert mindenedet, a' miket hallottam az én Atyámtól, meg-jelentettem tinéktek*, Ján. 15: 15. 3. Az Istennek minde-
nek, sőt a' magas egek felett való fellegét; a' szerint a' mint éneklünk a' 8-dik Solt. 2. yb. *Mi URunk Istenünk, melly csudálatos a' te neved az egész földön*. 4. Az Isteni minden tökéletességeknek tellyességet: illy értelemmel mondgya ugyan-is maga Isten amaz Angyal felől, *Meg-öltalmazad magadat attúl, -- Mert az én nevem vagyon annak közepette*, 2 Mós. 23: 21. mellyet így magyaráz az Apostol: *Mert ő benne lakozik az Iffenségnek minden tellyessége*, Kol. 2: 9. 5. Azokat az Isteni nevezeteket, mellyekkel Isten nevezte önnön magát, hogy velünk meg-esmértetné maga mivoltát, véghetetlenségét 's boldogságát: minémük ama' tiz emlékezetes nevek az írásban, *Elohim, Elion, Adon, Schaddai, Jehova, Jah, Ehjeh, El, Eloha, Zébaoth*: és a' mellyekkel az ő munkáiról szokott neveztetni, mint: *Teremtő, Megtartó, Megváltó, Idvezítő, Megfentelő, Izraelnek Páftora, Idvesség Köfeklája*, 's a' t. és a' mivel ötet leg-közelebb nevezők, *Memyei Atya*.

A' másikat a' mi nézi: A' minthogy fentnek mondatik, a' mi a' mocsoktól tífza, és a' köz dolgoktól 's hasonlótól külön válaftatott; mint az Móses 3. könyvéből, és az Apostolnak-is Christusról való ama' szavából, *Szent, ártatlan, seplő nélkül való, a' bűnösök-
től el-*

söl el-válastatott, Sid. 7:26. meg-látjuk : Ugy meg-fenteltetni mondatik ugyan valami, midőn az vagy a' bűnnek mocskától meg-tisztítatik; és így fenteli-meg Isten az embert: *Ézék*. 20:12. és 3. *Móf.* 32:1. Jéljel: sőt maga-is magát a' törvény kerint az ember: Vagy a' közönséges állapotból ki-vétetik; és így mondat-nak a' Papok, az Oltár's a' t. meg-fenteltetni. De midőn ez az Istenről mondatik, épen más értelem-ben esik; mivelhogy ő senkitől-is fenté vagy tisztá-vá, mint ki tökéletesen fent és tiszta, nem tétethe-rik: Azért meg-fenteltetni mondatik Isten, vagy az ő neve, Elsőben-is ő magától, mind midőn fent-ségét ki-jelēti, és azt tettetése meg-mutattya az em-bernek; mind a' mikoron annak az emberektől való meg-utáltatását, meg-nem becsüllését meg-bozűl-ja; a' mint maga magyarázza Isten, 3. *Móf.* 10:12. Az után az emberektől-is, midőn azok azt ollyanák, az az fentnek ismériki vallyák, és mint ollyant di-cséríki; e' mellett az ő fentességét cselekedetekkel-is, a' mennyire lehet, követni igyekezíki; azonban azt-is a' mi övé, tölle el-nem vőzik.

Az harmadik már innét elég világos: Kérjük tud-nillik e' kérésben, mint a' Catechismus igen képen ta-nítottya, hogy 1. adgya minékünk az ő maga és tö-kéletességének igaz ísméretit. Ugyan-is ez az örök élet, mint URunk maga mondgya, hogy meg-ismér-jenek téged igaz Istent, és a' Jēsus Chrīstust. *Jón.* 17: 3. 2. hogy adgyon nekünk fent életet, melly által az ő fentességét úgy követhessük, hogy azt látván mások-is dicsőítsék őtet: *Mát.* 5:16. 3. Ennekfelet-te, hogy keljen-ki Isten maga dicsősége mellett, mi-dőn

dőn az ellen az embernek gonofsága fel-emelkedik. Mellyeket így értvén legyen ez a' Tudomány.

§. Szíve tellyes kívánsága's fő gondgya a' kegyes embernek, sem égen, sem földön nem más, hanem csak Isten, a' kit ő édes Attyának a' mint hogy hitt fivében, úgy már bizodalmaffon meg-is föllitott könyörgésében: kinek-is dicsőségét, dicsőségének naponként való terje-dését, ő maga és magát néző minden fűkséges javai felett, elsőbbségen kereti, kéri, 's keresi annyira, hogy ha mikor amazokat kéri, kérje és reménlje csak egyedül erre nézve, ehhez való buzgóságában pedig gyakran el-is felejtse, sőt ugyan semminek ítélje. Ez a' mit e' ké-résben kérünk, és ugyan ez a' minek meg-cseleke-désére's el-követésére magunkat e' kérésnek illendő el-mondásával kötelezzük. Ugy tanítottunk ugyā-is itt e' kérés által, hogy valamikor Isten eliben mé-gyünk, és őtet Atyánknak fölittyük, elsőbbsé és leg-főbb förgalmatosfággal's kívánsággal kérjük, és ke-ressük az ő nevének meg-fenteltetését, hogy a' meg-fentelteffék, a' kerint a' mint meg-mondók. Illyen kegyes indulatnyát mutatya's adgya-ki a' Proféta, midőn így énekel: *Kicsoda volna nekem a' menyben? te náladnál egyebben nem gyönyörködöm e' földön. El-fogyatkozott az én testem és az én fivem; az én fivemnek Köfíklája és én örökségem, te vagy Isten mind örökké*: 73. Solt. 25, 26-yn-ben. Hasonló buzgóságát, de hathatósabban mutattya Móses, mi-dőn buzogván Istene dicsősége mellett, mellyre nézve-is egyedül kívánta mind életét, mind idvef-ségét; magát mintegy el-felejtí, és semminek ítéli, sőt az élet könyvéből való ki-töröltetését kéri, csak hogy

hogy valamint az Isten dicsősége meg-ne fértö-
gyék, így szólván: *Miért gerjedne Ukam a' te ba-
ragod a' te népedre, melyet ki-boztál Egyiptomnak
földéből, nagy erővel és hatalmas kézzel? mit monda-
nak az Egyiptombéliek? Álnoksággal vív-ki őket, hogy
el-vefekténé őket az hegyek között, és hogy el-törlené
őket a' földnek finéről, ---- mostan annakokáért bo-
tsásd-meg ezeknek bűnöket; ha bol pedig nem, törölj-
ki engemet a' könyvből a' melyet írtál.* 2. Mól. 32:12,
32. Azonképen Pál Apostol-is, midőn buzgósá-
gának nagy volta miatt, meg-átkoztatni kíván a'
Christustól, a' kívül lenni és élni mindennél jobb-
nak tartotta 's ítélte, *Filip. 3:8.* és így szól; *Kiván-
nék átok lenni a' Christustól az én Atyámfiaért,* 's a' t.
Róm. 9:3. Ugyan e' tovább meg-tetűzik abból-is,
I. Mert Isten az ő nevét reájok írta az hivekre; még
pedig úgy hogy egyedül tsak attól légye mind létek,
mind nevezetek, és így homlokokon viseljék az ő
Istennek nevét, majd a' érint, mint azt az ő tör-
vényben, a' fő Pap viseli vala homlokán: Mert
ugyan-is, valamit ő benne, rajtok, és körülöttök
Annyok méhében való formáltatásoktól fogván,
utolsó meg-dicsőítettétekig cselekezik Isten, mind
azt cselekezi egyedül csak a' maga nagy nevéért, *hogy
meg-jelentené az ő dicsőségének gazdagságát;* mint
az Apostol igen fépen tanít. *Róm. 9:15, 22, 23.* Azért
hát azok-is semmit-is az Isten nevével feljebb való-
nak nem tartanak, a' mint hogy nem-is tarthatnak.
II. Mert ellenben semmiben inkább nem munkás e'
gonoz világ, mint abban, hogy az Istennek nevét, ha
lehetne, el-óltsa: és annak mind értelmét, mind
emle-

emlekezetit, maga és mások évivéből egészen ki-fa-
kázta: sőt ugyan nem-is nyughatik; hanem mint
a' Sybilláról szól a' Poëta, *Bachaturq; furens, ma-
gnus si pectore possit, Excussisse Deum.* Nagy dühös-
séggel dül fül, mint vethesse ki évivéből a' nagy Istét!
melly gonoz nyughatatlanságát fépen le-írta a' 2.
Sóltár, és a' 14-dik az 1. y-ben; *Azt mondgya a' bo-
lond az ő évivében, hogy nincsen Isten:* az-az, azt ki-
vánnya, azt munkálódgya, hogy ne légyen Isten
még nevezetben-is: add hozzá *Jób. 21:14, 15.* Azért
az hivek, kik nem e' világból valók, hogy ellenke-
ző indulattal legyenek, nem csak igen illő, de-fük-
séges-is.

Ez így lévén, mind maga állapotryának 's ne-
vezetinek, mind e' világ vezettségének meg-gondo-
lása, igen fűkségesé teszi a' kegyes embernek, hogy
buzgólkodgyék Istene dicsősége mellett: és minden
tehetsége zerint munkálódgya 's keresse azt, hogy
annak neve meg-fenteltesék, az az, a' mint már
meg-mondottuk, dicsősége terjesztésék. Sőt to-
vább, nem csak fűkségesé, hanem minden más
egyéb akar mi dolgainál, és életénél-is feljebb valóvá
's elsőbbé; úgy annyira, hogy mindenekben, leg-el-
sőben, leg-főbképen ezt kellesték neki kerefni. Mert
ugyan-is valamint hogy Isten, mindeneknél a' mik
vannak elsőbb és felsőbb; úgy az ő, és dicsősége, ze-
reteti, minden mások zeretetének előtte 's felette va-
gyon: és így olyan, mellynek sem határa, sem
mértéke, sem módgya nincsen; nem-is lehet más,
hanem az, hogy légyen minden mód, mérték, és ha-
tár nélkül: a' mint hogy a' parancsolat-is nem azt
hadgya

hadgya, hogy *fereffed a' te Istenedet mint tennen magadat*; noha olly nagy az embernek magához való ismereteti, hogy azt eléggé ki-ne mondhatta senki; hanem hogy *fereffed a' te Istenedet tellyes lelkedből, tellyes fivédből és minden erődből*, az-az, hogy valamit fivéd, lelked, és minden erőd el-tehet ebben, azt minden meg-határozás nélkül el-kövesztéd Isten ismeretiben.

Ennekokáért az ő maga állapattját jól értő kegyes ember, hogy ezek szerint tisztit téhesse, igen illő, hogy magát egészen adgya Isten dicsőségének keresésére; az-az: Hogy 1. haláttya, hogy helyén vagyon az, örüljön azon felette igen, a' mint láttyuk, melly nagyon örvendez Pál Apostol, és *bálákat ad Istenének*, halván, *hogy a' Római keresztényeknek bitek hirdettének és dicsértetnek az egész világon*, Róm. 1:8. Hasonlóképen Dávid-is, *mikor fokban azt mondanák nékie, mennyünk-el az URnak házába*, 122. Solt. 1, 2, 9b. 2. Ha hol pedig láttya, hogy az nem becsülterik, sőt káromoltatik; fájlalja azt, és gomorkodgyék azon, keservesen meg-firatván az embereknek abbéli nagy gonofságokat. Azt cselektí a' buzgó lelkű Dávid, midőn azt mondgya: *Vizeknek folyási fármaznak az én femeimből, azok miatt kik a' te törvényedet meg-nem őrizik*: 119. Solt. 136. Azt cselekté a' kegyes Ézékiás-is, a' Rabsaké káromlására meg-faggatván ruháit. Efa. 37:1. 3. Ennekfelette, ha mi más egyebet lát-is akar magában, akar másban, a' mi annak terjedését csak valami részben-is meg-akadályoztathattya, azt-is fívesen fájlalja, és a' miatt magát megalázván, hogy az-is el-fordíttassék munkálodgya. Illyen

pedig,

pedig, hogy azt is meg-mondjuk, (1) A' maga-hitség, vagy kevelység. E' lön akadályúl a' Sídóknak, hogy a' Jésumról vallást ne tennének: *Ján. 12:42*. E' lön oka a' Farahó engedetlenségének-is, és amaz őbolond éavának, *Az URat sem esmértem, a' népet sem bocsátom el*: 2. Móf. 5:2. (2) A' buzgótanság, melly igen könnyen elmulik az Isteni dolgok mellől. (3) A' fivének keménysége, melly miatt nagy dolgok által sem mozdittatik ember semmi jó és dicséretes dologra, és még csudákat látván sem hízen, mint azok, kikrol fő vagyon *Márk. 6:5*. (4) A' kegyességgel nélkül való létel; avagy mind az élet, mind a' tudománybéli feslettség, melly okot ad másoknak az Isten nevének meg-csúfolására 's káromlására: láfd erre *Róm. 2:24*.

4. Ellenben, valami az Isten nevének meg-fentelésére, 's dicsőségének terjedésére szolgálhat, mind azt foglalmatosan, mind könyörgése, mind külső munkaja által felkeresni és megferzeni igyekezik. *Könyörgése* által kérvén fűntelē elsőbē-is az igaz Isten ismeretét: hogy tudnillik *meg-ismérhesse az igaz Istent, és a' kit az el-bocsátott a' Jésum Christust*, Ján. 17:3. az Izraelnek *ama' fentét, a' kiben vagyon az igazság és az erő*. Továbbá az Istennek világos maga meg-jelentését; az-az, hogy mutassa-ki magát, természetit fentfégét, és ítéletbeli igazságát, a' fentint a' mint énekeljük 's kérjük a' 94. Solt. 1, 2. 9b-ben mondván: *URam bókfüállásnak Istene jellemyél meg, magafaltassál-fel földnek bírása, fizess meg a' kevellyeknek, 's a' t.* Végre a' fent életre való igyekezetet, melly kerint úgy elheszen, és a' fentfégnek követésében

Q

sében naponként úgy elő-mehessen, hogy jó példadással másokat is Istenhez viheessen, és a' fent életnek gyakorlására indíthasson; mint Dávid kéri ama' szép szavaiban: *Tanítom a' bűnösöket a' te útaidra, és a' bűnösök te hozzád meg-térnek.* 51. Sólt. 15. és URunk parancsolja Mát. 5:16. *Ugy fényljetek a' ti világosságtok az emberek előtt, hogy látván azt azok dicsőítsék a' ti mennyei Atyátokat.* Munkája 's cselekedeti által pedig, Élven és járván mindenekben az ő hivatala érint kétül's fegyheretlenül, hogy két-lehessen, *mint a' mennyei Atya is fent*, ama' főkör elönbben adatott parancsolat érint, *Legyetek fentek, mert én a' ti URatok Istenek fent vagyok.* Mert ugyan-is ebben dicsőíttetik az Atya, ha az hívek a' főörökhöz mellybe plántáltattanak, illendő gyümölcsöt hozándnak, és így annak tanítványi léfnek, Ján. 15:8.

Es továbbá Istének akár melly dolgaiból alkalmatlóságot keresvén vévén-is magának, az ő felsége dicséretire 's dicsőítésére: úgy tudnillik, hogy mindenütt és mindenekben meg-ismérje az Isten kezét, és azt alázatosan tisztelje; légyen a' kedvetlen dolgokba alázatos, a' kedvesekbe vig és mintegy ugyan fel-emelkedett, a' B. Szűznek ama' mondása érint, *Magasztalja az én lelkem az URat, és örvendez az én lelkem az én meg-tartó Istenemben:* Luk. 1:42. olly értelembé lévén, hogy a' kinem örvendez az Istennek nagyságos dolgain, éldalmazza azokat: *Ésa. 22:12.* mindenikben pedig egyaránt háládatos, 50. Sólt. 23. és mindenkoron buzgó, annyira, hogy azt mondhatta, *a' te házadhoz való nagy buzgó fíretet meg-emélt engemet:* 69: Sólt. 10.

Emlekez-

Emlekezzünk-meg hát mindnyájan, kik az UR-ról neveztetünk, hogy homlokunkra vagyon írva az ő neve, melly minket minden fentiségre és tisztaságra kötelez: Es ez okon, vífeljük és hordozzuk azt fentiséggel és tisztasággal, holott még csak külső edényit-is annak nem lehetett tisztaság nélkül hordozni; és a' már meg-mondott dolgok érint gyakoroljuk mi magunkat a' fentiségben, tudván azt bizonyosan, hogy meg-bozósulni nem mulattya, ha miel-mulattyuk neve megfentelését, és megmocskoljuk annak dicsőséges fentiségét, 's dicsőítését: a' minthogy régen is meg-bozósulá az Áron fiában, 3 Móf. 10. Magában Áronban és Mósesben-is ama' nagy emberekben, 4 Móf. 20:12. Eli Papban, 1 Sam. 2: és 3:13. Héródesben, Csel 12:22, 23. Farahóban, Róm. 9:17. és sokakban másokban: Ellenben pedig ha tisztunket forgalmazottan el-kövertük, azt mivel, mint meg-is ígérte, *Felen 3:12.* hogy légyünk az Istennek templomában oklopok, és reánk fel-írja az Istennek nevét, az Isten várocsának nevét az új Jerúsálemnek nevét: mellyet cselekedgyék velünk nyavalyás bűnösökkel az ő két nevéért: Amé.

XXV. T A N U S Á G.

A második Kérésről.

Mát. VI. Réf. 10. vers. *Föjjon-el a' te orfágod.* Együnk már rend érint az Uri Imádságnak második Kérésére, melly az el-mondott főkba foglaltatik-bé, *Föjjon-el a' te orfágod*, és mellynek summája ez, hogy a' kegyes ember minden kívánságának 's gondgyának feje, az Isten dicsősége mellett, annak

annak orfága 's orfágának kívánása E' körül ker-
töre kell nekünk kíváltképen vigyáznunk, és az
jól meg-is tudnunk; *Elsőben* tudnillik, mint körte-
sék öfve, és mint egyezzen ez az előtte való kérés-
sel; mint-is különbözzön attól. *Másodszor*, milé-
gyen értelme ezen Kérésnek.

A' mi az *első*t illeti; Vagyon ennek azzal olly fűp
egyefsége, sőt abból való ki-folyása, hogy Idvezi-
tónknak bölcseségét, ez imádságnak formálásában,
és abbéli kéréseknek fűp renddel való öfve ferkez-
tetésében, méltán akarki csudálhassa. És bizony
maga a' dolog azt kívánnya, 's magával hozza,
hogy minekutánna kértük Istent, hogy magát min-
den erejében mutatná-meg e' világnak; közelebb
mindgyárt ezt kérjük, hogy orfágát-is az emberek
között mind tartsa, mind mutassa-meg. Mert ugyá-
is dicsőféges neve után, önként mindjárt orfága 's
birodalma jön elménkire, úgymint, mellyből nem
kevésé nevededik nevének nagy és dicső volta. En-
nek felette, Isten, kinek eddig még csak nevét hal-
lottuk 's értettük, az ő orfága által jön közelebb
hozzánk; és mi-is bűnösök abban és akkor fentel-
jük-meg valóban az Istennek nevét, midőn rajtunk
való orfáglását nem csak békefégesen viseljük, sőt
örvendezünk-is azon. Végre, mert az Istennek
neve, az ő orfágában nagy, fent, és efméretes, a' fű-
rint a' mi van 76 Solt. 2. 7-ben. *Esméretes, az Isten Szi-
dó orfágban, és Izraelben nagy az ő neve.* De külöm-
böz-is e' Kérés a' felsőtől; métfébb terjed ugyan-is
az Istennek neve, mintsem orfága, úgy hogy ki-ha-
son 's terjedgyen a' még azokra-is, kikre nem hat az

ő or

ő orfága. Mint a' földi Királyoknak nevek-is sokszor
orfágokon kívül-is métfé ki-terjed és hat

A' mi a' *másikat* illeti; Értelmét tudnillik e' Ké-
résnek meg-tudhattuk, ha e' két dolgot jól el-iga-
zítottuk: 1. mi légyen az Istennek orfága, a' mel-
lyet várunk 's kérünk: és 2. mi légyen annak el-jö-
vetele, a' mellyért imádkozunk.

Az *Elsőnek* el-igazítására, nem fűküfé igen mun-
kásan mutogatnunk, mi légyen közönféges nevezet
ferint az orfág: tudnillik, azon egy fő, úgymint Ki-
rály vagy Fejedelem alatt lévő, és azon törvényekkel,
erkölcsökkel, fűkáfokkal és szabadságokkal élő, em-
beri társaság. Az oktan állatokból ugyan-is, nem
áll orfág. Azt sem igen fűküféges hozzason fűmlál-
nunk, hány féle légyen az Istennek az emberek kö-
zött való orfága, melly közönféges értelem ferint,
úgy fűkott el-öfteni és meg-külömböztetni, hogy
légyen az ő orfága az emberek között: 1. *Termé-
ketnek*, a' mint fűolani fűoktak, vagy inkább *Hata-
lomnak orfága*; mellynek fundámentoma a' Terem-
tés és Gondviselésbéli ereje 's hatalma, mellyel min-
deneket teremtet, tart és igazgat, és mellyben min-
den emberek közönfégesen benne vannak és élnek.
2. *Kegyelemnek orfága*; mellynek fundámentoma
az ő idvezítő kegyelme, és kegyelmes hivatala, mel-
lyel némelleyeket az idvesfégre hív; a' kikat hívott,
meg-igazít, meg-is fentel, Róm 8:29,30. 7. Törvénye
pedig az igazság, a békefé, és a' Sz. Lélek által való
öröm, Róm. 14:17. 3. *Dicsőfének orfága*; melly-
nek fundámentoma a' válastott híveknek meg-di-
csőfittetések, és az Isteni kegyelemnek az a' nagy tel-

lyetsege, melly által oázán *Isten léken minden mindnekben*, mint az Apostol szól *1 Kór. 15:28.* Elég az rövideden meg-mondanunk, mi légyen ez az ország, a' mellyet kérünk, *hogy jöjjön-el.* Tudnill. az Istennek országa, mivel Istenének mondatik, világosan ellenébe vettetik, mind az ördög mind az emberek országának: és így jelent olyan országot, melly attól mindeniktől meg-külömböztetvén, tulajdon csak Istené egyedül. Vagyon ugyan is, még pedig nagy erejében vagyon mind e' mai napig e' világon az ördögnek országa, mellynek még az hivek-is, míg ez halandó testi életben élnek, nem kicsiny részben szolgáltni kényszerítettnek; mint ez világosan meg-tetűik az Apostolnak ama' szavaiból: *Mert gyönyörködöm az Istennek törvényében a' belső ember kerint; De látok az én tagaimban más törvényt, melly az én elmémnek törvényével ellenkezik, és engemet rabul ad a' bűnnek törvényének, melly az én tagaimban vagyon. Oh én fegény ember, kacsoda szabadít-meg engemet ez halálnak testéből!* Róm 7:22, 23, 24. y-ben. Es mellynek e' kerint határibé-nyúlnak, hogy így szóljak, az Isten országának 's birodalmának határiban; majd a' kerint, mint a' Saul háza, és a' Filistéusok birodalma, a' Dávid országában, mind addig míg nem a' Dávid mindeniket meg-győzvé, maga országából épen ki-verte 's rekezté. Vagyon továbbá, a' mint naponként láttuk, az embereknek is e' világon országok; melly ha mikor nyilván az Isten országával nem ellenkezik-is, attól ugyan csak mind különöz, mind különböz, és annak nagy hátra-maradására való. De hajdan még az Eklésiában-is volt azonoknak országok

Éágok, midőn a' Móses Éékiben ülven, az Isten népe között Isteni nevezetet-is és méltóságot viseltenek. Már mind ezeknek ellenébe vettervén az Istenek országa, a' valóbá az Idvezítő Király Mesiásnak az Atyától testamentom kerint adatott amaz országa, *Luk. 22:29.* mellyet az ő válastott hivei között kezdetről fogva mindenkör híven fenn-tartott, naponként gyarapított, és végre dicsőségesé-is tézen. Es melly a' néki adattatott *Privilegiumokra*, szabadságokra nézve, mellyekkel mind már mostan él, mind ezután nagyobb mértékben élni-fog; *Mennyeknek országának*-is neveztetik. Egy szóval az, a' mellyel Christus uralkodik az övéi között, és viszont azok-is ő véle együtt uralkodnak mindeneken, a' kerint a' mi vagyon *Jelen. 3:21.* y-b. Erre nézett a' régi kerinteknek ama' Éép kívánságok: *Vajha el-jöne Sionból Izraelnek szabadítója*, *14. Sölt. 7.* y-b. és ebből származó bizakodások, *El-jö Sionból a' szabadító, és el-ve-ki a' Jákóbnak bűneit:* Róm. 11:26.

A' másikat már e' kerint el-igazítottuk könnyen. Ennek tudnillik el-jöveteli, mellyet kérünk ez: 1. Hogy jöjjön-el, és nagy erejével úgy hasson-bé mi belénk, hogy az ördög birodalmának minden még a' bűn által bennünk meg-lévő részeit 's maradványit tontsa-el, annyira, hogy a' bűnnek és az ördögnek minden szolgálattjától meg-fabadulván, szolgálhassunk csak Istennek, *Luk. 1:74, 75.* és lehessünk épen csak az ő országa. 2. Hogy mutatódgyék-ki el-valaha az ő tellyes dicsőségében, és jusson méltóságának 's hatalmának arra a' tökéletességére, *hogy féljék a' pogányok az URnak nevét, és a' földnek minden királyi,*

annak az ő dicsőségét, 102. Solt. 16. és hogy a földön lévő minden országok legyenek a mi URunké, Jelen 11. 15. úgy hogy, többé az hivek, ne legyenek még-is csak bűndösök és jövevények e világon, hanem mint annak örökös lakjanak, sőt Christussal együtt uralkodjanak is azon. Ezen értelemmel, kevésé ugyan különb beféddel adja ezt a Kátékismus a CXXIII. Kérdésre való feleletben; mellyet ezzel, nagyobb világozságnak okáért, méltó öfve-vetnünk. Légyen azért mind ezekhez képest ez a mi Tudományunk.

§ Volt, vagyon és léfén vég nélkül mind örökké Istennek az emberek között orfága: mellyet noha minden e világi dolgok s birodalmok úgy mutatnak, hogy épen csak a bolondok és a vakmerők tagadhassanak; mindazáltal, csak a kikben vagyon voltaképen azok tudnak, azok is pedig csak annyi rékben, a mennyit magokban látnak és tapasztalnak. Mellyet ők erőssen meg-tartván lelkében, nem csak vigadoznak elég egész és álhatatos örömmel, annak jelen való állapotyan; hanem magokat az hit és a reménség által, a jelen-valóknál kielyebb terjesztvén, nagyobbakat is várnak; mellyekért is, noha mik és mitsodások legyenek még-nem tudgyák, fűntelenül mind könyörgésekben imádkoznak, mind cselekedetekkel fáradoznak. A jelen-való Kérésben világosan vagyon ez: Ugyan-is mikor így imádkozunk, Főjön-e a te orfagod; akkor az Istennek orfágát, meg-is esmérjük, meg is valljuk; Szerettyük s becsüljük is a mennyiben már jelen van, a mennyiben pedig még jövendő, keressük is. Az egész fent írás is erőssüti s világosan taníttya ezt; hirdetvén s magasztalván majd mindenütt es minden

den részben, az Istennek orfágát. Es továbbá az Írásból vétetett józan okoskodás-is arra mutat. Mert ugyan is, Idvezitünk mondtaként, Luk. 17:21. Az Istennek orfága, benn vagyon az emberekből. Bennem mondom, az az leg-belsőbb részekben, lelkekben tudnillik, és azt néző lelki jókban; minémü a jó lelki esméret, az Hit, a Reménség, a Szeretet, s a t. Már pedig a lélek halhatatlan és mindenkor meg-maradó; annak okáért az orfág vagy birodalom-is, a melly alatt vagy a mellyben e vagyon és él, hogy mindenkor meg-maradó légyen, a dolog magával hozza. Es így olyan is légyen, mellynek Hit által engedelmeskedünk; mellyre a Reménség által ez életen túl-is nézünk, és a mellyet a Szeretet által minden fozgalmatossággal és buzgósággal keresünk.

Ez már minket egynéhány jeles dolgokra igazít, és tanít. Elsőben-is tudnillik: Hogy noha minden birodalmat s orfágot annyira magokénak tartnak s alítanak az emberek, hogy meg-tekintvén azoknak otfozásokat, mellyel ez ezt, ez amazt állíttya magájénak, alig, sőt ugyan ne-is találhass e földön a miről azt mondhasd, ez az Istené; Vagyon mindazáltal még-is Istennek e világon különös birodalma s orfága, melly mind azoknál állandóbb, erősebb, hatalmasabb-is, annyira, hogy e nélkül, annál-is inkább pedig ez ellen azok semmik légyenek csak, meg-se álhassanak; és a melly örökké való orfág, a mint nevezterik, Dán. 7:27. Semmik, mondom, mind azok e nélkül: mert ugyan-is a világi minden Birodalmok, Uraságok, s a t. a minthogy ennek árnyéki, úgy a mi erejek s állandóságok vagyon, egészen csak

ezen építik, 's ezzel gyámolttyák, annyira, hogy ha az Istennek nem volna az emberekben orzága, nem lehetne soha egy embernek-is az emberekön birodalma 's orzága. Bizony ha maga a' lelki-esméret nem látta 's nem tapasztalta, és így nem mutatta 's nem bizonyította volna az embereknek, hogy vagyon az Istennek az emberekön orzága, mellynek engedni kell; soha az emberek az emberekön való birodalmat 's orzágot, sem ki-nem gondolhatták, sem a' minke-utánna ki-gondolták, meg-nem állíthatták volna. A' nagy Nimródról, kinek unokájának szokta vála magát irni 's nevezni a' nagy birodalmú Átilla, azt olvassuk, hogy birodalom vadászásában, mellyben a' minthogy első, úgy igen hatalmas is volt a' földön, az Istennek nevét törtte-fel fundamentomúl, hogy *vadászna azt az UR előtt*, azaz előtte viselvén 's mutogatván cselekedetinek az URat és annak birodalmát, 1 Móf. 10:8,9,10. Semmik továbbá, fokkal inkább ez ellen: Mert ugyan is ám akármelly erősek legyenek; de ha ebben meg-ütköznek, meg-romlanak, és mint a' közfálhoz ütődött hab vize, cseppenként félyvel latsannak: mellyre meg-éamlálhatatlan sok példánk vannak. Ésebből igen épen meg-tet-
 fizik: I. Hogy nem emberi elmétől el-rejtetett, és attól meg-érthetetlen dolog az Istennek orzága; de sőt inkább olyan, mellyet a' világi birodalmakból, és e' világnak-is látható alkormányából, könnyen akárki meg-érthet és tudhat. Mert ugyan-is, ha ki mind ezeket figyelmetesen meg-tekinti, éükléggépen, vagy meg-esméri az Istennek ezt az orzágar; vagy arra fokad-ki, *hogy hijában formálta Isten mind*
az em-

az embereknek fiait, mint az Ásáf Éól 89 Solt 48 ψ . II. Hogy fohól inkább bővebben a' világ bolondsága magát ki nem mutatta, mint az Isten orzága körül való dolgaiban 's maga-viselésében. Midön tudnillik azt nem esméri, sőt esmérni sem akarja; mint ama' fel-fuvalkodott Farahó, ki nagy kevélyen azt mondgya vala Mósesnek; *az URat sem esmértem, a' népet sem bocsátom-el*, 2 Móf. 5:2 ψ . Melly nagy bolonság ugyan-is azt nem esmérni, a' ki *egyedül adgya az orzágot az embereknek*, Dan. 2:21 ψ . Midön annak el-jövetelitől nem csak irtózik, feltvén attól maga birodalmát, mint Héródes, Mát. 2:3. és Pilátus; Ján. 19:12. de annak minden ereje 's tehetsége érint ellene-is áll; mint azon Héródes; Mát. 2:16. és a földnek Királyi, kiket Isten nem csak *meg-nevet*, de *meg-is tör és ront*, a' mint meg-van írva 2-dik Soltárban, ismét Ésa. 8:15. Mát. 21:44.

Másodszor: Hogy nem jár az Istennek orzága világi pompával, és terméketi mivoltát mutogató 's esmértető tettetes *külső jelekkel*, mint a' világi országok szoktanak: mint Idvezítőnk maga taníttya, Luk. 17:21 ψ . Mert másként a' kívül valók-is tudnák 's esmérnék azt, az ellen a' mit a' Tudományban fel-tévünk. Ez okon, Tulajdonsága-is ennek az, 1. hogy e' *világtól*, mivel *nem-is abból való*, Ján. 15:19. mindenkben igen különböz; Dan. 2:44. 2. hogy ettől és ez aránt minden világi országok 's birodalmok békével maradhatnak, csak Éokott bolondságok érint ellene ne támadgyanak. Láttuk ugyan-is, hogy maga Urunk, ennek az orzágnak dicsőséges Királya, a' mikor ezt nagy erővel építené-is, meg-hagyá

hagyá az embereknek, hogy *adnák-meg a' mi a' Csáfáré, a' Csáfárnak*, Mát. 22:21. 3. hogy vannak olly titkai ez orzágnak, mellyeket a' kívül valók nem érthetnek, hanem csak a' kik abban élnek. 4. hogy naponként ebben olly külömbkülömb újságok fordulnak elő, hogy, nem csak naponként láthatson 's tapasztalhatson abban a' kegyes lélek olly dolgot, melyet annak előtte nem tapasztalt; de ennek felette, bizonyoson várhatson-is nagyobb nagyobb dolgokat, mellyeket még mostan nem érthet és nem tud; az Apostolnak ama' mondása szerint: *Szerelmesim, mostan Istennek fiai vagyunk; de még meg-nem jelentett, micsodák leszünk*: 1Ján. 3:2. A' honnat tépen meg-érthettyük, méltó-is meg-értenünk, Mind 1. az Istennek bölcsességét, ki külső jelekkel 's pompával nem akarta tetterefsé tenni, 's azokkal járni az ő országát; hogy mind a' gonoszoknak kevélységeket meg-csúfolná, 's nagyra vágyó elméjeket meg-bolondítaná; hiveinek pedig szorgalmatosságokat annak keretésében inkább inkább gyakorolná: Mind 2. a' világnak bolondságát, ki a' külső pompára annyira bámúlt, hogy az Istennek országát a' nélkül ne akarja se meg-ismérni, se fel venni. Mind 3. a' kegyes embernek az Isten orzága körül való tisztit 's kötelességet, melly fokra terjed-ki. Nevezetesen pedig ezekben foglaltatik bé:

Hogy valamikor ez Isten országának el-jövetelért imádkozunk; mind akkor, (1) meg-emlekezzünk arról, hogy vagyon még ma-is az ördögnek e' világon, az Isten országával ellenkező, és terjedését mindenekben meg-akadályozni igyekező orzága, melly

mi

mireánk-is a' bűn által ki-terjed nagy részént: úgy hogy a' miatt az Isten országának 's birodalmának bennünk nem kevés híjja legyen. És ez okon (2) ezért éives fohászkodásokkal, mint az Apostol, *Róm. 7:14. óhajtozván, kérjük az URnak ama' Lelkét, melly szabadossággá tehet bennünket*: 2Kór. 3:17. (3) Látván az ördög országának másokban-is nevedését, fájlatjuk azt; a' mint cselekedett *Lót-is, ki minden napon az ő igaz lelkét gyöttrötte azoknak* (: a' Sodomabélieknek): *gonoszságokért*, 2Pét. 2:7,8. Illyés-is, *1Kir. 19:10. Dávid-is, 119: Sólt. 136. sőt maga Urunk-is, Márk. 3:5.* (4) Sőt harczoljunk-is az ellen, mint az Izrael fiai az ő földökben meg-maradott pogány népek ellen: *Birá. 1:2: rész.* és mint a' Dávid főlgaí a' Saul orzága ellen: *2Sam. 3.* (5) Szorgalmatosan munkálodgyuk egész tehetségünk szerint annak nevedését, erősödését, és állandó békeességét; hogy elvala ha erje-el az ő kívánatos tökéletességét. Melly úgy megyen véghez, 1. ha imádkozunk azért; ama' parancsolat szerint, *Könyörögjete a' Jérusálemnek békeességéért*, 's a' t. 122 Sólt 6,7,8. 2. ha azokhoz adgyuk magunkat, kik ez orzágnak igaz hivei, Dávidal ezt mondván, *Társa vagyok én mind azoknak, kik tégedet félnek, és meg-örizik a' te parancsolatodat*: 119: Sólt. 63.8. És ez okon, 3. keressük-is ez illyeknek társaságát, rudakozván ama' szerelmessel, és így főlván, *Mondd meg nekem, oh te, kit az én lelkem szeret, hol legelteted és hol nyugtatod a' te juhaidat délben!* Ének. 1:7. 4. ha minden kevélységet le-hagyván, léfünk felidőgben 's alázatosságban hasonlatosok a' gyermekekhez: mert Urunk fava, *Ha olyanok nem léftek*

léftek mint a' kis gyermek, semmiképen nem mehettek bé a' mennyeknek országába: Mát. 18:3. 5. ha másokat-is kézen fogva vezetünk ide; a' mint meg-mondatott Ésa 2:3. hogy fog lenni az urólsó időben. Es ez az, a' miben kiváltképen való módon látzik meg az Atyáknak, a' cselédes Gazdáknak, és a' külső nagy Tisztviselőknek-is főrgalmatosságok, hogy tudnillik az alattok lévőket tegyék Isten országának cselédivé. 6. ha halálukat-is úgy tarttyuk és várjuk, mint a' mi által ez országnak tökéletességére viterünk.

Harmadkor: hogy akarminémü legyen-is pedig most e' világon az Isten országának és annak cselédinek dolga és állapottya; De el-jő bizonyly az idő, melyben Isten az övét a' hitetlenektől el-választtya, és országát hiveivel együtt úgy birja, hogy tovább az övéi senkinek ö kivülle ne szolgáljanak; de sőt inkább ö velle együtt mindeneken uralkodgyanak. Meg-igérte ugyan-is ezt Urunk minékünk, és ide ennek várására 's kérésére fordította lelkünket, hogy már a' fok ide tartozó ígéretekkel elő ne hordgyuk nagy böfeggel, mikor az imádságban arra tanított, hogy így könyörögiünk, *Főjjon el a' te országod.* Mellyre nézven annakokáért, főklég, hogy magunkat ne zabjuk e' világhoz; éljünk inkább úgy, mint jövevények, várván mignem el-jő az Istennek országa az ö tellyességében: mellyben őtán úgy főlgálunk Istennek, hogy uralkodgyunk-is ö velle, és ö legyen minden mindenekben; az alatt pedig meg-ne főnnyünk főrgalmaztatni Istennél azt, így esedezven előtte naponként, *Főjjon-el, óh Mennyei Atya! a' te országod, Ámen.*

A' harmadik Kérésről.

Mát. VI. R. 10. v. *Légyen-meg a' te akaratod, miképen mennyben, azonképen itt e' földön-is.*

Szállunk már rend szerint az Uri imádságbeli harmadik Kérésre: melly-is még nem a' mi hasznunkat, hanem az Istennek dicsőségét néző jók körül foglalatoskodik, és azokat keresi Istennél, 's kéri ö felségétől. Alkalmaztatnak ugyan-is, mint oda feljebb meg-mondók, az első részbeli, vagy mongyam első táblán lévő Kérések, az első táblán lévő Parancsolatokhoz: úgy hogy azokban és azok által esedezzünk azokért és törekedgyünk azokra, a' mik nekünk e' Parancsolatokban előnkbe adatnak, hogy azokra igyekezzünk. Mert miképen hogy az első Parancsolat hív és kötelez minket, az igaz Istennek, a' ki nekünk idvezitönk 's meg-fentelönk, igaz ismeretire; úgy az első Kérésben finte azért, és annak szerző okaért, tudnillik váltságunkért és az idvetségre való hivatalunkért imádkozunk. Továbbá, a' mint a' második Parancsolat hív és kötelez az Istennek lélekben és igazságban való főlgálattyára 's tisztetire; úgy, mivel ez ugyan valóban az Isten országabeli engedelmeség, és ahoz való köteletség; vagy hogy úgy mondgyam ki, az a' *homagium*, mellyel tartozik ember Istennek az ö országában; finte ugyan ez, és a' miből ez főrmazik, tudnillik Isten előtt való meg-igazulásunk az, a' mit Istentől a' második Kérésben kérünk. Végre, mint a' harmadik és negyedik Parancsolat kívánja tölünk az Istennek

felelmet, és ő előtte mindenkben való *lent* magunk viselését; úgy nem más, hanem ez, és ennek *szöve* oka, a' meg-*szöve*teltetés tudnillik, a' miért a harmadik Kérésben esedezünk, így *szöve*lván, *Légyen-meg a te akaratod*, s a' t. Mellynek ehhez képest *szöve* tuma mája ez, hogy mind könyörgésével, mind egyéb igyekezetivel s tehetségével keresse ember Istennel meg-*szöve*teltetését, melly által mindenkor és mindenkben tehesse jó Istenének akarattyaat hiven és tökéletesen.

De illik bővebben meg-vizsgálunk e' Kérésnek, mind egyben-kötetését a' feljebb valókkal, mind pediglen igaz értelmét.

A' mi az első nézi; Igen lépen függ ez a' feljebb valóktól, és azokból ugyan természet szerint és szükségképen foly. Mert a' minthogy az Istennek neve főbb és kiváltképen való módon, az ő országában esmértes, a' 76. *Sólt.* 1, 2, *szöve* szerint; és kiváltképen-való módon, ott és akkor *szöve*teltetik meg, a' holott és a' mikor ő Uralkodik leginkább: Ugy továbbá, ott és akkor Uralkodik valóban, a' holott és a' mikor mindenk az ő akarattyaat cselekedik nagy *szöve*galmatozással: És így, hogy az Isten országa eljöhesse, az-az, az ő erejében fel-állhasson, a' mellyért a' második Kérésben imádkoztunk; *szöve*klég, hogy az ő akarattya légyen mindenkben; még pedig a' *szöve*rint, a' mint a' *szöve*kort meg-lenni az ő tellyes és tökéletes országában s birodalmában. Annak felette Isten ő maga-is így kötötte ezeket ösze már régen, ama' *szöve*p mondásában, *Ha Ur vagytok, hol az én felelmem?* Mal. 1. 6. Mintha mondaná: Mint-hogy

hogy Urnak neveztetem esmértem-is töltetek sőt mint Urnak birodalmam-is vagyon köztetek; meg-kívánom, hogy engemet mint Uratokat féljete és akaratomat tegyétek. Így köték ugyan ezeket ösze az Angyalok-is, midőn a' *szöve*letett Megváltónak azt éneklék: *Dicsőség magasságban az Istennek*; melly egyez az első kéréssel, *szöve*teltesék vagy dicsőíttesék-meg a' te neved; Mintha mondanák: Imé *szöve*teltetik URam és dicsőítettetik a' te neved, ki a' magasságban, az egekben vagy. *Békeség a' földön*; melly a' másík kéréssel, *jöjjön-el a' te országod*, meg-egyez; Mintha mondanák: Imé jelen van már, avagy el-közelgetett, oh jöjjön-el jobbā is az Istennek országa! mellyben egyedül vagyon békeséges élete a' bűnös embernek. És *jó akarat az emberekben*: melly tovább meg-egyez az harmadik kéréssel, *légye-meg a' te akaratod*: Mintha mondanák, És ez okáért imé a' te jó akaratod, tanácsod s tetésed, im kezd lenni, oh légyen pedig már nagyobb mértékben-is az emberekben! Luk. 2. 14. Különböz mind-azáltal ez a' feljebb valóktól, *szöve*inte úgy és a' *szöve*rint, a' mint meg-*szöve*teltetésünk különböz Isten előtt való meg-igazulásunktól.

A' mi tovább már a' másikat illeti, Igaz értelmét-is nem nehéz ennek el-érnünk, ha *szöve*p renddel különösen meg-vizsgáljuk, mind a' dolgot melly felől a' *szöve*kérés vagyon; mind az után magát arról a' *szöve*dologról való kérést. A' dolog mellyről a' *szöve*kérés vagyon, az Istennek akarattya: az Istennek mondgyuk ugyan-is, hogy *légyen-meg a' TE AKARATOD*. Ezt valamikor és valaholott nevezi az Irás, min-denkor

denkor és mindenütt ellenében veti minden akármű-
némű teremtetett állatnak, akar ember, akar An-
gyal, akar ördög legyen-is az, akarattjának: sőt
nem csak ellenében veti, hanem eleiben és felibe-
is tézi mind annak, úgy hogy mindenütt és minde-
nekben helye legyen annak, a' mit Idvezítőnk a'
maga fent akarattjáról monda, *nem a' mint én aka-
rom, hanem a' mint te Atyám*, Luk. 22:42. hogy min-
denről mondhattuk mi-is, nem a' mit azok akarnak,
ám akarkik legyenek-is azok, hanem a' mit te akar
URam, a' lézen, legyen-is: És hogy *valaki az ellen-
támad's akar, még ha a' mennyből való Angyal vol-
na-is, átök legyen.* mint Pál Apostol szól, *Gal. 1:8.*
Érti pedig azt az Isteni akaratot, mellyel *ő vala-
mit akar, mindent meg cselekezik, mind az égben,
mind a' földön, mind a' természetben, mind a' kegye-
lemben,* mellyről szól az Apostol-is: *Éfész. 11:12.* a'
Dávid-is, *115 Solt. 3. 5-b.* akar ki-jelétette legyen azt
nékünk, akar el-rejtette tollunk ő magában; a'
mint azt a' Tudósok szokták nevezni és meg-*o*zta-
ni. *Isteni ki-jelentetett* akaratnak nevezik, ugyan-
is, az Istennek minden parancsolattját, mellyet az
embereknek, akar a' Törvény, akar az Evangéli-
om által, akar egykor akar mászor elejekben adott,
a' végre hogy azt cselekednék: és mellyről ez okáért
úgy szólhat ember az Istennek, mint szól vala a' Saul
Pál, *mit akar Uram, hogy cselekedgyem?* Csel 9:6.
az Apostol pedig nyilván azt mondgya: *Ez az Iste-
nek akarattja, a' ti meg-fenteltetésetek:* az-az, hogy
ti fentek legyetek, *1. Thess. 4:3.* *Isteni el-rejtetett,*
vagy *tikos* akaratnak mondgyak pedig azt, mel-

mellyet Isten nékünk embereknek eleve meg-
nem jelentett, és velünk előbb meg sem értetett,
hanem csak akkor, mikor a' dolog mellyet akart,
végben ment és meg-lött: mellynek-is ez okáért el-
lenében nem állhat sem nem szólhat senki is, mint
amannak. És ez a' mellyről kell értenünk Idvezi-
tőnknek e' mondását; *Ha akarom-is hogy ő meg-ma-
radgjon mind addig-is míg el jövök, mi gondod véle?*
Ján 21:22. Ama' másíkról kell pedig ugyan Idve-
zitőnknek ama' más mondását, *Jerúsálem Jerusa-
lem, ki meg-ölöd a' Prófétákat, és meg-kövezed azo-
kat a' kik te hozzád bocsáttattak; mennyifer akartam
egyben gyűjteni a' te fiaidat, miképen a' tyúk az ő fi-
ait egyben gyűjti, és te nem akartad.* Már. 23:37.
Mind e' mind ama' pedig a' melyre néz e' jelen való
kéres: úgy hogy igen hasonló legyen ez ahhoz, a'
mit a' Tanítványok mondanak vala, mikor az ő fa-
vokat a' Pál nem fogadná, *Légyen az URnak akarat-
tya:* Csel. 21:14. és az Eli Pap-is régenten: *Ő az UR,
cselekedgyék úgy a' mint nékie tetfők,* 1. Sam. 3:18. A'
kéres tovább már az, hogy e' *légyen-meg.* Így mond-
gyuk ugyan-is: *légyen-meg a' te akaratod.* *Légyen-
meg:* az-az, mennyé véghez mind mi beűnk, mind
mi általunk. És így kérjük elsőben-is meg-fentel-
tésünket, melly által tétessünk alkalmasfokká arra,
hogy meg-cselekedhessük mind azt, a' mit kíván I-
sten mi tőlünk hogy cselekedgyünk: másodszor pe-
dig, *Elméinknek meg-nyugovását,* mellyel Istennek
minden tanácsát javalljuk, és minden az ő akarat-
tyától származott dolgokban, akar minéműek lé-
gyenek-is azok, magunkat meg-nyugtassuk.

Kérjük továbbá mind ezeket a' menyieieknek törvények és jó példájok szerint, így szólván: *miképen mennyben, azonképen itt e' földön is*. Ezek a' menyieiek pedig az Angyalok, és a' már meg-bóldogúlt lelkek; a' kikhez kívánunk e' kérdésben. mind ragasztani, foglaltatni, mind hasonlítottatni, hogy tudni: mind öbennék, mind mi beűnk egyaránt legyen-meg's mennyen véghez az Istennek akarattya, és hogy azoknak a' jó cselekedetbéli tökéletességeket követhessük, ha csak távolról is. Es ekképen azt kérjük Istenünktől, hogy a' miket, mint ő felségét illető dolgokat, maga felől az harmadik's negyedik parancsolatban ki-jelentett, kötelezván azoknak meg-tartására minket, mind azokat mi bennünk és mi általunk vigye véghez; és így az ő meg-fentelő kegyelmét mi bennünk mutassá's ismértse-meg bőfégesen. Mellyeket így értvén vegyünk ilyen Tudományt.

§ Bóldog önnön maga is, bóldogúl foly dolga-is annak az embernek, ki jó Istenének minden akarattját mindenkor egék engedelemmel véfi; mellynek is véghez menését, minden réseiben, azokban-is t. i. mellyeket még nem tud sem-nem ért, tellyes meg nyugovással javallja's szereti; a' mellyeket pedig tud, minden erejével, még indúlati ellen is munkálodgya's cselekefi: És, hogy mind ő maga, mind más minden, finte mint a' mennyei bóldogságos lekeknek serege, minden ellen mondás nélkül mindenkor és mindenekben tehesse, minden imádságában kéri; az bennét is ha mikor azt, és ha hol véghez menni láttya, bálaadással örült. Ez a' mire minket Urunk e' kérdés által vezet, és int, hogy

hogy igyekezzünk; minden futásunknak, éorgalmatosságunknak olly tárgyajúl's céljául tévén az Isten akarattját, a' mellyre fiennünk kell, mind azoknak hátra hagyásával, mellyek hátunk megé maradtanak; az Apostolnak ama' szép mondása szerint: *Egy dolog vagyon pedig, azokat a' mik hátam, megett vannak el felejtvén, azokra pedig igyekezzvén a' mellyek elől vannak, a' cél felé futok; az Istennek Christus Jéhusban való menyiei hivatalának jutalmának elvételére: Filip. 3:14.* Meg vagyon továbbá bizonyos oka-isennek; Mertugyan is, mint az Apostol tanit, *Róm. 12:2.* egyedül csak az Istennek *akarattya jó, igaz és tökéletes*; és ez okon minden dolgoknak is, a' mint kezdete és szerző oka, úgy utolsó vége és célja: úgy hogy már minden dolgoknak úgy lehessen létek's valóságok, ha ez akarja's adgya; jó-ságok, ha bennék van ennek példája's hasonlatossága; bóldogságok pedig, ha bennék találtatik ennek meg-cselekedése's ki-ábrázolása. Mert a' mint Pál Apostol mondgya, *Róm. 11:36.* *mindenek ő töle, ő általa és ő benne, vagy érette vannak.*

Ebbol azért ilyen dolgokat tanulhatunk-meg, ille-is meg tanulunk. I. Vagyon mind addig és olly nagy hujja a' bünös ember bóldogságának, a' meddig, és a' melly nagy, vagyon ő benne még valami, a' mi az Istennek akarattjával ellenkezik, vagy ellenkezhetik. Láta's értette ezt a' Dávid, azért vágyakozik ollyan nagy kívánsággal erre a' tökéletességre, hogy tehesse mindenekben Isten akarattját, és abból származó nagy bóldogságra, így szólván: *Vajha igazgattatnának az én útaim a' te parancsola-*

csolatidnak meg-örizésére! akkor meg-nem fégyenülnek, mikoron néznék minden te parancsolatidra, 119. Solt. 5,6. És innét vagyó már az, 1. Hogy az ő útó's grádicsokon mendegél's juthat-is valaha ember az Isten akarattjának tökéletes meg-tartására, a' mellyen magára-is a' bódogságra; és a' melly lassan vagy gyorsan halad egyikben, olly gyorsan vagy lassan halad a' másikkban-is. Ide néz's ezt tarttja a' Dávid, mikor azt mondgya: *Meg-gondolom az én útaimat, hogy fordítsám az én lábaimat a' te bizony-ságidra, sietek és nem halasztom, hogy meg-örizzem a' te parancsolatidat*, 119. Solt. 59,60. ezent tarttja az Apostol-is feljebb elő-hozott szavaiban: *Fil. 3: 14. Egyet cselekezem, el felejtven a' mik hátra vannak, a' cél felé futok*. 2. Hogy akarkimint tetsék-is magának, hánnya bár mutogassa-is tökéletességét, bűn nélkül való létét, a' törvénynek bé töltéséből fűrmazott nagy érdemét, mellyel nem csak magának, de másnak-is, pénzen el-adván, használhasson; De bizony mekké van igen mindé ember ez életben a' bódogságtól, és attól-is a' mi által arra jutunk, t. i. a' törvénynek tökéletes meg-tartásától. Mert ugyan-is: még a' leg-éntebbekben-is, míg e' testben élnek, nem kevés dolog találtatik, a' mi az Istennek akarattjával ellenkezik; mint ezt maga példájában éppen ki-mondta az Apostol, *Róm. 7: 21, 22, 23. y. így szólván: -- látok az én tagaimban más törvényt, melly az én lelkemnek törvényével ellenkezik, és engemet rabúl ad a' bűnnek törvényének, 's a' t. i. mért ugyan ott a' 15. y-ben: a' mit én cselekezem nem fűretem; mert nem azt cselekezem a' mit akarok, ha-*

nem

nem a' mit gyűlölök azt mivelem. De micsoda volna vagy lehetneez? azt kérde talám; *holott az ő akarattjának ki álhatna ellene?* Róm 9: 19. Melly-reén azt mondom: Nincsen, igaz dolog, semmi, a' mi az ő akarattjának úgy ellene álhasson, hogy azt haizontalanná tégye egészen; mivel álhatatos igazság, a' mit maga mond Isten maga felől, *Az én tanácsom meg-áll, és minden én akaratomat véghez víksem*, Efa. 46: 10. De vagyon, még pedig igen fok, a' mi annak magát vakmerőképen, bátran, noha bizony dolog hogy haizontalan, ellene veti, és az-zal világoson ellenkezik. A' minéműek már (1) Valamelly dologban az Isten akarattjával való vízfálkodás, vagy vízfá-vonás, midőn ember éppen ellenkezőt akar azzal, a' mit Isten akar. Így a' Jérusálem fiainak egyben gyűjtésében, nem akarták a' Sídók azt, a' mit Urunk; mint maga mondgya: *ennyifer akartam Jérusálem öfve-gyűjteni a' te fiaidat, de te nem akartad*: Mát. 23: 37. a' Szent Lélekkel sem érténke egyet; mint a' É: István mondgya: *Kemény nyakú, és környűl metéletlen fűvű és fűlű emberek, ti mindenkor a' Sz: Léleknek ellene igyekeztek; mint a' ti atyáitok, ti azonképen*: Csel 7: 51. (2) Az Isten útáinak's dolgainak nem javallása: melynek példája lát-zik azon Sídókban, midőn azt kiálttyák az Istenek rajtok fekvő ostroma felől, *az atyák ötték-meg az egerest, és a' fiaknak fogok vásott-meg belé!* Jér 31: 29. Ezék. 18: 2. (3) Az Isten, és annak munkája ellen való zúgolóadás, mellyet-is azon Sídókban meg-jegyzett az Istennek Lelke, a' kik nagy fokozor ellene támadnak Móysesnek és Áronnak, *kiket válastott az Isten:*

106. Solt. 16. v. b. azt kiáltván reájok, *Lásza-meg az UR és ítélje-meg, kik minket utálatosokká töttertek a' Farabó előtt és az ő foglái előtt, és fegyvert adtatok az ő kezekbe, hogy minket meg-ölnének, 2. Móf. 5: 21. és melly meg-tetűzik minden bűnösökben, kiknek közönséges szavok az, Nem akarjuk, hogy ő rajtunkuralkodgyék, Luk. 19: 14. és az-is a mi van Róm 9: 19. Miért haragfzik még-is az Isten? hiszem az ő akarattyának ki álhat ellene: mellyre fépen felel ugyan ott mindgyárt az Apostola' 20. v. sőt inkább ember te kicsoda vagy úgy mond, hogy Isten ellen versengesz? 's a t. E' tudnillik az Istennek titkos, mindazáltal igen bölcs tanácsa 's tetűzése, hogy a' kinn akar könnyörül, a' kit akar pedig meg-keményít, a' 18. v. mellyen magát meg-nem nyugtathattya a' bűnös test, és a' melly ellen morgolódik akképen, miért haragfzik és miért feddődik hát, úgy mond, az Isten? (4) A' tilalmas dolgokra való vágyakozás, melly olly közönséges, és ugyan véllek fűletett az emberekkel, hogy köz fő befédde lött legyen már ama' régi, de bizony igen igaz mondás; *Nitimur in vetitum semper, cupimusq; negata:* Mindenkor arra vágyunk, a' mi tilalmas.*

II. Igen illő, sőt fűkléges dolog ugyan, hogy valamit Isten akar, mind azt javallja ember és helybē hadgya; de hogy cselekedgye-is mindenkor nem csak nem illő, de ollykor káros és veszedelmes-is; hanem ha világos parancsolat által adatándik eleiben. Mertugyan-is embernek minden cselekedetinek példája, sinór mértéke, mellyen kívül járni néki veszedelmes, egyedül csak az Isten ki-jelentetett akarat-

tya

tya 's hagyománya: mivel a' miket meg-jelentett, minékünk jelentette; a' miket titokban tartott, azokat magának hagyta, nem minékünk; mint Móses mondgya 5 Móf. 29: 29. Mellyet fépen ki monda Urunk Péternek mondván, *Ha akarom-is, hogy a' (János tudnillik:) meg-maradgyon mind addig míg el-jövék, mi gondod velle? te kövess engemet: Ján. 21: 21.* mint ha mondaná, Nem illő néked azt vizsgálnod, nem-is az a' mire dolgaiddban figyelmezned 's a' mit követned kell, mi legyen nékem a' János felől való tetűzésem és akaratom; hanem az, a' mit már ez előtt meg-mondtam, hogy kövess engemet. Hasonlóképen a' töle kérdezkedő Tanítványoknak, *Nem ti dolgokat úgy mond tudni az idöket és az alkalmatossá-gokat, mellyeket az Arya az ő maga akarattyábá hely-beztetett, hanem véfítetek a' Sz: Léleknek erejét,* 's a t. Csel. 1: 7, 8. Bizony Isten akarattyát tévé, mind Absolon, mikor Dávidot orfágából ki-üzé, 2. Sam. 15. mind Semei, mikor azon Dávidot fidalalmazván becs-teleníté, 2. Sam. 16. mind Júdás, mikor Jéfust, amaz értatlan vért el-adá, Mát. 26: 23, 24. mind Heródes és Pilátus, az egész Sidók nagy tanácsával együtt, midőn Jéfust meg-ölék, Csel. 4: 27, 28. de mivel nem e' völt, a' mit Isten nékiek elejekben adott, hogy ahoz tartanák magokat és szabnák dolgokat, vet-kes és veszedelmes lön e' dolog ö nékiek igen.

III. Vannak e' Kérésben-is, a' kegyes és fűvből imádkozó embernek bizonyos, mind öret meg-ismértető jegyei, mind pedig imádságában maga előtt viselendő titkai, mellyeket hogy mindenkor megtartson, igen fűkléges dolog. Jegyei summásan eb-

R 5

ben

ben foglaltatnak-bé, hogy, Csak értheffé's tudhania az ilyen ember jó Istenének akarattját, azon egé-
zen meg-nyugzik, ellene nem panaszkodik, azt
nem hánnya veti, örömeft fogadgya, és változását-
is, még ha finte meg-változtathatná-is, nem kíván-
nya, fokkal inkább nem munkálódgya; sőt ez arra
mindenkoron az ő fava, *Légyen-meg az URnak aka-
rattja*, Csel. 21:14. De azt mondhatná valaki:
Lám sok fentek meg-értvén-is Istennek el-vegezett
akarattját, azzal ellenkező akarattjokat nyilván-
jelentették, mikor Istent, hogy azt meg-változtat-
ná, kérték: mint Ábrahám, mikor Sodomaért, 1. Móf.
18:23. Dávid, mikor halálos beteg fiáért, 2. Sam. 12:
14. maga Urunk, mikor ama' keferü pohárnak el-
múlásáért, Mát. 26:36. Pál, mikor a' Sidókért, Róm.
9:3. imádkozott, és mikor Bithiniában akart men-
ni, Csel. 16:7. és a' Tanítványok, mikor az Agáb^a
prófeta által ki-mondatott Isteni végezéfen fúrnak:
Csel. 21:15. Mellyre én csak azt mondom: 1. hogy
e' csak azt mutattya, hogy még mind ezek, mikor
ezt cselekedték, a' czélt el-nem érték, és a' böl-
dőségnek még útában voltak. 2. hogy ezt mind
ezek cselekedték, cselekedhették-is helyesen, az atya-
fiúi fzeretnek, mind a' természetben bé-avott, mind
Istentől nyilván ki-adatott törvénye fzerint: ugyan-
is ennek kívánságát törték, mikor Istent nyavalyá-
ban forgó attyok fiaiert kérték; annyival is inkább
pedig, hogy kívánságokat mindenkor Isten jó tet-
ése alá vetették, fel-tévén kérésekben, ha Istennek-
is úgy tetzenék, és így ha meg-lehetne.

Tíztei továbbá azon kegyes imádkozó embernek,
a' töb-

a' többek közt ezek. 1. Az emberekhez igen hoz-
zájok ragadott, sőt ugyan vélek fzületett kép-muta-
rást, és az Isten ellen pántolódásra való hajlandósá-
got's kézséget, mind magában, mind másokban
fajlalja; és abból tanuljon olly alázatofságot, mel-
lyel úgy fóljon jó Istenének: *Ha mindeneket meg-
cselekedném-is, bafontalan fólga volnék; mert a' mi-
vel tartoztam, azt cselekedtem*, Luk. 17:10. óh vaj-
ha pedig bár azt cselekedtem volna! E' mellett a'
bűnben meg-átalkodásokat-is az embereknek, a'
mint cselekedett Dávid, 119. Sölt. 136. f. és Pál, 2. Kór.
12:21. 2. Kérje és ugyan fzigoroztassa Istentől,
mind az ő parancsolatinak értelmét, így fólván: *En-
gedgyed, hogy értsem-meg a' te parancsolatodnak
útát*: 119. Sölt. 27. f. mind a' maga meg-tagadásnak
kegyelmét, mellyről fól Urunk: Luk. 9:23. mind
a' békességes türesnek ajándékát, mellyről fól van
Kol. 1:11. 3. Cselekedgye azt, hogy mind az Irást,
mind önnön magát jól meg-visgálván, keresse-fel, és
tudgya-meg jól, mi légyen az URnak jó és fzent aka-
rattja, Róm. 12:2. és azt fel-találván ragaskodgyék
ahoz, és vessé-alá magát annak, az Apostol intése
fzerint, 2. Kór. 10:5. A' testnek tanácsit, mint Isten
ellenfégit, ingyen ne-is hallgassa, Róm. 8:12, 13. Min-
den nehéz dolgokat békességes türéffel, sőt hálá-
adással fzenvedgyen's viseljen, követvén ebben a'
nagy fzenteket, Dávidot, 1. Sam. 15:36. és 2. Sam.
16:10. 119. Sölt. 71. f. Elit, 1. Sam. 3:18. és másokat.
Végre kövessé a' mennyire lehet, a' mennyei f: An-
gyalokat, *Kik híven mivelik az ő parancsolattját*:
103. Sölt. 20. f. Kövessé pedig, mind a' ferénységben
vagy

vagy kétségben, melyet javall az Apostol, 1. Kór. 9: 17. mind az okosságban, melytől mindenek felett tartuk az Isten akaratját, Dávidnak ama mondása érint, *A te parancsolatidat inkább szeretem az igen tiszta aranyál: 119. Solt 107. ps.* mind a gyorsaságban, azon Dávid mondása érint, *Sietek, és nem halasztom, hogy megőrizsem a te parancsolatidat: 119. Solt. 60. ps.* mind végre a hűségben: úgy hogy oltán a mondattások Istentől nékie, a mi vagyon Mát. 25. 21. *Jól vagyon jó és hű szolgám, mennyi bé a te Uradnak örömébe, Ámen.*

XXVII. T A N U S Á G.

A negyedik Kérésről.

Mát. VI. R. 11. v. *A mi mindennapi kenyerünket add-meg nekünk ma.*

Peldát vévén a Parancsolatoknak két táblákra való oltásából, oltottuk vala az Uri imádságbéli Kéréseket is két táblákra, úgy hogy tábla érint nézének e Kérések a Parancsolatokra. Az első táblán lévőkről lévén eddig való elmélkedésünk, meggyünk már által jó Istenünk segedelme által a második táblára; mellyen vannak még három, (: vagy mint némellyek émlálják, négy:) minket és a mi javunkat néző Kérések; mellyekben már közelebb magunkért imádkozunk, és kérjük azokat a jókat, mellyeknek követésére 's cselekedésére a második táblán lévő hat Parancsolatok köteleznek: a mint a feljebb való Kérésekben kértük az Istenre néző dolgokat, melyeket

ket a Törvénynek első táblája előnkbe adott vala. Ezek között első ez, *A mi mindennapi kenyerünket, add-meg nekünk ma.* Melyben Summáson arra tanít Urunk, mint kelljen kérnünk a testi jóknak azt a bőfőges elégségét, melyet ő maga is nekünk az ő szolgálattyára szükségesnek lenni jól tud. E pedig hogy lép rendes és világosan lássék-meg, meg-kell itt vizsgálunk elsőben is a jót vagy a dolgot, melyet kérünk; azután a kérést, a mellyel azt kérjük: és így oltán a főknak is értelme egészén meg-világosodik.

Az első a mi nézi, a dolog, vagy a mit kérünk, a KENYÉR. Mellynek nevezetén mit kellesek érteni, nem keveset vélekedtenek mind régen, mind most, a Tudósok; sőt még azok is, a kik a régiek között Atyáknak Pátereknek mondattak. Kik közül némellyek, a Kenyérnek neve alatt, akarták érteni a Christust, úgy mint ki maga mondta magát *ama' mennyből le-fallott és a világnak adatott kenyérnek*, Ján. 6: 35, 51. *a kiben és a ki által volt mindenkor az élet*; mint azon Evangélista bizonyította, Ján. 1: 4. Némellyek ismét értették, az Istennek éltető igéjét, nézvén Idvezítőnknek ama mondására, *Nem csak kenyérrel él az ember, hanem az Istennek minden igéjével, vagy befédével, melly az ő fájából ki-megy: Mát. 4: 4. és a mellyel borbiz és tart mindeneket ő felfüge: Sid. 1: 3.* melly ezokáért méltán mondatik az hívek kenyérének. Némellyek pedig az Uri és Vacsorában való Kenyeret; melly az Evangélisták és Apostolok irásában, igen nevezetes: kiknél a kenyér-

nyérnek meg-fegése, és az Uri É: Vacsorának ki-felgáltatása, többire mindenütt egyet tézen. De nekünk egyik értelem sem tetűzik: Mert, a' mi a' Christust nezi, hogy ő nekünk adattasék, azért már az első Kérésben imádkoztunk; mivel az Istennek orfága, mellynek el-jövetelit ott kértük, nem adatik, nem-is adathatik a' Christus nélkül, ki annak Királya's örököse egyedül. Ugyan ott imádkoztunk az Istennek bezedéjért-is; mivel az is az Istennek orfágához tartozik, és annak Királyi pálczája, a' érint a' mi van a' 110. Solt. 2. űben, *A' te orfágodnak pálczáját ki-boesáttya az UR Sionból; ha az özve vette-tik a' Profétának ama' mondásával, Sionból megyen-ki a' törvény, és az URnak beféde Férusálem-ből, Efa. 2: 3.* Az Ur vacsorájából kenyér pedig, nem mindennapi kenyér, az-az, nem minden időben, nem-is minden idő-kar és állapotbéli embernek adandó, vagy adatni szokott, kenyér; a' minémű ez, a' mellyet itt kérünk. Micsoda hát, mondod, és mit kell itt a' Kenyérnek nevezetén értenünk? Azt mondom, Elsőben-is azt, a' mit tulajdóképen annak hívunk, a' Kenyeret; tovább pedig, a' világos és mindeneknél nyilván való hasonlatosság érint, e' világi életre meg-kívántatott minden éükféges jót: az-az, valami alkalmas és egyűzersmind éükféges-is embernek ételére, italára, ruházattára, ékefége, becsülletire, óltalmára, meg-maradására: egy főval, valamivel az emberi élet tartatik, tápláltatik; a' minémű az étel, ital, ruházat, Atya, Anya, rokonság, házastárs, jóakaró, gondviselő, Magisztrátus, és több a' fele.

E' Ke-

E' kenyeret pedig mondgya és velünk is esmér-tetni akarja Urunk, 1. *miénknek*, 2. *mindennapinak*. És így kérünk olly kenyeret, vagy, mint már meg-magyarázók, életünk-re való ollyan jót, melly 1. *mi-énk*, az-az, mind állapotunkhoz's hivatalunkhoz illendő; mind pedig igazság érint mi reánk néző, vagy melly ugyan miénk a' tökéletes jus és igazság érint-is: tudnillik, mind a' Christus által való meg-váltatásunknak jussa érint, melly érint, e' *világ, az élet, az halál, a' jelen valók, a' következők, és egy főval mindenk miénk*, 1Kór. 3: 22. mind pedig fáradságunknak és rendes meg-érezésünknek jussa érint. 2. *Mindennapi*, a' mint a' mi fordításunkban vagy, helyessen-is. Melly mit tegyen, és mi értelemmel mondásék a' kenyér felől, minekelötte ki-tennök; nem illő el-mulatnunk, hogy ezt a' Görög főt, *epüsiós*, mellyel Idvezítünk e' Kérésbél, és mellyet a' mi fordítónk *mindennapinak* fordított, sokképen fordították's magyarázzák-is a' Tudósok: némellyek tudnill: *létünk* vagy *állatunk felett valónak*, (deákül *super substantialis*) azaz, ollynak, melly nekünk állati valóságunk, vagy létünk felett, adott's adatik-is: mások *jövendőnek*, azaz, ollynak, melly jövendőben fog adatni: a' minémű már a' Christus, amaz el-jövendő bírása e' világnak. Mások ismét *jövendőre valónak*, azaz ollynak, melly jövendőre, és következő napjainkra is elég legyen; mint régen a' puftában, a' pénteken fedett manna, a' következő főmbaton-is elég vólt, 2Móf. 16: úgy hogy e' érint értelme a' Kéréseknek a' lenne, mintha mondaná: add-meg nekünk ma azt a' kenye-

kényeret, melly az hólnapi napra-is elég légyen, úgy hogy annak meg-érezése felől való förgalmatosság, tól meg-menekedhefsünk. Mások továbbá továbbvalónak, azaz ollynak, melly tovább való életünkre, mind végig naponként elég légyen. És mások végre mindénapiak, vagy naponként valónak. Kikkel tarttyuk mi-is. E' már ollyat tézen, melly minden naponként a' jelen való napra elégedendöképen ki-adatik: minémü vala a' puftában ama' mindennaponként mindennek bizonyos, és azon napra elégedendő mértékben adatott manna, 2 Mós. 16. És a' minémü ma-is, a' nagy cselédes gazdáknak 's Uraknak házában az ő cselédgyek számára sok időkre eltött gabonája 's élése, mellyből minden nap zemély érint kinek-kinek az ő ki-fabott élése prébendája, mellyel az nap meg-érje, ki-adatik. Ugy hogy már e' szóval, azt jelentsük kérésünkben, és mondgyuk Istenünknek, hogy adgya-meg minékünk egész életünkre való javainkat, kényerünket; nem egyzersmind ugyan, hanem naponként 's rézenként, minden naponként annyit, a' mennyi azon napra elégleges. Mellyre nézve szépen özve vethettyük ezt az Agurnak ama' szép kérésevel, mellyben így szól Istenének: Szegénységet avagy gazdagságot ne adgy nekem, azaz sem többet, sem kevesebbet kellerénél; táplálj engemet az én ki-fabott eledelemmel, Péld 30: 8. azaz, minden napi éüksegemet elégítsd-meg naponként.

A' mi mára' másikat nézi. A' Kérés, mellyel ezt kérjük, ez; add-meg nekünk ma. Melly, a' mint-hogy világosan néz 's mutat Istenre, kit feljebb már

Atyánk-

Atyánknak, még pedig mennyei Atyánknak nevezénk; Ugy szépen meg-is határozza, mind azt kinek, mind azt mikorra kéri, és így Isten is kinek 's mikor adgya azt. Az első így adatik-ki, Minékünk. Közönségesen éolván, nem magánosan nekem, néked, vagy neki: és így jelentvén, hogy ne csak magára, de szintén úgy máfra is légyen az imádkozó embernek gondgya, és az életnek javait még kéréseivel-is magának másoktól fosványul el-ne foglalja. A' másikat pedig így; Ma. Sz. Lukácsnál a' 11. R. 3. y így van; naponként: Mint ha mondaná; ma add-meg URam és ne halázd, adgyad pedig mára, vagy a' mi a' mai napra elégleges, a' mi mára való. Szépen adta ezen Kérésnek e' érint való értelmét a' Kátékéfi a' CXXV. Kérésre való Feleletben: mellyet adgy hozzá ehhez. És így mind ezekből vegyünk ilyen Tudománt:

S. Soha meg-nem fűnő fáradhatatlan gondgya vagyjon Istennek az ötet feretö bünös emberre: kinek-is itele, itala, becsülete, ruházattya, ferencsége, nyugodalma, egy főval, testi életét néző minden java, mindenkor olly bőven és kéfen vagyjon ő felségénél; hogy csak ide illendő, az-az Isten 's magát, és mindeniknek az említett jókhoz való jussát ismérő 's előtte viselő lelki bölcseséggel kérje ő felségétől, vehessen abból naponként nem csak éüksegére, hogy fűnte el-ne fogyatkozzék, hanem gyönyörűségére-is, hogy büvölködhessék, elégedendő réft, és azzal élhessen is mind maga, mind mások életének táplálására. Ezt igen szépen 's világosan adgya előnkbe ez a' Kérés, és annak magyarázattya. Ez a' mire néz a' Próferának-is ama' mondása; Mindenek te reád néznek, hogy eledelt adgy nekik alkalma-

S

tos

tos időben: mikor te adék nékiek, akkor takarnak: mikor a' te kezdet meg-nyitod, akkor mindenek bé-telnek a' te jó-vóltoddal: 104: Sölt. 27, 28. v. Továbbá meg-terfzik eléggé abból-is, mert az Isten nem csak lelkünknek, hanem testünknek-is Istene; minekokáért ükfség, hogy testi életünk-is minden ükfséges javát találja ő fellegénél, a' érint, a' mint mondók a' Tudományban.

Mellyből önként ilyen lép meg-tanulásra méltó dolgok folynak. *Elsőfőr:* Hogy valamije e' világi életben vagy a' bünös embernek, tudnillik hogy él és bir valamivel, a' mind egészen Isten adományából és áldásából vagy a' tart. Pál Apostol bizony az meri állatni, hogy ő ad mindeneknek eledelt, lébelleket, és mindeneket; és hogy ő általa élünk, mozgunk és vagyunk: Csel. 17: 25, 28. Azont állattya a' 145: Sölt. 15. és a' 65: Sölt. 10. vben a' Prófeta-is. A' honnat, a' melly ükfséges, Éinte olyan könnyű meg-értenünk, 1. Hogy minden külső javaink, a' mellyek leg-inkább miénknek Éoktanak-is mondatni; úgymint Éülünk, barátink, gazdagságink, 's a' t. mind olly Isteni ajándékok és áldomások, mellyekkel Isten, Éabados kedvéből, minket egy ideig élnünk hagyott; és mellyekről közönségesen mindenikünknek méltán mondathassék, *Mid van, a' mit nem vöttél volna? hogyha pedig vötted, mit kevélykedel, mintha nem vötted volna?* 1 Kór. 4: 7. 2. Hogy igen balgatag ember az, a' ki külső javait, mellyekkel naponként élődik, és néha büvölködik-is, maga érdemének és erejének tulajdonittya. Ez illyentől méltán azt kérddhetem, kérdem-is: Ki vagy 's mi

mi vagy te őh ember, a' ki magadnak valamit merÉ igérni? Avagy nem csak merő femmi vagy-e? Néked, a' ki csak femmi vagy, vallyon 's mivel tartozott, mivel vólt adós az Isten? mivel tötted és mílőpen ötet adósoddá? ki ha annak minden parancsolatját meg-cselekedhetnéd-is, a' melly lehetetlen; egyebet nem mondhatnál, hanem azt, hogy hasonlatlan Éolga vagy, mert a' mivel tartoztál, azt cselekedted: Luk. 17: 10. Bölcsen cselekedett azért mind Jakób, 1 Mós. 32: 10. mind Dávid, 2 Sam. 7: 18. midőn magát, sőt attya egész házát-is kissebbnek csméri és tarttja Isternek minden ő velle közlött kegyelmességénél. 3. Hogy balgatag hasonlóképen az-is, a' ki Istenével Éembe Éáll 's pántolódik, ha mikor nékie valami, a' mit kívánt Istentől, meg nem adatik. Ugyan-is ki adott önékie eléb, hogy azt meg-adná annak? Róm. 11: 35. 4. Hogy az-is nagy balgatagság, és útálatos fel-fúvalkodtság, midőn ember a' külső Éközökhöz bizakodik, és reménségét helyhezteti barátiban, gyámoliban, kincseben, gazdagságában, és egyéb a' félékben. Ez a' mit az Isten népe csúfol és nevet az ő ellenségiben: Némelleyek az ő Éekerekben, némelleyek az ő lovokban biznak; de mi a' mi Urunknak Istenünknek nevében: ök meg-hanyatlottanak és meg-estenek; mi pedig fel-költünk: 20: Sölt. 8, 9. Némis ok nélkül; mert nem Éabadúl-meg a' Király az ő népének fokaása által, sem az erős nem Éabadúl-meg az ő nagy ereje által: meg-csal a' ló a' Éabadításban, és az ő fok ereje által senkit meg nem ment: 33: Sölt. 16, 17. és ha az UR nem építi az házat, híjába fáradnak, a' kik azt építik: 127: Sölt. 1. Meg-adá igen e' fel-

fel-füvalkodotságnak az árrát ama' Babillóniai Király, *Dan* 4:30,31. Héródes, *Csel.* 12:12. és ama' boldog gazdag, kiről áll Idvezítönk *Luk.* 12:19. 5. Hogy nagy gondviseléssel tartozik ember vigyázni és óltalmazni a' maga életét, és arra tartozó minden javait, úgymint mellyeket csak ideig hagyott Isten kezünknel, hogy azokkal élhessünk, és a' mellyekről Éamot-is fog ö'felfége töllünk annak idejében kérni, mint magájairól. Es ez a' gondviseles az, a' mellyre minket kötelez az ötödik, hatodik, hetedik és nyolczadik parancsolat a' Törvényben.

MásodEör: Hogy nem csak Éabados, de igen Éükféges és háznos kérni embernek Istétől ez életre tartozó testi jókat. Es ez eléggé meg-tetűik, nem csak a' Tudománynak világos igazságából; De e' felett a' lelki ísméretnek-is bizonságából, melly minden Éükféginkben és nyomorúságinkban maga *Isten képében meg-Éólit* minket, hogy *kerefsük az URnak Éent Éinét*, 27: Solt. 8. annak az URnak pedig, ki maga mondgya a' bünös embernek; *Híj Éegítéségül engemet a' te nyomorúságodnak idején, meg-Éabádu lak tégedet:* 50: Solt 15. És a' fok Éenteknek az Írásban meg-jegyez-tetett példájokból: láfđ, a' többi között, a' Jákób imádságát, 1 *Móf.* 28:20,21. és az Águrét, *Péld.* 30:8,9. De ez ellen azt mondgyák nemelleyek: Mi Éükfég ezekért imádkozni? avagy nem ez-e a' fok Éóval való imádkozás, a' *Battologia*? melly ellen Urunk azt mondgya, *Tudgya a' ti mennyei Atyátok, mi nélkül Éükölködtök:* Mát. 6:7. Mellyre én azt mondom: 1. Lelki jók aránt való Éükfégünket-is tudgya azon Arya; mellyekért mindazáltal imádkoznunk

hogy

hogy mind Éabados, mind Éükféges, ki meri ragadni? 2. Nem a' testi jóknak kérése a' *battologia*; hanem a' fok, azon meg azon, elöl 's meg elöl kezdett Éókból álló imádság, akar mi felöl légyen-is bár az; amint oda-feljebb meg-mondottuk Azt-is mondgyák továbbá: A' testi jókért való imádság merő azon testi, és mint Urunk áll, *pogányokt oz álló Éorgalmatofság:* Mát. 6:31,32. En pedig azt mondom: Távoly tölle igen-is. Koránt sem az; söt az a' kegyes, életünkre való gondviseles, mellyet Isten maga ad a' Törvénynek második tábláján élönkbe; és a' mellyet Idvezítönk sem kárhoztat. Szöll ugyan-is ö'felfége olly Éorgalmatofságról, melly embernek forsa felett, az Isteni gondviseleshez nem bizással, és a' lelkieknek el-múlatásával való. Azt mondgyák még-is: Meg-ígérte Urunk, hogy a' kik *kerefik az Istennek orÉágát, önként, vagy Éerzésül meg-adatnak azoknak a' testi jók-is;* mi Éükfég hát még-is azokat kérni? és ki hidgye, hogy Urunk azoknak kérésére tanitana bennünket! De jól Ézünkbe kell vennünk, 1. Hogy nem úgy ígérte, ha nem kérjük-is, vagy a' mellyeket nem kérünk-is. 2. Söt midön azt mondgya, *Kerefsétek ELSÖBEN az Istennek orÉágát;* helylyet hágy világoson a' testi jóknak kérésének, úgy hogy minekutánna amazt kerestük elsöben, kérjük azután 's kerefsük is ezeket avagy csak *MÁSODBAN.* 3. Nem-is mondta, *kerefsétek az Istennek orÉágát, és egyebet na.* De ha Éinte úgy Éöllott volna-is, azzal Éinte úgy ne Éfogna-el a' testi jókért való imádságtól; mint régen el-nem fogta hiveit, sem az áldozatóktól, midön azt mondotta, *Irgalmatofságot akarok,*

és nem áldozatot, Hóf. 6:6. és, *Avagy éfem-e én a' hi-
káknak bűsöket? vagy a' bakoknak véreket ifom-
Áldozzál az Istennek bálaadást, 's a' t.* 50: Sölt. 13, 14.
fem az imádságtól; midőn azt mondotta, *Minek e-
lőtte kiáltának, én meg-balgaom, 's a' t.* Efa. 65:24.
Végre azt-is mondgyák: *Mi szükség még-is azokat
kérni? hiszem már azok miénk, azért mondgyuk
mi Kenyerünknek.* De tudni való dolog, hogy semmi
nincs olly igen miénk, a' mi inkább nem volna Istené.
Es ha finte már miénk-is valami; annak semmi ere-
je vagy háfna, ha Isten áldást nem mond és ad reája,
mellyet ezokáért kérni bizony igen szükség.

Harmadfor: Hogy a' mint az Isten hozzánk való
jó-volta, mindennapi kenyerünknek, az az szükség
minden testi javainknak ki-élgáltatásában; úgy a'
mi Istenhez való indulatunk és lelki okolságunk, a-
zon jóknak el-vételében, és azokkal való élésben lát-
fik és mutatódik ki lépen. Mertugyan-is, vala-
mint hogy Isten azokat kegyelmesen adgya, úgy
hogy mi is kegyesen 's bölcsen vegyük; úgy-is el-
jünk véllek, meg-kivánnya. *Elsőben* is azért e' ke-
gyefséget vagy lelki bölcséfséget gyakorlanunk kell
ezeknek meg-kerzéséb; A' pedig úgy lézen, 1. Hogy
erőtlenfégünket, és munkáinknak hijába valóságát
híven meg-ismervén 's meg-valván, tudnillik *ha az
UR nem építi a' házát, hijába munkálódnak a' ház épí-
tők,* 127: Sölt. 1, 2. 2. Minden hándéinkat és dol-
gainkat illendő bizodalommal bizzuk Istenre, és az
ő jó gondviselésére, a' kerint a' mi van 37: Sölt. 5.
Hadgyad az URra a' te útadat, és bizzál ő benne,
ő meg-cselekefi: Mint Ábrahám-is cselekvék, így
éolván

éolván, *Az UR gondot visel,* 1 Mós 22:8. 3. Mint és
mennyre legyenek illendők a' mi állapotunkhoz, a'
miket kérünk, igen jól meg-gondoljuk; hogy va-
lamint azt ne kérjük a' mi másé 's nem miénk. Nem
miénk ugyan-is, a' mi minket meg-nem illet. 4. Jár-
junk Istentől mutatott hivatalunknak rendes után.
5. A' telhetetlen kívánságot igen el-kerüljük, meg-
tartván azt a' törvényt, mellyet Isten adott volt a'
manna fedőknek, 2. Mós 16:18. 's meg-is erősített
volt. 4. Mós 11:4. 6. Hogy elől bocsássuk a' men-
nyeieknek kerésését, Urunk parancsolattya kerint:
Mát. 6:33. Luk. 10:41. Gyakorlanunk kell továb-
bá ugyan ezen bölcséfséget, *azokkal való élésben.*
Mellyhez már a' kívántatik, 1. hogy csak azokat
tartsuk magunkénak, a' mikkel élhetünk. 2. Azok-
nak nem bőfégekből, hanem Istentől való meg-ál-
dattatásokból várjuk 's reménljük háfnunkat 's táp-
laltatásunkat; mert nem a' kenyérrel él az ember,
hanem az Istennek meg-áldó befédével: *Mát. 4:4.
Hag. 1:6.* 3. Légyünk füntelen hálaadatosok mind
azokért. 4. Tartsuk kezeinkben igaz jus kerint:
mert a' gonoszúl kerzett józágot még csak tartani-is
nem illik; bizony hogy az ollyakat meg-áldgya az Isten,
senki nem várhattya: noha e' mái napon alig
vagyon édesebb falat, vagy kívánsatósabb marha,
mint a' mit ki mástól erővel hatalommal vonzon el,
és tézen magájéva. 5. Eljünk a' jelen valókkal, az
hólnapi napról való éorgalmatóság nélkül; a' ke-
rint a' mit Urunk mond *Mát. 6:33.* és az Apof. 1 Tim.
6:8. *Fil. 4:12. Sid. 13:5.* és nagy mértékletességgel.
6. Közöljük azokat másokkal-is; de magunk muto-
gatása,

gatása, fővényiség, és tékozlás nélkül. 119 *Soltz.* 26.
Péld 21:17. nagy atyafiúi szeretettel, előttünk visél.
 vén Urunknak ama' szép ígérteit, melly vagyő *Mát.*
 25:34--'s több verseiben: mellyre tegéljen minket
 a' nagy kegyelmű Isten, Ámen.

XXVIII. T A N U S Á G.

Az, Eötödik Kérésről.

Mát. VI. RÉZ. 10. vers. És bocsásd-meg a' mi
bűneinket, miképen mi-is meg-bocsátunk elle-
nünk vétkezeteknek.

SOk bizonyosságiból érttyük az Irásnak, hogy a'
 lelki dolgok a' testieknel sokkal nagyobbak, és
 hogy ez okáért sokkal nagyobb förgalmatofsággal-
 is kell azokat, mint a' testieket embernek keresni.
 Emlekezetes igen Idvezítőnknek ama' szép intése,
 mellyben a' testi förgalmatofságtól el-tilttya híveit
 ez okon, mert *a' lélek nagyobb mint a' test: Mát. 6:25.*
 Ide tartozik az Uri imádságbeli Kéréseknek-is szép
 rendi, és bölcs öze-ferkeztetése, melly úgy láttyuk
 olyan, hogy a' lelki jókat néző több számú kérések
 között, csak egy legyen a' testi jókról való, az, a'
 mellyről leg-közelebb állánk; de mely-is mind azo-
 kat úgy kéri és csak annyiban, a' mennyiben azok,
 az Isten országá keresésére és ént akarattyá meg-
 lyesedésére, mint fő végekre czéloznak: Es úgy
 hogy melléjek kösse 's vélek együtt kérje amaz egy-
 néhány lelki jókat-is, tudnillik, a' meg elégedést, a'
 mértékletes életet, és többeket, mint azt meg-mo-
 dottuk. Azért mindennapi kenyerünknek, testi

jónk-

jónknak kérése után, következik bűneink bocsána-
 tyának kérése, a' fel-vött igékben; mellynek ez a'
 summája, hogy Isten az övéihez, mint az atya fia-
 hoz irgalmasságát mutattya, meg-bocsátván bűnö-
 ket azoknak.

Továb vizsgálván pedig, nagyobb világosságnak
 okáért ezen Kérést; előnkben fordul I. annak, a'
 többihez való köttetése. Mellyet könnyű meg-ér-
 teni; mert ugyan-is a' jók, mellyeket Istentől ma-
 gunknak kérünk, vagy testiek, a' minéművek azok,
 mellyeket a' közelebb való kérésben kérünk: vagy
 lelkiek, a' minéműek azok, mellyeket már ez és a'
 következő kérésben kérünk, és mellyekre úgy érünk,
 ha ama' valóságos gonosztól, a' büntől meg-mene-
 kedünk. Mint hogy pedig a' bűnben kettő vagyon,
 tudnillik a' bűnöst büntetésre kötelező erő, és a' mo-
 csok vagy a' fertelem; A' büntől való meg-mene-
 kedésnek-is két útja vagyon; tudnill: a' Bűn bocsá-
 nat, melly annak erejét el-ronattya; és a' meg-é-
 nteltes, melly annak mocskát 's fertelmét el-tisztít-
 tya. Ezt a' következő kérésben, amazt pedig e' je-
 len-valóban kérjük. És ez e' kéréseknek szép rendi 's
 egymástól függése.

II. Elő fordul a' dolog, mellyet kérünk. Ez a'
 Bűn bocsánat, *Bocsásd-meg*, így szólunk, a' mi bűnein-
 ket, vagy a' mint a' Görög szó tarttya, *adófságinkat*.
 Így nevezi ugyan-is az Irás a' bünt; Nem, hogy az-
 zal adófsok volnánk Istennek, vagy Isten azt várna
 's kívánná mi töllünk; hanem inkább hogy a' mi-
 att és az által adófsok lézünk a' törvénynek halállal,
 és az átoknak magunkon való hordozásával; nem kü-

lőmben, mint a' ki mit fel-vállalt magára, adós annak meg-cselekedésével, vagy meg-fizetésével. Ugyan-is e' lévén a' törvénynek változhatatlan sentenciája, melly alól senki magát ki nem vohattya, *Atkozott a' ki meg-nem marad mind azokban, a' mellyek meg-vannak irattatván a' törvénynek könyvében, hogy azokat cselekedgye*; valamikor a' törvény ellen cselekedünk, az az bünt tévünk, mind akkor magunkra átkot 's halált vevünk, átok alá esünk, és így azzal, hogy azt az átkot hordozzuk 's viseljük, adófokká lészünk. Bűn bocsánatnak nevezi pedig az ő Irás azt, midőn Isten azt az átkot és halált el-engedi, és a' bűnöst a'nak viselésére való kötelezéséből feloldozván, szabadon bocsátta, bűnét-is többé úgy nem tekinti, hogy azért való meg-lakolását kívánja. Mint ezt igen képen meg-láthatni az Irásnak erről való Éoláfi-ban. Lásd 4 Mós. 23: 21. *Nem tekinti Jákóbnak hamiságát, és nem nézi a' gonoszságot Izraelben: Mik. 7: 19. El-tapodgya minden mi álnokságinkat, és a' tengernek mélységes örvényében veti minden mi bűneinket, 32. Solt. 1. 5. Bóldog a' kinek az ő hamisága meg-bocsátatott, és kinek az ő bűne el-fedeztetett: Bóldog ember, kinek az UR nem tulajdonítja az ő hamiságát. És az a' mit itt kérünk.*

III. A' Kérésnek oka e' főben: *Miképen mi is meg-bocsátunk, ellenünk vétetteknek.* Az holott jól észünkben kell vennünk, (1) Mint és mire való légye ez az egybe-hasonlítás: *Miképen mi-is meg-bocsátunk.* Nem arra való, és nem úgy tudnillik, hogy ez által, vagy az Istennek rendet írjunk eleiben, a' melly szerint bányék mivelünk; vagy hogy az Isten engedel-

delmét, mellyel ő minékünk megenged, és a' miénket mellyel mi másoknak meg-engedünk, egyenlővé tegyük; vagy a' mi másoknak való meg-engedésünket, az Isten nekünk való meg-engedésének érdemlő okává tégyük: Hanem inkább, 1. hogy kívánságunkat valami hasonlatossággal a' mint és a' mennyire lehet, világosítsuk: mint a' feljebb való Kérésben is mondottuk, *Légyen meg a' te akaratom, mint a' mennyben, úgy itt a' földön-is.* 2. hogy ezt a' jót, tudnillik, a' mi másoknak való meg-bocsátásunkat tulajdonítsuk mint fő-érző okának, a' mi bűneinknek Istentől való meg-bocsátatásának: mintha mondanók, bocsásd meg a' mi bűneinket, hogy így ostan mi-is, mint bűn-bocsánatot nyertt emberek, mind örömesben, mind hűebben meg-bocsáthassunk másoknak. A' érint, mint Kolof. 3: 13. mondgya az Apostol: *Öltözzétek fel a' könyörületeséget-- El-tűrvén egymást, és meg-engedvén egymásnak, ha valakinek valaki ellen panaszja volna; miképen a' Christus-is meg-engedett nekünk, azonképen vagy azokaért ti-is.* Lásd azt is a' mi van Mát. 18: 33. Lúk. 7: 47. 3. hogy eképen magunkat ugyan kötelezzük a' jóra. (2) Kik és mennyiben mondanak mi adósinknak, vagy ellenünk vétetteknek. Felebarátink tudnillik, kik az atyafiúi íeritetnek Istentől adatott törvényét által hágván, minket meg-íertenek, kárral bozúúval illetnek, és ez okon, a' meg-íegert törvénynek ereje 's igasága által köteleztetnek, vagy adófokká lésznek, hogy azon kárról vagy bozúúról minket meg-elégítsenek. (3) Miben álljon ez a' bocsánat, mellyel mi másoknak meg-bocsátunk. Nem abban tudnillik, hogy

hogy a' bűnnek erejét, vagy kötelét el-vegyük; mivel ezt egyedül csak Isten cselekedheti, úgy mint ki nek parancsolatnyát 's törvényét veti és fejei-meg, a' mi ellenünk való bűnös: hanem hogy a' mi magunk meg-bántódását, azoknak meg-engedgyük, nem kívánván azért bűfűállást és meg fizetődést.

IV. Értelme azon kérdésnek, melly már ezekből eléggé meg-tették. Kérjük tudnill: ebben, bűneinknek, mellyet itt nem titkolunk, sőt eléggé meg-vallunk és nyilván fel-tétünk, méltó büntetésének meg-engedtetését; az-az, hogy minket bűnösöket naponként meg-ne büntessen, sőt bűn bocsátó kegyelmének erejét reánk mindennap ki-terjeztvén, az atyafiúi szeretetet vigye bennünk arra a' tökéletességre, hogy mind másokat úgy szerethsünk mint mi magunkat; mind hogy Isten bűneinket meg-bocsátotta, ebből bizonyoson és valósággal magunkban érezhesük. Mellyhez képest legyen eza' Tudomány.

§. Valamije vagyon ez életben a' bűnös embernek, az-az, mind testi és lelki minden java, mind pedig egészen ő maga, függ és vagyon Istennek attól a' nagy kegyelmétől, mellyel néki minden bűneit egyfersmind ingyen meg-bocsátta, és azoknak kárboztató erejét el-ronntya; el-amyira, hogy lelki 's testi boldogsága lehessen csak, ha véfi, és vidámsága, ha érzi azt: mellynek is ez okáért, mind meg-adatását, mind öránként és lelki sebeire újabb erővel 's tapasztalhatóképen való ki-hatását, hogy jó Istenénél alázatosan keressse, és magánál, ellene vétkezett felebarátihoz való kéféngedelemmel segéllye; jelen való állapottyához igen il-lendő.

lendő. Szépen vagyon ez a' leczkében; melly a' minket néző jóknak, mind meg-érzését, mind bírását, ettől úgy függésteri-fel, és ehez úgy ragasztta, hogy ezt meg-nyervén Istentől, amazokról ne légye semmi kétség. Ennek pedig meg-érzésének útjúl mutatya a' maguk Isten ellen való bűneinknek alázatos meg-vallását, és a' mások mi ellenünk lött bűnöknek meg-botsátását. Szépen világositya ezt a' Dávidnak is amaz emlékezetes bűne bocsánattyáért való szép könyörgése, az 51 Soltárban; mellyben azt úgy kéri, hogy abból várja tagainak meg-újulását, el-bádglyatt lelkének meg-vidulását, és hogy egy-fersmind a' bűnösöknek tanítására ígérje 's kösse ő magát. Olvasd-meg, ha tették. Meg-tették továbbá eléggé; mert olly nagy a' bűnnek az ő ereje, hogy az embert minden ő boldogságától meg-fozza és el-rekefze, ha a' bűn bocsánat által el-nem rontatik, és annak hatalma alól az ember ki-nem szabadíttatik. Lásd a' 32. Soltárt, és Róm. 3:19. 's a' t.

Ebből meg-tanúlhatryuk, illő-is meg-tanúlnunk, Előfför, Hogy kiknek Isten bűnöket meg-bocsátotta, azoknak mind a' boldogságnak bizonyos útát meg-nyitotta, mind pedig kegyelmének azt a' bőfégét adta, melly nékiek elégséges minden ő boldogságokra és vigasztalásokra. Mert ez a' kegyelem, a' bűnnek az embert, mind Istentől, mind lelki örömétől el-rekefztő erejét úgy el-ronntya, hogy jó Istenével és annak gyönyörűségével szabadon és vígan élhessen. Értette ezt Dávid, 's azért énekel így: Boldog a' kinek az ő hami/sága meg-botsátatott, és kinek az ő bűne el-fedeztetett, 32. Solt. 1, 2. v. Értet-

te az Anyakentegyház, 's azért *mondgya* Istennek, *minden mi álnokságunkat vedd-el mi rólunk, és légy kegyelmes mi hozzánk*, Hóf. 15:3. Maga Isten-is arra mutat, midőn az ő népének tellyes és tökéletes megvigasztaltatására ezt prédikáltattya, *hogymeg-bocsátott az ő bűnök*; Ésa. 40:2. Minek okáért meg-kell igen tartanunk, (1) Hogy nem maga érdeme, hanem egyedül Isten kegyelme által boldogúlhat-meg ember. Mert vagyon ez, a' mint mondók, a' bűnbocsátó kegyelemből. (2) Hogy Isten előtt való meg-igazulásunk-is, mindenképen kegyelemből való, és Isten ajándéka egészen, minden mi érdemünk és igazságunk nélkül. Mert imé föbb 's nagyobb része annak a' bűn bocsánat, Róm. 4:3,6,7. és 103. Solt. 34. Es abban, *annak tulajdonítottatik az hit igazságra, a' ki nem munkálkodik, hanem hiszen abban, a' ki meg-igazította az hitetlen embert*, Róm. 4:5. az-az, *ki mindeneket ganéjnak állit lenni, hogy a' Christust megnyerje, és találtaik ő benne, úgymint kinek nincsen a' törvényből való igazsága, hanem a' Christusban való hitnek általa, az-az Istentől való igazsága vagyon.* mint Éöl azon Apostol, Filip. 3:8,9. Azért úgy-is kell azt várnunk 's keresnünk-is, hogy magunk minden érdeméről és igazságáról egészen le-mondgyunk; melly a' kegyelemmel annyira ellenkezik, *hogy a' Pál Apostol mondraként, ha kegyelemből vagyon, tehát nem cselekedetekből; mert úgy a' kegyelem nem volna kegyelem, másként a' cselekedet-is nem cselekedet*, Róm. 11:6. (3) Hogy testi javainkat-is úgy kérjük, és mikor adatnak, úgy vegyük Istenünktől, úgy-is éljünk azokkal, hogy mind azokért való kére-

sünk,

sünk, mind azokkal való élésünk minket e' kegyelemre vigyen, és erről való bizodalunkban meg-is erőssítsen. Így Jákób, midőn kéri *hogy Isten ö velle légyen, hogy meg-örizze az úton, mellyen most megyen, hogy ételére való kenyeret és öltözetire való ruhát adjon, néz és igéri arra magát, hogy az Isten ö Istene legyen*: 1 Móf. 28: 20,21. Így maga Urunk-is, midőn csudálatoson meg-elégítette volna a' hozzá gyült sokaságot az öt kenyerekkel, *tordította azontúl 's emeli azoknak elméjeket, a' meg-maradó és soha el nem vesző kenyérnek keresésére*, Ján. 6:27. Ezokáért (4) imádságunkban-is mindenkor tartsuk-meg azt a' rendet, hogy a' testi jóknak kéréséről, mennyen mindgyárt 's emelkedgyék lelkünk a' bűn-bocsátó kegyelemnek, mint azoknak kútfejének kérésére. (5) Hogy akár mi-is könnyéretire, mint a' bűnnek bocsánatát, maga és Istene elméretire, mint a' bűnnek bocsánatát; mivel azt ha ki jól meg-gondolja, fel-találja, hogy ő por csak 's gyarló test; az Iste pedig igen irgalmas és könyörülő Atya, kinek olyan nagy az ő jó-volta az öt felökböz, melly igen magas az ég a' földtől, 103. Solt. 11,13,14. v. (6) Hogy ezokáért mind e' erejével igyekezni kell a' bűnös embernek arra, mi-képen e' nagy gonofnak, a' bűnnek köteleiből ki-fabadúlhasson, és az Apostollal együtt így óhajtozni, *Oh én fegény ember! kicsoda szabadít-meg engemet ez balátnak testéből?* Róm. 7:24.

Másodfor, A' bűn-bocsánatnak kegyelme egyedül csak azoknak adatik Istentől, azok-is élhetnek csak azzal mind fűntelen, mind tökéletesen, kikben az igaz alázatoiság, és a' valóságos meg-térés, az az a' bűn-

a' bűnnek tökéletes meg-útálása, és felebaráttyoknak tiéta éreteri találatik. Mert ugyan-is, mint a' Tudományban fel-tévők, a' bűnnek bocsánattyából származó lelki boldogságnak tökéletességére igé meg-kivántatik, mind egy felől, ő maga a' bűn-bocsánat; mind más felől, azon kegyelemnek vagy bűn-bocsánatnak érzése; az az, hogy azt ember érezhesse magában: Már pedig a' bűn-bocsánat, a' bűnnek le-hagyását, és a' kegyelem vagy engedelem kérést szokta követni; És a' bűn-bocsánatnak érzése, az igaz atyafiúi éreteret, és a' kegyelőségnek gyakorlását; mivel ebből tudhattuk meg, és léfünk bizonyosok a' felől, hogy Isten minket éreteret; mint az Apostol tanit bennünkre, *1. Ján. 4:7, 19.* Az honnat, tovább való igazgattatásunknak okáért méltó, sőt szükséges-is meg-tartanunk. *1.* Hogy embernek Istenéhez 's felebaráttyához való igaz és tökéletes éreteri, a' minthogy el-válthatatlan gyümölcse, úgy meg-csalhatatlan jele-is, az Istentől néki meg adott bűn-bocsánatnak. Igen képen adgya ezt előnkbe maga Idvezítőnk, ama két adósoknak példájában, kiknek adóságok meg-engedteték, *Luk. 7:41, 42.* *2.* Hogy ez életben nem juthat ember a' tellyes tökéletességre és a' bűn nélkül való lételre; de bűnei bocsánattya után-is fokoz és igen terhesen vétkezik, el-annyira, hogy *ha ki azt mondgya, hogy nincsen ő benne bűn, magát meg-csalja igen, és ne legyen igazság ő benne,* *1. Ján. 1:8.* mellyre nézve mondgya a' bölcs, hogy *az igaz-is el-fik hét-fér,* *Péld. 24:16.* és az Apostol, hogy *nincsen csak egy igaz-is,* kitudnillik bűn nélkül való volna, *Róm. 3:10.* *3.* Hogy a' bűn-bocsánatnak

natnak kérése, és a' meg-térésnek vagy meg-jobbúlásnak meg-igérése, együtt jár: és hogy járjon, szükséges-is igen; annyira, hogy valaki amaszt kéri és vézi, ezt szükségesképen tartozzék cselekedni és gyakorlani. Még pedig *(1)* mindennaponként, a' minthogy eseti-is mindennapiak. És *(2)* a' meg-térésnek mindenik rékében, az-az, mind a' bűnnek le-hagyásában, mind az atyafiúi éreterben. Mellyhez külön mindenikhez, hogy jól meheffen véghez, egy-néhány dolog kivántatik. Tudnillik: Elsőben is a' bűnnek le-hagyásához meg-kivántatik, hogy ember *1.* magát ugyan valóban meg-vigálja, és magával igen szoros fámot vessen, mindennap mi bűnt tört, vagy miben esett-meg, miből 's mellyből költ-fel; és Istentől micsoda jót vött, 's az által mire legyen köteles. Így cselekezik Dávid, a' *103: Sölt. 2, 3, 4. 5.* ben. *2.* Vessen fámot Istenével-is, az-az, tégyen vallást ő előtte mind azokról. A' vallás-tétel ugyan-is mintegy Istennel való fám-vetés: mint Urunknak ama' évaiból értyük; *Hasonlatos a' menyeknek orfága a' Királyhoz, ki az ő fogai val akar fámot vetni,* s a t. *Mát. 18:23, 24.* Ez a' mit mond 's javall az Apostol, *1. Ján. 1:9. Ha meg-valljuk úgymód, a' mi bűneinket, hív az Isten, hogy meg-bocsássa minékünk a' mi bűneinket.* Ide néz Dávidnak-is ama' éép éva, *Meg-vallom én ellenem az én álnokságomat az URnak, és te meg-bocsátod az én bűneimnek hamiságát.* *32: Sölt. 5. 5.* *3.* Ímérje és útálja-meg azon ő bűneit, mint az Esdrás, így szólván: *Én Istenem fégyenlem és általlom te elődben fel-emelni az én orcámat; mert a' mi álnokságunk felyül haladtanak a' mi fejünk*

fejünk felett, és a' mi vétkeink mind az égig nevetek-
tenek. Efd. 9:6. 4. Ragazkodgyék egyedül csak az
Istennek irgalmaságához, Danielnek ama' szép Éa-
vai zerint: nem a' mi igazságunknak bizodalombá vet-
tyük előben a' mi könyörgésünket, hanem a' te nagy
irgalmaságodhoz való bizodalomban, Dan. 9:18,19.
5. A' mint minden napöként érzi 's tapasztalja min-
dennapi életit, úgy mindennap meg-újítsa büne
bocsánattyáért való kérését. 6. Kötelezze magát,
és legyen mindenkor kész felebaráttjának meg-
bocsátani, az ő ellene való vétkeiről, hogy az által
mintegy fel-indítsa Istent, hogy annál könnyebben
nékie meg-bocsássa vétkeit; mint Idvezítőnk éppen
tanította: Mát. 18:35. és Luk 17:4. magát pedig bá-
torítsa jobban az Istennel való állásra. Nagy bá-
torsággal kérheti ugyan-is maga büne bocsánattyát,
a' ki maga-is meg-engedett ellene vétkezett feleba-
ráttjának: mint ezt ama' tudós Gregorius Nyffe-
nus igen szép főkkal ki-adta, mellyeket a' mi nyel-
vünkön így adhatok-ki: Valamiképen úgy mond,
a' jól és igazán cselekedőknek elejekben tétetett az Is-
ten hogy ötet kövessék; mint az Apostol mondta, legye-
tek én követőim, miképen én Christusé; ellenben a' te
jó indulatodat akarja Istennek példájul adni a' jóban,
és így néminémű képen vissza-fordittatik a' rend, úgy
hogy azt merjük reménleni, hogy valamiképen mi ben-
nünk az Istennek követése által léken-meg a' jó, úgy Is-
ten-is a' mi cselekedetünket kövessé, mikor valami jót
cselekedendünk; hogy te ismét azt mondhasd Istennek,
a' mit én cselekedtem, cselekedd azt: URam, kinek
uráságod vagyon mindeneken, kövessed a' te fegény kü-
kölködő

kölködő fölgádat: meg-engedtem az adósságot, te-is
ne kérd-meg: általlottam meg-vetni a' nekem esedezőt,
te-is ne vesd és ne üzd-el előled a' te néked esedezőt.
Vigan és jó kedvel bocsáttam-el az én adóssomat; légye
olylan a' tiéd-is: ne tedd kedvetlenbé a' te adóssodat az
én adóssomnál; adgyó halát egyaránt mindenik az adóss-
ság kérőknek: mind a' két adóssnak, a' tiédnek és az
enyimnek egyenlő meg-engedés (bocsánat) adásfél. A-
maz én adóssom, én pedig tiéd vagyok: a' mint én ahoz
váltam, és a' mi némű sententziát ő róla mondtam,
azont nyerjem te tőled: meg-öldöztam, öldözz-meg:
el-bocsátottam, bocsáss-el: nagy irgalmaságot töttem
felebaráttommal, kövessed URam a' te fölgádnak en-
gedelmességét. De nagyobbak az én te ellened való
vétkeim, mint a' miket az én ellenem vétett, azt én nem
tagadom, finte azt gondold-meg, melly nagy fel légy min-
den jobban: illő ugyan-is, hogy a' te jószágodnak felsé-
géhez illendő irgalmaságot adgy nekünk bűnösöknek:
kevés emberséget vagy jót töttem én, mert több nem
tölt-ki természetemtől; de a' te adakozó váltodat, te-
hetségednek kicsiny volta meg-nem tartóztattya, hogy
annyit ne adgy, a' mennyit akarj. Ennek felette eb-
ből érzi-meg kiki, hogy Isten-is bűnét meg-bocsá-
totta néki: Mert ugyan-is valamig ki másnak meg-
nem bocsát, okot ad Istennek arra, hogy ő-is néki
meg-ne bocsásson; és mind addig nem hogy érzené
büne bocsánattyát, de sőt inkább, valamennyi szer
el-mondgya, bocsásd-meg a' mi büneinket, miképen mi-
is meg-bocsátunk a' mi ellenünk vétkezetteknek; mind
annyiszor lelkét újjabb-újjabb sebekkel nehezíti, és
csendességét háborgattya.

Az Atyafiúi Szeretethez pedig a' kíváncsítatik, hogy ember 1. Felebaráttya idvességére viseljen kíváncsítéképen való nagy gondot, és tellyes tehetsége szerint minden jó úton módon működgya, hogy a' legyen 's éljen Istennek dicsőségére. 2. Nem csak két légyen, mint közelebb meg-mondók, meg-engedni felebaráttjának; de ugyan valóbā meg-is engedgyen avagy vétkezt meg-bocsátsa annak. Meg-bocsát pedig ember, mint feljebb-is említők, felebaráttjának, csak maga aránt, vagy maga részéről, le-hagyván méltó meg-indulását az ellen, és nem kívánván bozszú-állást a' tőle tétetett kárért és bozszúságért. Maga részéről mondom: mért a' mi meg-sértődése vagy az azon vétekben Istennek; azt ember felebaráttjának meg-nem engedheti. Isten dolga már az, és nem emberé. De az itt a' Kérdés: Mint és mennyire kell embernek, az ő ellene vétkezett felebaráttjának meg-bocsátani? Ugy-e, hogy tellyességgel semmit se leheffen az ő meg-bántódásáért kérni avagy várni? Mellyre én azt mondom, hogy ezt a' dolgot-is, mint szintén a' több felebaráttinkal való dolgokat-is, értenünk 's igazgatnunk kell, az atyafiúi Szeretethez, Istentől magától mutatott ama' törvénye szerint, *Szeressd a' te felebarátodat, mint tennen magadat*: Mát 22:39. hogy t. i. midőn felebarátunknak meg-engedünk, ugyan akkor magunknak bozszút ne tegyünk: mert szeretnünk kell őket, *mint mi magunkat*; nem pedig *feljebb 's inkább annál, mint mi magunkat*: és ez okaért nem-is volna igaz atyafiúi Szeretet az, melly mi magunkat megsértvén bántana, nem lévén a' magunk Szeretetihez szab-

szabattatva. Azonban, vétkezett ellenünk, és így adóssá lőtt minékünk felebarátunk, vagy bozszú-tétele vagy kár tétele által meg-károftván minket, vagy külső javainkban, vagy becsületünkben: És mind ezekért kereskedünk felebarátunkon, és megfizetést várunk ő tőle, vagy (1) Törvény által, hogy t. i. a' tégyen köztünk igazítást. És ezt noha néha le-hagyhattya ember; de néha ísmét úgy vagy on a' dolog, hogy tellyességgel le-ne hagyhaísa, hanem ha maga Szereteti meg-tagadgya, és magát egészen el-rontani, vagy kárban és veszélyben ejteni akarja: Felebarátunkhoz való Szereteti-ünk-is pedig töllünk ezt nem kívánny. (2) A' vétekhez illendő büntetés által, hogy tudnillik lakoljék-meg a' ki minket meg-sértett. És ezt, a' minthogy ember le-hagyhattya, úgy hogy le-is hadgya, ez a' meg-bocsátás meg-kívánny: hanem ha Magisztratusi hivatala hozándgya, hogy a' vétkezt példás büntetéssel, mások kedvéért meg-lakoltassa. (3) Bozszú-állás által, hogy tudnill: a' bozszú vagy kár vallott ember, a' néki kár vagy bozszú tévőnek, hasonló kárral vagy bozszúval fizessen. És ez a' mit embernek tellyességgel le-kell hagyni: 's ebben áll az a' meg-bocsátás, mellyet töllünk az atyafiúi Szeretet meg-kíván, és mellyre magunkat-is e' Kérésben kötelezzük.

Végre vigasztalhattuk-is innen magunkat, bűnünk bocsánattya felől. Miért akarná ugyan-is Istent, hogy kérjük azt imádságunkban, ha nem akarná vagy ha nem akarta volna meg-adni? Annyival pedig inkább vigasztalhattuk, ha nem csak kérjük azt, hanem egyfzersmind mi-is meg-bocsátunk a'

mi ellenünk vértetteknek. Mert ugyan-is noha Isten nem tézen minket maga eleiben példájúl a' mellyet kövessen; magát mindazáltal, és javainak reánk való ki-fárlását, úgy alkalmaztattya hoz-zánk, hogy a' mi felebarátinkhoz való engedelmsünk, azt az ő jóvóltát 's kegyelmét, nem csak ki-ábrá-zolja 's mutassa nékünk valami hasonlatossággal, hanem meg-is pecsételje olly hathatósan, hogy eb-ből bizodalmat vévén magunknak, kérhesük így Istennünket imádságunkban; *Bocsásd-meg a' mi bű-neinket, miképen mi-is meg-bocsátunk azoknak a' kik mi ellenünk vértetteknek; Amen.*

XXIX. T A N U S Á G.

Az Hatodik Kérésről.

Mát. VI. R. 13. v. *És ne vigy minket a' kísér-tetbe; de szabadíts-meg ama' gonosztól.*

CSuda és majd ki nem mondható nagy ereje va-gyon a' bűnnek a' nyavalyás emberben; melly ötöt egy felől a' büntetésre kötelezi, vagy bünte-tés alá-veti; más felől pedig a' gonosznak cselekedő-jévé tézi. Ezt mivel, a' mint hogy kettős, úgy Is-tennek az ő kettős, úgy mint bűn bocsátó és meg-fentelő kegyelmének ereje töri és törli-el; azért Id-vezítünk-is, ilyen két nagy nyavalyánkhoz 's fűk-fégünkhöz képeft, a' bűn ellen, és annak erejétől való meg-fabadulásunk felől, két jeles Kérést ferkez-tete-bé az Uri imádságban; tudnillik az ötödiket, mellyben kérnök bűnünknek bocsánattját, azaz, a' maint meg-mondottuk, a' büntetésnek terhe 's kö-telessége

telessége vagy arra való kárhoztatásunk alól fel-faba-dulásunkat, és így meg-igazulásunkat. Ismét az ha-todikat, mellyben kérnök a' gonosztól és annak un-dok 's terhes szolgálatyától való meg-tartatásunkat; az-az, mint majd meg-mondgyuk, meg-fentelteté-sünket. És ez az, mellyet e' főkhán foglalt Idvezi-tünk, *És ne vigy minket a' kísértetben.* 's a' t.

Melly igékben kettő fordul nékünk előnkbe, A' dolog t. i. vagy a' miről a' Kérés vagyon: És a' Ké-rés maga arról a' dologról.

A' miről a' Kérés vagyon, az a' *Kísértet* és a' *Go-noszt*, még pedig, *ama' gonoszt*. De micsoda kísértet az a' mellyről itt szó vagyon? méltó kérdésben jó. Mellyet hogy meg-értsünk, meg kell tudni, hogy vagyonmagán és egy átalában jó, és az embernek-is igen nagy javára szolgáló kísértet, melly által ő, Istennek jó tetteise felerint, nem különben mint az arany a' tűz által meg-próbáltatik, benne lévő ha-fszontalanságitól, mint meg annyi falakoktól, meg-tisztittatik, meg-frisseltetik, és a' mi jó benne ta-láltatik, tettetéssé és ugyan fényessé tétetik. A' minémű az, mellyel *Isten meg-kísérté Ábrahámot*, 1. Mós. 22: 1, 2. akarván ki-hireliteni annak mind hi-tit, mind engedelmségét; a' mint azt az Apostol szépen mutogattya, *Sid. 11: 17, 18, 19.* hasonlóképen az Izrael népét, hogy ki-mutatódne annak az Isten befédéhez és törvényéhez való indulattya 's ragaf-kodása, 5. Mós. 13: 3. Jóbot-is, hogy annak az ő nagy békefséges türeése, fenvedése, nyilván való len-ne, *Jób. 23: 10.* És a' mellyel naponként kísérti a' nyomorúságban lévő embereket-is, a' mint az Apo-stol

stol mondgya: *Jak. 1:2.* És ezt, úgy láttyuk, maga-is magának tulajdoníttya Isten, midőn azt mondgya: *meg-késértettelek tégedet a' Méribánál, 81. Sólt. 8. v.* hasonlóképen az hívek-is Istenre vízik, midőn ötet sokszor ilyenképen kéri, *Próbálg-meg engemet URam, késérts-meg engemet, kérdezd-meg az én veséimet és az én fivemet: 26. Sólt. 2. v. és 139. Sólt. 23. 24. v.* Minek okáért e' Kérés-is kétség kívül ezt nem czélozza. De vagyon ezen kívül más késértet-is, a' gonoszra t. i. melly által ember Istentől el-hajtatik és a' bünre hitegettetik, el is vitetik; melly-is ezokáért nem jó, sőt igen gonosz. A' minémű az, mellyben fegény Ádám igen siralmason meg-efek, *1. Móf. 3:4.* melly Idvezítők körül is, noha hasonlatlan, véghez vitetek: *Mát. 4:1-9.* Melly továbbá a' Tanítványoknak-is kéfíteték; de Idvezítők könyörgésével meg-előzteték, meg-is erőtelenítették: *Luk. 22:31, 32.* Ezt már a' mint hogy az Irás, minde-nütt az ördögnek, kinek-is ez okon a' neve *Késértő*, tulajdonítani szokta, mint *Mát. 4:1. Jób. 1:6.* s több fok helyeken-is a' ki akarja meg-láthattya; úgy Idvezítők e' Kérésben egyenesen czélozza, és hogy attól meg-tartatnunk kérjük mind e' Kérésbē, mind ama' Tanítványihoz lött szavaiban, *Vigyázzatok és imádkozzatok, hogy késértetbe ne jussatok, Mát. 26:41 v.* világosan taníttya. Továbbá meg-kell azt-is tudnunk, hogy a' késértetnek nevezetén, gyakran annak ki-meneteli-is, az-az, a' benne való meg-efés vagy győzetés értetik: mint ama' mondásában az Apostolnak, *A' kik meg-akarnak gazdagúlni, esnek késértetben és törben; 1. Tim. 6:9.* az-az meg-akadnak abban,

abban, meg-győzetnek attól: ismét, *En-is tovább nem tűrhetvén, el-küldék, hogy meg-tudnám a' ti hiteteket, hogy valamiképen meg-ne késértett volna titeket ama' Késértő, és híjjában való lött volna a' mi munkánk: 1. Theff. 3:5.* Es e' szerint, hogy itt nem annyira kérjük azt, hogy semminémű, még a' gonosz késértet-is ne érjen, mint azt hogy meg-ne győzhesse bennünket. Kérdésben jő az-is, Micsoda a' késértetbe vitetés? mivel ez-is sokképen vétetik; Késértetbe vinni mondatik tudnillik, mind a' ki mást törben akaft, és ollyban ejt, a' mellyből vízzá nem térhet, mint a' kigyó Éva Anyánkat, *1. Móf. 3.* mind az a' ki meg-engedi a' késértőnek, hogy meg-késértsen valakit. És ez aránt a' késértetbe vitel, nem egyéb, hanem csak az egész késértetnek meg-engedése, és igazgatása; mint ellenben, ama' máfik aránt, vézedelmes szorgalmaztatása, végre meg-is csalatása valakitől valakinek. Innét már tovább ez a' kérdés, Miképen mondgyuk hát Istennek e' mi kérésünkben, hogy ne vigyen bennünket a' késértetbe? Mellyre azt mondom, hogy ez utólsób értelem szerint, a' mennyiben t. i. ő engedi-meg, sőt cselekezi sokszor, hogy a' késértő öze találkoznék valakivel, és azon próbát tegyen, mint meg-láthatni *1. Kir. 22:21, 22. Mát. 4:1. Jób. 1:2. Kór. 12:7.* Nem pedig az első szerint, mint ha azt vélnök, hogy ő szorgoztat minket valaha a' gonoszra, avagy meg-is csal; mert az Isten senkit gonoszal nem kísért: *Jak. 1:13.* és ehez képest azt kérnök, hogy minket gonoszra ne szorgoztasson; hanem hogy inkább az arra szorgoztatótól meg-óltalmazzon: mint mindgyárt meg-

meg-mondgyuk. Végre az-is kérdésbe jö: Hát mit kell itt a' Gonoznak nevéen értenünk? Melyre azt mondom: Közönségesen ugyan e' jelen való életnek mindé nével nevezendő gonozit, és alkalmatlanságit, mellyektől meg-óltalmaztatni hogy kívánnyunk, igen illő, sőt szükséges; de kíváltképen és nevezetesen, a' minden gonoznak fejét, ki mások felett gonoz lévén, méltán mintegy ujj mutatással AMA' gonoznak mondathatik, t.i. az ördögöt.

A' Kérés már Továbbá, két ágú: Es kérjük abban *Elsőkor*, hogy ne vitessünk a' kéfertetbe. Mellyel nem azt akarjuk, hogy mindennémű kisértettől üressen meg-tartassunk, a' mint ezek a' főzók néha értethetnek: mert ezt a' hivek a' mint hogy méltán nem kívánhatták, úgy hogy nem-is kívánnyák, a' 26: és 139: *Sóltárból meg-terfik*. Hanem hogy 1. A' kisértetekre, azok ellen meg-erősítessünk, Idvezitőnknek ama' mondása szerint: *Simon, Simon, imé a' Sátán meg-kért titeket, hogy meg-rostálna, mint a' gabonát; de én imádkoztam te érte, hogy a' te hited el ne fogyna*: Luk. 22: 31, 32. 2. Hogy abbá meg-tartassunk úgy, hogy abból győzedelmesen térjünk meg, Urunknak ama' szép ígérati szerint: *Mivelhogy meg-tartod az én békeségre inté befédemet, azért én-is meg-fabadítlak vagy meg-tartalak a' kisértetből*: Jelen. 3: 10. *Másodkor*: hogy meg-tartassunk, meg-fabadíttassunk attól a' gonoztól; az-az, annak kezéből, töreiből, és minden hatalmától, hogy a' minket ne illessen, az Apostolnak ama' mondása szerint, *Valaki Istentől kületett -- ama' gonoz né illeti azt*, 1Ján. 5: 18. fokkal inkább pedig meg-ne győzzön. Mind ezekhezképest legyen ez a' Tudomány: §.

§. Büne siralmas rabságából lelki kívánt szabadságra, a' mint hogy a' bűnös ember csak kegyelem által juthat, úgy abban tovább-is csak ez úton maradhat, ha mind azt hennat és mi módon tartatott-meg, mind azt micsoda's kicsoda-ö, és kikkel's kik között él, megtartása után-is híven előtte viselvé, fél igen azon, hogy nagyon vétközvé, előbbeni rabságára's nyavalyájára vég-képen víkka ne esék; melly hogyné legyen, folyamodik Istennek megerősítő's őriző kegyelméhez, és mindö felségének esedezik könyörgésében, mind pedig a' testnek's e' világnak ötet hamar meg-ejthető útait el-kerülni igyekezik fiutelen. Ide mutat ez a' Kérés világosan. Kérjük ugyan-is ebben, a' jóban való meg-maradásunkat, és e' végre, minden minket abból ki-üthető eszközöktől gonozoktól való meg-óltalmaztatásunkat. Oka pedig ennek ez, Mert ez egész világ a' gonozban helyezettett, 1Ján. 5: 19. és valami ebben vagyon, mind testnek kívánsága, femnek bujasága, életnek kevélysége, nem az Atyától való: 1Ján. 2: 16. és hijjában-valóságnak hijjában-valósága, és a' léleknek gyötrelme: Préd. 12: 10. ísmét török és hálók, mellyekben meg-akadgyon a' goromba, és majd vonattassék az Istennek ítéletire, Préd. 12: 1. §. és a' koporsóba, Péld. 16: 25. és mind ezeknek fejedelme az ördög, Ján. 14: 30. Mellyre nézve a' zenetek minek utánna hivattattanak Istentől, ki-vörték magokat mind ezek közzül; és a' mint egy felől Istent hívták magok mellé óltalmúl, úgy más felől őrizkedtek minden gonoz társaságtól: láld 1 Móf. 4: 26.

Ezt így fel-tévé, tanuljuk-meg innét, *Elsőben-is*, Hogy noha nem kevést kissebbedett a' bűnösök

nek meg váltatása által az ördögnek és minden ő az hivekkel ellenkező feregeinek ereje; Vagyon mind-azáltal azon ő meg-győzetterése után-is, nagy és az hiveket rettegterő hatalma 's tehetsége, melly által ő, nem csak *a' vakmerőségnek fiaiban munkálódik* napoként, a' mint az Apostol mondgya, *Efés. 2: 2* de az hivek ellen is, azoknak vezedelmekben, olly erővel forgolódgyék és olly förgalmatossággal, hogy el-hitetné és el-veztené azokat is nagy könnyen, ha csak *az Isteni erő nem őrizné őket föntelen*, *1 Pét. 1: 5*. és ha az Isteni kegyelem nem tőtte volna azt lehetetlenné. Meg-mondottra vólt ezt jó eleve Idvezítőnk az hamis prófétákról, mint az ördögnek nagy eszközeiről, azt mondván: *hogy el-hitetnék, ha lehet-séges volna, még az hiveket-is, az ő fok hamis jelekkel és csudájokkal*, *Mát. 24: 24*. sőt még az első ígér-terben, erről meg-intett bennünket; mellyben a' kigyónak, feje meg-rontatása után-is azt mondgya, *hogy az affonyi-állat magvának farkát meg-ronttya meg-mardosja*, és így azt nem kevésse meg-tántor-gattya, és csak nem meg-ejti, *2 Móf. 3: 15*. Erre nézve főlkéig igen meg-gondolnunk, és föntelenül femeink előtt tartanunk, (1) hogy a' mint hatalmát egészen el-nem vezterte, úgy fokkal inkább gon-akarattyát 's fándékát az hivek aránt 's ellen le-nem tőtte az ördög, a' mi gonof és nagy ellenségünk; de kézen van mindenkor, minden feregivel, hogy árt-son, és ha lehet, vezedelmet-is hozzon az hivek-nek. *Főzanok legyetek*, úgy mond az Apostol, *és vi-gyázzatok; mert a' ti ellenségetek az ördög, mint az ordító oroflán félyel jár, keresvén a' kit elnyeljen*, *1 Pét.*

5: 9. (2) Hogy ezokáért igen félelmesen, okoson, és vigyázóvan kellefsék kinek-kinek az hivek köz-zül járni e világon, hogy valamint vigyázatlansága miatt annak hálójában ne essék, és prédájára ne kel-jen: a' mint Idvezítőnk meg-inté tanítványit mond-ván, *Vigyázzatok és imádkozzatok, hogy késértetben ne jussatok*, *Mát. 26: 41*. és az Apostol-is, *1 Pét. 5: 9*. (3) Hogy minden bűnre való kéfertet nek, és azt kö-vető bűnnek 's tévelygésnek feje és mestere az ör-dög; és ezokáért mind azok által ennek jutnak és ef-nek hatalmában 's kezében, ha csak Isten-től meg-nem segítettnek és meg-nem őriztetnek: ez ugyan-is ama' késértő, a' ki kéért, *Mát. 4: 1*. és a' lelki gonof-ságoknak fejedelme; *Efés. 6: 12*. (4) Hogy valakik neveket adták Christusnak, mind azok e világban, nem állandó békefiséget, és külső bődökságot; ha-nem inkább föntelen háborúságot, és nyugalom nélkül való förgalmatosságot várhatnak bizonyosó: úgy hogy a' míg itt élnek, légyen föntelen belől fé-letmek, kívül barczok: *2 Kór. 7: 5*.

Másodfor: Hogy a' kegyelemnek vétele után-is olly igen tehetetlen az ember, és elégtelen a' maga őltalmára, annak a' gonofnak fok próbái ellen, és annak mindenütt megvetterett törei és hálói között a' jóban való meg-maradásra; hogy egyátalýában meg-nem maradhatna, ha melléje föntelenül az Isteni erő és őltalom nem járúlna. E' pedig arról va-gyon, 1. mert a' meg-fenteltetés nem egyversmind megyen véghez az emberben, mint a' meg-igazulás; hanem résenként 's garádicsonként megyen elebb elebb, míg végte minden erőtelenséget ki-gyomlat és

és ki-rekelt. 2. Mert a' test, mivelhogy testül életet, fogytig meg-tarttya természetit, és azt a' lélekkel való egyetiségében is el-nem hagyhattya, mely által a' lelket sok jó munkájában meg-akadályoztatya: és így lézen a' mit Urunk monda, hogy *a' lélek ugyan kétféle legyen sokszor, de a' test erőtelen*: Mát. 26:41. Ennekokáért (1) *meg-esik még az igaz-is, az-az a' meg-tért és az Isten kegyelmébe vétetett ember-is; meg-esik pedig mind sokszor, hétézer-is tudnill*: Pél. 24:16. mind igen súlyosan; mint a' Dávid, Salamon, és Péter Apostol példaiban láthattuk. (2) Nem bátorságos embernek csak a' leg-kisebb kísértetbe-is belé bocsátkozni; sőt ellenben illő annak még csak alkalmatosságát-is őrgalmatoson kerülni. *A' ki áll, meg-lássa hogy el-ne essék*, azt mondgya az Apostol, 1Kór. 10:12. (3) Akárki is nem maga, hanem az Isten kegyelmének ereje által áll, és marad meg, ha meg-állhat és maradhat a' kísértetbē: mint Pétert az Urunk érette való imádsága tartá meg: Luk. 22:31,32. (4) És így nincs senkinek a' magában való dicsekedésre oka; de arra inkább, hogy őrgalmatoson keressé Istenének ötlet meg-erősítő és megőriző űkséges kegyelmét, és a' lelki harcra meg kívántatott erősfegyverét: mint az Ap: tanít Ef. 6:18.

Harmadszor: Hogy jelen vagy on a' híveknek mindenkor az Istennek kegyelme, és annak őket meggyámolító ereje, minden órában: melyhez-is ok mindenkoron bátorsággal folyamodhatnak. Ugyan-is, ha így nem volna a' dolog; ok nélkül, sőt ha szontalan vetnők arra fêmeinket ez Urunktól tanult Kérésben-is. És bizony ettől a' kegyelemnek minden-

kori

kori jelenlététől vagy on, 1. hogy az Isten előtt meg-igazítottakat, elválhatatlanul kövessé és érje a' meg-fenteltetés; a' kegyelemnek kezdetit, annak el-is végződése; és a' gonosztól való meg-fabadulást, a' jóban való meg-tartatás 's meg-maradás, és egyfersmind minden kegyelembéli ajándékoknak bizonyos volta: Mint ezt meg-láthatni világosan a' 32.Sólt. 2. yben: *Bóldog, úgy mond, az ember, kinek az UR nem tulajdonittya az ő hamisságát*. Imhol a' meg-igazulás! *És kinek lelkében nincsen csalárdság*. Imhol a' meg-fenteltetés! mely amazt követi. Add hozzá ehhez, a' mi van 1Kór. 6:11. és Sid. 8:10. 2. Hogy a' meg-váltattak, noha sokszor meg-esnek, mindazáltal soha örökké el-ne vesszenek. Tartatnak lám ugya-is az Isten keze által, és az ő erejével őltalmaztatnak; mint az Ap: mondja 1Pét. 1:5. mely nem enged, hogy öket vétkezzenek, 1Ján. 3:9. annyival-is pedig inkább, hogy el-vesszenek; de inkább azt cselekezi, hogy ha el-esedenek-is, fel-keljenek ismét, és őztán dicsekedhesenek ekképen szólván: *Ne örülj az én nyavalyámon én ellenségem; mert noha el-estem, de felkelek: mikor a' jétetésben üléndék-is, az UR léfénékem világosságom*. Mik. 7:8. És hogy a' nekik adatott kegyelem nekik elég legyen; a' Pálnak adatott vála fzerint: 2Kór. 12:7. 3. Hogy minden kísértetnek az híveknek Istentől rendeltessenek és igazgattassanak. El-annyira, hogy meg-se eshessenek azokon különben, hanem ha Isten engedendi; tovább se mennyenek annál, a' meddig Isten intézte és meg-határozta. Láttuk ugyan-is, hogy Jób körül sem mehet a' Sátán tovább, hanem csak a' meddig Isten erezté; melyre nézve fépen

Épen mondgya az Apostol, a' Kórintusi hiveknek: *Nem egyéb, hanem csak emberi késértet esett rajtatok; De hü az Isten, a' ki nem hagy titeket feljebb késértet- ni annál a' mint el-fenvedhetitek; sőt mind a' késér- tettel egyetemben, a' szabadulásra utat nyit, hogy el- fenvedhesétek:* 1Kór. 10: 13. 4 Hogy bóldog lé- gyen annak dolga; ki ez állapotban magát az URra bizza, a' érint a' mi van a' 2: Sölt. 12 ψ-ben.

Valaki vagy azért óh ember! ki nevedet 's maga- dat Christusnak vallottad 's adtad, jól megértsd meg- is tartsd, hogy mind addig míge' testben élz, fűk- séged vagyon az Isteni fűntelen való ótalmomra, mely által a' gonosztól mindenkoron őriztetsél; és ez oká- ért félj-is a' gonosznak nagy erejétől. (2) Az Iste- ni kegyelemnek ótalmát, és mindenkori melletted való létét kérjed fűntelenül. (3) Azonban ezzel erősítettven, magad-is igyekezzél, és munkálód- gyál abban, hogy a' késértetek által meg-ne győzet- tetsél. Vigyázz tudnillik minden tunyaság és ál- modozás nélkül; mint Urunk tanít *Mát 26: 41*. Fegy- verkezzél-fel ama' lelki fegyverrel, melyet emle- get és Épen előnkben terjezt az Apostol, *Éfés. 6: 13, 14. ψ.* és melyet Isten-is kegyesen meg-ád azoknak a' kik azt kéri ő tőle. Es így minden jó ki-meneteli- dolgoznak bizzad az URra és várjad ő tőle: mint a' Prófeta tanít; *Hadgyad az URra a' te útadat, és biz- zál ő benne, és ő meg-cselekefi,* 37: Sölt. 5. ψ.

XXX. TANUSÁG.

A' bé-rekefztő Igékről.

Mát. VI: 13. Mert tiéd az ország, a' hatalom, a' di- csőség, mind örökké, Ámen. Bé-

BÉ-rekefztő igéji következnak immár az Uri imád- ságnak, a' mellyek harmadik és utolsó részit te- lik annak, az oda feljebb lött el-őztás szerint. Őz- tottuk vála ugyan-is az egész imádságot három ré- szekre, foglalván az Elsőben a' kezdő befédeket; Másodikban a' hat Kéréfeket; és az Harmadikban a' bé-rekefztő igéket; a' mellyekről illő mostan rend szerint elmélkednünk, és eddig való elmélkedésün- ket, jó Istenünk ségedelme által bé-is rekefzenünk. Ez igék minékünk summáson azt adgyák előnkben, hogy az imádkozó hiveknek, minden bizodalom- nak ereje és gyámola, az Isten tulajdonságainak, és abban ki-tetző dicsőségének méltó meg-gondolása, és meg-értése. Mellyet hogy jobban meg-értünk, vizsgáljuk az igéket részenként, czikkelyenként; mint né kicsiny sem kevés dolgot magokba foglaló igéket

Igy vizsgálódván ugyan-is, láttuk itt *Elsőben-is* azokat a' jeles és nagyságos Isteni tökéletességeket, vagy tulajdonságokat, mellyeket Urunk Istennek tulajdonit; és hogy mi-is nékie tulajdonítsunk, arra tanít. Ezek, a' mint Urunk elő rakja, fám szerint hármas. *Első* tudnillik az *Ország*. Mellynek mind mivóltáról, mind minéműségéről, minthogy a' máso- dik Kérésnek vizsgálásában elégtégesen szólottunk, mostan fűkfégesnek nem látom vagy többet fölla- nunk, vagy a' miket másutt mondottunk ismét elő fámálalnunk. Ez egyet illő meg-jegyzennünk, hogy midőn e' Kérésben azt mondgyuk, *Tiéd az ország,* annyit tézen, mint ha mondanók, Egyedül tégedet illet, és te read néz, hogy Király légy, hogy minde- neken uralkodgyál, hogy mindeneket tetkésed ze- rint

rint rendelj, és így hogy légy minden mindenekbél.
 1Kór. 15:28. Így szól, 's így adgya-ki ezt a Dávid,
 1Kón. 29:11. *Tiéd ő URam az ország, te magasztalod-fel magadat, hogy légy mind Fejedelmeknek felette.*
 Még ama Nabugodonosor Király-is így szól: *Mostan én dicsérem, magasztalom és dicsőitem a' mennyei Királyt; meri minden cselekedeti igasság, 's a't.* Dan. 4:34.
 Második az Hatalom, melly Istennek az a' mindenekben hathatós ereje és tehetsége, melly által vagy mellyel *valamit akar, meg-cselekefi mind az égen, mind a' földön:* 115: Solt. 3. úgy hogy minden teremtettt állatoknak az ellen való tufakodások csak haszontalan legyen; mint Jósafát Király igen fépen mondgya, 2Kón. 20:6. és a' pogány Nabugodonosor-is meg-vallja, Dan. 4:32. És így e' legyen fundamentoma az ő országának e' világban. Melyre nézve nevezi-is ötet az Apostol, *egyedül hatalmasnak; Királyok Királyának, és Uraknak URának:* 1Tim. 6:15.
 Ez ilyen értelemben tulajdonitjuk Istennek az hatalmat: és hogy az egyedül csak ötet illeti, valljuk, valamikor az imádságban mondgyuk, *Tiéd URam az hatalom.* Mint ha mondanók a' Jósafáttal: *URam, mi atyáinknak Istene, nem te vagy-e egyedül Isten a' mennyben, és ki uralkodol a' pogányoknak minden országban? te kezdedben az erősség, az hatalom, és senki nincsen ki te ellened álhatna;* 2Kón. 20:6.
 Harmadik a' *Dicsőség:* melly az Istennek az az ő mindenek felett való méltósága 's felsége, a' mellyel ő mindeneket valamik vannak olly igen felyül halad, hogy azok ő hozzája hasonlítottván, merő semminek, sőt semminél-is aláb valóknak 's kisebbeknek találta-

nak.

nak. Es ezt olly igen egyedül csak Istennek tulajdonitjuk, valamikor azt mondgyuk, *Tiéd a' dicsőség;* hogy abból semmi réft-is magunknak ne hadgyunk; sőt azt valljuk és mondgyuk a Dáviddal, *Nem nekünk URam, nem nekünk, hanem a' te nevednek adgya-d a' dicsőséget:* 115: Solt. 1. és a Daniellel, *Tenéked URa' igasság, és minékünk orszánk pirulása:* Dan 9:7,8.

Másodszor: E jeles dolgoknak minéműségét; az-az, minéműek legyenek azok; és mi-is minéműeknek értsük és tartsuk; midőn Istennek tulajdonitjuk mind azokat: melly im e' főcskában adatik-ki nagy képen, *mind örökkön örökké.* Ezekben ugyan is arra tanít Idvezirőnk, hogy Istennek olly országot, olly hatalmat és olly dicsőséget tulajdonítsunk, melly örökké való, az-az mindenre ki-ható, és semmitől soha meg-nem határozottatható. És így értelme legyen szavunknak; mint ha mondanók, *Tiéd URam az ország mind örökkön örökké; az-az, minden ország, valamelly valaholott vagon, az egészen egyedül mind tiéd, tégedet illet egyedül, te reád-is néz; és ez a' te országod örökké való ország, melynek sem erejére, sem idejére, semmi határa nincsen, és nem-is lehet.* Tiéd az hatalom-is mind örökkön örökké; az-az, minden hatalom, a' mi valahol vagon, mind tiéd, tölled vagon, téged illet; és a' te hatalmad örökké való hatalom, melynek semmi határa nincsen, nem-is lehet. Tiéd végre a' Dicsőség-is mind örökkön örökké; az-az, minden dicsőség-is, mostan és mind örökké egyedül csak tiéd, kinek is határa nincsen, és nem lehet.

Harmadszor: Ezt az okozó igécskét, *Mert:* melly

U 2

ezt

ezt az egész utólió részt, az elő fámlált Kérésekhez, mind közönségesen, mind különkülön úgy köti, mint ha mindeniknek mellette volna illetéknépen: Szentelések-meg a' te neved; mert tiéd az ország, a' hatalom, a' dicsőség mind örökké: Jöjjon-el a' te országod; mert tiéd az ország, a' hatalom, 's a' t. és hasonlóképen a' többiben is. Hogy e' érint kérésünknek, és azokbéli bizodal munknak, e' bé-rekefő igékben legyen nagy és erős tudámentoma.

Negyedker, a' Bé-sejező ígét, tudnillik az Áment. Ez noha már májd minden nyelveken közönségesé lőtt, Sidó ige avagy fő, és jelenti a' dolognak igaz és bizonyos voltát; mint meg-láthatni *Ésa. 65: 16.* a' hol e' vagy, *A' ki magát áldgya a' földön, áldgya az igaz Istenben.* Tulajdonképen és a' főnek ereje érint, mint sokan fordították-is, *az Amen Istenben;* vagy, *az Istenben, ki Amen:* az az, abban az Istenbē, a' ki Amen, vagy valóság, és igazság. Minekokáért élnek-is e' fővel a' Sidók, néha egész beédeknek bé-sejezésére; miképen a' Soltár könyvnek négy ékakei is ezzel fejeztetnek-bé: láld a' 41: 72: 89: 106: Soltárnak utólió verseibē. Néha mondásoknak megállítására 's erősítésére: mint Idvezitők-is nagy sokszor élt, gyakor éava lévén ő felségének, *Amen Amen mondom néktek.* És ekkor annyit tézen, mint *Ugy avagy Bizony.* Mellyre nézve a' Magyar fordító-is mindenütt úgy fordította, *Bizony;* noha a' Deák azonképen meg-hagyta, csak *Amen.* Néha továbbá, az őket hittet avagy átokkal kinfertő, és, hogy így éöljak, vallatónak éavára való feleletekben, mint meg-láthatni *4 Móf. 5: 22. és 5 Móf. 27: 15.* és ekkor

akkor esküvés helyett volt. Mind ez az ereje meg-vagyon ma-is, és itt-is e' főnek. Mellyhez képest hozzá adván e' főcskát az imádsághoz; azt, bé-fejezzük a' régiek főcskákhoz; és midőn azt el-mondgyuk, azzal mind kívánságunkat jelenttyük, az-az hogy meg-létet azoknak a' mellyeket kértünk, kívánnjuk; mind magunkat azon kérésünkbeli dolgoknak meg-tartására kötelezzük; mind továbbá elménk 's lelkeink állását kiadgyuk: és illy magunk ajánló, sőt ugyan kötelező fel-kiáltásunkkal, hogy nem csak kedvesek nálunk a' mi kérésünkben bé-foglaltatott jók, de már valami részben eleve meg-is költöttük azokat, azt mutattjuk. Mind ezekhez képest most legyen ez a' Tudomány:

S. Nincsen ugyan az Istenben semmi indulat, sem annak akarmi okon eshető vagy fel-serkenése, vagy egy-ről másra térülése; vagy mindazáltal dicsőségének olly buzgó ferelme, melly ő felségét, valamikor úgy hogy arra tekintsen, az imádság által eleiben terjesztetik, mintegy ugyan meg-köti, és meg-fogja; az imádkozó embernek pedig bitit olly igen gyámolttya, hogy imádságában foglaltatott kívánságának meg-nyerése felől ne lehessen semmi kétsége; sőt mind azokra való jó vállakát, lelkének Isten képében való meg-főllatása által ugyan akkor el-vegye; mellyre-is azt feleltesse, Amen és úgy legyen. Önként találjuk ezt a' leczkében: mellyben Istennek mind ország, mind hatalma, mind dicsősége úgy rakogattatik 's terjesztetik eleibe, hogy azoknak ézeretivel, mint erős köréll, meg-körfesték; és ugyan-azoknak álhatatosságából éarmazó nagy bizodalomnak ki-mutatására, az el-mondott

imádsághoz az *Amen* adattatik. Erősíthetjük pedig azzal is; Mert maga világosan mondotta, hogy Dicsőséget senkinek nem engedi: *En vagyok, úgy mond, az UR, az én dicsőségemet másnak nem adom.* Ésa. 42. 8. Innét von magának olly erőt a Móses imádsága, hogy kegyelmet nyerne a népnek, és az el-*hánt* védelmet el fordítaná a népről: 2. *Móf* 32: 12, 32. Ezzel erősíté Jósue-is magát, azon népért így imádkozván: *Meg-hallják a Kananéusok, és az egész földnek lakói, és fordítják magokat mi ellenünk, és el-vegtik a mi nevünket a földről, és mit cselekedel a te nagy nevednek?* Jól 7: 9. Mint ha mondaná, Így igen meg fog sértetni a te dicsőséged, mellyet te igen szeretsz és óltalmazsz; melly hogy ne légyen, meg lássad igen.

Innét már azt érttyük *Elsöben*, Öregbiti igen nagyon a jó és buzgó imádságnak erejét, mind Isten aránt, hogy ötet meg-nyerje, mind az imádkozó lélek aránt, hogy azt meg-erősítse, az Isten tökéletességének, és azokban lázó dicsőségének méltó meg-gondolása és elő-*hámlálása*; a mikor tudnillik azokat imádságában az ember jól fel-*vézi*, és Istennek s magának-is szép renddel eleibe terjeszti. Lát-hatni azt, mind a Móses, mind a Jósue mostan elő-hozott imádságinak példában. De itt az a Kérdés: Hogyhogy lehet-e az, hogy Istent meg-győzze az imádság, mind ez által-is? holott az Istenben nincsenek indulatok, hogy azoktól vitettség s indittaság valaminek meg-cselekedésére vagy elhagyására. Melyre azt mondom: Meg-lehet ez, meg-is van, nem hogy az Istenben indulat, és az által meg-változás volna;

vólna; hanem hogy nem lehet a hitnek meg-csalatkozni és haizontalanná lenni: A hit pedig azokhoz ragaszkodik, a mellyeket mondánk, és azoknál fogva magát az Istenhez emeli s jutattya: majd a *fértint*, mint ha ki hajóban ülven a vizen, a parton a rév-*hez* jól meg-kötterett körelet jól meg-fogja, és azt erősen húzza; a partot ugyan és az abban leveretett czöveket magához nem vohattya, meg-fém mozdíthattya; magát mindazáltal a partra juttattya. Olly *hármaz közel* ugyan-is ez háromnak, tudnillik az Isten országának, hatalmának, és dicsőségének meg-gondolása, és hit által való meg-fogása, a melly igen *nehezen szakad-el*, bölcs Salamon mondta-ként: *Préd.* 4: 12. Erőt veszen azért, a mint mon-dám, ezekből, és ezeknek Isten eleibe való terjesztése által az imádság Istennél; mert ezeket hit által, mely nélkül az imádság nem lehet, meg-fogván, és Isten eleibe terjesztvén, azt mutattya, hogy az ő minden kérésivel azt kívánnyia csak, hogy Isten ezeket, or-*szágát* tudnillik, hatalmát és dicsőségét mutassa ki: mellyet Isten meg-nem vethet. Továb még az a Kérdés: Hát ő magát az imádkozó lélek mint erősítheti ugyan ezekkel? Erre azt mondom; Igen *fépen* s rendesen: mint azt akarki-is, a ki reája figyelmez, könnyen meg-értheti. Ugyan-is, Mivel érti s fel-is *vezi*, hogy az ország mindenb és mind örök-ké Istené, és ötet-is illeti egyedül; azért igen illendőnek, sőt *szükségesnek* érti és *hízi* lenni, hogy Isten az ő országának minden igaz fiait, kik közt magát lenni tudja, hiven mind a gonoszok ellen meg-tartsa, mind pedig hozzájuk illő és *szükséges* minden

jókkal meg-áldgya. Továbbá, Mivel érti és hiszi, hogy minden hatalom-is és örökké övé, és ötet illeti; azért ő magáról igen jól remél, 's nem-is retteg, annál inkább meg-nem ijed, sem az ördögnek az hívek ellen nagy mértékben még meg-lévő hatalmától, sem a' maga minden jóban való nagy teheretlenségétől: mellyről már az ötödik Kérésben alázatos vallást tön. Végre, Mivel érti és hiszi, hogy minden dicsőség-is és mind örökké övé, és egyedül ötet illeti; Azért, bizannyal várja-is, hogy az övéibé, mind most, mind ennek utánna örökké dicsőséges legyen, és hogy ki-is foglaltat azoknak minden az ő megdicsőíttetésekre éükféges, testi és lelki jókat.

Másodszor: Mikor az ő imádságát hiven és buzgóvan el-végezte a' jó lélek, Isten helyett és képében maga meg-felel ő magának az ő imádságabéli kérésire. Csudálatos, és merő Isteni zengés (*Echo*) vagyon és találtatik az imádkozó lélekben; melly az imádságnak hangját vissza vevén, olyan Isteni szózatot csinál avagy zeng, mellynek gyönyörűségével 's édeségével, nem különben mint ha ő maga állana Isten, egészen bé-tölti és meg-örvendeztetí a' lelket. Ilyen az, a' mellyet emleget a' Dávid a' 27. Solt. 8. vben: *Té felölled, vagy te helyetted és képedben mondgya az én fivem, keresétek meg az én orczámat.* E' vala tudnillik az imádkozó léleknek fava: Egy dolgot kértem az URtól, most-is azont kérem, hogy lakbassam az URnak házában, életemnek minden idejében, hogy látbassam az URnak szépségét, és látogathassam az ő templomát: a' 4. vben. Mellyet vissza ütven ez az *Echo*, így áll maga magának a' lélek Isten

Isten képében: *Keresétek az én orczámat:* a' 8. vben. Mellyre azontúl reá ajánlja magát a' lélek így szólván: *A' te orczádat URam keresem.* Hasonlóképen vagyon az Uri imádságnak e' bé-rekeftésében a' dolog. Kiálttya ugyan-is a' kegyes lélek, Add-meg a' mi kenyerünket, Bocsájd-meg bűnünket, 's a' t. Mert tiéd az ország, az hatalom, a' dicsőség mind örökké. Melly vissza üttervén a' lélekre, ilyen szép az Isteni jó válasszal tellyes szó zengést zeng abban: Enyim ez aránt-is, (: a' mit kérsz tudnillik:) és hogy enyim legyen, meg-is mutatom, az ország, az hatalom, és a' dicsőség. Melly örvedetes szóra, annak gyönyörűségével meg-telven, maga ajánlásával azt mondgya a' lélek, Amē; mellyel imádságát bé-is rekefti örvedetesesen. Vagyon pedig (: hogy ezt-is el-ne hadgyuk:) e' vissza zengés, (1) Az Istennek a' bűnösökhöz való nagy le bocsátkozásától: melly azt eszelekezi, hogy az Istennek *Lelke tégyen tanubizony-ságot a' mi lelkeinknek, és szóljon azokban:* Róm. 8: 16. (2) A' lelki-esméretnek terinézeri hivatalából: melly ez, hogy képét viselje Istennek az emberben. Ebben láttyuk nagy könnyen, Mind 1. melly meg-becsülhetetlen nagy jó legyen az imádság: melly imé, minek előtte el-végeződnek, már az embert kedves vigasztalással bé-tölti. Mind 2. melly ki-bezélhetetlen legyen az imádkozó léleknek gyönyörűsége, midőn a' maga szavát néki az hit és a' lelki-esméret, Isten képében vissza adgya. Mind 3. mire kellefsék mindennek felett az imádkozó léleknek vigyázni; hogy tudnillik imádságának vissza zengését magabá érezhesse, és ömagát azzal kedvesen gyönyörködtethesse.

Harmadszor: A' Dicsérettel való Bérekeztés, mind az Uri, mind más jó imádságnak valóságára néző oly része, melly nélkül az nem épp, de csonka lézen. Mert ugyan-is, a' mint Istenen kezdeni, úgy Istenen-is, annak dicsőítésén végezödni kell a' jó imádságnak: *Júdás 25. v. Jelen. 4: 9, 10, 11.* és ez az imádságbéli kéréseket csomóba köti, fontosokká tézi, és az imádkozót-is bizodalommal bé-tölti: a' mint már megmondók. Minekokáért, 1. csak a' magunktól formáltt avagy kézfittetett imádságban-is, azt el-múltnunk igen illetlen, és nem jó: lásd, *Jelen. 5: 12, 13.* Az URtól magától elönkben adatott 's iratottban pedig el-hagyni, egész vakmerőség. Mellyben felejte részesek a' Pápás Atyafiak, kik az Uri imádságnak ez igen szép részét, mintha nem-is oda való volna, mindenkor el-hadgyák; és róla azt tarttyák, mint a' nagy Kalauz ki-mondgya: hogy ezt csak hozzá töldották az Urunktól taníttatott könyörgéshez. Mentik ugyan ez aránt magokat sok képen, és cselekedeteket igazíttják: Tudnillik 1. hogy ént Lukács írásiban nincsen, Sőt 2. hogy még é: Máténál-is a' régi Deák Bibliában, de még a' Görögben-is sokban, nem találhatik. De haöntalan mentség mindenik. Mert 1. semmi nincs valóságosb dolog, mint hogy valamelly dolgot, egyik Evángyélísta meg-ir, másik bizonyos okra nézve el-hagy. Valamit é: Lukács az első 's második részben ir, azt mind é: Máté, mind é: Márk, mind é: János el-hadgya; nem é: Irás része-e tehát? melly sok dolgokról ingyen nem-is emlekezik é: János, mellyeket a' többi meg-irnak! Ki-vefsük-e hat mind azokat az Evángyéliomi

gyéliomi é. Irásból? Távolý légyen. Azonban az Amen sincsen Lukácsnál; miért hát azt-is el-nem hadgyák az Atyafiak? 2. Nem azon egy dolgot be fél mind a' kettő: mert Máté meg-irja mint adta Urunk ez imádságot a' hegyen Tanítványi eleiben; Lukács pedig azt irja-meg, mint adta azon imádságot egy ötet erre kérő embernek; mint ezt meg-láthatni *Luk. 11: 1.* Egy főval azért, ha Lukács írásában ott nincsen-is, elég hogy ott vagyon a' Mátéjében. 3. Ha a' régi Deák Biblia é: Máté írásából-is ki-hagya, ki vérke? miért kellett ki-hagyni? ha igazán akarta fordítani a Görögöt, mellyben ott vagyon, ott-is volt mindenikben eleitől fogva, mint az eléggé meg-tettik avagy csak abból, hogy a' régi más majd minden nap-keleti nyelvekre való fordításokban meg-vagyon. 4. Ha hol pedig találtatnék Görög Biblia-is egy vagy több-is olyan, melyben nem volna; illenek még is azok mellett meg-maradnunk, és azokkal tartanunk, a' mellyekben meg-vagyon; mivel azok sokkal többek, sőt ugyá meg-fámlálhatatlanok. Itélje-meg azért akarki, ha mi töldottuk-e meg az Irást, mint a' Kalauz vádol mérgefsen bennünket, vagy ök lopták és csonkították meg: Es többé ezért ne kárhoztasson minket. Tartsa maga is a' Kalauz magát ahoz, a' mit imádságos könyvében csendesebb elmével így ira: *A' Mi-Atyánk végén é: Máténál, némelly Görög könyvekben találhatik ama' rövid, és szép Isteni dicséret, (mert tiéd az orfág, a' hatalom és a' dicsőség:) mellyet most-is a' Görögök a' Mi-Atyánk végén főtak mondani. Ezt mi nem kárhoztattjuk, noha közönségesen*

nem mondjuk. Es aláb ugyan ott: *A' ki azért, a' Mi Atyánkhoz akarja adni, nem kárboztattuk.* 'sa't. Oh vajha nem!

De mit használ, mondaſz, ha hozzá adgyuk-is e' bé-rekeſztést az imádsághoz? Sokat igen, azt mondom. Mert ugyan-is ha ez imádságnak, mind válogatott ſép Éokból való öſve-füzéſét 's alkotmányát, mind a' benne lévő Kéréſeknek egymástól való függéſét jól fel-veſzük és öſve-vettyük; benne fok ſép titkoknak gyönyörűſéges öſve-zengéſét leljük. Tudnill: Réſe-is az imádságnak három: Az Iſtenre néző Kérés-is benne három: azonképen a' minket néző Kérés-is három: A' mire Kéréſünkkel az Iſtenben nézünk, az-is három; úgy mint Neve, mellynek meg-ſzenteltetését, Orſága, mellynek el-jötét; és Akarattya, mellynek meg-létét, kérjük. Azonképen magunkban-is a' mit kéréſünkkel nézünk, három; úgy mint, Életünk, Vérekünk, Erőtlenſégünk. Ezekhez meg-kivárató ſükſéges jónk-is három; úgy mint a' Kenyér, melly Életünket táplálja; a' Bün-bocsánat, melly Büntetésünket le-hadgya; és a' Megſzentelés, melly Erőtlenſégünket az elettől és veſélytől óltalmazza. Imádságunkbéli bizodal-munk gyámola-is három; ugymint az Iſtennek Orſága, Hatalma, Dicsőſége. Es mind ezekhez képeſt, az Iſteni ſzemély-is a' kit imádunk három, ugymint az Atya, a' kinek neve ſenteltetik, Ján. 17:3. a' ki ad kenyeret és ruhát mindnyájunknak, Mát. 5:45. és ki egyedül hatalmas, 1 Tim 6:15. A' Fiú, a' ki egyedül Király az Iſten orſágában, és uralkodik a' Jákóbnak házán mind örökké, és az ő orſágának vége nem lő.

nem léſen, Luk. 1:33. a' ki az ő vére által örök váltságot találván, Sid 9:12. a' bünt meg-bocsáthatja; Mát. 9:6. És a' kiben vagyon, ſőt a' ki maga, az Iſtennek ereje és hatalma, Luk 1:35. A' Szent Lélek, a' ki meg ſzentelvén ſziveinket, azt téſzi, hogy meg-légyen bennünk az Iſtennek akarattya; a' ki erőtlenségünkben meg-erőſít, hogy a' gonóztól meg-ne győzetteſſünk; Es a' kié a' Dicsőſég, és meg-dicső-íttetésünknek rökéletéſégre való vitele. Végre mind ezekhez képeſt, az Angyali dicséret-is, mellyel ez három ſzemély tiſteltetik, hármás; *Szent, Szent, Szent, a' Seregeknek URa, tellyes a' föld az ő dicsőſégével,* Eſa 6:3. Jelen 4:8.

Negyedſzer. Minden jó imádság, kiváltképen pedig az Uri imádság, a' mint egy felől kérés, úgy más felől Iſtennel való éövetkezés; mellyben az imádkozó lélek kötelezi mind azokra magát, mellyeket kérésiben foglalt. Mert mind azokra Áment mond: melly Éónak kötelező 's eſküvő ereje vagyó, mint meg-mondottuk oda feljebb. Ugyan-is ez imádságunk Kérésiben, majd minden-féle köteleſségünket valljuk, a' mint hogy úgy is kívánja Urük; mellyekre oſtán mikor Áment mondunk, akkor, hogy mind azon köteleſségünket meg-tarttyuk, mint egy ugyan hittel fogadgyuk. Tiſteteink vagy köteleſſégünk pedig, íme ezek: (1) A' ſélelemmel való tiſtetelet, mellyet vallunk *Mi Atyánk*nak Éólítván az Iſtent: (2) A' Hit, mellyet vallunk az első Kérésben: (3) A' Reméſség, mellyet a' másodikban: (4) Az engedelmeſség, mellyet az harmadikban: (5) A' magunk életére való gond-viſelés, mellyet a' negyedikben:

ben, (6) *Gyarlóságunknak meg-ismérése's meg-val-lása*, mellyet az ötödikben; (7) *A' fent életre való vágyódás*; mellyet az hatodikban vallunk és fogadunk. Mellyeket majd mind egy summában foglalunk a' bé rekeztető igékben; mellyekben említvén az Istennek *országát*; valljuk alázatos *engedelmeségünket*; említvén *hatalmát*; valljuk *Bizodalmunkat*; és végre említvén *Dicsőségét*; valljuk *Reménységünket*. És mind ezekre kötelezzük magunkat az Ámen mondással; mintha mondanók a' Dáviddal, 119. Sól. 106. *ψ. Meg-esküttem és meg-állom, hogy meg-tartom a' te igazságnak törvényét*: mellyet Kérésemben bé-is foglaltam; mellyben meg-is nyugvom mind végiglen; Ámen.

Dicsőség az URnak! Amen.

Ez egész Írásnak ki-rajzoló Táblája.

Ez Imádságról való Tudomány, elönnbe adja az Imádságnak

I. Mivóltát: meg-mutatván felp renddel

1. Miből, vagy micsoda dologból, tudnillik a' léleknek jeles munkáiból való légyen: az I. Tanúságban, I. levélén.
2. Mitől 's honnat vegyen eredetet; tudnillik a' Szent Lélektől: a' II. Tan. 10. lev.
3. Melly szükséges légyen: a' III. Tan. 21. lev.

II. Minétségét: meg-mutogatván annak

1. Belső Képletét, az-az

Elsőben-is Célját, a' hova és a' kibezen menni kell: a' IV. Tan. 32. lev.

Másodszor, Utát, a' melly által menni kell: az V. Tan. 47. lev.

Harmadszor, legbelsőbb tulajdonságait; mellyek egynehányak: tudnill.

1. Az imádság előtt valók: a' VI. Tan. 61. l.
2. Az imádsággal együtt valók. Mellyeknek lenni kell ismét,

vagy az Imádkozó emberben: a' minémü

1. A' Bizodalom: mellyről a' VII. Tan. 73. lev.

2. Az Elmének egész jelenléte: a' VIII. Tan. 83. lev.

vagy az Imádságba magában, mint annak belső részei: mellyekről a' IX. Tan. 94. lev.

3. Az Imádság után járók: mellyekről a' X. Tan. 102. lev.

Negyedszer, Gyümölcseit, mely a' meghalgtatás: a' XI. Tan. 110. lev.

Örödför, ebben ki-tetfő Hathatóságát: a' XII. Tan. 121. lev.

2. Külső Képletit; az-az, annak

1. Mőgyát, minődon kellesek tudnillik annak külsőképen elvégződni. Melymár nézi

Elsőben, magát a már belsőképe elképzelt imádságot, mint kellesek i. kimődani,

vagy Folyó főrval: a' XIII. Tan. 130. l.

vagy Versekkel és Énekek: a' XIV. T. 139

Másodszor, az Imádkozóbembert, s' annak is

1. Magán vagy másokkal együtt lévő

állapattját, mint kellesek tudni:

magánosan vagy másokkal imád-

kozni: a' XV. Tan. 149. lev.

2. Testének külső maga-viseletét: a'

XVI. Tan. 161. lev.

2. Környül álló alkalmatosságit; úgy mint

elsőben Idejét: a' XVII. Tan. 174. lev.

másodszor Helyét: a' XVIII. Tan. 181. lev.

3. Okát, a' miről és a' miért lenni fokott az

Imádság; mellyek

vagy az Imádkozót néző kívánatos jók

a' XIX. Tan. 189. lev.

vagy Élő személyek: a' XX. Tan. 198. lev.

III. Nemeit: mellyekről a' XXI. Tan. 207. lev.

IV. Formáját, vagy tökéletes követésre méltó példá-

ját, melly az Uri Imádság: a' mellynek-is

1. Réke, a' Kezdet avagy az Elöl-járó fok: mel-

lyekben van az Istennek

1. Meg-főblitása: mellyről a' XXII. Tan. 216. l.

2. Titulusa v. méltóságos nevezeti: XXIII. T. 223

2. Réke, a' Kívánság a' 6 Kérésekben: mellyekben

Első a' XXIV. Tan. 232. lev.

Második a' XXV. Tan. 243. lev.

Harmadik a' XXVI. Tan. 255. lev.

Negyedik a' XXVII. Tan. 268. lev.

Ötödik a' XXVIII. T. 280. l. Hatodik a' XXIX. T. 294

3. Réke, a' Bérekeftés: a' XXX. Tan. 304. lev.

